

การศึกษาการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย - ลาว
: กรณีศึกษาของ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน (เชียงใหม่ พะเยา และน่าน)

นางสาวทานตะวัน มโนรมย์

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-03-0242-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY ON TRADE SMUGGLING ACROSS THAI - LAO BORDER
: A CASE OF THREE PROVINCES IN THE UPPER NORTHERN REGION
(CHIANG RAI, PHAYAO AND NAN)

Miss Thantavanh Manolom

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics in Economics

Department of Economics

Faculty of Economics

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-03-0242-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาการลักลอบทำการค้าชายแดน ไทย – ลาว

: กรณีศึกษาของ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน (เชียงใหม่ พะเยา และน่าน)

โดย

นางสาวทานตะวัน มโนรมย์

สาขาวิชา

เศรษฐศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.อิศรา ศานติศาสน์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยดำเนินการ
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

 ..... คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย รัตน์โกมุท)

 ..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.อิศรา ศานติศาสน์)

 ..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.มาศก พงษ์ไพจิตร)

 ..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สมเกียรติ ใตสถสกา)

 ..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ ไกรพรศักดิ์)

ทานตะวัน มโนรมย์ : การศึกษาการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – ลาว : กรณีศึกษาของ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน (เชียงใหม่ พะเยา และน่าน). (A STUDY ON TRADE SMUGGLING ACROSS THAI – LAO BORDER : A CASE OF THREE PROVINCES IN THE UPPER NORTHERN REGION (CHIANG RAI, PHAYAO AND NAN))
 อ. ที่ปรึกษา : รศ.ดร.อิสรา ศานติศาสตร์, 305 หน้า. ISBN 974-03-0242-4

นับตั้งแต่อดีต ประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว(สปป.ลาว) ได้มีการทำการค้าชายแดนมาเป็นระยะเวลานาน จนมาในปัจจุบันที่การค้าระหว่างสองประเทศได้พัฒนาขึ้นมาตามลำดับ แต่เนื่องจากภาวะการเสียภาษีศุลกากร จึงทำให้มีการลักลอบทำการค้าชายแดนอยู่เป็นเนืองๆ จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เชียงราย พะเยา และน่าน มีมูลค่าการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว คิดเป็นร้อยละ 50 - 60 ของมูลค่าการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาวทั้งหมด ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจเพื่อศึกษาหาข้อเท็จจริง

ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาวใน 3 จังหวัดดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว รวบรวมปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ รวมทั้งประมาณการมูลค่าการลักลอบทำการค้าชายแดนระหว่างทั้งสองประเทศด้วย

การเก็บข้อมูลภาคสนามได้แยกพิจารณากลุ่มเป้าหมายจากทั้งสองประเทศเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ค้ารายใหญ่ (ผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคล) ใช้การส่งแบบสอบถามไปยังผู้ประกอบการ และทำการสัมภาษณ์ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มผู้ค้ารายย่อย (ไม่ได้เป็นนิติบุคคล) โดยการคัดเลือกเฉพาะผู้ค้ารายย่อยจากผู้ที่ผ่านมาเข้าออกด่านที่ทำการศึกษา ณ ช่วงเวลานั้นๆ และทำการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม และกลุ่มสุดท้าย คือ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่าลักษณะของการค้าชายแดนระหว่างสองประเทศนั้นแตกต่างกันไปตามขนาดของผู้ประกอบการ โดยผู้ประกอบการรายใหญ่ส่งออกวัสดุก่อสร้าง และนำเข้าไม้แปรรูปเป็นส่วนใหญ่ ส่วนผู้ประกอบการรายย่อยส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภค และนำเข้าผ้าทอ สินค้าเกษตรกรรม และของป่า ด้านการชำระเงินผู้ประกอบการทั้งรายใหญ่และรายย่อยนิยมชำระเงินค่าสินค้าด้วยเงินสดสกุลเงินบาทมากกว่าการชำระผ่านระบบธนาคาร เนื่องจากเป็นความต้องการของผู้ค้า และยังสะดวกรวดเร็ว ส่วนปัญหาและอุปสรรคหลักๆ ของการค้าชายแดนนั้นพบว่า มีปัญหาด้านการชำระเงินค่าสินค้า ปัญหาด้านการคมนาคมขนส่ง และปัญหาในการเดินทางเข้า - ออกประเทศ

ผลการประมาณการมูลค่าการค้าอันกระบวนตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาวใน 3 จังหวัดดังกล่าว ซึ่งแยกออกเป็นรายด่าน ทั้งหมด 6 ด่าน และแยกพิจารณาระหว่างการนำเข้า และการส่งออก พบว่า โดยเฉลี่ยแล้ว สัดส่วนมูลค่าการค้าที่ไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากรมีค่าตั้งแต่ 0.20 - 2.02 เท่าของมูลค่าการค้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร และส่วนใหญ่เป็นการลักลอบทางการส่งออกจากไทยไปสปป.ลาว นอกจากนี้ยังพบว่าการลักลอบที่จุดผ่อนปรนนั้นจะมีสัดส่วนมากกว่าการลักลอบที่จุดผ่านแดนถาวรอีกด้วย

ภาควิชา เศรษฐศาสตร์

ลายมือชื่อนิติ.....

สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4285621029 : MAJOR INTERNATIONAL ECONOMICS

KEY WORD: TRADE SMUGGLING/ THAI – LAO BORDER/ UPPER NORTHERN REGION

THANTAVANH MANOLOM : A STUDY ON TRADE SMUGGLING ACROSS

THAI – LAO BORDER : A CASE OF THREE PROVINCES IN THE UPPER

NORTHERN REGION (CHIANG RAI, PHAYAO AND NAN). THESIS ADVISOR :

ASSO.PROF.ISRA SARNTISART, Ph.D. 305 pp. ISBN 974-03-0242-4

Thailand and Laos have traded for a long time, especially border traded. And now after trade between the two countries is put into the custom system, which all the crossing – border goods must be taxed, smuggling around the border has been increasing.

According to the primary documentary research, border trade smuggling in three provinces of the northern Thailand, including Chiang Rai, Phayao and Nan, is found to be 50 - 60% of the whole trade smuggling along the Thai - Lao border. Therefore, this study focuses on understanding of Thai - Lao border trade, gathering all the problems and obstacles involved, and estimating the border trade smuggling in the three provinces.

As for a field survey, targets from both countries were divided into three groups: big legal entrepreneurs, whom questionnaires were sent to and then interviewed (Purposive Sampling), small non-legal entrepreneurs, who were selected at the border points and then interviewed with a questionnaire, and lastly government officials with detailed interview.

The study used a basic analysis to analyze collected data. It has found that the characteristic of border trade between the two countries differs by the size of entrepreneurs, which big legal entrepreneurs export construction material and import processed wood, while small non-legal entrepreneurs export consumer goods and import woven cloth, agricultural goods, and forestry products goods. A common payment method for both big and small entrepreneurs is cashed in Thai bath, rather than transferred by banks, due to trade partner's preference and convenience. Main problems and obstacles of border trade are payment, transportation, and in - out country problems.

Data for the estimation of border trade smuggling in these three provinces is collected from 6 border trade points. At each point, both import and export value were estimated. Results show that, on average, border trade smuggling is somewhere between 0.20 and 2.02 times the value of border trade that passes custom system. Most of the smuggling is export smuggling from Thailand to Laos. Furthermore, smuggling at temporary border trade points is more than that of permanent ones.

Department Economics

Student's signature.....

Field of study Economics

Advisor's signature.....

Academic year 2001

Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

มีท่านผู้มีประสบการณ์เคยบอกกล่าวอย่างน่าฟังไว้ว่า “การทำวิทยานิพนธ์ เป็นก้าวแรกของกระบวนการเรียนรู้ที่แท้จริงในการศึกษาระดับปริญญาโท” ผู้เขียนเองก็เคยได้รับฟัง แต่หาได้ตระหนักถึงคุณค่าของคำพูดดังกล่าว จนกระทั่งผู้เขียนได้ลงมือทำวิทยานิพนธ์ของตนเอง จนสำเร็จลุล่วง จึงได้สำนึกและตระหนักว่าการทำวิทยานิพนธ์เป็นความภาคภูมิใจที่สำคัญที่สุดที่ผู้เขียนได้รับจากการศึกษาในระดับปริญญาโท

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.อิสรา ศานติศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่คอยติดตามดูแลด้วยความห่วงใย จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ และรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอน วิธีการเขียนวิทยานิพนธ์อย่างละเอียด ตลอดจนให้คำแนะนำและชี้แนวทางที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เขียน นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ผู้สอนทุกท่าน อาทิ ศ.ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร รศ.ดร. สมชาย รัตนโกมุท รศ.สมเกียรติ โอสถสภา ผศ.ดร.ไพฑูรย์ ไกรพรรคดี และท่านอาจารย์อื่นๆ ที่มีอุปการะคุณแก่ผู้เขียนมาโดยตลอด

ผู้เขียนขอขอบพระคุณรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย และรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่ได้ให้ทุนการศึกษาแก่ผู้เขียน โดยเฉพาะผู้เขียนขอขอบพระคุณกรมวิเทศสหการ ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และสถานทูตแห่งสปป.ลาว ประจำราชอาณาจักรไทย ที่ได้ให้ความสะดวกแก่ผู้เขียนจนสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เขียนมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เขียนต้องขอขอบพระคุณหลักสูตรเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต และเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรทุกท่าน อาทิ คุณ นิตยา ดันตวิณิชย์ ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับกฎระเบียบต่างๆ และให้การดูแลช่วยเหลืออำนวยความสะดวกแก่ผู้เขียนจนสำเร็จการศึกษา

ท้ายนี้ขอขอบพระคุณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ผู้เขียนได้เข้าศึกษาอยู่ ณ ที่นี้ อย่างมีความอบอุ่นเป็นพิเศษ และผู้เขียนขอขอบคุณครอบครัวของผู้เขียน คุณ สิริพล เพ็ญเทพ และเพื่อนๆ ทุกคนที่เป็นกำลังใจและให้การช่วยเหลือแก่ผู้เขียนเสมอมา

ทานตะวัน มโนรมย์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	11
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	11
1.4 แหล่งที่มาของข้อมูล.....	14
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	17
1.6 ข้อจำกัดของการวิจัย.....	18
1.7 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	19
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	22
1.9 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย.....	23
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	24
บทที่ 3 พื้นที่ชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทย พื้นที่ประเทศสปป.ลาว เส้นทางการค้าชายแดน และสถานการณ์การค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว.....	36
3.1 สภาพทั่วไปพื้นที่ชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทย.....	36
3.2 สภาพทั่วไปพื้นที่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (Lao People's Democratic Republic).....	42
3.3 ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับสปป.ลาว.....	62
3.4 ความสัมพันธ์ทางการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว.....	75
บทที่ 4 วิธีดำเนินการวิจัย.....	85
4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	86
4.2 การเลือกตัวอย่าง.....	89
4.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	92

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 ผลการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์การค้าชายแดนไทย-สปป.ลาวของ 3 จังหวัด.....	94
5.1 ผลการสำรวจบริเวณจุดการค้าเชียงราย – บ่อแก้ว.....	94
5.2 ผลการสำรวจบริเวณจุดการค้าพะเยา – ไชยะบุรี.....	122
5.3 ผลการสำรวจบริเวณจุดการค้าน่าน – ไชยะบุรี.....	129
บทที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	151
6.1 ภาพรวมเกี่ยวกับการทำธุรกรรมด้านการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว.....	154
6.2 วิธีการชำระเงินค่าสินค้า และเหตุผลในการเลือกวิธีดังกล่าว.....	157
6.3 ปัญหาและอุปสรรคด้านการชำระเงินค่าสินค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว.....	169
6.4 ปัญหาและอุปสรรคด้านการขนส่งที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว	173
6.5 ปัญหาและอุปสรรคในการเดินทางเข้า – ออกประเทศ.....	175
6.6 ปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว.....	178
บทที่ 7 ผลการศึกษาเกี่ยวกับการประมาณการมูลค่าการค้าข้ามระบบตามแนวชายแดน ไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย.....	186
7.1 ด้านถาวรอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย – เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว.....	187
7.2 ด้านถาวรอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย – เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว.....	189
7.3 จุดผ่อนปรนบ้านฮวก จังหวัดพะเยา – บ้านปางมอน แขวงไชยะบุรี.....	192
7.4 ด้านถาวรห้วยโก๋น จังหวัดน่าน – เมืองเงิน แขวงไชยะบุรี.....	195
7.5 จุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแตง จังหวัดน่าน – บ้านป่าหว้าน แขวงไชยะบุรี.....	197
7.6 จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน จังหวัดน่าน – บ้านเตสอง แขวงไชยะบุรี.....	200
ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการค้าข้ามระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว... ผลกระทบโดยรวมของการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัด ในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย ที่มีต่อระบบเศรษฐกิจสปป.ลาว.....	204 208
บทที่ 8 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	211
8.1 สรุปผลการศึกษา.....	211
8.2 ข้อเสนอแนะ.....	220
รายการอ้างอิง.....	232
ภาคผนวก.....	237
ประวัติผู้เขียน.....	305

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 มูลค่าการค้าไทย – สปป.ลาว (ในระบบ) ปี พ.ศ.2534 – 2544	6
1.2 มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว (ในระบบ) ปี พ.ศ.2534 – 2544	8
2.1 ตารางสรุปและแบ่งกลุ่มเนื้อหาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	27
3.1 โครงสร้างการผลิตของจังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทย 3 จังหวัด.....	37
4.1 จำนวนผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบน ของไทย (แยกรายด้าน).....	91
4.2 จำนวนตัวอย่างของผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขต ภาคเหนือตอนบนของไทยที่สามารถจัดเก็บข้อมูลได้ (แยกรายด้าน).....	92
5.1 สินค้านำเข้าจากสปป.ลาว 10 อันดับแรก ด้านจังหวัดเชียงราย ในปี พ.ศ.2543.....	104
5.2 สินค้าส่งออกจากไทย 10 อันดับแรก ด้านจังหวัดเชียงราย ในปี พ.ศ.2543.....	104
5.3 ระยะเส้นทางคมนาคมจากจังหวัดน่าน – สปป.ลาว – จีนตอนใต้ และเวียดนามตอนเหนือ	135
5.4 สภาพเส้นทางคมนาคม น่าน – เชียงรุ่ง.....	136
5.5 มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว จังหวัดน่าน ปี พ.ศ. 2541.....	138
5.6 มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว จังหวัดน่าน ปี พ.ศ. 2542.....	139
5.7 มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว จังหวัดน่าน ปี พ.ศ. 2543.....	140
5.8 ประเภทสินค้าส่งออกชายแดนไทย – สปป.ลาว ด้านจังหวัดน่าน ปี พ.ศ. 2543.....	141
5.9 ประเภทสินค้านำเข้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ด้านจังหวัดน่าน ปี พ.ศ. 2543.....	142
6.2 กลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขต ภาคเหนือตอนบนของไทยที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่ (นิติบุคคล).....	155
6.3 จำนวนและร้อยละของผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขต ภาคเหนือตอนบนของไทย (รายใหญ่) จำแนกตามมูลค่าการค้าในแต่ละเดือน.....	156
6.4 กลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขต ภาคเหนือตอนบนของไทยที่เป็นผู้ค้ารายย่อย(ไม่ได้เป็นนิติบุคคล).....	156
6.5 จำนวนและร้อยละของผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขต ภาคเหนือตอนบนของไทย (รายย่อย) จำแนกตามมูลค่าการค้าในแต่ละเดือน.....	157
6.6 รูปแบบการชำระเงินค่าสินค้าของผู้ประกอบการส่งออกที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่	159
6.7 รูปแบบการชำระเงินค่าสินค้าของผู้ประกอบการนำเข้าที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่	159

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
6.8	รูปแบบการชำระเงินค่าสินค้าของผู้ประกอบการส่งออกที่เป็นผู้ค้ารายย่อย	161
6.9	รูปแบบการชำระเงินค่าสินค้าของผู้ประกอบการนำเข้าที่เป็นผู้ค้ารายย่อย	161
6.10	สาเหตุการเลือกวิธีการชำระเงินค่าสินค้าส่งออกและนำเข้า จำแนกตามประเภทกิจการ..	163
6.11	วิธีการชำระเงินกับสาเหตุการเลือกวิธีการชำระเงินของกิจการส่งออกที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่	165
6.12	วิธีการชำระเงินกับสาเหตุการเลือกวิธีการชำระเงินของกิจการนำเข้าที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่	166
6.13	วิธีการชำระเงินกับสาเหตุการเลือกวิธีการชำระเงินของกิจการส่งออกที่เป็นผู้ค้ารายย่อย	167
6.14	วิธีการชำระเงินกับสาเหตุการเลือกวิธีการชำระเงินของกิจการนำเข้าที่เป็นผู้ค้ารายย่อย..	168
7.1	ตารางสรุปผลการศึกษาระยะการประมาณการมูลค่าการค้าอันกระบวนตามแนวชายแดน ไทย – สปป.ลาว ใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) (แยกเป็นรายด้าน).....	203
ก1	แสดงการคมนาคมขนส่งในแม่น้ำโขงของสปป.ลาว.....	254
ก2	แสดงการลงทุนของต่างประเทศในสปป.ลาว (จำแนกรายประเทศ) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2531(ค.ศ.1988) ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.2543(ค.ศ.2000).....	258
ก3	แสดงการลงทุนของต่างประเทศในสปป.ลาว (จำแนกรายประเภทอุตสาหกรรม) ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2531(ค.ศ.1988) ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.2543(ค.ศ.2000).....	259
ข1	มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ด้านจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 – 2544	268
ข2	มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ด้านจังหวัดพะเยา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 – 2544....	269
ข3	มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ด้านจังหวัดน่าน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 – 2544.....	270
ข4	มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ณ ด่านห้วยโก๋น ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 – 2544.....	271
ข5	มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ณ แม่สะแตง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 – 2544.....	272
ข6	มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ณ บ้านใหม่ชายแดน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 – 2544	273
ค1	มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของกลุ่มตัวอย่าง ณ ด้านเชียงของ-ห้วยทราย....	275
ค2	มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของกลุ่มตัวอย่าง ณ ด้านเชียงแสน-ต้นผึ้ง.....	279
ค3	มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของกลุ่มตัวอย่าง ณ ด้านบ้านฮวก-บ้านปางมอน	283
ค4	มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของกลุ่มตัวอย่าง ณ ด้านห้วยโก๋น-เมืองเงิน.....	287
ค5	มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของกลุ่มตัวอย่าง ณ ด้านแม่สะแตง-ป่าห้วย....	291
ค6	มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของกลุ่มตัวอย่าง ณ ด้านบ้านใหม่ชายแดน-บ้าน เตสอง.....	295

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
3.1 โครงสร้างของระบบธนาคารสปป.ลาว.....	60
3.2 แสดงช่องทางการกระจายสินค้าอุปโภคบริโภคในสปป.ลาว.....	70
3.3 แสดงช่องทางการกระจายสินค้าวัสดุก่อสร้างในสปป.ลาว.....	71
3.4 แสดงช่องทางการกระจายสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าในสปป.ลาว.....	72
3.5 แสดงการกระจายสินค้าผ่านแดนสปป.ลาวไปยังเวียดนาม.....	72
3.6 แสดงการกระจายสินค้าผ่านแดนสปป.ลาวไปยังจีน.....	73
3.7 แสดงช่องทางการจัดจำหน่ายและกระจายสินค้าชายแดนในสปป.ลาว.....	81
5.1 แสดงการส่งออกจากไทยไปสปป.ลาว เชียงของ – บ่อแก้ว.....	111
5.2 แสดงการส่งออกจากสปป.ลาวไปไทย บ่อแก้ว – เชียงราย.....	114
5.3 แผนผังแสดงการส่งออกสินค้าบริเวณชายแดนไทย – ลาว ณ ด่านห้วยโก๋น จ.น่าน.....	147
5.4 แผนผังแสดงการนำเข้าสินค้าบริเวณชายแดนไทย – ลาว ณ ด่านห้วยโก๋น จ.น่าน.....	148
5.5 แผนผังการซื้อ – ขายสินค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ที่ตลาดนัด และจุดการค้าอื่นๆ ที่เปิดให้ทำการค้าระหว่างกัน ณ ด่านในจังหวัดน่าน.....	150
ก1 แผนภาพแสดงขั้นตอนการพิจารณาอนุมัติโครงการการลงทุนต่างประเทศในสปป.ลาว	264

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1.1 แสดงมูลค่าการค้าไทย – สปป.ลาว (ในระบบ) ปี พ.ศ.2534 – 2544.....	7
1.2 แสดงมูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว (ในระบบ) ปี พ.ศ.2534 – 2544.....	9
1.3 แสดงสัดส่วนระหว่างมูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว กับมูลค่าการค้าไทย – สปป.ลาวทั้งหมด (ในระบบ) ปี พ.ศ.2534 – 2544.....	10

สารบัญแผนที่

รูปที่	หน้า
1.1 แผนที่แสดงจุดการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว.....	15
1.2 แผนที่แสดงจุดการศึกษาสำรวจ.....	16
3.1 แผนที่แสดงพื้นที่การค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว.....	41
8.1 แผนที่แสดงรอยตะเข็บชายแดนไทย - สปป.ลาว บริเวณจังหวัดเชียงรายที่มีการลักลอบทำการค้าชายแดน.....	231

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์พบว่าไทยและสปป.ลาวมีความสัมพันธ์ทางการค้ากันมานาน ทั้งนี้ด้วยความผูกพันทางเชื้อชาติ ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนศักยภาพทางเศรษฐกิจในการตอบสนองต่ออุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) ระหว่างกัน

ภายใต้ยุคอาณานิคม การค้าไทย - สปป.ลาว ดำเนินไปท่ามกลางมาตรการกีดกันทางการค้า (Protectionism) โดยอำนาจการปกครองของฝรั่งเศสในอินโดจีนมุ่งที่จะให้สปป.ลาวทำการค้ากับเฉพาะประเทศในกลุ่มอินโดจีนเท่านั้น เป็นต้นว่ามีการวางระเบียบภาษีอากรตลอดจนวางระเบียบคมนาคม เพื่อสกัดกั้นการแลกเปลี่ยนค้าขายระหว่างไทย - สปป.ลาว² แม้จะมีนโยบายกีดกันดังกล่าว การค้าระหว่างไทย - สปป.ลาว ช่วงปี ค.ศ.1819 - 1954 ก็ได้รับการบันทึกเป็นสถิติไว้ในการค้าโดยรอบระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส³

ภายหลังจากสปป.ลาวได้รับเอกราชในปี ค.ศ.1954 ตามข้อตกลงเงินว่าเกี่ยวกับสถานการณ์ในอินโดจีน สถิติการค้าระหว่างไทย - สปป.ลาวก็ได้รับการบันทึกไว้อย่างเป็นเอกเทศ และภาวะทางการค้าดำเนินไปโดยมีประเทศไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้า จากสถิติของกระทรวงพาณิชย์ของไทยได้ระบุว่านับตั้งแต่ปี ค.ศ.1954 ถึง ค.ศ.1975 ไทยได้เปรียบดุลการค้า สปป.ลาวโดยเฉลี่ยปีละ 132 ล้านบาท และปี ค.ศ.1973 เป็นปีที่ไทยได้เปรียบดุลการค้าสูงถึง 506.43 ล้านบาท โดยในปีนี้มีมูลค่าการค้าโดยรวมสูงถึง 715.55 ล้านบาท เป็นมูลค่าการส่งออก 610.99 ล้านบาท และเป็นมูลค่าการนำเข้า 104.56 ล้านบาท โดยผลิตภัณฑ์จากไม้ และไม้ซุง คือ สินค้าสำคัญที่ไทยนำเข้า ขณะที่สินค้าส่งออกหลัก คือ สินค้าอุปโภคบริโภค ความสามารถทางการค้าระหว่างไทย - สปป.ลาว ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวดำเนินไปในลักษณะที่นักวิชาการ

¹ สปป.ลาว ย่อมาจากชื่อทางการของสปป.ลาว คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

² ทองสา ไชยะวงคำดี และคณะ, ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 : 1893 ถึงปัจจุบัน (เวียงจันทน์: สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม กระทรวงศึกษา กีฬาและวัฒนธรรม, ค.ศ.1989), หน้า 43.

³ กองนโยบายพาณิชย์, กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, สถิติแสดงสถานะการค้ารายปีระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีน พ.ศ.2462-2521(ค.ศ.1919-1978) (กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์, พ.ศ.2522) เอกสารโรเนียว.

ลาว⁴ ระบุว่า ประเทศที่ได้รับผลประโยชน์มากที่สุดคือ ไทย เนื่องด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่งไทยเป็นทางออกทางเดียวของสปป.ลาวในการติดต่อค้าขายและสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ ประการที่สองประเทศไทยยังเป็นผู้ขายสินค้าอุปโภคบริโภคให้แก่สปป.ลาว และประการสุดท้าย คือ ประเทศไทยยังเป็นประเทศตัวกลางซื้อสินค้าออกของสปป.ลาว เพื่อส่งขายต่อในตลาดต่างประเทศ

แม้ว่าสปป.ลาวจะมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยสถาปนาระบบสังคมนิยมขึ้นในปี ค.ศ.1975 ก็มิได้เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ทางการค้าไทย – สปป.ลาวแต่ประการใด จากสถิติของกระทรวงพาณิชย์ของไทยพบว่าในปี ค.ศ.1976 มูลค่าการค้าไทย – สปป.ลาวโดยรวมมี 422.5 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าถึงร้อยละ 18.5 แต่ปริมาณและมูลค่าทางการค้าก็พลิกผันไปตามความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศทั้งสอง เมื่อใดที่ความสัมพันธ์ราบรื่น การค้าก็จะมีปริมาณและมูลค่าสูง และจะพลิกผันในทางตรงกันข้ามหากความสัมพันธ์ระหว่างกันไม่ราบรื่น อย่างไรก็ตามพบว่าปริมาณการค้าระหว่างไทยและสปป.ลาวมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่ารัฐบาลไทยในขณะนั้นจะมีนโยบายปฏิบัติ และปิดล้อมทางเศรษฐกิจต่อสปป.ลาวภายใต้ระบบสังคมนิยม

ต่อมาในปี ค.ศ.1988 มูลค่าการค้าระหว่างไทย – สปป.ลาว ก็สูงมากขึ้นเป็น 1,868.6 ล้านบาท อันเป็นผลเนื่องมาจากพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้ประกาศนโยบาย “แปรอินโดจีนจากสนามรบเป็นสนามการค้า” ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย – สปป.ลาวได้พัฒนาไปในทางที่ดีมากขึ้น ประกอบกับนโยบายเปิดกว้างทางการค้าของสปป.ลาว ตั้งแต่ปี พ.ศ.2530(ค.ศ.1986) ทำให้ประเทศไทย และสปป.ลาวยังมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจในหลายด้านโดยเฉพาะด้านการค้า ซึ่งแต่ละฝ่ายได้พยายามปรับปรุงระเบียบวิธีการปฏิบัติให้มีความสะดวกเพื่อเอื้ออำนวยต่อการค้าระหว่างกัน ตลอดจนนโยบายของสปป.ลาว ซึ่งเน้นด้านการพัฒนาสาธารณูปโภคที่เกี่ยวข้อง เช่น ทำเทียบเรือเส้นทางขนส่งสินค้าระหว่างเมือง ทำให้การค้าระหว่างไทย – สปป.ลาวยิ่งเติบโตมากขึ้นตามลำดับ โดยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมามูลค่าการค้าระหว่างกันเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ ในปี ค.ศ.1991 และ ค.ศ.1992 มูลค่าการค้าไทย – สปป.ลาวขยับสูงขึ้นไปถึง 3,152.1 และ 4,013.2 ล้านบาท ตามลำดับ ซึ่งถือได้ว่าเป็นปีที่ความสัมพันธ์ไทย – สปป.ลาวพัฒนาไปในทางที่ดีเพิ่มขึ้น

⁴ สีสะเหลียว สะหวงสีกสา และคณะ, ภูมิศาสตร์ลาว (เวียงจันทน์: สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม กระทรวงศึกษา กีฬาและวัฒนธรรม, ค.ศ.1989), หน้า 172.

อีกระดับหนึ่ง หลังจากมีการแลกเปลี่ยนการเยี่ยมชมเยือนระหว่างกันของผู้นำระดับสูงของทั้งสองประเทศ นอกจากนี้จากตารางที่ 1.1 และ แผนภูมิที่ 1.1 ยังพบว่ามูลค่าการค้าไทย - สปป.ลาว ได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คือจาก 6,946.8 ล้านบาทในปี ค.ศ.1993 เป็น 9,064.3 ล้านบาทในปี ค.ศ.1994 และ 10,569.3 ล้านบาทในปี ค.ศ.1995 และ 10,935.7 ล้านบาทในปี ค.ศ.1996 และ 13,548.2 ล้านบาทในปี ค.ศ.1997 และปี ค.ศ.1998 การค้าไทย - สปป.ลาวมีมูลค่าสูงถึง 16,561.8 ล้านบาท และเป็น 17,707.7 ล้านบาทในปี ค.ศ.1999 และเป็น 18,395.5 ล้านบาทในปี ค.ศ.2000 และใน 5 เดือนแรกของปี ค.ศ.2001 การค้าไทย - สปป.ลาวก็ยังคงมีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน คือ มีมูลค่า 10,335.1 ล้านบาท

จากปริมาณมูลค่าการค้าที่เพิ่มขึ้นทำให้ประชาชนทั้ง 2 ประเทศต่างก็ได้รับผลประโยชน์เนื่องจากการค้าไทย - สปป.ลาว ได้ดำเนินไปภายใต้การตกลงทางการค้าระหว่างไทยและ สปป.ลาว ลงวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2521(ค.ศ.1978) ว่าด้วยการส่งสินค้าผ่านแดน และแก้ไขเพิ่มเติมวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2534(ค.ศ.1991) ว่าด้วยการค้าระหว่างไทย - สปป.ลาว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การค้าระหว่าง 2 ประเทศสามารถค้าขายกันได้โดยอยู่บนพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันโดยสันติ และได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย เช่น กรณีที่ประเทศไทยจะพิจารณาการนำเข้าสินค้าจาก สปป.ลาว ให้มากขึ้น ไม่ใช่ส่งออกเพียงอย่างเดียวเหมือนแต่ก่อน

หากพิจารณาตัวเลข มูลค่าการค้าไทย - สปป.ลาว ดังกล่าวจะพบว่า มูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ซึ่งแสดงใน ตารางที่ 1.2 และแผนภูมิที่ 1.2 มีสัดส่วนสูงมากเมื่อเทียบกับมูลค่าการค้าไทย - สปป.ลาวทั้งหมด (แผนภูมิที่ 1.3) โดยในปี ค.ศ.1991 มูลค่าการค้าชายแดน คิดเป็นร้อยละ 92 และลดลงในช่วง 2 ปีต่อมาคือ ลดลงเหลือร้อยละ 69 ในปี ค.ศ.1992 และร้อยละ 60 ในปี ค.ศ.1993 เนื่องจากรัฐบาล สปป.ลาว มีการทบทวนนโยบายเกี่ยวกับการค้าชายแดนโดยต้องการปรับเปลี่ยนให้เป็นระบบมากขึ้น แต่เนื่องจากอยู่ในช่วงของการปรับตัวทำให้ปริมาณการค้าชายแดนในช่วงนั้นลดลง แต่ต่อมาเมื่อนโยบายเกี่ยวกับการค้าชายแดนมีระบบและมีความสอดคล้องกันมากขึ้น ประกอบกับได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งสองฝ่าย จึงทำให้สัดส่วนการค้าชายแดนมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง คือ ร้อยละ 72 ในปี ค.ศ.1994 ร้อยละ 97 ในปี ค.ศ.1995 และต่อเนื่องมาเป็นร้อยละ 99 ในปี ค.ศ.1998 ร้อยละ 106 ในปี ค.ศ.1999 และเป็นร้อยละ 114 ในปี ค.ศ.2000 และเป็นร้อยละ 97.7 ใน 5 เดือนแรกของปี ค.ศ.2001 ดังที่ตารางได้แสดงไว้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการค้าชายแดนมีบทบาทที่สำคัญมากต่อการค้าระหว่างไทย และ สปป.ลาว

อย่างไรก็ตาม มูลค่าการค้าระหว่างไทย - สปป.ลาวดังกล่าวยังไม่ใช่มูลค่าที่แท้จริง เนื่องจากการค้าโดยทั่วไป มี 2 ลักษณะ คือ การค้าในระบบ และการค้านอกระบบ ซึ่งปริมาณมูลค่าที่นำเสนอนี้เป็นเพียงมูลค่าจากการค้าในระบบเท่านั้น โดย *การค้าในระบบ* คือ การค้าที่ถูกต้องตามกฎหมายโดยผ่านกระบวนการทางด้านศุลกากร กรณีของประเทศไทยและสปป.ลาว การค้าดังกล่าว ประกอบด้วยการค้าที่กระทำภายใต้การได้รับอนุญาตจากกระทรวงการค้าของ สปป.ลาว และกระทรวงพาณิชย์ของไทย หรือที่เรียกว่า “การค้าโดยนิติบุคคล” การค้าชายแดน และการค้าผ่านแดน ซึ่งเป็นการค้าระหว่างสปป.ลาวกับประเทศที่สามโดยผ่านแดนไทย สำหรับ *การค้านอกระบบ* นั้น หมายถึงการค้าที่ทำกันโดยไม่ผ่านกระบวนการทางศุลกากร ซึ่งส่วนใหญ่มีเจตนาหลีกเลี่ยงการชำระภาษีอากร และเงื่อนไขการนำเข้า - ส่งออก⁵ ทำให้มูลค่าการค้าในส่วนนี้ มิได้ถูกบันทึกไว้ และไม่สามารถทราบถึงมูลค่าการค้าที่แท้จริงได้ มีผลต่อเรื่องทำให้ไม่สามารถทราบถึงผลของการค้าที่แท้จริงที่เกิดขึ้นต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ นอกจากนี้ยังทำให้การดำเนินนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างไทย - สปป.ลาวไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ซึ่งอาจมีผลทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้

ในขณะเดียวกัน การค้าชายแดนก็สามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การค้าชายแดนในระบบ และการค้าชายแดนนอกระบบ⁶ โดย *การค้าชายแดนในระบบ* คือ การทำการค้าชายแดนที่ผ่านช่องทางตามที่รัฐบาลทั้งไทยและสปป.ลาว เห็นพ้องต้องกันให้เปิดเป็นจุดผ่านแดน และเป็นการค้าที่ทำกันโดยผ่านกระบวนการทางศุลกากร ส่วน *การค้าชายแดนนอกระบบ* คือ การลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดนโดยไม่ผ่านกระบวนการทางศุลกากร เนื่องจากมีเจตนาเพื่อหลีกเลี่ยงการชำระภาษีอากร และหลีกเลี่ยงเงื่อนไขการควบคุมส่งออก และนำเข้าสินค้า ตลอดจนต้องการลักลอบค้าชายแดนสินค้าที่ผิดกฎหมาย เช่น รถจักรยานยนต์ วัว ควายที่ถูกขโมย และยาเสพติด ในขณะที่ชายแดนไทย - สปป.ลาวมีระยะทางติดต่อกันยาวถึง 1,730 กิโลเมตร ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดูแล เอาใจใส่ และควบคุมได้อย่างทั่วถึง จึงไม่มีการบันทึกการนำเข้าและส่งออกดังกล่าวไว้ในสถิติของกรมศุลกากร ดังนั้นการรวบรวมประมาณการมูลค่าการค้านอกระบบดังกล่าวว่าเป็นเท่าไรจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจมาก เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานใด หรือผู้ใดได้ทำการศึกษาไว้ ประกอบกับเมื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าการค้านอกระบบดังกล่าวแล้วก็จะทำให้สามารถทราบ

⁵ ัญญาทิพย์ ศรีพนา และคณะ, *การค้า ไทย - อินโดจีน* (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา, พ.ศ.2535 (ค.ศ.1992)), หน้า 249 - 275.

⁶ วิทยา สุจริตนารักษ์ และคณะ, “การค้าชายแดน: ศักยภาพกับการกำหนดนโยบาย,” เอกสารในการสัมมนา โดยสถาบันเอเชียศึกษาและหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ณ ศูนย์สารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 13 พฤศจิกายน พ.ศ.2535(ค.ศ.1992).

ถึงมูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาวที่แท้จริงได้ ซึ่งในที่สุดก็จะสามารถนำไปเป็นข้อมูลประกอบในการวางแผนทางนโยบายของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

นอกจากนี้ประเด็นที่เกี่ยวกับรูปแบบวิธีการลักลอบ ปัญหาและสาเหตุที่ทำให้เกิดการลักลอบว่ามีอะไรบ้าง เกี่ยวข้องกับนโยบายทางการค้าของแต่ละประเทศหรือเปล่า ก็เป็นอีกประเด็นที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง อย่างน้อยที่สุดเพื่อเป็นข้อมูลแก่รัฐบาลทั้ง 2 ประเทศในการแก้ไขและปรับปรุงนโยบายต่างๆ เพื่อควบคุมการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาวให้เป็นระบบมากขึ้น สามารถป้องกัน หรือ หลีกเลี่ยงข้อพิพาทที่อาจจะเกิดขึ้นจากการค้านอกระบบดังที่ไทยเผชิญกับพม่า⁷ และยังคงให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและรัฐบาลทั้ง 2 ฝ่ายพร้อมทั้งช่วยเสริมสร้างบรรยากาศอันดีในการทำการค้าชายแดนระหว่างกัน

แต่เนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นทางด้านงบประมาณ ความปลอดภัย ทรัพยากรในการศึกษา ตลอดจนผู้ร่วมเดินทางในการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ฯลฯ ประกอบกับจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า แม้ว่าปริมาณการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาวในระบบของจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยจะมีไม่มากเท่ากับปริมาณการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาวในระบบของจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย แต่ก็พบว่ามูลค่าการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาวมีสูงมากในพื้นที่เหล่านี้ โดยเฉพาะใน 3 จังหวัด คือ เชียงราย พะเยา และน่าน คิดเป็นประมาณร้อยละ 50 - 60 ของมูลค่าการลักลอบทั้งหมด เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวย และมีตลาดรองรับกว้างโดยเฉพาะใน 6 แขวงภาคเหนือของสปป.ลาว และกระจายต่อเนื่องถึงจีนตอนใต้ และเวียดนามตอนเหนือ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจเพื่อศึกษาหาข้อเท็จจริง ดังนั้นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเน้นพิจารณาเฉพาะการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว โดยเกี่ยวเนื่องกับการค้านอกระบบ และปัญหาของการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนเท่านั้น คือ เชียงราย พะเยา และน่าน เพื่อสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการค้านอกระบบตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว และปัญหาของการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ต่อไป เนื่องจากมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาความร่วมมือทางการค้าระหว่างประเทศทั้งสองทั้งในปัจจุบัน และต่อไปในอนาคต

⁷ สกาวรัตน์ สิริมา, "ค่านอกระบบตัวแปรข้อพิพาท ไทย - พม่า," เศรษฐกิจภูมิภาค กรุงเทพมหานคร (วันจันทร์ที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2542(ค.ศ. 1999)).

การค้าระหว่างประเทศไทยกับ สปป.ลาว

ตารางที่ 1.1 : มูลค่าการค้าไทย - สปป.ลาว (ในระบบ) ปี พ.ศ.2534 - 2544(ค.ศ.1991 - 2001)

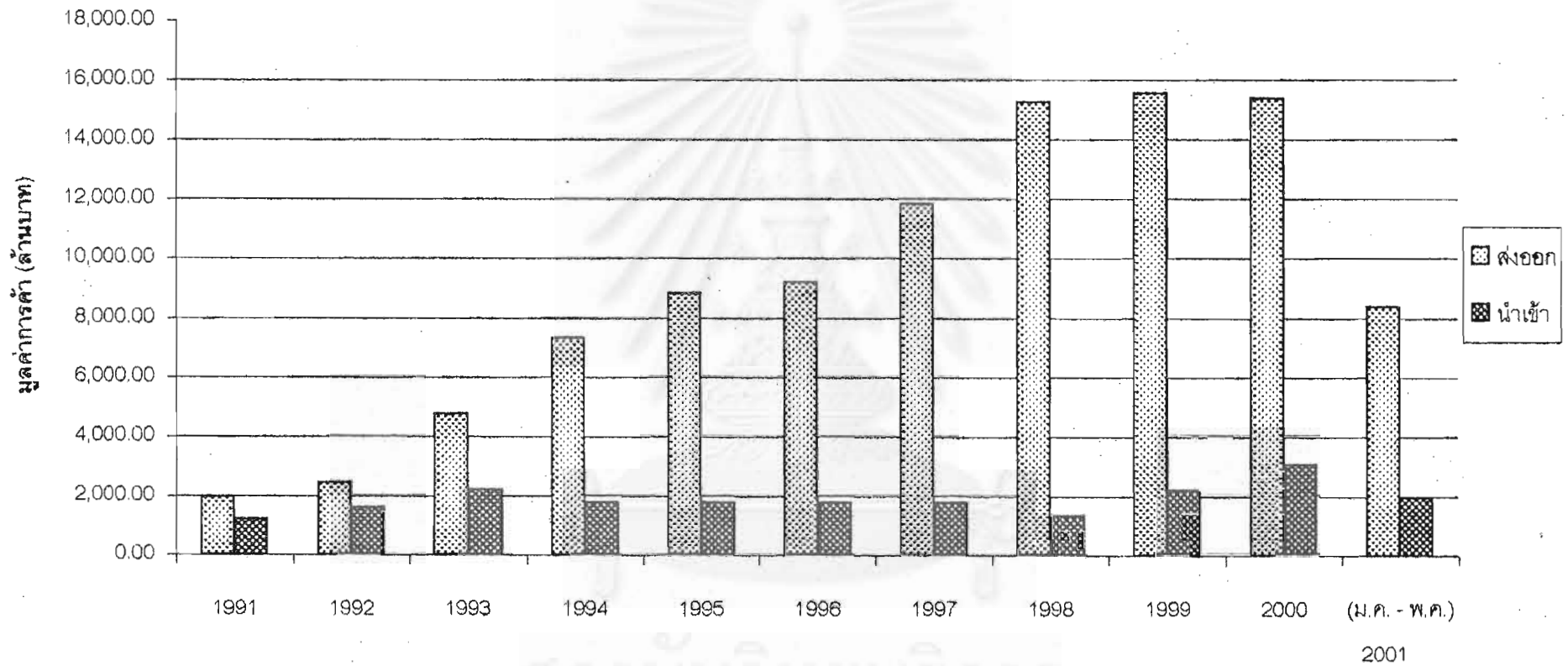
หน่วย : ล้านบาท

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001 ***
มูลค่าการค้า	3,152.10	4,013.20	6,946.80	9,064.30	10,569.30	10,935.70	13,548.20	16,561.80	17,707.70	18,395.50	10,335.10
ไทยส่งออก	1,952.90	2,444.10	4,778.10	7,326.30	8,831.50	9,200.80	11,814.00	15,264.20	15,567.20	15,381.90	8,371.90
ไทยนำเข้า	1,199.20	1,569.10	2,168.70	1,738.10	1,737.70	1,734.90	1,734.20	1,297.60	2,140.50	3,013.60	1,963.20
ดุลการค้า	757.70	875.00	2,609.40	5,588.20	7,093.80	4,765.90	10,079.70	13,966.60	13,426.70	12,368.30	6,408.70

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

*** มูลค่าการค้าไทย - สปป.ลาวเฉพาะ 5 เดือนแรกของปี 2001

แผนภูมิที่ 1.1 แสดงมูลค่าการค้าระหว่างไทย - สปป.ลาว (ในระบบ) ปี พ.ศ.2534 - 2544(ค.ศ.1991 - 2001)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1.2 : มูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว (ในระบบ) ปี พ.ศ.2534 - 2544(ค.ศ.1991 - 2001)

หน่วย : ล้านบาท

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001 ***
มูลค่าการค้า	2,904.00	2,770.00	4,182.00	6,511.00	10,284.20	10,060.00	12,893.60	16,483.48	18,750.64	21,042.20	10,102.40
สัดส่วนต่อมูลค่าการค้าทั้งหมด	92%	69%	60%	72%	97%	92%	95%	99%	106%	114%	98%
ไทยส่งออก	1,325.00	1,591.00	2,395.00	4,557.00	8,171.92	8,077.57	10,893.81	15,000.20	15,928.04	16,960.60	7,913.00
ไทยนำเข้า	1,579.00	1,179.00	1,787.00	1,954.00	2,112.28	1,982.43	1,999.79	1,483.28	2,822.60	4,081.60	2,189.50
ดุลการค้า	-254.00	412.00	608.00	2,603.00	6,059.64	6,095.14	8,894.02	13,516.92	13,105.44	12,879.00	5,723.50

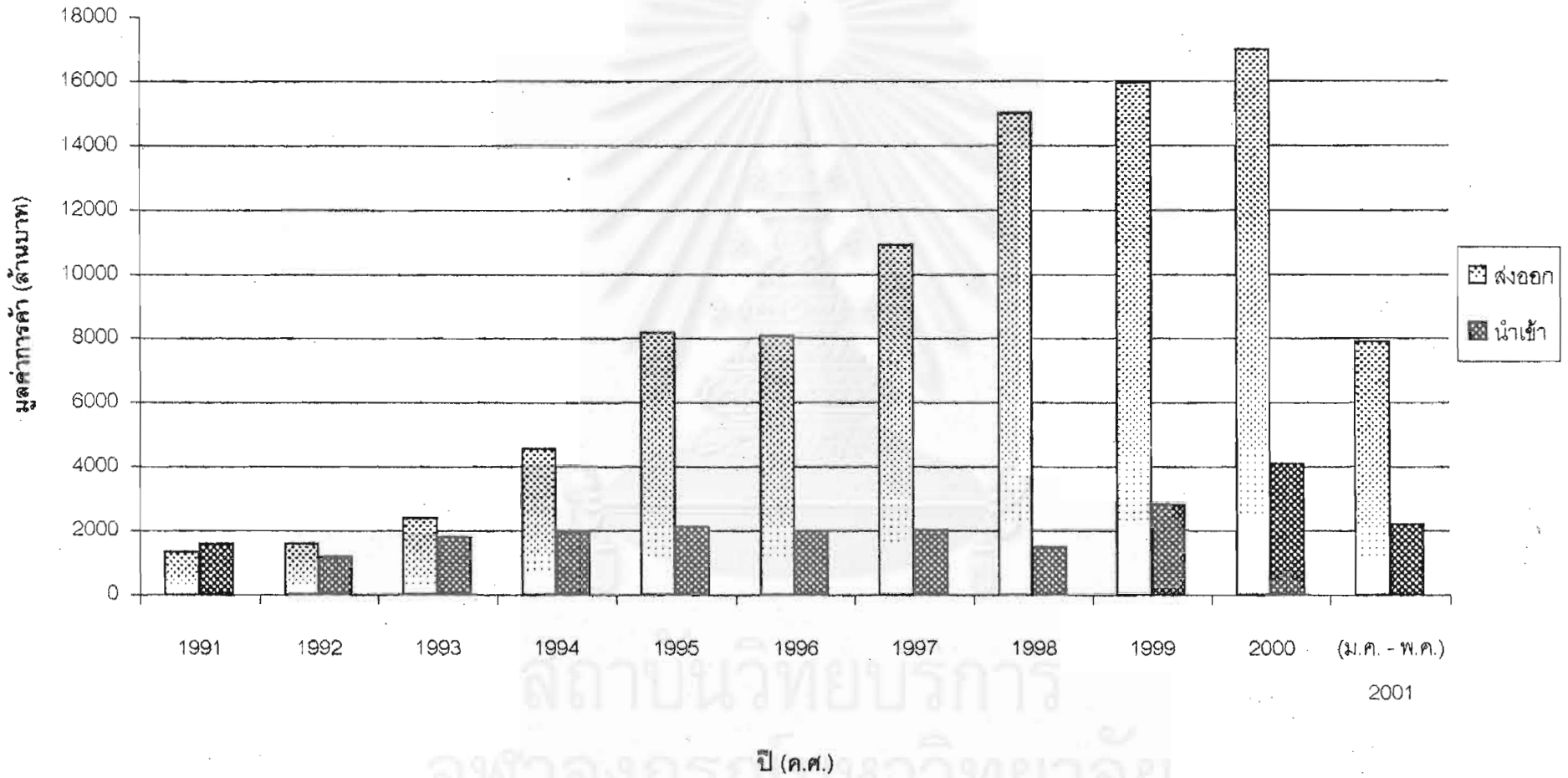
ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัด ศูนย์ข้อมูลการค้าชายแดน กองพาณิชย์กิจต่างประเทศ กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

หมายเหตุ : - มีมูลค่าสินค้าผ่านแดนรวมอยู่ในสินค้าชายแดนบางส่วน

- จากตารางพบว่า สัดส่วนของมูลค่าการค้าชายแดน ไทย - ลาว ต่อมูลค่าการค้า ไทย - ลาวทั้งหมด ในปี พ.ศ.2542(ค.ศ. 1999) และปี พ.ศ.2543(ค.ศ. 2000) จะมีสัดส่วนที่มากกว่า 100 % เนื่องจากว่าตัวเลขมูลค่าการค้า ไทย - ลาวทั้งหมด กระทรวงพาณิชย์ได้อ้างมาจากกรมศุลกากร ซึ่งไม่ได้รวม ภาษีปากกระวางด้วย ในขณะที่ตัวเลขของมูลค่าการค้าชายแดน ไทย - ลาว กระทรวงพาณิชย์เป็นผู้ที่ทำหน้าที่เก็บรวบรวมมาจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดแต่ละแห่ง ซึ่งได้มีการรวมเอามูลค่าของภาษีปากกระวางเอาไว้ด้วย โดยที่ภาษีปากกระวาง หมายถึงภาษีที่เก็บจากสินค้าที่ติดตัวมากับประชาชน เมื่อมีการเดินทางเข้า - ออก ประเทศ ระหว่างไทย และสปป.ลาว (โดยไม่รวมอยู่ในสถิติของกรมศุลกากร)

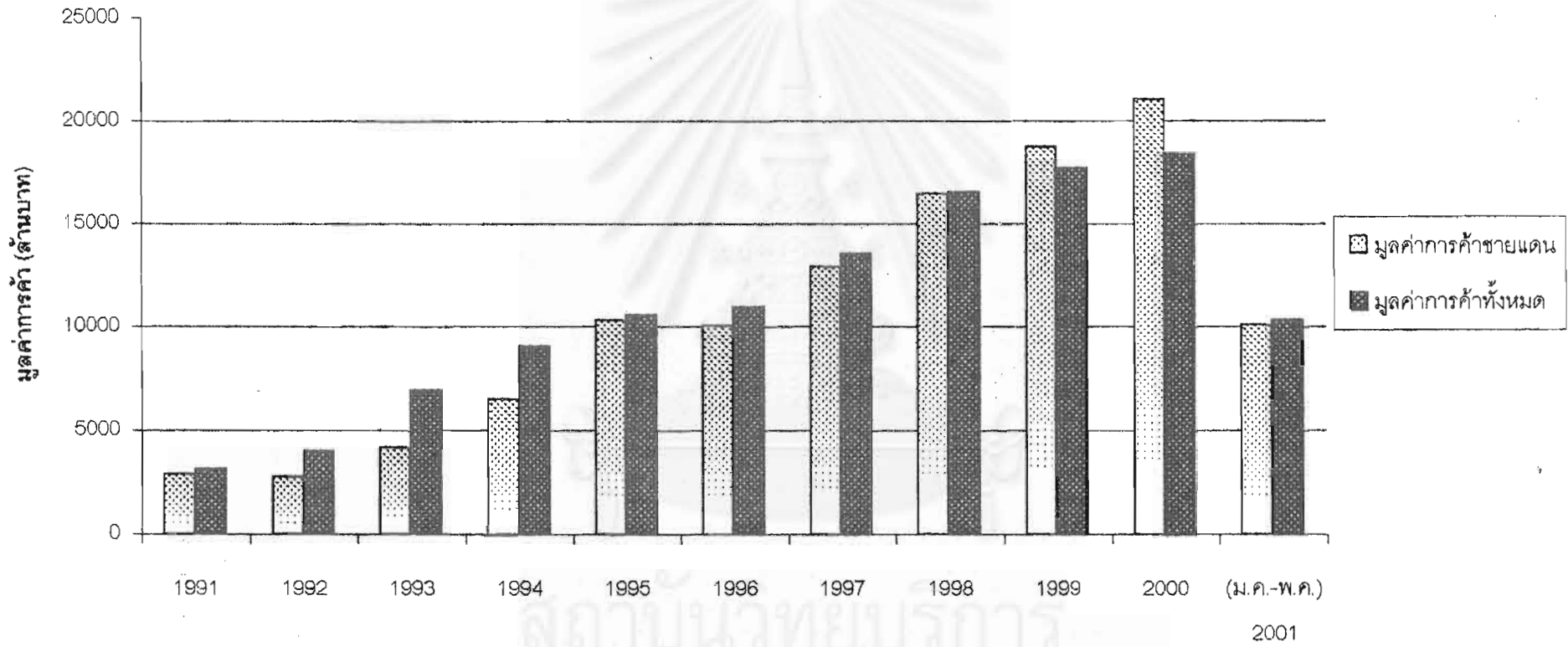
*** มูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว เฉพาะ 5 เดือนแรกของปี 2001

แผนภูมิที่ 1.2 แสดงมูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว (ในระบบ) ปี พ.ศ.2534 - 2544(ค.ศ.1991 - 2001)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 1.3 แสดงสัดส่วนระหว่างมูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว กับมูลค่าการค้าไทย - สปป.ลาวทั้งหมด
(ในระบบ) ปี พ.ศ.2534 - 2544(ค.ศ.1991 - 2001)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อให้การวิเคราะห์งานศึกษามีระบบและเป็นขั้นตอน เพื่อสะดวกต่อการศึกษาและเข้าใจ จึงได้แยกการศึกษาเป็นประเด็นที่สำคัญต่าง ๆ ดังนี้

1. ศึกษา และทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยในบริบทของการค้าในระบบ และพิจารณาถึงนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนระหว่างประเทศทั้งสอง

2. ศึกษาถึงปัญหาการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยในปัจจุบัน ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ระบบภาษี การคมนาคมขนส่ง ระบบการชำระเงิน และการเดินทางเข้า – ออกประเทศ

3. ประเมินการมูลค่าการค้าข้ามระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย ตลอดจนสาเหตุ และวิธีการลักลอบทำการค้าข้ามระบบดังกล่าว

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 พื้นที่ที่ศึกษา

ในการกำหนดจุดที่จะทำการศึกษาลำรวจจะพิจารณาจากจุดผ่านแดน หรือช่องทางที่มีการทำการค้า เช่น จุดผ่านแดนถาวร ที่เปิดให้ประชาชนของทั้งสองประเทศสามารถติดต่อค้าขายและส่งผ่านสินค้าได้เป็นการถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรนอื่นๆ (รูปที่ 1.1) ตลอดถึงช่องทางอื่นๆ เช่น ช่องทางติดต่อทางภูมิศาสตร์ที่ประชาชนทั้งสองฝั่งสามารถเดินทางไปมาหาสู่กันตั้งแต่อดีต ในหลายกรณีช่องทางดังกล่าวสามารถใช้เป็นทำเลซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน แต่ไม่ถึงขั้นที่จะได้รับการพิจารณากำหนดให้เป็นจุดผ่อนปรน จุดผ่านแดนชั่วคราวหรือจุดผ่านแดนถาวร และในบางกรณีช่องทางติดต่อทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวสามารถใช้เป็นเส้นทางลำเลียงสิ่งของผิดกฎหมาย เช่น อาวุธสงคราม ยาเสพติด ฯลฯ⁸

จากการพิจารณาช่องทางทางการค้าต่างๆ ดังกล่าว ประกอบกับข้อจำกัดของการวิจัย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านงบประมาณ ความปลอดภัยในการลงภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล หรือข้อจำกัดอื่นๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ล้วนแต่เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้ศึกษาไม่สามารถลงไปเก็บ

⁸ พิพรรณ อินทรศัพท์, "โอกาสและแนวทางในการขยายการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน," เอกสารการวิจัยส่วนตัว, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, พ.ศ.2532 - 2533, หน้า 90.

ข้อมูลภาคสนามได้ทุกจุด ประกอบกับจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่าปริมาณการค้าชายแดน ไทย – สปป.ลาวนอกระบบในจังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทยมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น และมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 50 – 60 ของมูลค่าการค้าทั้งหมด ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจเพื่อศึกษาหาข้อเท็จจริง ดังนั้นในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเน้นศึกษาเฉพาะการค้าชายแดน ไทย – สปป.ลาวในจุดการค้าต่างๆ ที่สำคัญของ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน (รูปที่ 1.2) คือ จังหวัด เชียงราย พะเยา และน่าน เท่านั้น โดยผ่านช่องทางการค้าชายแดน จำนวน 6 แห่ง เป็นจุดผ่านแดนถาวร 3 แห่ง และจุดผ่อนปรน 3 แห่ง (โดยการเก็บข้อมูลจากทั้ง 2 ฝั่ง คือ ทั้งฝั่งไทย และฝั่ง สปป.ลาว) ดังนี้

จุดผ่านแดนถาวร จำนวน 3 แห่ง มีดังนี้

1. จุดผ่านแดนถาวรอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย – เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว
2. จุดผ่านแดนถาวรอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย – เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว
3. จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน – เมืองเงิน แขวงไชยะบุรี

จุดผ่อนปรน จำนวน 3 แห่ง มีดังนี้

1. จุดผ่อนปรนบ้านฮวก ต.ภูซาง กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา – บ้านปางมอน เมืองคอบ แขวงไชยะบุรี
2. จุดผ่อนปรนช่องทางบ้านห้วยสะแตง ต.งอบ อ.ทุ่งช้าง จังหวัดน่าน – บ้านป่าหว้าน เมืองเชียงฮ่อน – หงสา แขวงไชยะบุรี
3. จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน ต.ชลแดน อ.สองแคว จังหวัดน่าน – บ้านเตสอง เมืองเชียงฮ่อน เขตเชียงฮ่อน - หงสา แขวงไชยะบุรี

สำหรับข้อมูลที่เป็นทุติยภูมิ เช่น มูลค่าการค้าไทย – สปป.ลาว มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว จะใช้ข้อมูลที่ได้ถูกบันทึกไว้ของกระทรวงพาณิชย์ และกรมศุลกากรของไทยเป็นหลัก โดยจะพิจารณาในช่วงประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา (ค.ศ.1991 – 2001) นอกจากนี้ในการศึกษาสภาพการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวยังได้ใช้ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมของหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทย อันได้แก่ เชียงราย พะเยา และน่าน ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานต่าง ๆ ของแขวงชายแดนภาคเหนือของลาว อันได้แก่ แขวงบ่อแก้ว และแขวงไชยะบุรี ประกอบในการศึกษาด้วย

ประกอบกับ ในการศึกษารั้งนี้ ผู้ศึกษาได้มีการกำหนดขอบข่ายของสินค้าที่จะทำการศึกษา คือ จะไม่ครอบคลุมสินค้าที่ผิดกฎหมาย อาทิเช่น อาวุธสงคราม ยาเสพติด การค้าประเวณี ตลอดจนถึงรถจักรยานยนต์ รถยนต์ วัว และควายที่ถูกลักขโมย เป็นต้น

1.3.2 ผู้ให้ข้อมูล

งานศึกษานี้มุ่งให้ความสนใจทั้ง ผู้ประกอบการค้าที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่ (ผู้ประกอบการที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล) และผู้ค้ารายย่อย (ผู้ประกอบการที่ไม่ได้เป็นนิติบุคคล เป็นบุคคลธรรมดาที่เป็นตัวแทนรับซื้อสินค้าและทำการค้าในลักษณะบุคคลธรรมดา) โดยฝั่งไทยประกอบด้วย ผู้ค้าที่ทำการค้าที่จุดการค้าในจังหวัดเชียงราย พะเยา และน่าน และฝั่งสปป.ลาวประกอบด้วยผู้ค้าที่ทำการค้าที่จุดการค้าในแขวงบ่อแก้ว และแขวงไซยะบุรี จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่า จำนวนผู้ประกอบการมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 402 ราย ซึ่งได้รวบรวมโดยการขอความร่วมมือจากพาณิชย์จังหวัด และด่านศุลกากรของ 3 จังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทย และแผนกการค้าแขวง และแผนกภาษีแขวงของแขวงบ่อแก้ว และแขวงไซยะบุรีของสปป.ลาว

ในการสอบถามข้อมูล ผู้ศึกษาได้แบ่งกลุ่มผู้ประกอบการตามลักษณะการจดทะเบียนธุรกิจและประเภทของกิจการ ดังนี้

1. ผู้ประกอบการที่จดทะเบียนการค้านิติบุคคล (ผู้ค้ารายใหญ่)
2. ผู้ประกอบการที่ไม่ได้จดทะเบียนการค้านิติบุคคล (ผู้ค้ารายย่อย)

แบ่งตามประเภทกิจการส่งออก – นำเข้า หรือทำทั้งธุรกิจการส่งออก และนำเข้า โดยแบ่งเป็นประเภทกิจการย่อย คือ

ธุรกิจการส่งออก

1. สินค้าอุปโภคบริโภคในครัวเรือน
2. รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ และอะไหล่
3. เครื่องใช้ไฟฟ้า
4. วัสดุก่อสร้าง
5. เครื่องจักรอุปกรณ์
6. ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม
7. วัสดุอุปกรณ์ตัดเย็บ
8. อื่นๆ

ธุรกิจการนำเข้า

1. เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าทอ
2. ไม้แปรรูป
3. เศษโลหะ
4. ของป่า
5. เครื่องใช้ไฟฟ้า
6. อื่นๆ

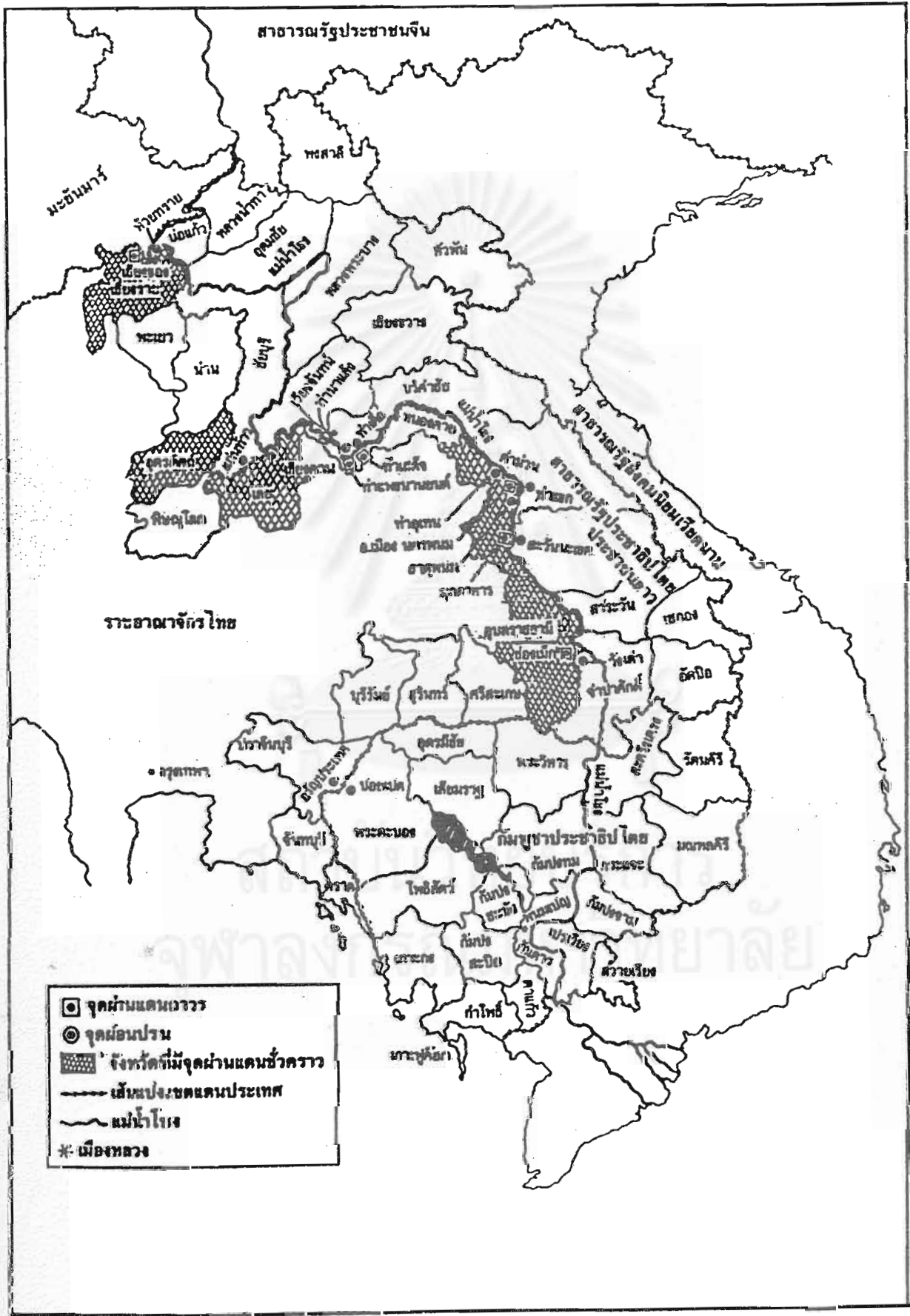
สำหรับเนื้อหาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาและทำความเข้าใจ ผู้ศึกษาได้แยกเนื้อหาออกเป็น 8 บท โดยบทที่ 1 เป็นบทนำ มีการกล่าวถึงความสำคัญของปัญหาวัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย แหล่งที่มาของข้อมูล วิธีดำเนินการวิจัย ข้อจำกัดในการวิจัย ค่าจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย บทที่ 2 มีเนื้อหาเกี่ยวกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 กล่าวถึงพื้นที่ชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทย พื้นที่ประเทศสปป.ลาว เส้นทางการค้าชายแดนและสถานการณ์การค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว บทที่ 4 มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการศึกษาโดยละเอียด บทที่ 5 เป็นผลการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์การค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย บทที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล บทที่ 7 เป็นผลการศึกษาเกี่ยวกับการประมาณการมูลค่าการค้าของระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย และบทสุดท้าย บทที่ 8 เป็นบทที่กล่าวถึงข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาทั้งหมด และข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

1.4 แหล่งที่มาของข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ใช้การสัมภาษณ์ หรือแบบสอบถาม โดยการเลือกตัวอย่างจากผู้ประกอบกิจกรรมการค้าชายแดน ได้แก่ ผู้ค้ารายใหญ่ และผู้ค้ารายย่อยที่ทำกิจกรรมส่งออก - นำเข้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ที่ปฏิบัติหน้าที่ ในพื้นที่ที่มีการระบุไว้ในขอบเขตของการวิจัย โดยพิจารณาจากทั้งสองฝั่ง คือ ทั้งฝั่งไทย และฝั่งสปป.ลาว

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จาก การเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารรายงาน เผยแพร่ของกระทรวงพาณิชย์ กรมศุลกากร สำนักงานจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ด่านศุลกากร พาณิชย์จังหวัด ตรวจคนเข้าเมือง กระทรวงการค้า ห้างว่าการแขวง แผนกการค้าแขวง แผนกภาษีแขวง และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนถึงเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งฝั่งไทย และฝั่งสปป.ลาว

รูปที่ 1.1 แผนที่แสดงจุดการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการลักลอบทำการค้านอกระบบตามแนวชายแดนไทย - ลาว : กรณีศึกษาของ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จังหวัดเชียงราย พะเยา และน่าน จะศึกษาข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการเดินทางไปศึกษาสภาพและสถานการณ์ทั่วไปของการค้าตามแนวชายแดนในจุดการค้าต่าง ๆ ของทั้ง 2 ประเทศ ตลอดจนสัมภาษณ์สอบถาม แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับหน่วยงานราชการ ธนาคารพาณิชย์ ผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ รายย่อย ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้ง 2 ฝ่าย และชาวบ้านที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนและทำกิจกรรมการค้าตามแนวชายแดน เพื่อรวบรวมข้อมูล โดยได้ประมวลเป็นขั้นตอนดังนี้ :

ขั้นแรก : ศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นที่สอง : ศึกษา และรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารรายงาน เผยแพร่ของสำนักงานจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ด้านศุลกากร พาณิชย์จังหวัด ด้านตรวจคนเข้าเมือง ห้องว่าการแขวง แผนกการค้าแขวง แผนกภาษีแขวง ฯลฯ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของทั้งสองประเทศ

ขั้นที่สาม : ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งฝั่งไทย และสปป.ลาว ในจุดที่จะเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เช่น ทางฝั่งสปป.ลาวก็จะติดต่อประสานงานกับแผนกแถลงข่าวและวัฒนธรรมของจุดการค้าต่าง ๆ เช่น แขวงบ่อแก้ว แขวงไชยบุรี และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในสปป.ลาว ส่วนฝั่งไทยก็จะติดต่อกับสำนักงานจังหวัด ด้านศุลกากร พาณิชย์จังหวัด ด้านตรวจคนเข้าเมือง และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบน

ขั้นที่สี่ : ศึกษาข้อมูลภาคสนามอย่างต่อเนื่อง โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ชาวบ้านที่มีกิจกรรมตามแนวชายแดน ตลอดจนผู้ค้ารายใหญ่และรายย่อยอื่นๆ รวมทั้งสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างกัน

ขั้นที่ห้า : วิเคราะห์ข้อมูล และเสนอรายงานการศึกษา ในลักษณะของการพรรณนา และวิเคราะห์ตามข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเอกสาร แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และข้อมูลภาคสนามในแต่ละจุดการค้าที่ถูกกำหนดในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามตามขอบเขตของการวิจัยที่กำหนดไว้

1.6 ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาวิจัยระหว่างประเทศ จึงพบว่ามีข้อจำกัดหลายอย่างดังต่อไปนี้

1. ปัญหาในการติดต่อ และอุปสรรคในการเดินทางเข้าสู่พื้นที่เป้าหมาย เนื่องจากจุดที่จะเก็บข้อมูลในบางจุดเป็นจุดที่ห่างไกล และทุรกันดาร
2. ข้อจำกัดในการเก็บข้อมูล กล่าวคือ การออกเก็บข้อมูลภาคสนามในสปป.ลาว ต้องมีเจ้าหน้าที่ของภาครัฐที่เกี่ยวข้องร่วมเดินทางไปด้วยจึงจะได้รับความสะดวก ในขณะที่ทางฝั่งไทย การเก็บรวบรวมข้อมูลจะได้รับความร่วมมืออย่างจริงจังก็ต่อเมื่อไปเป็นกลุ่มคณะ คือ เป็นคณะวิจัยโดยตรง หากไปเพียงคนเดียวเพื่อทำวิทยานิพนธ์ การให้ความร่วมมือก็ลดน้อยลงไป
3. ข้อจำกัดในการศึกษาข้อมูลจะต้องระมัดระวัง ไม่ให้เกี่ยวข้องกับการเมืองภายในที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ และกระทบต่อความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ประเทศ ซึ่งบางครั้งอาจเป็นข้อจำกัดในการเขียน และการศึกษาวิจัยของผู้ศึกษา
4. ข้อจำกัดทางด้านความปลอดภัยในบางพื้นที่เนื่องจากเป็นจุดที่อยู่ห่างไกล และทุรกันดาร
5. ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ และทรัพยากรที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องด้วยข้อจำกัดต่าง ๆ ดังกล่าว ทำให้ไม่สามารถดำเนินการสำรวจสภาพการค้า ปัญหาการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว และประมาณการมูลค่าการค้าข้ามอกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ได้ทั้งหมด ดังนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจะเน้นเฉพาะจุดการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทยเท่านั้น ดังที่ได้มีการกำหนดไว้ในขอบเขตของการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.7 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การค้าในระบบ หมายถึง การค้าที่ดำเนินการตามปกติ ถูกต้องตามกฎหมาย ผ่านกระบวนการทางศุลกากร กรณีของประเทศไทย และสปป.ลาว การค้าดังกล่าว ประกอบด้วย การค้าที่กระทำภายใต้การได้รับอนุญาตจากกระทรวงการค้าของสปป.ลาว และกระทรวงพาณิชย์ของไทย หรือที่เรียกว่า “การค้าโดยนิติบุคคล” การค้ารายใหญ่ การค้ารายย่อย การค้าชายแดน และการค้าผ่านแดน⁹

2. การค้านอกระบบ หมายถึง การค้าที่กระทำโดยไม่ผ่านกระบวนการทางศุลกากร มีเจตนาเพื่อหลบเลี่ยงการชำระภาษีอากรและเงื่อนไขควบคุมการนำเข้า - ส่งออก รวมทั้งสินค้าที่ผิดกฎหมาย ซึ่งการค้านอกระบบนี้เป็นลักษณะสินค้าลักลอบจึงไม่ปรากฏในสถิติของกรมศุลกากร¹⁰

3. การค้าชายแดน หมายถึง ธุรกิจการแลกเปลี่ยนซื้อขาย ระหว่างประชาชนสปป.ลาว กับประชาชนบรรดาประเทศที่อยู่ใกล้เคียงตามแนวชายแดน เช่น การค้าชายแดนระหว่าง สปป.ลาว-ไทย สปป.ลาว - จีน สปป.ลาว - เวียดนาม รวมถึงการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ารายย่อยระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศที่มีใช้กระทำในนามของนิติบุคคลบริเวณชายแดน สินค้าที่ซื้อขายกันส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค กระทำโดยผ่านทางช่องทางการค้าที่เปิดโดยถูกต้อง กรณีของไทยปัจจุบันไม่ต้องขออนุญาตเป็นผู้ทำการค้ากับสปป.ลาว สามารถทำการค้าได้เลย ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้การค้าชายแดนระหว่างประเทศ ถ้ากระทำในวงเงินไม่เกิน 500,000 บาท ไม่ต้องขออนุญาตนำเงินตราต่างประเทศเข้าหรือออกตามที่รพท.ได้กำหนดไว้

4. การค้าชายแดนในระบบ หมายถึง การทำการค้าชายแดนที่ผ่านช่องทางตามที่รัฐบาลทั้งไทยและสปป.ลาว เห็นพ้องต้องกันให้เปิดเป็นจุดผ่านแดน และเป็นการค้าที่ทำกันโดยผ่านกระบวนการทางศุลกากร

5. การค้าชายแดนนอกระบบ หมายถึง การลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดนโดยไม่ผ่านกระบวนการทางศุลกากร เนื่องจากมีเจตนาเพื่อเลี่ยงการชำระภาษีอากร และหลีกเลี่ยงเงื่อนไขการควบคุมส่งออก และนำเข้าสินค้า ตลอดจนต้องการลักลอบค้าชายแดนสินค้าที่ผิดกฎหมาย เช่น

⁹ ัญญาทิพย์ ศรีพนา และคณะ, การค้าไทย – อินโดจีน (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ.2535(ค.ศ.1992)), หน้า 184-198.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน.

รถจักรยานยนต์ รถยนต์ วัว ควายที่ถูกลักขโมย และยาเสพติด เป็นต้น¹¹ (แต่การศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะขอกำหนดขอบข่ายของสินค้าที่จะศึกษา คือ ไม่รวมสินค้าที่ผิดกฎหมายเข้าในการพิจารณาด้วย ซึ่งประกอบด้วย สินค้าประเภทอาวุธสงคราม ยาเสพติด การค้าประเวณี รถจักรยานยนต์ รถยนต์ วัว และควายที่ถูกลักขโมย เป็นต้น)

6. การค้าผ่านแดน หมายถึง การค้าที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอาศัยประเทศไทยเป็นทางผ่านของสินค้าไปยังประเทศที่สาม หรือจากประเทศที่สามผ่านไทยมายังสปป.ลาว ซึ่งประเทศไทย ได้ปฏิบัติตามอนุสัญญาบาเซิลว่า ปี พ.ศ.2464(ค.ศ.1921) ซึ่งระบุว่าประเทศที่มีดินแดนติดต่อกับประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเลต้องยอมให้ใช้ดินแดนของตนเองเป็นทางผ่านของสินค้าออกทะเล

สินค้าที่จะกระทำผ่านแดนไทยจะนำผ่านเข้าและผ่านออกได้เฉพาะท่าเรือกรุงเทพฯ ด้านศุลกากรท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ด้านศุลกากรหนองคาย ด้านศุลกากรนครพนม ด้านศุลกากรมุกดาหาร ด้านศุลกากรเชียงใหม่ และด้านศุลกากรเชียงของ แต่ถ้าจะนำผ่านเข้ามาหรือนำผ่านออกทางด้านศุลกากรอื่นที่นอกเหนือจากนี้ก็ให้เสนอกกรมศุลกากรพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป ทั้งนี้ กรมศุลกากรได้กำหนดเส้นทางและยานพาหนะในการขนส่งสินค้าผ่านแดนไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อความสะดวกรวดเร็วและสามารถควบคุมได้¹²

7. การค้ารายย่อย หมายถึง การซื้อ - ขาย และแลกเปลี่ยนสินค้านี้ระหว่างประชาชน ซึ่งไม่ได้กระทำในนามนิติบุคคลของประเทศทั้งสองตามแนวชายแดนในปริมาณพอสมควร¹³

8. การค้ารายใหญ่ หมายถึง การค้าระหว่างประเทศที่กระทำโดยนิติบุคคลหรือสหกรณ์ที่มีวัตถุประสงค์ในการนำเข้าและส่งออกสินค้า โดยได้รับอนุมัติจากรัฐบาลของตน¹⁴

9. จุดผ่านแดนทางการค้า หมายถึง ช่องทางการติดต่อของประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกันเนื่องจากสปป.ลาว - ไทย มีชายแดนติดต่อกันยาว 1,730 กิโลเมตร ตั้งแต่บ้านคว่านบริเวณ

¹¹ วิทยา สุจริตนารักษ์ และคณะ, "การค้าชายแดน: ศักยภาพกับการกำหนดนโยบาย," เอกสารในการสัมมนา โดยสถาบันเอเชียศึกษาและหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ณ ศูนย์สารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 13 พฤศจิกายน พ.ศ.2535(ค.ศ.1992).

¹² คณะทำงานร่วมธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, ปัญหาการค้าชายแดนไทย - ลาว (นครพนม - คำม่วน , เชียงราย - บ่อแก้ว) (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), พ.ศ.2539(ค.ศ.1996)), หน้า 21.

¹³ ธีรญาทิพย์ ศรีพนา และคณะ, การค้าไทย - อินโดจีน.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน.

สามเหลี่ยมทองคำไปจนถึงแขวงจำปาสัก ครอบคลุมพื้นที่ 9 แขวงของสปป.ลาว ได้แก่ แขวงบ่อแก้ว แขวงไชยบุรี แขวงเวียงจันทน์ กำแพงนครเวียงจันทน์ แขวงบริคำไซ แขวงคำม่วน แขวงสะหวันนะเขต แขวงสาละวัน และแขวงจำปาสัก ในขณะที่มีเขตติดต่อกับจังหวัดชายแดนของไทย 11 จังหวัด คือ หนองคาย มุกดาหาร อุบลราชธานี นครพนม เลย น่าน พะเยา อุดรดิตถ์ เชียงราย พิชญ์โลก และอำนาจเจริญ (จังหวัดอุบลราชธานี มีชายแดนติดกับประเทศลาว และกัมพูชา) โดยผ่านช่องทางการค้าชายแดน จำนวน 36 แห่ง¹⁵ เป็นจุดผ่านแดนถาวร 13 แห่ง จุดผ่านแดนชั่วคราว 2 แห่ง และจุดผ่อนปรน 21 แห่ง ปัจจุบันจุดผ่านแดนไทย – สปป.ลาว แยกได้ 3 ประเภท ดังนี้¹⁶

9.1 จุดผ่านแดนถาวร เป็นจุดผ่านแดนที่เปิดให้ประชาชนจากสองประเทศสามารถติดต่อกับค้าขายและส่งผ่านสินค้าได้อย่างเป็นการถาวร ทั้งนี้ได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลของทั้งสองฝ่าย

9.2 จุดผ่านแดนชั่วคราว จะเปิดเมื่อมีผู้ส่งออกไทยร้องขอกระทรวงมหาดไทย หรือผู้ส่งออกสปป.ลาวร้องขอต่อกระทรวงภายในของสปป.ลาว ให้เปิดเป็นการชั่วคราว เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางติดต่อ หรือ ขนส่งสินค้า การเปิดจุดผ่านแดนประเภทนี้จะอนุญาตให้ผ่านเฉพาะผู้ที่ทำการร้องขอเท่านั้น และระยะเวลาของการเปิดจะมีการกำหนดไว้แน่นอน

9.3 จุดผ่อนปรน กระทรวงมหาดไทยได้ให้อำนาจแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีชายแดนติดต่อกับสปป.ลาว และกระทรวงภายในของสปป.ลาว ได้ให้อำนาจแก่เจ้าแขวงที่มีชายแดนติดต่อกับไทย พิจารณาเปิดจุดผ่อนปรนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนทั้งสองประเทศที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนให้สามารถทำการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าเล็กๆ น้อยๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันระหว่างกัน ทั้งนี้ จะกำหนดพื้นที่ระยะเวลาในการแลกเปลี่ยนสินค้าที่แน่นอน

10. การนำเข้า - ส่งออกที่ไม่ถือเป็นการค้า หมายถึง การนำเข้า – ส่งออกของหน่วยงานราชการหรือรัฐวิสาหกิจ องค์การระหว่างประเทศ และสถานทูตหรือกงสุลต่างประเทศ รวมถึงการนำเข้า – ส่งออก ของประชาชนทั่วไปเพื่อส่งซ่อมหรือบำรุงรักษาอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ¹⁷

¹⁵ เอกสารประกอบการประชุม สัมมนา เรื่อง, "การค้าชายแดน เพื่อพัฒนาการ เอกภาพและสันติสุขแห่งอาเซียน," จัดทำโดย กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ร่วมกับ หอการค้าไทย วันศุกร์ที่ 16 มิถุนายน พ.ศ.2543(ค.ศ.2000), หน้า 54.

¹⁶ ศรีวัฒน์ สุวรรณ, เศรษฐกิจการค้าของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (กรุงเทพฯ: กรมการค้าต่างประเทศ, กรกฎาคม พ.ศ.2535(ค.ศ.1992)).

¹⁷ ธรรมนูญทิพย์ ศรีพนา และคณะ, การค้าไทย – อินโดจีน.

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาเชื่อว่าน่าจะเป็นประโยชน์โดยรวมทั้งต่อผู้ที่สนใจ และใช้เป็นข้อมูลประกอบในการพิจารณาของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดนโยบายและมาตรการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำการค้าระหว่างกันทั้งในปัจจุบัน และอนาคต ดังนั้นเพื่อความสะดวกในการทำความเข้าใจ และทราบถึงผลประโยชน์ของการศึกษา จึงได้แยกผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับเป็นประเด็นสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

1. ทราบถึงสภาพการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย และเข้าใจถึงนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนของประเทศทั้งสอง ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจเพื่อทำการค้าชายแดนระหว่างกันของประเทศทั้งสอง และจะช่วยให้ผู้ที่ทำการค้า หรือทำอยู่แล้ว ทราบและเข้าใจระเบียบต่าง ๆ มากขึ้นซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินการต่าง ๆ รวดเร็ว และเป็นระบบมากขึ้น

2. ทราบถึงปัญหาการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ที่เกิดขึ้นของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยในด้านต่าง ๆ เช่น ระบบภาษี ระบบการคมนาคมขนส่ง ระบบการชำระเงิน และการเดินทางเข้า - ออกประเทศ ซึ่งจะเป็ประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำเอาข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการประเมินปัญหาการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวในจังหวัดอื่นๆ และหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป เพื่อสร้างบรรยากาศการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวให้มีความราบรื่น และได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย

3. ทราบถึงประมาณการของมูลค่าการค้าอนุกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย โดยการประมาณการจากการสำรวจ และเก็บข้อมูลจริงในพื้นที่ เพื่อที่จะใช้ประกอบการประมาณการมูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวที่เกิดขึ้นจริงๆ ระหว่าง 2 ประเทศของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผน และกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น

4. ทราบถึงสาเหตุ และปัญหาที่ก่อให้เกิดการค้าอนุกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย และวิธีการในการลักลอบเพื่อช่วยให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งสองประเทศทราบ และสามารถวางแผนทางแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้การค้าชายแดนเป็นไปอย่างถูกต้อง และทำให้รัฐได้รายได้เต็มที่โดยไม่กระทบกระเทือนต่อการค้าชายแดนระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ

1.9 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ใช้เวลาในการศึกษาทั้งหมด 12 เดือน นับตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2543(ค.ศ.2000) จนถึง เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2544(ค.ศ.2001)

1. การเตรียมการ และวางแผนในการออกสำรวจเพื่อกำหนดเค้าโครงการศึกษา และวิธีดำเนินการ รวมทั้งสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ใช้ระยะเวลา 3 เดือน

2. การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ กำหนดวิธีการศึกษา ทำแบบสอบถามจากเอกสารเผยแพร่ของสำนักงานพาณิชย์ของแต่ละจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานจังหวัด ด้านศุลกากร และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของทั้งสองฝั่ง พร้อมทั้งสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง อันได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด แผนกการค้าแขวง แผนกภาษีแขวง รวมถึง สำนักงานจังหวัด ที่ว่าการแขวง และที่ว่าการอำเภอ ฯลฯ ของทั้งสองฝั่ง ใช้ระยะเวลา 2 เดือน

3. เป็นการสำรวจข้อมูลภาคสนามเพื่อขอทราบความคิดเห็นจากผู้ประกอบการค้าทั้งรายใหญ่และรายย่อยตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ตลอดจนสัมภาษณ์เพิ่มเติมสาขาธนาคารพาณิชย์และหน่วยงานอื่นๆ ในจังหวัดชายแดนในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย (สัมภาษณ์จากทั้งสองฝั่ง) ใช้ระยะเวลา 3 เดือน

4. ศึกษาวิเคราะห์ และเขียนรายงานเรื่องการลักลอบทำการค้านอกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว:กรณีศึกษา 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เชียงราย พะเยา และน่าน ใช้เวลาประมาณ 3 เดือน ตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง และส่งวิทยานิพนธ์ ใช้เวลาประมาณ 1 เดือน

ขั้นตอน การดำเนินงาน	พ.ศ. 2543				พ.ศ. 2544								
	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	
1. เตรียมการ/วางแผน - ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น	←————→												
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล - กำหนดวิธีการศึกษา - ทำแบบสอบถาม			←————→										
3. การสำรวจภาคสนาม					←————→								
4. การวิเคราะห์และเขียนรายงาน - สรุปและจัดทำรายงาน - เสนอ และรายงานผลที่ได้ - แก้ไข และปรับปรุง - ส่งวิทยานิพนธ์									←————→				

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว หรือ การค้านอกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ในระยะที่ผ่านมายังไม่แพร่หลาย หรือเกือบไม่มีเลย โดยส่วนใหญ่จะพูดถึงการค้านอกระบบเพียงเล็กน้อยโดยถือว่าการค้านอกระบบนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่เกิดจากอุปสรรคของการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว เท่านั้น จึงทำให้งานส่วนใหญ่ หรือเกือบทั้งหมดพูดถึงส่วนนี้น้อยมาก ประกอบกับไม่ค่อยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในแง่ของมูลค่าการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ตลอดถึงรูปแบบหรือวิธีการที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ทำให้ไม่มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการค้านอกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ดังนั้นในส่วนนี้ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงจะศึกษางานที่เขียนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – สปป.ลาว ทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้าการลงทุน ส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – สปป.ลาว ทั่วๆ ไปที่มีการพูดถึงการค้านอกระบบ และงานที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศไทย และประเทศอื่นๆ ที่มีการกล่าวถึงประเด็นดังกล่าว เช่น ระหว่างไทย และพม่า ฯลฯ นอกจากนี้ยังศึกษาถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบทำการค้า (Smuggling) กรณีของประเทศอื่นๆ ด้วย เช่น การศึกษาการลักลอบทำการค้าของประเทศอินโดนีเซีย เพื่อดูวิธีการศึกษาและข้อสรุปที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษานี้

งานแรกที่น่าสนใจ คือ งานของ J.N. Bhagwati and B.Hansen (2517(ค.ศ.1974))¹ ที่ต้องการศึกษาเปรียบเทียบสวัสดิการของประชาชนระหว่างกรณีที่มีการดำเนินนโยบายเพื่อป้องกันการลักลอบ และกรณีที่มีการลักลอบเกิดขึ้น ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ J.N. Bhagwati and B.Hansen ได้มีการตั้งข้อสมมติฐานของการศึกษาไว้ว่า สินค้าที่นำเข้าโดยถูกกฎหมาย และสินค้าที่ถูกลักลอบนำเข้ามีลักษณะที่เหมือนกันในแง่ของผู้บริโภค เช่น ในด้านของราคา และคุณภาพของสินค้า การพิจารณา สวัสดิการของสังคม (Social Welfare) จะพิจารณาจาก Crusoe – type Social Utility Function สินค้าที่พิจารณาไม่รวมพวงยาเสพติด สินค้าที่ผิดกฎหมายอื่นๆ และทรัพย์สินบางประเภท เช่น ทองคำและเงิน และในการพิจารณาได้มีการกำหนดให้อัตราภาษีนำเข้าคงที่ เมื่อต้องการพิจารณาและเปรียบเทียบระหว่างอัตราภาษีนำเข้าเมื่อมีการลักลอบ และอัตรา

---

¹ J.N. Bhagwati and B.Hansen, Illegal Transactions in International Trade: Theory and Measurement (Economics Faculty Massachusetts Institute of Technology, 1974).

ภาชนะนำเข้าเมื่อไม่มีการลักลอบเกิดขึ้น เพื่อดูถึงผลที่มีต่อสวัสดิการของประชาชน นอกจากนี้ในการศึกษาจะพิจารณาเฉพาะ 2 สินค้าเท่านั้น

ข้อสรุปที่ได้จากการศึกษา ชี้ว่า ถ้าเป็นกรณีที่ไม่มีการผูกขาดทางการค้า นโยบายการค้าเสรีจะเป็นนโยบายที่เป็นประโยชน์ที่สุดต่อสวัสดิการของประชาชน และในกรณีที่ไม่มีการผูกขาดทางการค้าและมีการลักลอบนำเข้าสินค้า จะมีผลต่อสวัสดิการของประชาชนในแง่ที่ว่า ถ้าการลักลอบนำเข้ามีผลต่อต้นทุนที่แท้จริง จะทำให้สวัสดิการของประชาชนลดลง แต่ถ้าหากว่าการลักลอบนำเข้ามีผลต่อต้นทุนที่แท้จริงน้อยกว่าอัตราภาชนะนำเข้า สวัสดิการของประชาชนจะดีขึ้น เมื่อมีการลักลอบทำการค้าเกิดขึ้น นอกจากนี้ผลของการศึกษายังพบว่า ในกรณีที่มีการผูกขาดทางการค้า และมีการลักลอบทางการค้าเกิดขึ้น นโยบายที่ดีที่สุดต่อสวัสดิการโดยรวมของประชาชน คือ การกำหนดอัตราภาชนะนำเข้าที่มีความเหมาะสมกับต้นทุนของการลักลอบที่เกิดขึ้น

ต่อมา Richard N.Cooper (2532(ค.ศ.1989))² ได้ใช้แบบจำลองของ J.N. Bhagwati and B.Hansen ศึกษาการลักลอบทำการค้าของประเทศอินโดนีเซีย และผลกระทบของการลักลอบดังกล่าวที่มีต่อสวัสดิการของประชาชน

ข้อสรุปที่ได้จากการศึกษา พบว่า การลักลอบทำการค้าของประเทศอินโดนีเซียมีมานานแล้ว โดยสาเหตุของการลักลอบนำเข้าเกิดจาก การที่มีแนวชายแดนทางทะเลยาวถึง 30,000 ไมล์ ทำให้เจ้าหน้าที่ตรวจจับได้ยาก มีเครือข่ายการลักลอบจากต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ ฮองกง ผ่านทางความสัมพันธ์แบบครอบครัวและทางการเงินของกลุ่มชาวจีน และการลักลอบส่วนใหญ่เกิดจากการเก็บภาชนะนำเข้าในอัตราที่สูง (300%) และการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่

ในส่วนชนิดของการลักลอบ พบว่า มีด้วยกัน 4 แบบ คือ แบบที่ 1 สินค้านำเข้าไม่ได้ถูกบันทึกโดยเจ้าหน้าที่ ซึ่งเกิดจากการลักลอบขนส่งไม่ผ่านท่าเรือ หรือเกิดจากการสมรู้ร่วมคิดของเจ้าหน้าที่ ซึ่งการศึกษาการลักลอบแบบนี้ ให้พิจารณาจากดุลการชำระเงินในส่วนของการ Errors and Omission ซึ่งจะบอกถึงขอบเขตที่มากที่สุดของการลักลอบนำเข้า เพราะว่าจะพิจารณาโดยยึดหลักว่าการลักลอบต้องมีการจ่ายเงิน ดังนั้นจึงดูจากการเคลื่อนย้ายของเงิน นอกจากนี้อาจพิจารณาจากตัวเลขการค้ากับประเทศคู่ค้าในส่วนที่เป็น Errors and Omission แต่ก็มีข้อจำกัดคือการเก็บตัวเลขไม่ค่อยมีมาตรฐาน ทำให้ได้ค่าที่ไม่ค่อยถูกต้องเท่าที่ควร แบบที่ 2 สินค้าถูกประเมินราคาอย่างไม่ถูกต้องตามบัญชี เช่น ถ้าอัตราภาชนะสูงเจ้าของจะคิดราคาที่ต่ำกว่าความเป็นจริง โดยการลักลอบแบบนี้พบเห็นมากในกรณีของประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งการลักลอบแบบนี้ สามารถศึกษาได้โดยการเปรียบเทียบระหว่างมูลค่าต่อหน่วยของสินค้านำเข้า และมูลค่าต่อหน่วยของสินค้านั้น

² Richard N.Cooper, Tariffs and Smuggling in Indonesia, 1989.

ในต่างประเทศว่าต่างกันหรือไม่ เพื่อดูว่ามีการแจ้งราคาต่ำกว่าความเป็นจริงมากน้อยแค่ไหน แต่จะมีปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากตัวเลขที่แสดงราคาหรือมูลค่าต่อหน่วยของสินค้าในต่างประเทศไม่ค่อยมีมาตรฐานในแต่ละสินค้า แบบที่ 3 มีการแบ่งประเภทสินค้าอย่างไม่ถูกต้อง เช่น นำสินค้าที่ต้องเสียภาษีในอัตราที่สูงไปบันทึกลงในรายการสินค้าที่เสียภาษีในอัตราต่ำ ทำให้คิดภาษีผิดพลาดที่ได้กำหนดไว้ โดยความผิดพลาดดังกล่าวหมายถึงมูลค่าของการลักลอบที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นความผิดพลาดของเจ้าหน้าที่หรือเกิดจากการจงใจให้ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ ซึ่งการลักลอบแบบนี้ยังไม่มีวิธีการศึกษาที่สามารถบอกได้ว่าการลักลอบมากน้อยแค่ไหน และประเภทการลักลอบแบบสุดท้าย แบบที่ 4 คือ เกิดจากเจ้าหน้าที่ที่คิดอัตราภาษีของสินค้าต่ำกว่าความเป็นจริง โดยความสำเร็จของการลักลอบเกิดขึ้นจากการสมรู้ร่วมคิดของเจ้าหน้าที่เป็นสำคัญ ซึ่งการลักลอบแบบนี้สามารถศึกษาได้จากการเปรียบเทียบรายได้ภาษีที่เก็บได้กับภาษีที่ควรจะได้ตามกฎหมายเมื่อมีการนำเข้ามาสินค้าจำนวนหนึ่งตามความเป็นจริง โดยพิจารณาเป็นรายสินค้า ซึ่งข้อมูลจะต้องมีการจัดเก็บในรูปของรายได้ทางภาษี ซึ่งความแตกต่างที่เกิดขึ้นเกิดจากการคิดภาษีที่ผิดพลาดของเจ้าหน้าที่นั่นเอง

ในส่วนของผลกระทบที่มีต่อสวัสดิการของประชาชน พบว่า เมื่อมีการลักลอบนำเข้า โดยการลักลอบดังกล่าวมีส่วนทำให้ต้นทุนที่แท้จริงของการนำเข้าสินค้าเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับต้นทุนการนำเข้ากรณีไม่มีการลักลอบจะทำให้สวัสดิการลดลง แต่ถ้าไม่ทำให้ต้นทุนที่แท้จริงเพิ่มมากกว่ากรณีไม่มีการลักลอบก็จะทำให้สวัสดิการโดยรวมของประเทศเพิ่มขึ้นเมื่อมีการลักลอบ ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวสอดคล้องกับข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาของ J.N. Bhagwati and B.Hansen

ที่กล่าวมานั้นคืองานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบทำการค้าที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการค้าของประเทศไทยที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะการค้าไทย - สปป.ลาว สามารถสรุป และแบ่งกลุ่มเนื้อหาของงานวิจัยดังกล่าว ดังตารางต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.1 ตารางสรุปและแบ่งกลุ่มเนื้อหาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประเด็น ของงานวิจัย	หนังสือ และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	เนื้อหา และ ผลของงานวิจัย
1. การค้าไทย - พม่า	1. TDRI และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) 2. ฝ่ายวิชาการธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2537 (ค.ศ.1994)	- ศึกษาการค้าชายแดนไทย – พม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย พบว่าการค้าที่เกิดขึ้น กระทำใน 2 รูปแบบ คือ ผ่านด่านศุลกากร และไม่ผ่านด่านศุลกากร โดยพบว่าตัวเลขที่ผ่านด่านศุลกากรต่ำกว่าความเป็นจริงถึง 2 เท่า
2. ปัญหาการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว	1. คณะทำงานร่วมธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารแห่ง สปป.ลาว พ.ศ.2536 (ค.ศ.1993) 2. คณะทำงานร่วมธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารแห่ง สปป.ลาว พ.ศ.2537 (ค.ศ.1994)	- ศึกษาปัญหาการค้าชายแดนไทย – ลาว (ท่าเดื่อ-หนองคาย, สะหวันนะเขต-มุกดาหาร ค.ศ.1993 และ นครพนม-คำม่วน, เชียงราย-บ่อแก้ว ค.ศ.1994) พบว่าอุปสรรคของการค้าชายแดน คือ การค้ารายย่อยที่ไม่เป็นระบบ ปัญหาการขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข้อมูลทางการค้า และการลงทุนใน สปป.ลาว ตลอดจนถึงกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และการขาดสาธารณูปโภคพื้นฐานของแขวงชายแดนใน สปป.ลาว เป็นต้น
3. งานวิจัยเกี่ยวกับสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม เศรษฐกิจ และการจัดสรรทรัพยากรลุ่มแม่น้ำโขง	1. โครงการวิจัยของ ADB (ค.ศ.1992 - 1995) 2. งานวิจัยของศาสตราจารย์ ประจัน รักพงษ์ (ค.ศ.1996) 3. รายงานประชุมสัมมนาทางวิชาการระหว่างไทย – ลาว ณ เชียงใหม่ – หลวงพระบาง – เวียงจันทน์ มีนาคม พ.ศ.2540(ค.ศ.1997)	- ชี้ให้เห็นถึงความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ การค้า และการจัดสรรทรัพยากรลุ่มแม่น้ำโขง โดยไม่ได้มองแต่ไทยกับ สปป.ลาว เท่านั้น แต่มองในแง่ของความร่วมมือในระดับภูมิภาค โดยจะเน้นที่การให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านการเกษตร ด้านการคมนาคมขนส่ง และด้านสาธารณสุข ฯลฯ

ประเด็นของงานวิจัย	หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	เนื้อหา และผลของงานวิจัย
4. งานวิจัยเกี่ยวกับการค้า และการลงทุนในอินโดจีน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การค้าไทย – อินโดจีน โครงการอินโดจีนศึกษาของสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2535(ค.ศ.1992) 2. หนังสือคู่มือการลงทุนในอินโดจีนของศูนย์ข้อมูลอินโดจีนผู้จัดการ พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) 3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมของ สปป.ลาว จัดทำโดยรัฐบาลสปป.ลาว พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) 4. เอกสารคู่มือการลงทุนในลาว จีน เวียดนาม พม่า และกัมพูชา ของ BOI พ.ศ.2538(ค.ศ.1995) 5. การค้า และการขนส่งในอินโดจีน งานวิจัยของพณิชยนาวิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) 	- ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อมูลพื้นฐานทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ตลอดจนถึงกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน การค้า และสู่ทางการทำการค้า และการลงทุน รวมทั้งเครือข่ายการคมนาคมขนส่งในประเทศ สปป.ลาว จีน พม่า และประเทศอื่นๆ ในอินโดจีน

ซึ่งรายละเอียดของงานวิจัยดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยเกี่ยวกับการค้าชายแดนไทย - พม่า

งานศึกษาในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย - พม่า ที่มีการกล่าวถึงการค้านอกระบบมีอยู่อย่างจำกัด โดยเป็นการศึกษาเฉพาะในพื้นที่ที่มีเงื่อนไขเอื้ออำนวยต่อการศึกษภาคสนามเท่านั้น คือ งานศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย(TDRI) และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในปี พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) เป็นการศึกษาการค้าชายแดนไทย - พม่า ด้านจังหวัดเชียงราย และงานของธนาคารแห่งประเทศไทยในปี พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) เป็นการศึกษาการค้าชายแดนไทย - พม่า ด้านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย อำเภอ

เมืองและอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการศึกษาทั้งสองขึ้นเกิดในเวลาใกล้เคียงกัน และมีข้อสรุปที่คล้ายกันดังรายละเอียดต่อไปนี้

TDRI และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่(2537)³ ได้ร่วมกันทำการศึกษาค้าชายแดนไทย - พม่า ด้านจังหวัดเชียงราย โดยผลการศึกษาชี้ว่าตัวเลขการค้าชายแดนที่ผ่านด่านศุลกากรนั้นเป็นตัวเลขที่ต่ำกว่าความเป็นจริงด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ จำนวนของนักท่องเที่ยวที่ข้ามเข้าไปเที่ยวฝั่งพม่านั้นมีไม่ต่ำกว่าปีละ 1 ล้านคน ซึ่งนักท่องเที่ยวเหล่านี้ซื้อสินค้าพม่ากลับมาเฉลี่ยคนละ 2,000 บาท ซึ่งไม่เท่ากับตัวเลขที่เป็นทางการของทางราชการ รวมถึงสินค้าประเภทวัตถุดิบจำนวนมากที่มีการลักลอบขนเข้า - ออก โดยไม่ผ่านกระบวนการทางศุลกากร เช่น หยก และอัญมณี ตลอดจนยาเสพติด สินค้าผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติด อาวุธ ซึ่งไม่สามารถประเมินค่าได้

ในขณะที่ธนาคารแห่งประเทศไทย(2537)⁴ ได้ศึกษาค้าชายแดนไทย - พม่า ด้านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย อำเภอเมือง และอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การค้าชายแดนของภาคเหนือกับพม่า นั้น กระทำใน 2 รูปแบบ คือ การค้าที่ผ่านพิธีการศุลกากร และการค้านอกระบบ (ไม่ผ่านพิธีการศุลกากร) โดยการส่งออกสินค้าที่ผ่านด่านศุลกากรนั้นส่วนใหญ่ส่งออกในนามของผู้ผลิตสินค้า และ/หรือบริษัทการค้าที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีระบบบัญชีเพื่อภาษีอากรที่รัดกุมกว่าพ่อค้าชายแดน จากการศึกษาพบว่าคู่ค้าของพม่าที่แท้จริง คือ พ่อค้าชายแดน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอำนาจการตลาดเหนือกว่าผู้ผลิตสินค้าในสวนกลาง หรือพ่อค้ารายใหม่ที่เข้ามาแข่งขัน โดยส่วนใหญ่สินค้าจะออกในนามผู้ผลิตที่กรุงเทพฯ แต่จะเป็นลักษณะการแบ่งปันสิทธิประโยชน์ทางภาษี โดยลักษณะการค้ามีทั้งใน และนอกระบบ ทั้งนี้การค้าส่วนใหญ่เป็นการค้าที่มีลักษณะปิดตัว และเป็นลักษณะของการส่งสินค้าออกไปขายยังประเทศต่างๆ ในส่วนของการค้านอกระบบพบว่า เหตุผลเพราะผู้ส่งออกส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าชายแดนเกรงว่าการปรากฏสถิติการส่งออกกับทางราชการจะมีผลทำให้ต้องเสียภาษีเงินได้เพิ่มขึ้น และผู้นำเข้าต้องการหลบเลี่ยงการเสียภาษีอากรขาเข้า รวมไปถึงรัฐบาลของประเทศทั้งสองออกกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรค รวมทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย และฝ่ายพม่าไม่สามารถตรวจสอบ และควบคุมดูแลได้ทั่วถึง

³ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และสำนักงานบริการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, การค้าชายแดนไทย - พม่า, พ.ศ.2537(ค.ศ.1994).

⁴ ธนาคารแห่งประเทศไทย, การค้าชายแดนไทย - พม่า (กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย, พ.ศ.2537(ค.ศ.1994)).

2. งานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

ผลงานศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว เป็นผลการศึกษาของธนาคารแห่งประเทศไทยทั้งหมด โดยในปี พ.ศ.2536(ค.ศ.1993)⁵ เป็นการศึกษาปัญหาการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ในจุดการค้า ท่าเดื่อ - หนองคาย และสะพานนะเขต - มุกดาหาร และในปี พ.ศ.2537(ค.ศ.1994)⁶ เป็นการศึกษาที่จุดการค้า นครพนม - คำม่วน และเชียงราย - บ่อแก้ว

ผลของการศึกษา พบว่าปัญหาการค้าชายแดนในจุดดังกล่าว ประกอบด้วยปัญหาของการลักลอบทำการค้านอกระบบตามแนวชายแดนโดยเฉพาะผู้ค้ารายย่อย ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยและมีการดำเนินการอย่างเป็นขบวนการ นอกจากนี้ยังมีปัญหาทางด้านต้นทุนการค้าที่สูงเนื่องจากอุปสรรคด้านการคมนาคมขนส่ง ค่าธรรมเนียม รวมทั้งค่าล่วงเวลาของเจ้าหน้าที่ ระเบียบวิธีการเข้า - ออกประเทศไม่สะดวก ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลทางการค้าและการลงทุนในสปป.ลาว โดยเฉพาะข้อมูลกฎหมาย และระเบียบเกี่ยวกับการค้าและการลงทุนที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยครั้ง นอกจากนี้ยังพบปัญหาเกี่ยวกับความไม่พร้อมด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานในสปป.ลาว ที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งคณะผู้ศึกษาได้เสนอให้รัฐบาลของทั้งสองประเทศดำเนินการแก้ไขต่อไป

3. งานวิจัยเกี่ยวกับสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ และการจัดสรรทรัพยากรลุ่มแม่น้ำโขง

มีงานวิจัยหลายงานที่ศึกษาเกี่ยวกับสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ และการจัดสรรทรัพยากรลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นประโยชน์แก่การศึกษา เนื่องจากใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการค้า การเชื่อมโยงทางการค้า เครือข่ายการคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการค้าไทย – สปป.ลาว ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

⁵ คณะทำงานร่วมธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, ปัญหาการค้าชายแดนไทย - ลาว (ท่าเดื่อ-หนองคาย , สะพานนะเขต - มุกดาหาร) (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), พ.ศ.2536(ค.ศ.1993)).

⁶ คณะทำงานร่วมธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, ปัญหาการค้าชายแดนไทย - ลาว (นครพนม - คำม่วน , เชียงราย - บ่อแก้ว) (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), พ.ศ.2537(ค.ศ.1994)).

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติภาคเหนือ(2537)⁷
ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) ได้ริเริ่มโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาค
ลุ่มแม่น้ำโขงขึ้นเมื่อปลายปี ค.ศ.1992 โดยได้ปรึกษาหารือกับประเทศต่างๆ ในอนุภาคนี้นี้
เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนเพื่อ
ผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงประกอบด้วยประเทศ สปป.
ลาว กัมพูชา จีน สหภาพพม่า และไทย ซึ่งต่างก็ให้การสนับสนุนแนวความคิดของธนาคาร
พัฒนาแห่งเอเชีย ซึ่งนำไปสู่การศึกษาวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ โดยโครงการศึกษาระยะที่ 1
ดำเนินการระหว่างเดือนสิงหาคม ค.ศ.1992 – มกราคม ค.ศ.1993 ผลการศึกษาได้กำหนดสาขา
เศรษฐกิจที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาร่วมกัน 6 สาขาได้แก่ การคมนาคมขนส่ง การพลังงาน
การท่องเที่ยว การค้าและการลงทุน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม
โครงการศึกษาระยะที่ 2 ระหว่างเดือนมิถุนายน ค.ศ.1993 – ต้นปี ค.ศ.1995 มีวัตถุประสงค์เพื่อ
กำหนดขอบเขตโครงการในแต่ละสาขา และกำหนดโครงการความร่วมมือที่มีโอกาสพัฒนา เป็น
การศึกษาในรายละเอียด และจัดลำดับความสำคัญของโครงการเป็นรายสาขา และแต่ละสาขา
ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชียได้จ้างบริษัทต่างๆ ทำการวิจัยศึกษาให้ เช่น สาขาการคมนาคมขนส่ง
ADB ได้มอบให้บริษัท Padeco ดำเนินการศึกษารายละเอียด และได้สรุปผลการศึกษา คือ เสนอให้สร้าง
เครือข่ายถนน 5 โครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการค้าและการลงทุนของประเทศเหล่านั้นต่อไป
งานศึกษานี้ทำให้สามารถเข้าใจถึงเครือข่ายการค้าและการคมนาคมขนส่งที่เกิดขึ้นในประเทศ
ดังกล่าว และเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับเครือข่ายการค้าและการคมนาคมขนส่งในสปป.ลาว ซึ่งเป็น
ประโยชน์ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการค้าและการคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงระหว่างไทย-ลาว
- จีนและเชื่อมต่อไปยังเวียดนาม และเป็นความรู้พื้นฐานในการวิเคราะห์ปัญหาการค้าที่เกิดขึ้น
จากปัญหาการคมนาคมขนส่งโดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว

ประชัน รักพงษ์(2539)⁸ ได้ทำการศึกษาสภาพเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมชุมชนในเขต
เส้นทางสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ไทย - ลาว - จีน เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และ
สังคมในภาคเหนือของสปป.ลาว โดยเน้นการศึกษาข้อมูลภาคสนามในแขวงบ่อแก้ว - แขวงหลวง
น้ำทา และบริเวณใกล้เคียงที่อยู่ในพื้นที่โครงการก่อสร้างเส้นทางห้วยทราย-หลวงน้ำทา - บ่อเตน

⁷ สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติภาคเหนือ, รายงานความก้าวหน้า
โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (ลาว - เวียดนาม - จีน - พม่า - ไทย),
ธันวาคม พ.ศ.2537(ค.ศ.1994).

⁸ ประชัน รักพงษ์, การศึกษาสภาพเศรษฐกิจและวัฒนธรรมชุมชนในเขตเส้นทางสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจไทย
- ลาว - จีน (โครงการเพื่อนบ้านศึกษาสถาบันราชภัฏเชียงใหม่, พ.ศ.2539(ค.ศ.1996)).

ซึ่งรัฐบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อรองรับการขยายตัวของสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ โดยศึกษาสภาพทั่วไปของสปป.ลาว ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ และสังคมของแขวงบ่อแก้ว – แขวงหลวงน้ำทา แผนพัฒนาเศรษฐกิจแขวงบ่อแก้ว – แขวงหลวงน้ำทา ทรัพยากรชุมชน ข้อมูลด้านการค้า และบริการในท้องถิ่น อุปสรรคปัญหาเกี่ยวกับการค้า และการลงทุน รวมทั้งช่องทางส่งเสริมการค้า และการลงทุนในอนาคต ศึกษาวัฒนธรรมชุมชนในเขตภาคเหนือเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม ความสัมพันธ์ในชุมชนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม และการปรับตัวของชุมชนในกระแสการเปลี่ยนแปลง

ผลการศึกษาพบว่าภาคเหนือของสปป.ลาว พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเขา ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ระบบการเงินการคลังล้าสมัย ขาดเงินออม สินเชื่อมีอัตราดอกเบี้ยสูง ขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ในแขวงบ่อแก้ว – แขวงหลวงน้ำทา พบว่า มีศักยภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาสู่ทางการค้า และการลงทุนในอนาคตได้ดีพอสมควร เนื่องจากแขวงบ่อแก้ว – หลวงน้ำทา เป็นจุดศูนย์กลางของการคมนาคมเชื่อมต่อในภูมิภาคสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจทั้งทางถนน และแม่น้ำโขงระหว่างไทย – สปป.ลาว – จีน และยังเชื่อมต่อไปทางเวียดนามตอนเหนือได้ด้วย จึงเป็นปัจจัยส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศได้ในอนาคต เมื่อมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อไทย – สปป.ลาว - จีน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ประเทศไทย และคณะกรรมการร่วมมือลาว - ไทย ประเทศ สปป.ลาว ได้ร่วมกันจัดการประชุมสัมมนาเรื่อง “ไทย - ลาว การจัดการทรัพยากรลุ่มแม่น้ำโขง” (2540)⁹ ผลของการประชุม พบว่าทั้งสปป.ลาวและไทยมีความเห็นว่ามี ความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันให้ใกล้ชิดแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยไม่ได้มองแต่ไทย – สปป.ลาวเท่านั้นแต่ มองในแง่ของภูมิภาค แนวทางความร่วมมือของทุกฝ่าย คือ จะเน้นในด้านให้ความช่วยเหลือกัน เช่น ด้านการศึกษา ด้านการเกษตร ด้านสาธารณสุข นอกจากนี้ทั้งสองฝ่ายยังชี้ให้เห็นปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาทางด้านการคมนาคมขนส่ง กฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อ ความสัมพันธ์ทางการค้า และการลงทุนไทย – สปป.ลาว และร่วมกันตกลงในการกำหนด และปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อการค้าและการลงทุนในภูมิภาคมากขึ้น โดยเฉพาะ

⁹ “ไทย - ลาว การจัดการทรัพยากรลุ่มแม่น้ำโขง,” รายงานการประชุมสัมมนาทางวิชาการระหว่างประเทศไทย - ลาว เชียงใหม่ - หลวงพระบาง เวียงจันทน์.เชียงใหม่: หน่วยพิมพ์เอกสารวิชาการ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, มีนาคม พ.ศ.2540(ค.ศ.1997).

การค้าระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างไทย - สปป.ลาวให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งสอง

4. งานวิจัยเกี่ยวกับการค้าและการลงทุนในอินโดจีน

มีงานศึกษาหลายงานที่มีการกล่าวถึงการค้า และการลงทุนในอินโดจีน โดยเชื่อมโยงเครือข่ายการค้า การลงทุน การคมนาคมขนส่ง ของประเทศเหล่านั้นกับกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง โดยเฉพาะการค้าที่เชื่อมโยงกับประเทศไทย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ศูนย์ข้อมูลอินโดจีน(2537)¹⁰ ได้จัดทำหนังสือ คู่มือการลงทุนในอินโดจีน และอินโดจีนใน กระแสบริวารตเศรษฐกิจการเมือง ซึ่งได้กล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการค้า และการลงทุนใน ประเทศอินโดจีน และกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งสามารถใช้เป็นประโยชน์ในการ ทำความเข้าใจเครือข่ายทางการค้าที่เกิดขึ้นในประเทศเหล่านั้น และเป็นพื้นฐานในการศึกษา ทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับการค้าไทย - สปป.ลาว ต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(2538)¹¹ ได้จัดทำ เอกสารคู่มือการลงทุนใน สปป.ลาว จีน เวียดนาม พม่า และกัมพูชา ซึ่งได้กล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การลงทุนต่างประเทศ นโยบายกฎระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับการลงทุน การค้า การนำเข้า - ส่งออก การบริวารตเงินตราต่างประเทศในประเทศดังกล่าว พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงปัญหาต่างๆ ที่เป็น อุปสรรคต่อการค้าและการลงทุนของประเทศเหล่านั้นด้วย

รัฐบาลของสปป.ลาว ได้จัดทำเอกสารเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ - สังคมของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”¹² เพื่อนำเสนอที่ประชุมโต๊ะกลมที่เมืองเจนีวา ประเทศ สวิสเซอร์แลนด์ เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน ค.ศ.1994 ซึ่งได้กล่าวถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อ การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การลงทุนจากต่างประเทศ สภาพการจ้างงาน ด้านสังคมกล่าวถึงปัญหาประชากร ผลกระทบทางสังคม ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

¹⁰ ศูนย์ข้อมูลอินโดจีน, อินโดจีนในกระแสบริวารตเศรษฐกิจการเมือง (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, พ.ศ.2537(ค.ศ.1994)).

¹¹ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, เอกสารคู่มือการลงทุนในลาว จีน เวียดนาม พม่า และ กัมพูชา (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, พ.ศ.2538(ค.ศ.1995)).

¹² Government Of The Lao PDR, “Government Of The Lao PDR Social - Economic Development Strategies,” Papered for The 5th Round Table Meeting Geneva, 21 June 1994.

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การควบคุมด้านยาเสพติด และมาตรการในการดำเนินการต่างๆ ของรัฐบาล โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ โดยชี้ให้เห็นถึงนโยบายที่มีการเปิดกว้างทางการค้า กฎหมาย และระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับการนำเข้า – ส่งออกระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นประโยชน์เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้แก่ผู้ศึกษาในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย และระเบียบต่างๆ ทางการค้าของสปป.ลาว ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

สถาบันพาณิชยนาวิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(2537)¹³ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการค้าและการขนส่งในภูมิภาคอินโดจีน โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ปริมาณการค้าระหว่างไทยกับประเทศเหล่านั้น และการเตรียมพร้อมของไทยในการพัฒนาประเทศให้เป็นศูนย์กลางของการค้ากับอินโดจีน ได้ทำการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลและหน่วยงานต่างๆ ของไทยที่อยู่ติดกับชายแดนสปป.ลาว และประเทศกัมพูชา เพื่อทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่ายการขนส่งสินค้า และการคมนาคมที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศไทย และประเทศเหล่านั้น โดยศึกษาต่อเนื่องถึงปัญหาทางด้านการขนส่งที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศดังกล่าว โดยผลของการศึกษาพบว่าปัญหาทางด้านการคมนาคมขนส่งยังคงมีอยู่ และเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการค้าระหว่างประเทศไทยและประเทศดังกล่าว โดยเฉพาะการคมนาคมขนส่งระหว่างไทย – สปป.ลาว ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อการทำการค้าระหว่างกัน เนื่องจากเป็นเส้นทางกระจายสินค้าจากไทยผ่านสปป.ลาวไปสู่จีนตอนใต้ และเวียดนามตอนเหนือ ซึ่งเป็นตลาดการค้าที่มีขนาดใหญ่

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(2535)¹⁴ ได้ทำการศึกษาการค้าไทย – อินโดจีน ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับลู่ทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศเวียดนาม กัมพูชา และ สปป.ลาว นโยบายกลไก และองค์การทางการค้าไทย – สปป.ลาวตลอดจนถึงอุปสรรคและลู่ทางทางการค้าระหว่างประเทศไทย – สปป.ลาว ซึ่งการศึกษาดังกล่าวเป็นการมุ่งเน้นข้อมูลการค้าระดับมหภาคของประเทศ นอกจากนี้ยังได้เสนอข้อมูลกรณีศึกษาวิธีการนำเข้าจากแขวงคำม่วนมายังจังหวัดนครพนม ข้อเสนอของการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่า สปป.ลาวมีศักยภาพพอที่จะเป็นคู่ค้าของไทยได้ และจะเอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจจะระหว่างกันต่อไปในอนาคต เนื่องจากไทย – สปป.ลาวมีความใกล้ชิด และมีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน โครงสร้างทางเศรษฐกิจของสปป.ลาว

¹³ “การค้าและการขนส่งในภูมิภาคอินโดจีน,” รายงานการวิจัยของสถาบันพาณิชยนาวิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ.2537(ค.ศ.1994).

¹⁴ ธีรญาทิพย์ ศรีพนา และคณะ, การค้าไทย – อินโดจีน (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ.2535(ค.ศ.1992)), หน้า 184 – 298.

ขึ้นกับพื้นฐานทางเกษตรกรรม ซึ่งบางปีผลผลิตไม่เพียงพอภายในประเทศจะต้องพึ่งพาการนำเข้าข้าว และสินค้าอุปโภคบริโภคอื่นๆ จากประเทศไทย ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลทั้งสองประเทศได้ผ่อนปรนเข้าหากันมีการเปิดจุดผ่านแดนมากขึ้น ที่สำคัญคือ มีการสร้างสะพานมิตรภาพเชื่อมไทย – สปป.ลาว นอกจากนี้ สปป.ลาวยังเป็นดินแดนเชื่อมต่อไปยังจีน เวียดนาม และกัมพูชา ซึ่งจะเป็นฐานกระจายสินค้าอุปโภคบริโภคจากประเทศไทยไปยังจีนตอนใต้ เวียดนาม และกัมพูชาต่อไป นอกจากนี้การศึกษาวิจัยชี้ให้เห็นปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการค้าไทย – สปป.ลาว เช่น ปัญหาด้านการชำระเงิน ปัญหาด้านการคมนาคมขนส่ง และปัญหาเกี่ยวกับสาธารณูปโภคที่ไม่เพียงพอของจังหวัดชายแดนของไทย และในแขวงต่าง ๆ ที่อยู่ตามแนวชายแดนของสปป.ลาว

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังกล่าว พบว่าไม่มีเอกสารฉบับใดที่มีการกล่าวถึงการลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวโดยตรงเลย โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประมาณการมูลค่าการค้าอันอกระบบที่เกิดขึ้นตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ตลอดถึงสาเหตุและวิธีการลักลอบ ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์อย่างมากเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนของประเทศทั้งสอง โดยปัจจุบันพบว่า มีหน่วยงานของรัฐทั้งในประเทศไทย และในประเทศสปป.ลาว ต่างก็ให้ความสนใจในการศึกษาการค้าอันอกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว เช่น ในประเทศไทย ได้แก่ ธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งได้ให้ทุนสนับสนุนในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันอยู่ในช่วงของการขออนุมัติทุน และเตรียมการ โดยจะเริ่มมีการศึกษาในปลายปี ค.ศ.2001 นี้ ในขณะที่สำนักงานสถิติแห่งชาติของสปป.ลาวก็มีโครงการที่จะศึกษาประเด็นดังกล่าว โดยอยู่ในช่วงของการเตรียมการและอบรมนักวิจัย ซึ่งจะเริ่มลงพื้นที่เพื่อทำการศึกษาล่วงในปลายปีนี้ และต้นปีหน้า (ค.ศ.2002)

แสดงให้เห็นว่า ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประมาณการมูลค่าการค้าลักลอบทำการค้าชายแดน สาเหตุและวิธีการลักลอบ ตลอดถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ล้วนแต่เป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของนักวิชาการ และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา ยังไม่ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวเท่าที่ควร ดังนั้นการศึกษาประเด็นต่างๆ ดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และสามารถใช้เป็นประโยชน์เพื่อประกอบเป็นข้อมูลในการพิจารณาของหน่วยงานต่างๆ ในการดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ตลอดถึงใช้เป็นความรู้พื้นฐานแก่ผู้ที่สนใจศึกษาต่อไป

บทที่ 3

พื้นที่ชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทย พื้นที่ประเทศสปป.ลาว เส้นทางการค้าชายแดน และสถานการณ์การค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

3.1 สภาพทั่วไปพื้นที่ชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทย

3.1.1 พื้นที่ชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทย

พื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยประกอบด้วย 9 จังหวัด โดยมี 3 จังหวัด คือ เชียงราย พะเยา และน่าน ที่มีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับสปป.ลาว โดยในจังหวัดดังกล่าว มีจุดผ่านแดนที่เปิดเป็นทางการให้ประชาชนทั้ง 2 ประเทศเข้า – ออก และมีการซื้อขายสินค้าระหว่างกัน

พื้นที่ภาคเหนือตอนบนของไทย ที่มีชายแดนติดต่อกับสปป.ลาว มีความยาวทั้งหมดประมาณ 493 กิโลเมตร เป็นชายแดนที่เป็นพื้นที่ภูเขาและป่าไม้ประมาณ 403 กิโลเมตร และแม่น้ำโขง 90 กิโลเมตร โดยแต่ละจังหวัดมีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับสปป.ลาว ดังนี้

- เชียงราย** : อำเภอต่างๆ ที่มีพื้นที่ติดต่อกับชายแดนสปป.ลาว คือ เชียงแสน เชียงของ เวียงแก่น และเทิง มีความยาวทั้งหมดประมาณ 180 กิโลเมตร โดยเป็นพื้นที่ภูเขา 90 กิโลเมตร และแม่น้ำโขง 90 กิโลเมตร มีเมืองที่สำคัญ คือ เชียงแสน และเชียงของ
- พะเยา** : มีพื้นที่ที่ติดต่อกับชายแดนสปป.ลาวเพียงอำเภอเดียว คือ กิ่งอำเภอกู่ช้าง (อ.เชียงคำ) โดยมีความยาวประมาณ 36 กิโลเมตร (เป็นพื้นที่ภูเขาทั้งหมด)
- น่าน** : อำเภอต่างๆ ที่มีพื้นที่ติดต่อกับชายแดนสปป.ลาว คือ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอทุ่งช้าง อำเภอสองแคว อำเภอป่อเกลือ อำเภอแม่จริม อำเภอเวียงสา และอำเภอนาน้อย มีความยาวทั้งหมด 277 กิโลเมตร โดยเป็นพื้นที่ภูเขา และป่าไม้ทั้งหมด

จากสภาพพื้นที่ดังกล่าวทำให้มีการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวเกิดขึ้นตลอดแนว เนื่องจากมีความยาวถึง 493 กิโลเมตร ประกอบกับสภาพพื้นที่เอื้ออำนวยต่อการลักลอบ เนื่องด้วยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ทำให้ผู้ค้าที่มีความชำนาญทางและศึกษาเส้นทางเป็นอย่างดี สามารถลำเลียงสินค้าข้ามผ่านแดนได้สะดวก โดยที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง ในขณะที่ตามลำแม่น้ำโขงมีเกาะดอนอยู่มาก ซึ่งเป็นที่พักสินค้าได้เป็นอย่างดี สามารถเอื้ออำนวยต่อการลักลอบของประชาชนทั้งสองประเทศ เพราะสามารถนำสินค้าไปพักไว้ก่อนรอโอกาสเหมาะ จึงขนข้ามแดนมา โดยที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถตรวจสอบ หรือดูแลได้อย่างทั่วถึง

3.1.2 ภาพรวมทางเศรษฐกิจ และประชากรของจังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทย

ภาพรวมเศรษฐกิจ สามจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยที่มีพรมแดนติดต่อกับ สปป.ลาวมีผลิตภัณฑ์รวมทั้งหมดในปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) เท่ากับ 59,835.81 ล้านบาท¹ คิดเป็นร้อยละ 13.6 ของผลิตภัณฑ์รวมของภาคเหนือของไทย และร้อยละ 1.3 ของผลิตภัณฑ์รวมของประเทศไทย โดยในช่วง พ.ศ.2538 – 2541(ค.ศ.1995 – 1998) เศรษฐกิจขยายตัวโดยเฉลี่ยร้อยละ 5.23 โครงสร้างการผลิตส่วนใหญ่ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยยังคงเป็นภาคเกษตรกรรมโดยมีสัดส่วนของผลิตภัณฑ์ถึงร้อยละ 24.76 รองลงมาคือ ภาคการค้า และบริการ คิดเป็นร้อยละ 19.42 และ 19.27 ตามลำดับ ในขณะที่ภาคเหนือของไทยโครงสร้างการผลิตส่วนใหญ่ยังคงเป็นภาคเกษตรกรรมเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 24.65 ของผลิตภัณฑ์ทั้งหมดของภาคเหนือ รองลงมาได้แก่ภาคบริการ และภาคการค้า คิดเป็นร้อยละ 15.95 และ 15.18 ตามลำดับ ซึ่งแตกต่างจากโครงสร้างการผลิตของทั้งประเทศไทย ที่พบว่า ภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทสำคัญมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 29.21 ของผลิตภัณฑ์รวมทั้งประเทศ รองลงมาคือ ภาคการค้า และภาคบริการ คิดเป็นร้อยละ 15.24 และ 13.83 ตามลำดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 โครงสร้างการผลิตของจังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทย 3 จังหวัด

สาขาการผลิต	สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ 3 จังหวัดชายแดน (%)	สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ ภาคเหนือของไทย (%)	สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ ประเทศไทย (%)
เกษตร	24.76	24.65	13.37
อุตสาหกรรม	3.78	12.13	29.21
การค้า	19.42	15.18	15.24
การบริการ	19.27	15.95	13.83
อื่นๆ	32.77	32.09	28.35
รวม	100.00	100.00	100.00

ที่มา : ศูนย์พัฒนาภาคเหนือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, พ.ศ.2542(ค.ศ.1999).

ประชากร 3 จังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทย เชียงราย พะเยา และน่านมีประชากรทั้งหมดในปี พ.ศ.2542²(ค.ศ.1999) เท่ากับ 2,269,724 คน คิดเป็นร้อยละ 18.7 ของประชากรในภาคเหนือของไทย (พ.ศ.2542 มีจำนวน 12,124,939 คน) และคิดเป็นร้อยละ 3.68 ของประชากรทั้งประเทศไทย (พ.ศ.2542 มีจำนวน 61,661,701 คน) โดยเป็นชาย 1,136,145 คน และเป็นหญิง 1,133,579 คน

ส่วนรายได้ของประชากรใน 3 จังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทยนั้น ในปี พ.ศ. 2541 (ค.ศ.1998) มีรายได้เฉลี่ยคนละ 28,840 บาท โดยต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของประชากรในภาคเหนือของไทย (มีรายได้คนละ 39,307 บาท) และต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของประชากรทั้งประเทศไทย (มีรายได้ถึงคนละ 75,749 บาท) โดยผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง ยาสูบ ข้าวโพด กระเทียม ลำไย ลิ้นจี่ ส้มเขียวหวาน ฯลฯ ส่วนผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เซรามิกส์ และหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น แกะสลักไม้ ผ้าทอพื้นเมือง เครื่องเงิน เป็นต้น (ศูนย์พัฒนาภาคเหนือ, พ.ศ.2542(ค.ศ.1999))

จากจำนวนประชากร และสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ตลาดการค้าชายแดนในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยมีแนวโน้มที่จะขยายตัวมากขึ้น เนื่องจากมีประชากรอาศัยอยู่มาก และประชากรส่วนใหญ่ยังมีรายได้โดยเฉลี่ยไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับส่วนอื่นๆ ของประเทศ ในขณะที่อุตสาหกรรมในจังหวัดเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งยังมีความต้องการวัตถุดิบและสินค้าเกษตรหลายชนิดจากฝั่ง สปป.ลาว เช่น ลูกตำลิว(ลูกชิต) หมากแห้ง(ลูกเร่ว) ฯลฯ ทำให้เกิดการขยายตัวของการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาวในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยมีความคึกคัก โดยที่การค้าชายแดนส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นการลักลอบทำการค้า เนื่องจากสภาพพื้นที่เอื้ออำนวย วิถีชีวิตของประชาชนที่มีการไปมาหาสู่กันระหว่างสองประเทศ ประกอบกับแรงจูงใจของรายได้ที่ได้จากมูลค่าเพิ่มในการทำการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว และผลกำไรที่เพิ่มขึ้นเมื่อมีการหลบเลี่ยงภาษี และทำการค้าในสินค้าบางประเภทที่มีกฎหมายห้ามนำเข้า - ส่งออก ในขณะที่ความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภค และสินค้าอื่นๆ ของสปป.ลาวก็มีอยู่มาก จึงทำให้เกิดการลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว โดยที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถตรวจสอบ และดูแลได้อย่างทั่วถึง

² กรมการปกครอง, รายงานสถิติจำนวนประชากร และบ้านทั่วประเทศ และรายจังหวัด ณ พ.ศ.2542 (กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, พ.ศ.2542(ค.ศ.1999)).

3.1.3 จุดผ่านแดน และจุดการค้าชายแดน

เส้นทางการค้าชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทย กับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวสามารถแบ่งจุดการค้าชายแดนออกเป็น 3 ประเภท คือ

1). จุดผ่านแดนถาวร

มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าการสัญจรไป - มา และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การเปิด - ปิดจุดผ่านแดนถาวร ต้องเป็นความตกลงร่วมกันระหว่างรัฐบาลของทั้ง 2 ประเทศ สำหรับในส่วน ของฝ่ายไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ใช้อำนาจโดยความเห็นชอบจาก คณะรัฐมนตรี ในขณะที่ในส่วนของประเทศลาว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงภายในเป็นผู้ใช้อำนาจโดย ความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลของประเทศลาว ปัจจุบันภาคเหนือตอนบนของไทยมีจุด ผ่านแดนถาวรทั้งหมด 5 แห่ง คือ ชายแดนไทย - พม่า มี 2 แห่ง และชายแดนไทย - สปป.ลาว มี 3 แห่ง โดยในที่นี้เราจะศึกษาเฉพาะจุดการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาวเท่านั้น

จุดผ่านแดนถาวรชายแดนไทย - สปป.ลาว 3 แห่ง ดังกล่าว คือ

1. จุดผ่านแดนถาวรเชียงของ จังหวัดเชียงราย - เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว
2. จุดผ่านแดนถาวรเชียงแสน จังหวัดเชียงราย - เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว
3. จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน - เมืองเงิน แขวงไชยบุรี

2). จุดผ่อนปรน

มีวัตถุประสงค์ด้านมนุษยธรรม และการส่งเสริมความสัมพันธ์ระดับท้องถิ่น ตลอดจนการค้าชายสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค และการสัญจรไปมาของประชาชน การกำหนดประเภทสินค้า และระยะเวลาเปิด - ปิด และมาตรการควบคุมการเดินทางเข้า - ออก ในส่วนของประเทศไทย เป็นไปตามอำนาจผู้ว่าราชการจังหวัด โดยความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย ในขณะที่ในส่วนของประเทศลาวเป็นไปตามอำนาจของเจ้าแขวง โดยความเห็นชอบของกระทรวงภายใน ปัจจุบัน ในภาคเหนือตอนบนของไทยมีจุดผ่อนปรนทั้งหมด 14 แห่ง คือ ชายแดนไทย - พม่า 7 แห่ง และ ชายแดนไทย - สปป.ลาว 7 แห่ง โดยในที่นี้เราจะศึกษาเฉพาะจุดการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว เท่านั้น

จุดผ่อนปรนชายแดนไทย - สปป.ลาว 7 แห่ง ดังกล่าว คือ

จังหวัดเชียงราย

1. บ้านแจมป๋อง ต.ห้วยยาว กิ่งอ.เวียงแก่น - บ้านด่าน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว
2. บ้านร่มโพธิ์ทอง อ.เทิง - บ้านปากโฮ เมืองคอบ แขวงไชยบุรี

3. บ้านสวนดอก อ.เชียงแสน - บ้านสี่เมืองงาม แขวงบ่อแก้ว
  4. บ้านสบรวก อ.เชียงแสน - บ้านเมืองมอม เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว
- พะเยา
5. บ้านฮวก ต.ภูซาง กิ่งอำเภอภูซาง - บ้านปางมอน เมืองคอบ แขวงไชยบุรี
- น่าน
6. บ้านห้วยสะแตง ต.งอบ อ.ทุ่งช้าง - บ้านป่าห้วน เมืองเชียงฮ่อน แขวงไชยบุรี
  7. บ้านใหม่ชายแดน ต.ชนแดน อ.สองแคว - บ้านเตสอง เมืองเชียงฮ่อน แขวงไชยบุรี

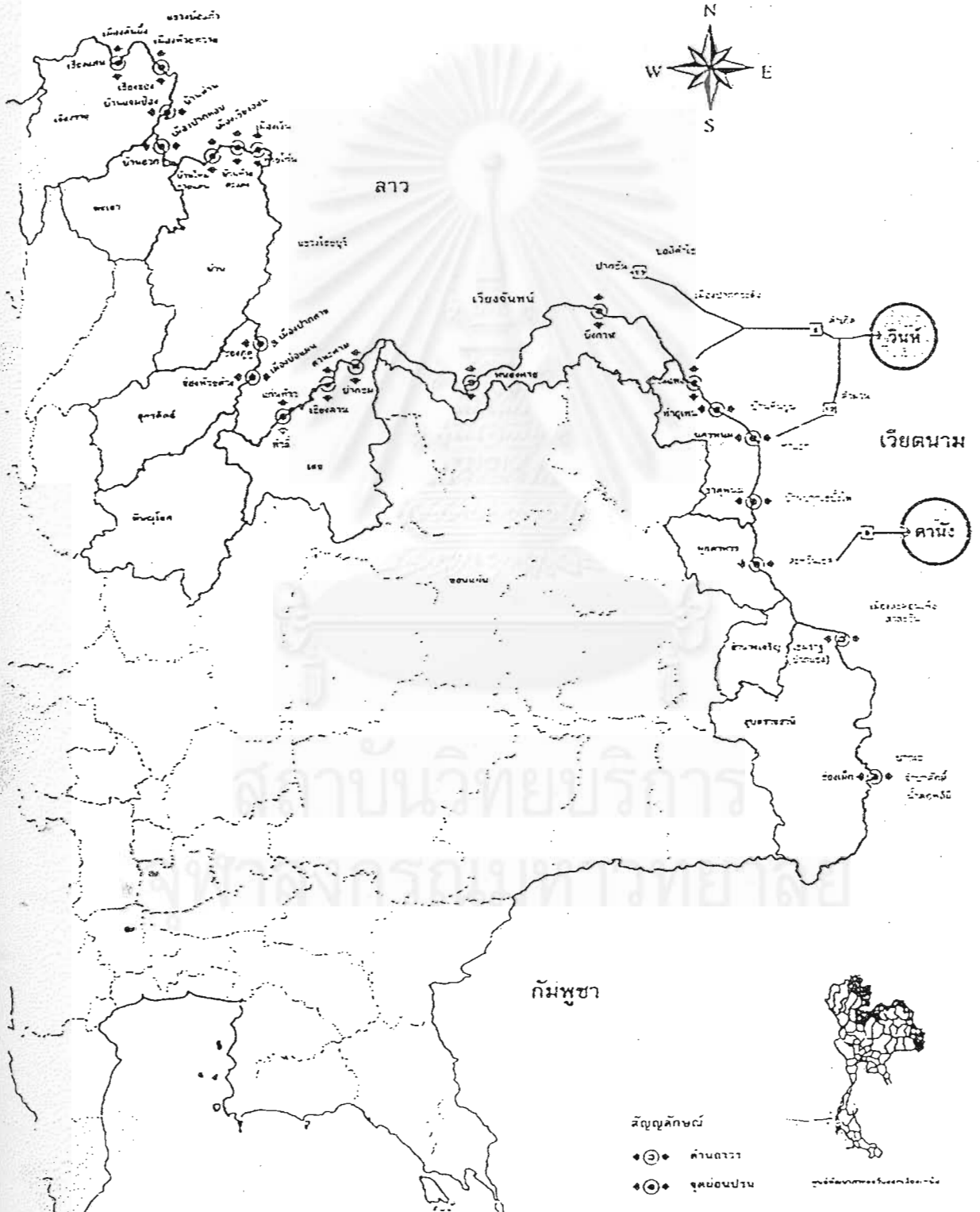
3). จุดผ่านแดนชั่วคราว

มีวัตถุประสงค์ของฝ่ายไทยเป็นสำคัญ จะเปิดขึ้นเมื่อมีผู้ร้องขอกระทรวงมหาดไทยให้เปิดเป็นการชั่วคราว โดยมีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน และไม่มีผลกระทบทางด้านความมั่นคง การปิด - เปิดดำเนินไปตามอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยความเห็นชอบในหลักการของคณะกรรมการพิจารณาจุดผ่านแดนชั่วคราวของสภาความมั่นคงแห่งชาติ ในอดีตภาคเหนือตอนบนของไทยมีด่านประเพณีมากที่จังหวัดตาก แม่ฮ่องสอน และ จังหวัดเชียงราย แต่ปัจจุบันปิดเกือบหมดแล้ว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 3.1 แผนที่แสดงพื้นที่การค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว

แผนที่แสดงพื้นที่การค้าชายแดนไทย - ลาว

3.2 สภาพทั่วไปพื้นที่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (Lao People's Democratic Republic) (รายละเอียดในภาคผนวก ก)

3.2.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ สปป.ลาว

ที่ตั้ง อาณาเขต ภูมิประเทศ

เอกสารของทางการสปป.ลาว³ ระบุว่า ชื่อที่เป็นทางการของลาว คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (Lao People's Democratic Republic) มีขนาดพื้นที่ 236,800 ตารางกิโลเมตร ความยาวของประเทศจากภาคเหนือจรดภาคใต้มากกว่า 1,700 กิโลเมตร และความกว้างจากทิศตะวันออกจรดทิศตะวันตกอยู่ในช่วง 100 – 400 กิโลเมตร ตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ 14 – 23 องศาเหนือ และลองจิจูดที่ 100 – 108 องศาตะวันออกในคาบสมุทรอินโดจีน เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล (Land Lock Country) ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศต่างๆ คือ ทิศเหนือติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นระยะทาง 505 กิโลเมตร ทิศใต้ติดกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย เป็นระยะทาง 435 กิโลเมตร ทิศตะวันออกติดกับประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เป็นระยะทาง 2,069 กิโลเมตร⁴ ทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดกับประเทศ สหภาพพม่า เป็นระยะทาง 236 กิโลเมตร และทิศตะวันตกติดกับประเทศไทย เป็นระยะทาง 1,730 กิโลเมตร

จากลักษณะที่ตั้งของสปป.ลาวที่มีชายแดนติดกับประเทศไทย เวียดนาม จีน กัมพูชา และสหภาพพม่า สามารถเอื้ออำนวยต่อการทำการค้าระหว่างกันของประเทศดังกล่าว โดย สปป.ลาวเป็นตัวกลางในการกระจายสินค้าระหว่างไทย และประเทศเหล่านั้น โดยเฉพาะในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยสามารถกระจายสินค้าผ่านสปป.ลาว ไปยังจีนตอนใต้และเวียดนามตอนเหนือ และกระจายสินค้าจากจีนตอนใต้และเวียดนามตอนเหนือมายังภาคเหนือตอนบนของไทยโดยผ่านสปป.ลาว ในขณะที่สปป.ลาวสามารถส่งออกสินค้าเกษตรผ่านสหภาพพม่าเพื่อลักลอบนำเข้าไทยด้านอำเภอแม่สาย แสดงให้เห็นว่าลักษณะที่ตั้งของสปป.ลาวสามารถเอื้ออำนวยต่อการทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ซึ่งมีทั้งการค้าในระบบและการค้านอกระบบ นอกจากนี้การที่สปป.ลาวไม่มีทางออกสู่ทะเลยิ่งทำให้ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยและสปป.ลาวมีการขยายตัวในลักษณะเกื้อหนุนกันมากขึ้น

³ สถานเอกอัครราชทูต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวประจำประเทศไทย, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยสังเขป (กรุงเทพฯ: ในข่าวสารสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, ฉบับพิเศษ ค.ศ.1987), หน้า 2 - 3.

⁴ ในปี ค.ศ.1979 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้ทำสัญญาสองฝ่ายเกี่ยวกับการปักเขตแดนอย่างถาวร.

นอกจากนี้ ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของสปป.ลาวยังมีสภาพเป็นป่าไม้ ภูเขา และที่ราบสูง รวมพื้นที่ประมาณ 4 ใน 5 ส่วนของประเทศ หรือคิดเป็นร้อยละ 80 – 90 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยพื้นที่ป่ามีประมาณร้อยละ 47 ของพื้นที่ทั้งประเทศ แม่น้ำสำคัญได้แก่ แม่น้ำโขง น้ำอู น้ำทา น้ำคาน น้ำจ๋ม น้ำเจียบ น้ำเทิน เซบั้งไฟ เซโดน และเซกอง ซึ่งมีศักยภาพเพียงพอที่จะสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำผลิตกระแสไฟฟ้าได้ถึง 18,000 เมกกะวัตต์

ที่ราบหรือทุ่งเพียงส่วนใหญ่เป็นที่ราบในบริเวณหุบเขา ที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง และสาขาที่ราบสำคัญได้แก่ ทุ่งเพียง(ทุ่งราบ)เมืองสิงและทุ่งเพียงน้ำทาในแขวงหลวงน้ำทา เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญในภาคเหนือ ส่วนภาคกลางมีที่ราบที่สำคัญได้แก่ ทุ่งเพียงเวียงจันทน์ ทุ่งเพียงสะพานนะเขต ซึ่งเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของประเทศ ภาคใต้มีทุ่งเพียงจำปาสัก ส่วนที่ราบบอลิเวิน เป็นแหล่งปลูกกาแฟเพื่อส่งเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญ กล่าวโดยรวม สปป.ลาวมีพื้นที่เพาะปลูกเพียง 50,300 ตร.กม. หรือคิดเป็นร้อยละ 21.11 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยลักษณะภูมิประเทศของสปป.ลาวสามารถแบ่งออกเป็น 3 ภาค คือ

1. ภาคเหนือ ประกอบด้วยพื้นที่ 3 ส่วนได้แก่ พื้นที่ภูเขาบริเวณลุ่มแม่น้ำอูกับแม่น้ำสาขาต่างๆ พื้นที่ราบสูงตรานินท์ และพื้นที่บริเวณหุบเขาแม่น้ำโขง
2. ภาคกลาง คือ พื้นที่ตอนกลางของประเทศ แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนได้แก่ พื้นที่ด้านตะวันออกของประเทศ เป็นป่าทึบ ภูเขา และที่ราบสูงติดต่อกับเทือกเขาอันนัม และพื้นที่ด้านตะวันตกของประเทศ เป็นที่ราบลุ่มบริเวณชายฝั่งแม่น้ำโขง และสาขาของแม่น้ำโขง พื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก
3. ภาคใต้ เป็นพื้นที่บริเวณที่ราบสากะวันกับพื้นที่ในลุ่มแม่น้ำเซกองตอนเหนือ และบริเวณที่ราบสูงบอลิเวิน

แม้ว่า สปป.ลาวจะไม่มีพรมแดนติดกับทะเล แต่มีแม่น้ำสายสำคัญคือ “แม่น้ำโขง” ที่มีความยาวถึง 1,865 กิโลเมตร เลียบผ่านพรมแดนสปป.ลาว – พม่า และไทย ส่วนใหญ่เป็นแนวพรมแดนระหว่างสองประเทศ แม่น้ำสาขา และลำน้ำย่อยจำนวนมากของแม่น้ำโขง เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สำคัญของสปป.ลาว ขณะที่แม่น้ำโขงสายหลักที่กั้นระหว่างสองประเทศล้นแต่เอื้ออำนวยต่อการทำการค้าชายแดนระหว่างสปป.ลาวกับประเทศเหล่านั้น ประกอบกับจากลักษณะภูมิประเทศที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีระดับความสูงระหว่าง 200 – 2,820 เมตร จากระดับน้ำทะเล โดยเฉพาะในแขวงภาคเหนือของสปป.ลาว ถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการคมนาคม และการติดต่อสื่อสาร และเป็นอุปสรรคต่อการค้าชายแดนโดยเฉพาะในการกระจายสินค้าจากไทยในเขตภาคเหนือตอนบนไปยัง 6 แขวงภาคเหนือของสปป.ลาว และกระจายต่อเนื่องไปยังจีนตอนใต้และเวียดนามตอนเหนือ นอกจากนี้จากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ป่าไม้

โดยเฉพาะตามแนวชายแดนทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดูแลอย่างทั่วถึง ประกอบกับตามลำแม่น้ำโขงมีเกาะดอนอยู่มาก ซึ่งล้วนแต่เอื้ออำนวยทำให้เกิดการลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดน โดยเฉพาะการค้าชายแดนระหว่างไทย และสปป.ลาวในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย โดยสปป.ลาว มีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับภาคเหนือตอนบนของไทย 2 แขวง คือ แขวงบ่อแก้ว ติดต่อกับจังหวัดเชียงรายมีเมืองสำคัญ เช่น เมืองห้วยซาย เมืองต้นผึ้ง และแขวงไซยะบุรี ติดต่อกับจังหวัดพะเยา และน่าน มีเมืองสำคัญ คือ เมืองเงิน เมืองเชียงฮ่อน - หงสา และเมืองคอบ เป็นต้น

3.2.2 ภาพรวมทางเศรษฐกิจ และประชากรของสปป.ลาว

ภาพรวมทางเศรษฐกิจ สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปเป็นเศรษฐกิจแบบยังชีพที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ ประชากรลาวกว่าร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การกสิกรรม เลี้ยงสัตว์ และหาของป่า โดยข้าวถือเป็นผลิตภัณฑ์หลักทางการเกษตรของประชาชนลาว ส่วนพืชเศรษฐกิจที่ปลูกเป็นสินค้า ได้แก่ กาแฟ ชา ข้าวโพด มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง ยาสูบ ฝ้าย อ้อย และพืชอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 20 ของพื้นที่เพาะปลูก ส่วนการเลี้ยงสัตว์ส่วนมากเลี้ยงไว้ใช้งาน เป็นอาหารและใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ได้แก่ วัว ควาย หมู แพะ เป็ด ไก่ เป็นต้น

ในปี พ.ศ.2529(ค.ศ.1986) สปป.ลาวได้ยอมรับหลักการกลไกเศรษฐกิจใหม่ โดยรัฐบาล สปป.ลาวได้ปรับเปลี่ยนนโยบายทางเศรษฐกิจครั้งสำคัญ เรียกว่า “กลไกเศรษฐกิจแผนใหม่” หรือ จินตนาการใหม่ (New Economic Mechanism – NEM) ซึ่งเป็นการปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อปรับเปลี่ยนระบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากระบบเศรษฐกิจแบบแผนเดิมไปสู่ระบบเศรษฐกิจการตลาด กระจายอำนาจการตัดสินใจจากส่วนกลาง สนับสนุนส่งเสริมบทบาทภาคเอกชน ระบบเศรษฐกิจการตลาดเริ่มวางรากฐานในสปป.ลาว เมื่อปี พ.ศ.2534(ค.ศ.1991) หลักการปฏิรูปการตลาดได้แก่ ผ่อนคลายการควบคุมราคาสินค้า การกระจายสินค้าและการบริการ การลดการอุดหนุน การจัดตั้งตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การปฏิรูประบบภาษีอากรและภาษีศุลกากร การออกกฎหมายธนาคารกลางฉบับใหม่ การอนุญาตให้จัดการเคลื่อนไหวทางการเงินและสินเชื่อโดยเสรี กฎหมายคุ้มครองการลงทุนจากต่างประเทศ รัฐบาลได้มีการปฏิรูปสายงานที่รับผิดชอบทางเศรษฐกิจการเงิน การพัฒนาประเทศ โดยรัฐมนตรีกระทรวงการเงินรับผิดชอบในการดูแลด้านการเงิน และคณะกรรมการวางแผนดูแลด้านแผนการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

ในระยะ 10 กว่าปีที่ผ่านมา การปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจของ NEM ส่งผลให้นโยบายและโครงสร้างของหน่วยงานต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมากขึ้น รัฐบาลสปป.ลาว ตระหนักดีถึงความสำคัญของการรักษาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการวางพื้นฐานระบบเศรษฐกิจแบบตลาดที่จะมีส่วนสำคัญในการ

พัฒนาประเทศ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2536(ค.ศ.1993) รัฐบาลได้ให้คำมั่นในการประชุม สัมัชชาคณะชาติว่าจะคงแนวทางดำเนินนโยบายเศรษฐกิจบนพื้นฐานระบบเศรษฐกิจแบบตลาด ต่อไป ตามแนวกยุทธ์เสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาค ดังนี้ คือ รักษาระดับราคา สินค้าท้องถิ่น รักษาเสถียรภาพค่าเงินของประเทศ ลดการขาดดุลงบประมาณ กระตุ้นการออม และการคุมกำเนิด ลดการก้าวร้าวในกิจกรรมของภาคเอกชน ปฏิรูประบบราชการ และการแปรรูป รัฐวิสาหกิจต่างๆ จากการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ดังกล่าว โดยเฉพาะการปฏิรูประบบภาษีอากร และภาษีศุลกากร และการปฏิรูประบบการทำการค้าให้เข้าสู่ตลาดมากขึ้น เช่น การผ่อนคลาย การควบคุมราคาสินค้า การกระจายสินค้าและบริการ การปฏิรูประบบราชการ ฯลฯ ก็ล้วนแต่ อำนวยประโยชน์ต่อการค้าระหว่างประเทศของสปป.ลาว ซึ่งมีผลต่อเนื่องทำให้ความสัมพันธ์ ทางการค้าระหว่างไทยและสปป.ลาวมีการขยายตัวมากขึ้น

ประเทศสปป.ลาวเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เมื่อปี พ.ศ.2524 – 2528(ค.ศ.1981 - 1985) ฉบับที่ 2 เมื่อปี พ.ศ.2529 – 2533(ค.ศ.1986 – 1990) ภายใต้ “นโยบายจินตนาการใหม่” เน้นระบบตลาดและการค้าเสรี เปิดให้มีการติดต่อกับประเทศ โลกเสรี โดยส่งเสริมการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น ฉบับที่ 3 เมื่อปี พ.ศ.2534 – 2538(ค.ศ.1991 – 1995) เน้นการค้าเสรี และในปีที่ผ่านมาประเทศสปป.ลาว ได้ดำเนินนโยบาย ทางเศรษฐกิจภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2539 – 2543(ค.ศ.1996 – 2000) ซึ่งมีเป้าหมายให้ประเทศลาวเป็นแหล่งพลังงานและศูนย์กลางทางการค้าเสรี ในภูมิภาค อินโดจีน จากการดำเนินตามแผนดังกล่าว สามารถสรุปดัชนีชี้ภาวะเศรษฐกิจที่ สำคัญของ สปป.ลาว ได้ดังนี้

พื้นฐานเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของสปป.ลาวยังคงพึ่งพาอาศัยภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก โดย เฉลี่ยแล้วในปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) ยังมีสัดส่วนของผลผลิตมวลรวมประชาชาติจากภาค เกษตรกรรมคิดเป็นร้อยละ 51 จากภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ 21 และจากภาคบริการ ร้อยละ 28 โดยในปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) นี้ ผลิตภัณฑ์มวลรวมเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 4.5 ของ GDP แต่ก็ยังพบว่า ภาคเกษตรกรรมยังคงเป็นภาคที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของสปป.ลาว ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการก็เริ่มมีบทบาทมากขึ้น โดยผลิตภัณฑ์มวลรวม อุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.5 และผลิตภัณฑ์มวลรวมบริการเพิ่มขึ้นร้อยละ 4 ของ GDP

รายได้ประชาชาติ และรายได้เฉลี่ยต่อคน

เมื่อพิจารณาถึงขนาดเศรษฐกิจของสปป.ลาว พบว่า มีขนาดเล็กกว่าไทยมาก เห็นได้จากผลผลิตมวลรวมประชาชาติของสปป.ลาวในปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) เท่ากับ 1 ใน 88 ของประเทศไทย คือ สปป.ลาวมีผลผลิตมวลรวมประชาชาติ 1,291 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่ไทยมีผลผลิตมวลรวมประชาชาติสูงถึง 113,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ⁵ และในปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) ผลผลิตมวลรวมประชาชาติของสปป.ลาวก็ยังไม่สูงกว่าปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) คืออยู่ที่ 1,225.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ในส่วนของรายได้เฉลี่ยต่อคนของสปป.ลาวพบว่า ในปี พ.ศ.2538(ค.ศ.1995) สปป.ลาวมีรายได้ประชาชาติเฉลี่ยต่อประชากรประมาณ 350 เหรียญสหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) ซึ่งมีรายได้ประชาชาติเฉลี่ยต่อประชากร 335 เหรียญสหรัฐ ประมาณ ร้อยละ 4.47 ในปี พ.ศ.2539(ค.ศ.1996) มีรายได้ประชาชาติเฉลี่ยต่อประชากร 384 เหรียญสหรัฐ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.71 และในปี พ.ศ. 2541(ค.ศ.1998) ประชาชนลาวมีรายได้เฉลี่ยต่อประชากร 370 – 400 เหรียญสหรัฐ และ ในปี พ.ศ. 2542(ค.ศ.1999) รายได้เฉลี่ยของประชากรลาวอยู่ที่ 390 – 420 เหรียญสหรัฐ ในขณะที่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจของสปป.ลาวตั้งเป้าหมายไว้ว่าปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) ลาวจะมีรายได้เฉลี่ยต่อประชากร 530 เหรียญสหรัฐ

อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาสปป.ลาวประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำมาโดยตลอด คือ ในปี พ.ศ.2538(ค.ศ.1995) อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของสปป.ลาวประมาณร้อยละ 7.1 ลดลงจากปี พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) ซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโต ประมาณร้อยละ 8.1 ต่อมาในปี พ.ศ.2539(ค.ศ.1996) เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 4 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของสปป.ลาวอยู่ที่ร้อยละ 6.8 และในปี พ.ศ.2540(ค.ศ.1997) มีอัตราการเจริญเติบโตอยู่ที่ร้อยละ 7.2 และลดลงในปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) อยู่ที่ร้อยละ 4.7 และในปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) อยู่ที่ร้อยละ 4.8 ซึ่งอาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย และยังไม่มีการฟื้นตัวเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นกับประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของสปป.ลาว ถึงแม้ว่าตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมฉบับที่ 4 ได้ตั้งเป้าหมายอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2539 - 2543(ค.ศ.1996 – 2000) ไว้เฉลี่ยร้อยละ 8-8.5 ก็ตาม แต่ในความเป็นจริงพบว่าเศรษฐกิจของสปป.ลาว ได้รับผลกระทบอย่าง

⁵ กรมเศรษฐกิจ, “การประเมินผลกระทบของวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ และการเงินที่อาจส่งผลกระทบต่อลาว,” เอกสารการศึกษาภายในกรมเศรษฐกิจ กระทรวงพาณิชย์, 10 กันยายน พ.ศ.2542(ค.ศ.1999), หน้า 1.

มากจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นดังกล่าว ซึ่งมีผลทำให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงดังกล่าวไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

อัตราเงินเฟ้อ

สปป.ลาวเป็นประเทศที่มีอัตราเงินเฟ้อสูงมาโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ.2537 - 2539(ค.ศ.1994 - 1996) ซึ่งมีอัตราเงินเฟ้อร้อยละ 6.8 19.4 และ 13.9 ตามลำดับ โดยเฉพาะตัวเลขของปี พ.ศ.2539(ค.ศ.1996) ซึ่งเป็นอัตราเฉลี่ยทางการ ซึ่งตามข้อเท็จจริงอัตราเงินเฟ้อน่าจะอยู่ที่ระดับร้อยละ 20 เนื่องจากค่าเงินกีบมีความผันผวนค่อนข้างมาก ประกอบกับรัฐบาลขาดเงินตราต่างประเทศ ทำให้ไม่เพียงพอกับความต้องการใช้เงินตราต่างประเทศในการซื้อสินค้าเข้าประเทศ รัฐจึงควบคุมการนำเข้าสินค้าที่ใช้เงินตราต่างประเทศจำนวนมาก เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ สินค้าฟุ่มเฟือยต่าง ๆ โดยในปี พ.ศ.2539 - 2543(ค.ศ.1996 - 2000) สปป.ลาวตั้งเป้าหมายในการควบคุมเงินเฟ้อ ไว้ไม่เกินร้อยละ 10 แต่จากสภาพความเป็นจริงพบว่าในปี พ.ศ.2540(ค.ศ.1997) มีอัตราเงินเฟ้อร้อยละ 18 และปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) อัตราเงินเฟ้อสูงขึ้นมาถึงร้อยละ 87.4 และกลายเป็นร้อยละ 180⁶ ในปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากความผันผวนของค่าเงินกีบที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในเอเชีย⁷ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินกีบกับเงินตราต่างประเทศ ทำให้สินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศมีมูลค่าสูงขึ้น เป็นผลให้ระดับราคาสินค้าในประเทศสูงขึ้น

งบประมาณของรัฐ

ข้อมูลเบื้องต้น ชี้ว่า ในปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) งบประมาณของรัฐมีการขาดดุลอยู่ประมาณร้อยละ 11 ของ GDP ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้บรรดาธุรกิจประสบกับภาวะขาดทุน ล้มเลิกกิจการ ทำให้การเก็บรายได้ของรัฐลดน้อยลง อีกปัจจัยหนึ่งสาเหตุจากการเก็บภาษีนั้นยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีให้เป็นไปตามการปรับตัวของระดับราคาและอัตราแลกเปลี่ยน สำหรับงบประมาณรายจ่าย การเพิ่มสูงขึ้นของรายจ่าย เนื่องจากการปรับตัวที่รุนแรงของอัตราแลกเปลี่ยน และอัตราเงินเฟ้ออยู่ในระดับสูง ทำให้การชำระหนี้ต่างประเทศคิดเป็นเงินกีบมีมูลค่าเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับมูลค่าของโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะโครงการที่ใช้ทุนต่างประเทศมีมูลค่าสูงขึ้น เพื่อลดภาระการขาดดุลได้ส่วนหนึ่ง รัฐบาลจึงได้มีการตัดทอนโครงการลงทุนของรัฐลงในบางโครงการ

⁶ กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ,พ.ศ. 2543(ค.ศ.2000).

⁷ ธนาคารแห่งชาติ สปป.ลาว, รายงานเศรษฐกิจประจำปี ค.ศ. 1998 (เวียงจันทน์: ธนาคารแห่งชาติ สปป.ลาว, ค.ศ.1998).

ประชากร สปป.ลาวจัดเป็นประเทศที่ยังพัฒนาน้อยสุด (Least Developed Country) มีประชากรประมาณ 5.40 ล้านคน ในปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) ⁸ เป็นชาย 2.67 ล้านคน และเป็นหญิง 2.73 ล้านคน โดยอาศัยอยู่ในเขตเมืองร้อยละ 17 และอยู่ในเขตชนบทร้อยละ 83 มีอัตราการเพิ่มของประชากรร้อยละ 2.74 ต่อปี จัดเป็นประเทศที่มีความหนาแน่นของพลเมืองต่อพื้นที่ต่ำที่สุดในภูมิภาค ประมาณ 23 คน ต่อตารางกิโลเมตร ขณะที่นครหลวงเวียงจันทน์ – เมืองหลวงของประเทศ มีประชากร ประมาณ 572,000 คน มีความหนาแน่นของพลเมืองต่อพื้นที่ 146 คนต่อตารางกิโลเมตร นอกจากแขวงกำแพงนครหลวงเวียงจันทน์แล้ว แขวงที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น ได้แก่ แขวงสะหวันนะเขต (826,000 คน) แขวงจำปาสัก – เมืองสำคัญทางภาคใต้ (605,000 คน) และแขวงหลวงพระบาง – เมืองสำคัญทางภาคเหนือ (437,000 คน) โดยที่สะหวันนะเขต และจำปาสัก ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากนครหลวงเวียงจันทน์ เป็นศูนย์กลางคมนาคมที่สำคัญทางภาคใต้ของประเทศ และเมืองหลวงพระบางเป็นศูนย์กลางคมนาคมสำคัญทางภาคเหนือ

ชาวลาวประกอบด้วยชนกลุ่มน้อยหลายเชื้อชาติ ประมาณ 68 เผ่า ที่ดำรงชีวิตอยู่ร่วมแผ่นดินเดียวกัน โดยอาศัยเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์ มีถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วประเทศสามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ตามลักษณะภูมิประเทศของการตั้งถิ่นฐาน คือ ลาวลุ่ม ลาวเทิง และลาวสูง คิดเป็นร้อยละ 68 22 และ ร้อยละ 9 ตามลำดับ

นอกจากกลุ่มดังกล่าวแล้ว ประชากรลาวยังประกอบด้วยคนต่างด้าวอีกราวร้อยละ 1 ซึ่งโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในสปป.ลาวตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 ประกอบด้วยเวียดนาม จีน อินเดีย และไทย

ในส่วนของการกระจายของประชากรลาว ประมาณการกันว่าร้อยละ 50 ของประชากรทั้งหมดอาศัยอยู่ตามแขวงต่างๆ ริมน้ำโขงในรัศมี 30 กิโลเมตรจากชายฝั่งแม่น้ำ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวมีบทบาทสำคัญมากต่อประชาชนทั้งสองฝั่ง ส่วนที่เหลือจะกระจายกันอยู่ใน 11,512 หมู่บ้าน และโดยส่วนใหญ่ประชากรจะรวมตัวกันอยู่ในแขวงสำคัญ 3 แขวง คือ จำปาสัก สะหวันนะเขต และกำแพงนครเวียงจันทน์ ซึ่งประกอบเป็นร้อยละ 37 ของประชากรทั้งหมด และมีอัตราความหนาแน่นของประชากร 39, 37 และ 146 คน ต่อตารางกิโลเมตร⁹ ตามลำดับ

⁸ กรมการค้าต่างประเทศ, “การค้าชายแดน เพื่อพัฒนาการ เอกภาพและสันติสุขแห่งอาเซียน,” เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา วันศุกร์ที่ 16 มิถุนายน 2543 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ, จัดทำโดยกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ร่วมกับ หอการค้าไทย, พ.ศ.2543(ค.ศ.2000), หน้า 50.

⁹ กระทรวงเศรษฐกิจแผนการและการเงิน, ศูนย์สถิติแห่งรัฐ, เวียงจันทน์ ค.ศ.1999.

3.2.3 การค้าและกฎระเบียบทางการค้า

3.2.3.1 ภาพรวม

ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเข้าสู่ระบอบสังคมนิยม เมื่อปี พ.ศ.2518(ค.ศ.1975) รัฐบาลได้มีนโยบายปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจเข้าสู่แนวทางสังคมนิยมโดยยึดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ 2 หน้าที่ คือ การปกป้องรักษา และเสริมสร้างประเทศชาติให้มั่นคง¹⁰ การค้าภายใน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ การค้าของรัฐ การค้ารวมหมู่ และการค้าเอกชน

อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจตามแนวทางสังคมนิยมอย่างเคร่งครัด ไม่สามารถนำประเทศไปสู่เป้าหมายความสำเร็จในด้านการกินดีอยู่ดีของประชาชนได้ โดยปรากฏว่า ประชาชนประสบความเดือดร้อน เนื่องด้วยสินค้าอุปโภคบริโภคมีการขาดแคลน และมีราคาแพง เนื่องจากมีนโยบายห้ามนำเข้าจากประเทศที่มีนโยบายที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะประเทศไทยที่มี ชายแดนติดกันแต่มีระบบการปกครองที่แตกต่างกัน ในขณะที่การดำเนินกิจการค้าขายของบริษัท ขาเข้า – ขาออกของรัฐประสบกับการขาดทุน ดังนั้นภายหลังการประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 4 ใน ปลายปี พ.ศ.2529(ค.ศ.1986) ที่ประชุมมีมติให้เปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจครั้งสำคัญ เรียกว่า “ จินตนาการใหม่ หรือกลไกเศรษฐกิจแผนใหม่ ” (New Economic Mechanism: NEM) เริ่มจากการใช้นโยบายผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจสังคมนิยมกับทุนนิยม โดยเน้นเศรษฐกิจตามกลไก ตลาดเสรี และส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวอย่างรวดเร็ว

ภาวะการค้าโดยรวมของสปป.ลาว

ในปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) สปป.ลาวมีมูลค่าการค้ารวม 584.23 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยเป็นการส่งออกมูลค่า 172.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ นำเข้ามูลค่า 411.73 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และมี ดุลการค้าขาดดุล 239.23 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

สปป.ลาวส่งออกสินค้าไปหลายประเทศ ที่สำคัญ เช่น ไทย เวียดนาม ฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมัน และญี่ปุ่น โดยสินค้าออกที่สำคัญ ได้แก่

1. เสื้อผ้าสำเร็จรูป เนื่องจากอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในสปป.ลาวเริ่มมีการ พัฒนาทั้งทางด้านฝีมือ และคุณภาพของสินค้า จึงทำให้ในแต่ละปีประเทศสปป.ลาว สามารถส่ง สิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปออกสู่ต่างประเทศเป็นจำนวนมาก สร้างรายได้แก่ประเทศเป็นมูลค่า มหาศาล โดยผ่านไทย และเวียดนามไปสู่ประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน ฯลฯ

¹⁰ ธิญาทิพย์ ศรีพนา (บรรณาธิการ), การค้าไทย – อินโดจีน (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ.2535), หน้า 231.

2. ไม้ และผลิตภัณฑ์จากไม้ ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ ยังเป็นสินค้าออกที่สำคัญของ สปป.ลาว แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายรักษาป่า โดยห้ามส่งไม้ซุงออกจำหน่ายต่างประเทศก็ตาม แต่ ก็พบว่ามูลค่าการส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ยังมีสัดส่วนที่สูงคิดเป็นร้อยละ 30 ของมูลค่าการ ส่งออกทั้งหมด ส่วนใหญ่ส่งขายแก่ประเทศไทย เวียดนาม และประเทศญี่ปุ่น

3. กาแฟ ถือว่าเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญที่ทำรายได้แก่สปป.ลาวมากพอสมควร เนื่องจากกาแฟของสปป.ลาวมีรสชาติและคุณภาพที่น่าเชื่อถือ โดยเฉพาะกาแฟที่ปลูกที่ภูเขาเพียง บอลละเวน ซึ่งเป็นพื้นที่ราบทางภาคใต้ของประเทศ โดยเป็นแหล่งปลูกกาแฟที่สำคัญของสปป.ลาว เพราะมีภูมิอากาศและพื้นที่ที่เอื้ออำนวย และพันธุ์กาแฟที่มีคุณภาพ ส่วนใหญ่ส่งออกไปยัง ประเทศแถบยุโรป เช่น ฝรั่งเศส

4. ผลิตภัณฑ์เกษตรและสัตว์ เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียว หมากต๋าว(ลูกชิด) หมากแห้ง ข้าวโพด โคกระบือมีชีวิต ฯลฯ โดยส่วนใหญ่ส่งออกไปยังประเทศไทย และเวียดนาม

5. ไฟฟ้าพลังน้ำ ไฟฟ้าเป็นสินค้าออกที่สำคัญ ทำรายได้เข้าประเทศมหาศาล แม้ว่า ประเทศไทยซึ่งเป็นคู่ค้าที่ซื้อไฟฟ้าจากสปป.ลาวมากที่สุดจะประสบวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ทำให้มีการสั่งซื้อไฟฟ้าจากสปป.ลาวลดลง แต่เชื่อว่าในอนาคตน่าจะมีแนวโน้มที่ดีมากขึ้น

6. เครื่องป่าของดง เป็นสินค้าที่ทำรายได้แก่ประเทศสปป.ลาวระดับหนึ่ง เนื่องจากป่าไม้ ในสปป.ลาวยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ ประกอบกับประชาชนบางส่วน ทำนา ทำไร่ ก็จะสามารถหาได้ เสริมโดยการเข้าป่าหาเครื่องป่าของดงที่สามารถนำมาขายได้ โดยส่วนใหญ่เป็นการขายแก่ ประชาชนไทยในแถบชายแดน หรือบริษัทนำเข้า - ส่งออกของสปป.ลาวทำการรวบรวมจาก ประชาชนแล้วส่งออกไปยังต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ไทย และจีน เป็นต้น

7. แร่ธาตุต่างๆ สปป.ลาวเป็นประเทศหนึ่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะแร่ธาตุต่างๆ เช่น ถ่านหินลิกไนต์ ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่ส่งออกให้ประเทศไทย

สปป.ลาวนำเข้าสินค้าจากหลายประเทศ ที่สำคัญ เช่น ไทย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น เวียดนาม และ จีน โดยสินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่

1. น้ำมันเชื้อเพลิง ส่วนใหญ่นำเข้ามาจากประเทศไทย และส่วนหนึ่งนำเข้าจากประเทศ จีนเพื่อใช้ในแขวงต่างๆ ทางภาคเหนือ

2. เครื่องใช้การเกษตรและเลี้ยงสัตว์ เช่น อุปกรณ์ทางการเกษตรต่างๆ ตลอดจนปุ๋ย และ สารเคมีต่างๆ ที่ใช้เกี่ยวกับการเกษตร โดยส่วนใหญ่นำเข้าจาก ประเทศไทย จีน เวียดนาม เป็นต้น

3. วัสดุก่อสร้าง ภายหลังจากดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเสรี สปป.ลาวมีความต้องการ สินค้าวัสดุก่อสร้างเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศและก่อสร้างโครงสร้าง พื้นฐานต่างๆ และคาดว่าจะเพิ่มปริมาณการนำเข้าอย่างรวดเร็ว เนื่องจากสปป.ลาว กำลังพัฒนา

สร้างถนน สร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ และสาธารณูปโภคต่างๆ รวมทั้งการขยายเครือข่ายไฟฟ้าไปสู่ประชาชนในแขวงต่างๆ โดยส่วนใหญ่วัสดุก่อสร้างจะนำเข้าจากประเทศไทย และเวียดนาม

4. ยานพาหนะและอะไหล่ ส่วนมากเป็นรถยนต์นั่งส่วนบุคคลและอะไหล่ที่นำเข้าจากไทย ด้านจังหวัดเชียงราย ที่นำเข้ามาเพื่อการใช้สอยในประเทศ และบางส่วนส่งผ่านไปยังประเทศจีน โดยแขวงต่างๆ ทางภาคเหนือ ซึ่งในอดีตการนำเข้ารถยนต์เพื่อส่งออกสู่จีนมีมูลค่าสูงมาก แต่ปัจจุบันภายหลังจากการที่รัฐบาลจีนมีนโยบายห้ามนำเข้ารถยนต์ ทำให้มูลค่าดังกล่าวลดลง แต่ก็พบว่ายังมีการลักลอบนำเข้าจีนอยู่ และกระทำเป็นกระบวนการและสม่ำเสมอในหลายเส้นทาง จึงทำให้มูลค่าการนำเข้าของยานพาหนะและอะไหล่ยังคงมีอยู่

5. สิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป เนื่องจากการลงทุนด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอ เพื่อการส่งออก กำลังขยายตัวเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงต้องสั่งซื้อวัตถุดิบจากต่างประเทศจำนวนมาก ประกอบกับประชาชนลาวมีความต้องการเสื้อผ้าสำเร็จรูป จึงนำเข้าจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากประเทศไทย และจีน

6. อาหาร และเครื่องอุปโภคอื่นๆ เช่น น้ำตาล น้ำปลา น้ำมันพืช ผงชูรส แป้ง อาหารสำเร็จรูปต่างๆ เช่น บะหมี่ และเครื่องดื่มชูกำลัง เป็นต้น โดยส่วนใหญ่นำเข้าจากประเทศไทย เวียดนาม และจีน

7. เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ ปัจจุบันประชาชนลาวนิยมใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าจากประเทศญี่ปุ่น ได้หวั่น ไทย จีน และประเทศตะวันตกอื่นๆ แทนการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าจากประเทศยุโรป ตะวันออก เช่น หม้อหุงข้าว ทีวี ตู้เย็น ฯลฯ

8. ยาและผลิตภัณฑ์ยา มียาและผลิตภัณฑ์ยาหลายชนิดที่สปป.ลาวไม่สามารถผลิตได้ ประกอบกับประชาชนลาวบางส่วนมีความเชื่อว่า ยาและผลิตภัณฑ์ยาที่ผลิตในต่างประเทศจะมีคุณภาพที่ดีกว่า ดังนั้นจึงนิยมซื้อยาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะจากประเทศฝรั่งเศส และเยอรมัน

3.2.3.2 กฎระเบียบทางการค้าของ สปป.ลาว

สปป.ลาว มีระเบียบการค้าที่ควบคุมการนำเข้ามากพอสมควร ส่วนการส่งออกจะควบคุมเฉพาะสินค้าเกษตรที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจเท่านั้น เช่น ข้าว โดยผู้ประกอบการที่จะทำการนำเข้าและส่งออกจะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาล ปัจจุบันรัฐบาลสปป.ลาวได้กำหนดเงื่อนไขผู้ประกอบการทั้งคนลาวและคนต่างชาติที่จะได้รับใบอนุญาต ดังนี้

1. ผู้ประกอบการต้องนำเงินจำนวน 20 ล้านบาท มาทำประกัน (กึ่งจดทะเบียน) ไว้กับรัฐบาล เงินส่วนนี้รัฐบาลต้องการเก็บไว้เป็นเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ
2. ผู้ประกอบการที่ได้รับอนุญาตจะต้องส่งเสริมการเพาะปลูกแก่เกษตรกร เพื่อส่งเสริมผลผลิตเป็นสินค้าส่งออกนำเงินตราเข้าประเทศ และเป็นการส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนลาวด้วย

3. ผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามระเบียบการนำเข้าและส่งออกที่รัฐบาลกำหนด โดยเฉพาะการเสียภาษีแก่รัฐ
4. ผู้ประกอบการต้องดำเนินกิจการภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบตลาด ราคาสินค้าให้กำหนดอย่างสมเหตุสมผล

ตามคำร้องของนายกรัฐมนตรีแห่งสปป.ลาว ว่าด้วย “การประกาศใช้สารบัญชีสินค้า ระบบเอกภาพ และอัตราภาษีนำเข้า (อัตราภาษีนำเข้า)” ฉบับเลขที่ 12/นย. ลงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2538(ค.ศ.1995) และมีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2538(ค.ศ.1995) ได้กำหนดพิกัดอัตราภาษีศุลกากรของสปป.ลาว โดยถ้าแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการจำกัดการนำเข้าสามารถแบ่งพิกัดอัตราภาษีออกได้เป็น 2 ประเภท คือ สินค้าธรรมดา และสินค้าประเภทพิเศษ ดังนี้

1. สินค้าธรรมดา มี 6 ลำดับอัตรา คือ ร้อยละ 5 10 15 20 30 และ 40
2. สินค้าประเภทพิเศษ มี 5 ลำดับอัตรา ได้แก่

(1). ยานพาหนะรถยนต์ อัตราร้อยละ 50 60 80 100 และ 150 การจะจัดเก็บอัตราใด ขึ้นกับขนาดของเครื่องยนต์ (cc.) โดยยิ่งขนาดของเครื่องยนต์สูง อัตราภาษีก็ยิ่งสูงตามไปด้วย

(2). บุหรี่ (ยาสูบ) อัตราร้อยละ 60

(3). เบียร์ อัตราร้อยละ 80

พิกัดอัตราภาษีศุลกากรของสปป.ลาว ถ้าแบ่งเป็นหมวดสินค้าสามารถจัดแบ่งได้เป็น 21 หมวดสินค้า โดยแต่ละหมวดประกอบด้วยสินค้าจำพวกต่างๆ ดังต่อไปนี้

จำพวกที่ 1 สัตว์มีชีวิตและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ ร้อยละ 5 – 10 เนื้อสัตว์ และเครื่องในบริเวณ ร้อยละ 30 สัตว์น้ำ (ทะเล) ร้อยละ 10 – 20

จำพวกที่ 2 ผลิตภัณฑ์จากพืชผักต่างๆ ยกเว้นพันธุ์ พวงกตพืชเป็นหัวต่าง ๆ ดอกไม้หรือต้นไม้ ร้อยละ 5 เว้นแต่ดอกไม้สด หรือแห้ง ที่ใช้ประดิษฐ์ ร้อยละ 30 นม ร้อยละ 40 ผลไม้ ร้อยละ 30 – 40 กาแฟ ชา ร้อยละ 40 ถั่วเหลือง ร้อยละ 20 วัสดุพืชที่ใช้จักรสาน ร้อยละ 20

จำพวกที่ 3 ไขมันที่ได้จากสัตว์ ร้อยละ 30 น้ำมันมะพร้าว ร้อยละ 30 น้ำมันพืชอื่นๆ ร้อยละ 5 – 10

จำพวกที่ 4 ผลิตภัณฑ์อาหารปรุงแต่ง น้ำตาล ร้อยละ 10 น้ำแร่หรือน้ำอัดลม ร้อยละ 40 เบียร์จากมอลต์ ร้อยละ 80 ยาสูบ ร้อยละ 60

จำพวกที่ 5 ผลิตภัณฑ์จากกลองแร่ แร่ธาตุต่าง ๆ ร้อยละ 5 ยกเว้นน้ำมันเบนซินธรรมดา ร้อยละ 15 พิเศษ ร้อยละ 20 น้ำมันเครื่อง ร้อยละ 10

จำพวกที่ 6 ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์จำพวกสารเคมี กรดต่างต่าง ๆ
ร้อยละ 5 ผลิตภัณฑ์จำพวกยา ร้อยละ 5 – 20 ยารวมชาติ ร้อยละ 5

จำพวกที่ 7 วัตถุพลาสติกและเครื่องใช้ ร้อยละ 5 – 20 ยางธรรมชาติ ร้อยละ 5

จำพวกที่ 8 หนังสือ นิตยสาร เครื่องใช้ที่ทำด้วยหนัง ร้อยละ 5 - 20

จำพวกที่ 9 ไม้ ต้นไม้ เครื่องใช้ที่ทำด้วยไม้ ร้อยละ 10 - 30

จำพวกที่ 10 กระจก ร้อยละ 5 เว้นแต่กระจกเซ็ดหน้า ฝ้าอนามัย กระจกบุโตะ ร้อย
ละ 10 - 20

จำพวกที่ 11 ไหม เส้นด้าย ร้อยละ 5 ฝ้าย ร้อยละ 5 ยกเว้นฝ้ายที่ยังไม่ได้สาง หรือหวี
ร้อยละ 20 เส้นใยสังเคราะห์ ร้อยละ 5 – 10 เสื้อผ้าสำเร็จรูปทำด้วยฝ้าย ร้อยละ 10

จำพวกที่ 12 รองเท้าต่างๆ ร้อยละ 10

จำพวกที่ 13 เครื่องใช้ที่ทำด้วยหิน ซีเมนต์ ร้อยละ 5 – 20

จำพวกที่ 14 ไข่มุก แร่ธรรมชาติ เงิน ทอง ร้อยละ 5

จำพวกที่ 15 โลหะ เครื่องใช้ที่ทำด้วยโลหะ ร้อยละ 5 - 10

จำพวกที่ 16 เครื่องวัด อุปกรณ์ เครื่องมือไฟฟ้า ร้อยละ 5 เครื่องทำความเย็น ร้อยละ 20
เครื่องซักผ้า ร้อยละ 10

จำพวกที่ 17 ยานพาหนะในการดับเพลิง รถไฟพร้อมอุปกรณ์ ร้อยละ 5 รถแทรกเตอร์
ชิ้นส่วน ร้อยละ 5 – 10 ส่วนรถยนต์ (เก็บตามปริมาณกระบอกลูกสูบ) คือ ขนาดที่ต่ำกว่า 1000 cc.
ร้อยละ 60 ขนาด 1,000 – 1,500cc. ร้อยละ 80 ขนาด 1,500 – 3,000 cc. ร้อยละ 100 ขนาดเกิน
กว่า 3,000 cc. ร้อยละ 150

จำพวกที่ 18 เครื่องมือ และเครื่องอุปกรณ์ กล้องถ่ายรูป ร้อยละ 5 – 10 เครื่องวัดเวลา
และเครื่องดนตรี ร้อยละ 10

จำพวกที่ 19 อารูปีน ชิ้นส่วน ร้อยละ 30

จำพวกที่ 20 สินค้าและผลิตภัณฑ์ต่างๆ ตาข่าย ร้อยละ 10 เฟอร์นิเจอร์ทำด้วยไม้ ร้อยละ
40 ทำด้วยพลาสติก ร้อยละ 20 ของเล่นเด็ก ร้อยละ 5 - 40

จำพวกที่ 21 เครื่องศิลปกรรม เครื่องศาสนา หรือวัตถุศิลปะ หรือวัตถุบูชา ร้อยละ 5

กระทรวงการค้าสปป.ลาว ได้ออกแจ้งการเลขที่ 175/กค. วันที่ 4/4/1994 เพื่อให้สอดคล้อง
กับข้อกำหนดว่าด้วยการอนุญาตการดำเนินธุรกิจการค้าขาเข้า - ขาออก เลขที่ 462/กค.
วันที่ 8/11/1993 และเป็นพื้นฐานเบื้องต้นในการจัดให้เป็นระบบเดียวกันทั่วประเทศ โดยเอกสาร
ดังกล่าวได้กำหนดประเภทสินค้าเป็น 2 ลักษณะ คือ (1). สินค้าห้ามนำเข้าและส่งออก และ
(2). สินค้าที่รัฐคุ้มครองตามแผนการ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

● **กรณีสินค้าห้ามนำเข้าและส่งออก**

สินค้าที่ห้ามนำเข้า

รัฐบาลสปป.ลาว ได้ห้ามนำเข้าสินค้า 8 ประเภท ตามที่กระทรวงต่างๆ ได้แจ้ง ซึ่งรัฐบาล อาจจะมีการกำหนดห้ามเป็นบางบริเวณหรือบางกรณีได้ สินค้าที่ห้ามนำเข้าประกอบด้วย

1. อาวุธสงครามทุกชนิด
2. พาหนะที่มีพวงมาลัยขวาทุกประเภท (เฉพาะที่เป็นสินค้า)
3. ชิ้นส่วนของสัตว์ทุกประเภท เช่น กระดูก หนัง เท้า ปีก หัว เป็นต้น
4. ประเภทยาเสพติด เช่น ฝิ่น เฮโรอีน มอร์ฟิน กัญชา โคเคน พืชกระท่อม วัตถุ หรือ สารพิษทุกชนิด เช่น วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตใจและประสาท ยาพิษ เป็นต้น สารเคมีเพื่อ ใช้ผสมและผลิตเป็นสารดังกล่าวข้างต้น
5. ยารักษาโรคแก้ปวด ลดไข้ที่มีส่วนผสม เช่น เฟมาเซติน คาเฟอีน อัมเฟตามีน และสาร ที่คล้ายคลึงอัมเฟตามีน ซึ่งเคยมีชื่อทางการค้า และตามชื่อการค้าดังนี้ ยาปวดหาย ยาทันใจ ยาปวดบรูดา ย้ำแก้ปวดตราครก ยาดำก้า ยาอาวิลอน ยาไกลิซิดินดี หรือชื่อ อื่นที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่เป็นยาตัวเดียว ยาชุด ยาชม ยาไม่ได้มาตรฐาน และถ้ามี ยาต้องห้ามอื่นๆ อีกให้ปฏิบัติตามแผนงานการประกาศใช้
6. เครื่องวัฒนธรรม¹¹
7. สินค้ากสิกรรม (สินค้าเกษตรกรรม) ที่ประเทศสามารถผลิตได้ เช่น พริก มะเขือ มะเขือเทศ กัลวย ละมุด มะนาว ผลไม้อื่นๆ ตามฤดูกาล
8. ประเภทเศษเคมีและเศษเหลือจากการผลิตอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย

สินค้าที่ห้ามส่งออก มี 7 ประเภท ประกอบด้วย

1. ปืนแก๊ป ปืนเฟิง ปืนลูกซอง ปืนที่ใกล้เคียง ลูกปืนทุกชนิดและชิ้นส่วนทุกชนิดของปืน
2. เครื่องโบราณคดีและวัตถุโบราณ
3. เครื่องหรือพัสดุที่มี หรือบรรจุสารยาเสพติด
4. ไม้ซุงทุกชนิด (ยกเว้นกรณีพิเศษ)
5. ไม้เลื่อยขนาด 15/80 เซนติเมตรขึ้นไป (ความยาวไม่จำกัด)
6. หวายดิบทุกชนิดและหวายเส้นปรุงแต่งเบื้องต้น (หวายปอกและหวายตากแห้ง)
7. สัตว์ป่าทุกชนิด

¹¹ สินค้าประเภทวัฒนธรรม หมายถึง สินค้าที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เช่น ตลับเทปวีดีโอ ตลับเทป เพลง ฟิล์มภาพยนตร์ แผ่นซีดี ภาพเขียน รูปแกะสลัก เครื่องรับส่งดาวเทียม ตู้เกม หนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสาร ต่างๆ ที่มีเนื้อหาที่อาจมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมโดยรวมของประเทศ

● กรณีสินค้าที่รัฐคุ้มครองตามแผนงาน หมายถึง สินค้าที่กระทรวงต่างๆ ได้มีข้อกำหนดเป็นการเฉพาะ ซึ่งผู้ใดประสงค์จะนำเข้าหรือส่งออกจะต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงที่เกี่ยวข้องก่อน แล้วกระทรวงการค้าจะออกใบอนุญาตให้นำเข้า หรือส่งออกได้

สินค้าที่รัฐบาลคุ้มครองการนำเข้า มี 5 ชนิด ประกอบด้วย น้ำมันเชื้อเพลิงทุกชนิด เหล็กก่อสร้างทุกชนิด ซีเมนต์ทุกชนิด ข้าวสารทุกชนิด และรถทุกประเภท การคุ้มครองสินค้านำเข้าในหมวดนี้มีข้อสังเกตอยู่ 4 ประการคือ

ประการแรก การคุ้มครองสินค้าในหมวดนี้มีลักษณะคล้ายกับการกำหนดโควตาปริมาณการนำเข้า

ประการที่สอง การกำหนดราคาสินค้าและปริมาณนำเข้า กระทรวงการค้าจะถือข้อมูลการแจ้งราคาของที่ปรึกษาการพาณิชย์สปป.ลาว ประจำกรุงเทพฯ ซึ่งจะแจ้งราคาส่งออกหรือราคาโรงงานของสินค้าที่เกี่ยวข้องมาให้กระทรวงทราบเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาอนุญาตให้นำเข้า เมื่อกระทรวงได้แจ้งราคาเบื้องต้นที่จะต้องชำระภาษีให้ผู้นำเข้าทราบ และเมื่อผู้นำเข้าพอใจและคำนวณราคากำไรที่สามารถอยู่ได้ กระทรวงการค้าพิจารณาเห็นว่าราคาที่ขายในท้องตลาด จะไม่ทำให้ผู้บริโภคร้อน ก็จะใช้ราคาดังกล่าวและปริมาณที่ขออนุญาตนำเข้าในครั้งนี้อยู่เป็นปริมาณการนำเข้า ขณะเดียวกันผู้นำเข้าจะต้องชำระภาษีนำเข้าในสินค้าล็อตก่อนหน้านี้ให้เรียบร้อยก่อน จึงจะสามารถนำสินค้าที่กำลังจะนำเข้ามาได้

ประการที่สาม กำหนดเพดานการนำเข้า หรือการจัดสรรปริมาณนำเข้า มิได้ใช้กับทุกกรณีหรือทุกสินค้า แต่รัฐบาลจะพิจารณาจากการปฏิบัติจริงของบริษัทนั้นๆ ในการนำสินค้าเข้ามาในท้องตลาด ข้อสำคัญ คือ การรักษาระดับราคาที่จะไม่ทำให้ผู้บริโภคร้อน

ประการที่สี่ สินค้าบางชนิดรัฐได้กำหนดปริมาณการนำเข้าของปีที่ผ่านมาเป็นฐานเบื้องต้นก่อน เช่น ในปี พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) มีการอนุญาตให้นำเข้ารถยนต์ได้ 350 คัน และสามารถปรับตัวเลขได้ในช่วงปลายปี ส่วนการนำเข้าข้าว ปริมาณการนำเข้าเป็นไปตามสถานการณ์ความต้องการที่แท้จริง

สินค้าที่รัฐบาลคุ้มครองการส่งออก (โควตาส่งออก) ได้แก่ ไม้ซุงทุกชนิด ตอไม้ ไม้แปรรูปทุกชนิด รวมทั้งไม้ซิ่นเล็ก ตะบูนไม้

สินค้าที่รัฐบาลคุ้มครองการนำเข้าตามประเภท(ตามแผนงานวิชาเฉพาะ) เป็นสินค้าที่ต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงที่เกี่ยวข้องก่อน กระทรวงการค้าจึงออกใบอนุญาตให้ได้แก่

ประเภทสินค้าอาหารทุกชนิด คณะกรรมการอาหารและยา เป็นผู้พิจารณารายละเอียดสินค้าในหมวดนี้ได้แก่ เนื้อหมูและหมูทั้งตัว เนื้อวัวและวัวทั้งตัว เนื้อควายและควายทั้งตัว ปลา น้ำจืดทุกชนิด ผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ อาหารกระป๋องทุกประเภท (รวมทั้งผลไม้กระป๋อง) อาหารแช่

แข็งประเภทเนื้อ ปลา อาหารทะเล เครื่องปรุงรส (น้ำปลา น้ำซีอิ๊ว น้ำส้ม น้ำพริก น้ำซอสมะเขือเทศ ผงชูรส) ขนมทุกประเภท สีสผสมอาหารทุกประเภท สารกันบูดประเภทต่างๆ สารทดแทนความหวาน เครื่องดื่มทุกประเภท (น้ำดื่มทุกประเภท เหล้า เบียร์)

ประเภทพันธุ์ ได้แก่ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และสัตว์มีชีวิตทุกประเภท กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้เป็นผู้พิจารณาและดูแล

ปύยวิทยาศาสตร์และปύยทุกประเภท กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้เป็นผู้พิจารณาและดูแล
ประเภทวัฒนธรรม ได้แก่ วัตถุ เทป หนังสือ กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมเป็นผู้ดูแล
ประเภทสื่อสาร กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม และกระทรวงคมนาคมขนส่ง ไปรษณีย์ และก่อสร้างเป็นผู้พิจารณาและดูแล

ประเภทยารักษาโรค ได้แก่ ยารักษาโรคทุกชนิด กรมการยา กระทรวงสาธารณสุข คณะกรรมการอาหารและยา สำนักนายกรัฐมนตรี เป็นผู้พิจารณาและดูแล

ปืนกีฬา ได้แก่ ปืนลมทุกชนิด ปืนวางเดอลงและปืนลูกซอง กรมกีฬา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้พิจารณาและดูแล

กีฬาวัฒนธรรม เช่น สนุกเกอร์ กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมเป็นผู้พิจารณาและดูแล

สินค้าที่รัฐบาลคุ้มครองการส่งออกตามประเภท (ตามแนวทางการวิขาเฉพาะ)

มี 4 ประเภท ได้แก่

- (1). สินค้ากสิกรรมทุกประเภท
- (2). สินค้าเครื่องปาของดง (ของป่า) ทุกประเภท
- (3). สินค้าประเภทหนังสัตว์เป็นแผ่น
- (4). สินค้าประเภทไม้ซุง ไม้เลื้อย ไม้ปู้พื้นทุกชนิด

สินค้าเหล่านี้อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ เป็นผู้พิจารณาโดยตรง มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้คำปรึกษาหารืออย่างใกล้ชิด เช่น กระทรวงการเงิน และการตรวจการค้า

สปป.ลาว ได้ออกรัฐบัญญัติของประธานประเทศ เลขที่ 02/สปป.ลาว ลงวันที่ 10/05/1997 แก้ไขเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีนำเข้า และเพิ่มเติมอัตราภาษีสรรพสามิตเฉพาะสินค้าพุ่มเฟื้อย หมวดยานพาหนะ เบียร์ นูหรี เครื่องใช้ไฟฟ้า สรุปดังนี้

- กลุ่มสินค้าที่ลดอัตราภาษีนำเข้าสินค้าที่มีอัตราภาษีสูงกว่า 40% ให้เหลือ 40% และเก็บภาษีสรรพสามิตแทนการลดภาษีนำเข้า จากสินค้าในหมวดยานพาหนะ จำนวน 18 รายการ ในอัตรา 12% 14% 19% 30% 51% 60% และ 90%

- กลุ่มสินค้าที่ลดอัตราภาษีนำเข้าสินค้าที่มีอัตราภาษีนำเข้าสูงกว่า 40% เหลือ 40% และเก็บภาษีสรรพสามิตเท่าเดิม ในสินค้า 3 รายการ ได้แก่ ซิการ์ นูหรี และเบียร์

- กลุ่มสินค้าที่มีอัตราภาษีนำเข้าคงเดิม และเก็บภาษีสรรพสามิตเพิ่มเติมจากสินค้าในหมวดเครื่องใช้ไฟฟ้า และกล้องถ่ายรูป รวมจำนวน 18 รายการ ในอัตรา 5% จากเดิมที่ไม่ต้องเสียภาษีสรรพสามิต

จากกฎระเบียบทางการค้าของสปป.ลาว ที่มีการกำหนดเกี่ยวกับระเบียบการนำเข้า – ส่งออก การกำหนดอัตราภาษีนำเข้า และสินค้าต้องห้ามในการส่งออกและนำเข้าดังกล่าว ในหลายส่วนเป็นอุปสรรคต่อการทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว โดยเฉพาะในส่วนของระเบียบการนำเข้า – ส่งออกที่ต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงการค้า ซึ่งมีระเบียบในการจดทะเบียนเพื่อเป็นผู้นำเข้า – ส่งออกที่ยุ่งยาก ประกอบกับในส่วนของอัตราภาษีนำเข้าในสินค้าบางประเภทที่เป็นสินค้านำเข้าหลักจากไทย เช่น สินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องใช้ไฟฟ้า วัสดุก่อสร้าง ฯลฯ มีอัตราภาษีนำเข้าในอัตราที่สูง โดยอยู่ระหว่างร้อยละ 5 – 40 ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว นอกจากนี้ในส่วนของข้อกำหนดสินค้าบางประเภทในการห้ามนำเข้าและส่งออกเพื่อรักษาเสถียรภาพของประเทศนั้นก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่น่าสับสนทำให้เกิดการลักลอบทำการค้าดังกล่าวมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีของไทยก็มีลักษณะไม่แตกต่างกันมากนัก โดยเฉพาะในส่วนของข้อกำหนดห้ามนำเข้าสินค้าบางประเภทที่ประเทศสามารถผลิตได้เพื่อคุ้มครองการผลิตภายในประเทศ และการกำหนดอัตราภาษีนำเข้าในสินค้าบางประเภทที่เป็นสินค้านำเข้าหลักจากสปป.ลาว เช่น ผ้าทอ โคกระบือและสัตว์ต่างๆ โดยมีการเก็บภาษีนำเข้าอยู่ระหว่างร้อยละ 5 – 30 และ ร้อยละ 10 – 60 ตามลำดับ จากประเด็นต่างๆ ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่ามีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบทางการค้า ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดการลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว

3.2.4 ระบบการเงิน การธนาคารของสปป.ลาว

รัฐบาลสปป.ลาว ได้ดำเนินการปฏิรูประบบธนาคารให้เอื้อต่อระบบเศรษฐกิจตลาดเสรีตามนโยบายจินตนาการใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาการเงินนอกระบบและปัญหาเงินเฟ้อ มีการประกาศจัดตั้งธนาคารแห่งสปป.ลาว ซึ่งเป็นธนาคารแห่งชาติหรือธนาคารกลาง แยกธนาคารพาณิชย์ออกจากธนาคารของรัฐบาล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นอิสระภายใต้การควบคุมของธนาคารแห่งชาติ

ธนาคารแห่งชาติมีหน้าที่ควบคุมการจัดพิมพ์เงินตราและกระแสรวมเงินของเงินทั่วประเทศ และโดยความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) ได้เริ่มปฏิรูประบบการเงินการธนาคารของสปป.ลาวมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) โดยมุ่งเน้นการเพิ่มบทบาทของธนาคารกลางแห่งสปป.ลาว ในการกำกับดูแลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ รวมทั้งเร่งเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงินให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งแก้ไขปัญหาในการติดต่อกับ

ภายในและต่างประเทศทางด้านเงินตราที่งบประมาณของรัฐบาล จัดตั้งและดำเนินการดำเนินธุรกิจการเงิน ทองคำ และการปริวรรตเงินตราในประเทศ ส่วนธนาคารพาณิชย์มีทั้งธนาคารพาณิชย์ของรัฐบาล และธนาคารพาณิชย์ของต่างประเทศ มีหน้าที่ในการรับฝากเงินและให้สินเชื่อแก่หน่วยงานของรัฐและบุคคลทั่วไป

ในปัจจุบันระบบธนาคารของสปป.ลาวประกอบด้วย ธนาคารแห่งชาติ 1 แห่ง ธนาคารพาณิชย์ของรัฐเดิมมี 8 แห่ง แต่ปัจจุบันรวมกันเหลือ 4 แห่ง ธนาคารพาณิชย์ร่วมทุนกับต่างประเทศ 3 แห่ง และธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ 7 แห่ง โดยเป็นธนาคารพาณิชย์ของไทย 6 แห่ง และธนาคารพาณิชย์ของมาเลเซีย 1 แห่ง (แผนภาพที่ 3.1) ซึ่งมีลักษณะการดำเนินงานดังนี้

1. ธนาคารแห่งชาติ (State Bank of the Lao PDR)

ทำหน้าที่เป็นธนาคารกลาง กำหนด และดำเนินนโยบายการเงิน พิมพ์ธนบัตร และรักษาเสถียรภาพของค่าเงินกีบ ตลอดจนควบคุม ดูแล และตรวจสอบการดำเนินงานของธนาคารต่างๆ ที่อยู่ภายในประเทศให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล

2. ธนาคารพาณิชย์ (Commercial Banks) แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

2.1 ธนาคารพาณิชย์ของรัฐ (State – Owned Commercial Banks)

การดำเนินงานจะอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล ซึ่งแต่ละธนาคารจะมีหน้าที่รับผิดชอบรับฝากเงิน และให้สินเชื่อประชาชน รัฐวิสาหกิจ และบริษัท การค้าของรัฐ เดิมมีอยู่ทั้งหมด 8 ธนาคาร ต่อมารัฐบาลสปป.ลาวได้ปฏิรูประบบธนาคาร และรวมธนาคารพาณิชย์ของรัฐจาก 8 ธนาคาร เหลือ 4 ธนาคาร เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) ธนาคารของรัฐ 4 แห่งในปัจจุบันประกอบด้วย

2.1.1 ธนาคารการค้าต่างประเทศ จำกัด (The Banque pour le Commerce

Exterieur Lao Ltd. : BCEL) ไม่ได้รวมกับธนาคารไหน

หน้าที่ : ปล่อยสินเชื่อด้านธุรกิจการค้า การบริการและภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนอำนวยความสะดวกด้านการชำระเงินระหว่างประเทศ ทั้งการค้าต่างประเทศของภาคเอกชน การชำระเงินระหว่างประเทศของรัฐบาล เช่น เงินกู้ ความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เป็นต้น

สำนักงานใหญ่ : ตั้งอยู่ที่นครหลวงเวียงจันทน์

สาขา : มี 4 สาขา ที่ปากเซ สะหวันนะเขต ท่าแขก (แขวงคำม่วน) และหลวงพระบาง นอกจากนี้ยังมีสาขาย่อย (Sub-branch) อีกประมาณ 8 – 9 แห่ง

2.1.2 ธนาคารล้านช้าง จำกัด (LaneXang Bank Ltd.) เป็นการรวมธนาคาร

พาณิชย์ของรัฐที่อยู่ทางภาคเหนือ 3 ธนาคารเข้าด้วยกัน คือ ธนาคารเสถียรทิลาด (Setthathirath Bank) ธนาคารอรุณใหม่ (Aroun Mai Bank) และธนาคารล้านช้าง (LaneXang Bank)

หน้าที่ : ปล่อยสินเชื่อด้านธุรกิจการค้า การบริการ และภาคอุตสาหกรรม

สำนักงานใหญ่ : ตั้งอยู่ที่ธนาคารเสดถาทิลาด(เดิม) ที่นครหลวงเวียงจันทน์

สาขา : เกือบทุกแขวงในภาคเหนือของประเทศ

2.1.3 ธนาคารลาวใหม่ จำกัด (LaoMay Bank Ltd.) เป็นการรวมกันของธนาคารนครหลวง (Nakhoneluang Bank) ธนาคารลาวใหม่ (LaoMay Bank) และธนาคารภาคใต้ (Phak Tai Bank)

หน้าที่ : ปล่อยสินเชื่อด้านธุรกิจการค้า การบริการ และภาคอุตสาหกรรม

สำนักงานใหญ่ : ตั้งอยู่ที่ธนาคารนครหลวง(เดิม) ที่นครหลวงเวียงจันทน์

สาขา : เกือบทุกแขวงในภาคกลาง และภาคใต้ของประเทศ

2.1.4 ธนาคารส่งเสริมการเกษตร (The Agricultural Promotion Bank) ไม่ได้รวมกับธนาคารใด

หน้าที่ : ระดมทุน และปล่อยกู้เฉพาะแก่ภาคเกษตรกรรม เช่น การเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์

สำนักงานใหญ่ : อยู่ที่นครหลวงเวียงจันทน์

สาขา : มี 4 สาขา ที่ปากเซ สะหวันนะเขต หลวงพระบาง และแขวงบ่อแก้ว

2.2 ธนาคารพาณิชย์ร่วมทุนกับต่างประเทศ (Joint Venture Banks) มี 3 ธนาคาร คือ

2.2.1 ธนาคารร่วมพัฒนา (Joint Development Bank Ltd.) เป็นการร่วมทุนระหว่างบริษัทพรหมสุวรรณไซโลและอบพีช จำกัด ของไทย กับธนาคารกลางของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในอัตราส่วน 70 : 30 ให้บริการด้านรับฝากเงิน ให้กู้ยืมเงิน และประกอบธุรกิจธนาคารด้านต่างประเทศ โดยการให้กู้ยืมเงิน ส่วนใหญ่เป็นเงินบาท และจะดูแลรับผิดชอบโครงการอุตสาหกรรมของรัฐบาลเป็นหลัก

2.2.2 ธนาคารเวียงจันทน์พาณิชย์ (Vientiane Commercial Bank Ltd.) เกิดจากการร่วมทุนของนักธุรกิจลาว และนักธุรกิจต่างชาติจากออสเตรเลีย ใต้หวัน และไทย ในอัตราส่วน 25 : 75

2.2.3 ธนาคารร่วมธุรกิจลาว – เวียดนาม (Laos - Viet Bank) เป็นธนาคารร่วมทุนระหว่างธนาคารการค้าต่างประเทศ จำกัด (BCEL) ของลาว กับธนาคารเพื่อการลงทุนและพัฒนาของเวียดนาม (Bank for Investment and Development of Vietnam: BIDV) ซึ่งเป็นธนาคารของรัฐบาลเวียดนามเพิ่งเปิดดำเนินการเมื่อเดือนมิถุนายน ปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999)

2.3 สาขาของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ (Foreign Bank Branches)

มี 7 ธนาคาร โดยเป็นธนาคารพาณิชย์ของไทย 6 แห่ง ได้แก่ ธ.กรุงเทพ จำกัด ธ.กสิกรไทย จำกัด ธ.ไทยพาณิชย์ จำกัด ธ.กรุงไทย จำกัด ธ.ทหารไทย จำกัด ธ.กรุงศรีอยุธยา จำกัด และที่เหลือ 1 แห่ง คือ Public Bank ของประเทศมาเลเซีย ลักษณะการดำเนินงานได้แก่ รับฝากเงิน ให้กู้ยืมเงิน บริการชำระหนี้ให้แก่ลูกค้า และให้บริการด้านการเงินอื่นๆ ได้แก่ แลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ รับซื้อขายและถือหุ้น พันธบัตร เอกสารและหลักทรัพย์ต่างๆ

2.4 สำนักงานตัวแทนธนาคารในต่างประเทศ (Representative Office)

มีเพียงแห่งเดียว คือ สำนักงานตัวแทนธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ด (Standard Chartered Bank) ของอังกฤษ ทำหน้าที่เฉพาะการติดต่อกับธนาคารธุรกิจที่เป็นลูกค้า หรือสถาบันการเงินอื่นๆ ที่ตนเป็นตัวแทนเท่านั้น โดยไม่สามารถดำเนินธุรกิจธนาคาร หรือคล้ายคลึงธุรกิจธนาคารได้

จากลักษณะโครงสร้างของระบบธนาคารสปป.ลาว และที่ตั้งสาขาธนาคารพาณิชย์ของสปป.ลาวในแขวงต่างๆ ดังกล่าว โดยเฉพาะในแขวงชายแดนภาคเหนือของสปป.ลาว พบว่ามีจำนวนน้อยมากซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการชำระเงินค่าสินค้าเพื่อทำการค้าขายแดนระหว่างกัน โดยเฉพาะในแขวงบ่อแก้วและแขวงไซยะบุรี ซึ่งมีเพียงธนาคารล้านช้างเท่านั้นที่ให้บริการ

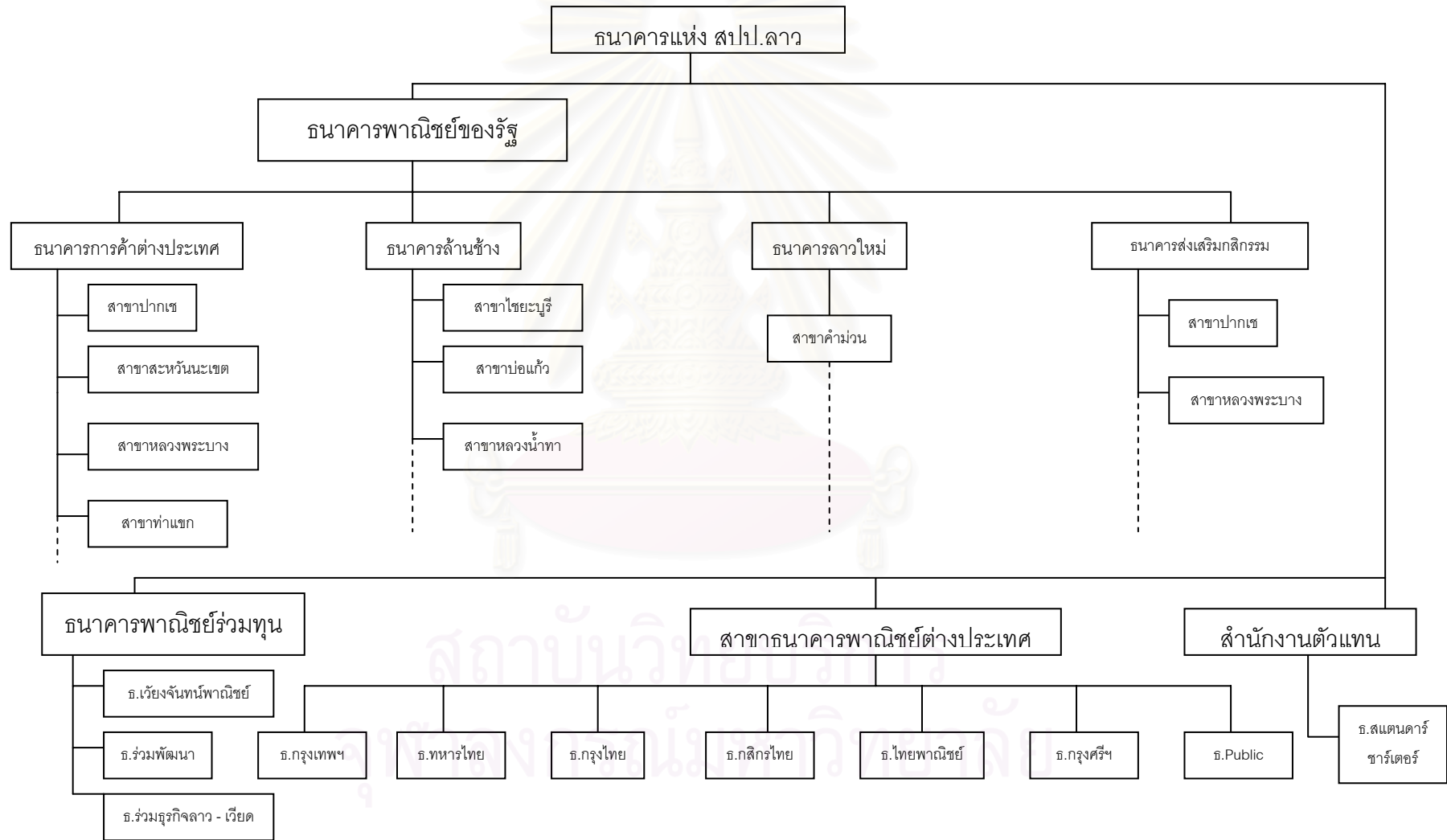
สถาบันการเงินไทย ได้เข้าไปมีบทบาทต่อการพัฒนาระบบการเงินในสปป.ลาว ดังนี้

- ช่วยอำนวยความสะดวกด้านการค้าระหว่างไทยกับสปป.ลาว เนื่องจาก เดิมสปป.ลาว มีธนาคารที่สามารถทำธุรกิจด้านต่างประเทศได้เพียงแห่งเดียวเท่านั้น คือ ธ.การค้าต่างประเทศ
- ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจระหว่างประเทศ และนักธุรกิจไทยที่ไปลงทุนในสปป.ลาวให้มีความสะดวก และคล่องตัวยิ่งขึ้น
- ในปัจจุบันอยู่ในช่วงการปฏิรูประบบธนาคารในสปป.ลาว โดยมีการจัดรูปแบบ และองค์กรใหม่ สถาบันการเงินไทยได้เข้าไปร่วมพัฒนาระบบธนาคารของสปป.ลาว โดยการถ่ายทอดความรู้ ด้านเทคโนโลยีพัฒนาบุคลากรรวมทั้งนำเงินทุนไปปล่อยสินเชื่อในสปป.ลาว
- เข้าไประดมเงินออมของประชาชนลาว โดยการเข้าไปจัดตั้งธนาคารร่วมพัฒนา
- ปล่อยสินเชื่อให้กับนักธุรกิจไทยรายใหญ่ๆ ที่เข้าไปลงทุนในสปป.ลาว เช่น กลุ่มบริษัทชินวัตร เพื่อใช้ในโครงการสื่อสารของสปป.ลาว

เงินสกุลหลักที่ใช้ในกิจกรรมภายในประเทศของสปป.ลาว คือ สกุลเงินกีบ แต่สามารถใช้เงินสกุลรองคือ สกุลเงินบาท และดอลลาร์สหรัฐ โดยอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทและเงินกีบจะอยู่ที่ 200 กีบ ต่อ 1 บาท (เดือนสิงหาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001)) และระหว่างเงินกีบและดอลลาร์สหรัฐจะอยู่ที่ 8000 กีบ ต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ (เดือนสิงหาคม พ.ศ.2544(ค.ศ. 2001))

แผนภาพที่ 3.1 โครงสร้างของระบบธนาคารสปป.ลาว

3.3 ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับสปป.ลาว

3.3.1 ภาพรวม

สปป.ลาวมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับไทยมาเป็นเวลานาน เนื่องจากเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความคล้ายคลึงกันทางด้านวัฒนธรรม ภาษา เชื้อชาติ และศาสนา สามารถติดต่อสัมพันธ์กันได้โดยไม่ต้องใช้คนกลางเป็นล่าม แม้ว่าจะมีรูปแบบการปกครองที่แตกต่างกัน แต่ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อความสัมพันธ์ไทย – สปป.ลาว ประกอบกับสปป.ลาวไม่มีทางออกสู่ทะเลในฐานะที่มีดินแดนติดต่อกับไทย ยิ่งทำให้ความสัมพันธ์ไทย – สปป.ลาว มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น

ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของสปป.ลาว โดยสปป.ลาวได้เปลี่ยนแปลงนำเอาระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมมาใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2518(ค.ศ.1975) โดยมีนโยบายไม่พึ่งพาติดต่อการค้ากับประเทศเสรีนิยม มุ่งเน้นทำการค้าและสัมพันธ์กับประเทศสังคมนิยมเท่านั้น จึงทำให้มีความห่างเหินความสัมพันธ์ทางการค้ากับไทยไประยะหนึ่ง แต่หลังจากที่รัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ประกาศนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีนเมื่อต้นปี พ.ศ.2532(ค.ศ.1989) โดยดำเนินนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบให้เป็นตลาดการค้า” นั้น ได้ทำให้มีการแลกเปลี่ยนคณะผู้แทนทางการค้าระดับสูงระหว่างกันเกิดขึ้น และสืบเนื่องต่อมาเป็นลำดับ มีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสปป.ลาวและไทยได้รับการฟื้นฟูให้ดีขึ้น และได้มีการร่วมมือที่จะขยายการค้าและการลงทุนร่วมกันอย่างใกล้ชิดต่อเนื่องจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยเฉพาะทางด้านการค้าซึ่งแต่ละฝ่ายได้พยายามปรับปรุงระเบียบและวิธีปฏิบัติให้มีความสะดวกเพื่อเอื้ออำนวยทางการค้าระหว่างกัน ตลอดจนนโยบายของทางการสปป.ลาวเองที่เน้นการพัฒนาสาธารณูปโภคที่เกี่ยวข้องกับการค้า เช่น ท่าเทียบเรือ เส้นทางขนส่งสินค้าระหว่างเมือง ก็ล้วนแต่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการค้าระหว่างกัน นอกจากนี้สปป.ลาว ยังได้เข้ามาตั้งสถานกงสุลลาวในเขตแดนไทยเพื่อออกวีซ่าให้กับนักลงทุนไทยในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อจะได้เดินทางเข้าสปป.ลาวได้รวดเร็วยิ่งขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องเข้ามาขอวีซ่าที่สถานทูตลาวในกรุงเทพฯ ทำให้บรรยากาศทางการค้าการลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างกันมีความคึกคักมากขึ้น และสามารถขยายไปสู่ประเทศใกล้เคียงในคาบสมุทรมอินโดจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอนาคต

จากความสัมพันธ์อันดีทางการค้าได้เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนทั้งสองประเทศ โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยตามแนวชายแดน ทำให้มีรายได้จากการประกอบอาชีพการค้าชายแดนและมีทางเลือกมากขึ้นในการบริโภคสินค้า นำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจด้านอื่นๆ ซึ่งจะสร้างความมั่นคงแก่ประเทศทั้งสองต่อไปในอนาคต

3.3.2 ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและ สปป.ลาว

1. ภาครัฐบาล

1. ความตกลงว่าด้วยการค้าไทย – สปป.ลาว ลงนามเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2521(ค.ศ.1978) เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างกัน ต่อมาได้มีการแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ในฉบับปัจจุบันเป็นฉบับลงนามวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.2534(ค.ศ.1991) โดยมีการกำหนดสินค้าที่จะค้าขายระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น และไทยได้ตกลงลดภาษีให้แก่สินค้าเกษตรที่นำเข้าจากลาวเพิ่มมากขึ้น

2. ความตกลงว่าด้วยการส่งสินค้าผ่านแดนไทย – สปป.ลาว ลงนามเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2521(ค.ศ.1978) มีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกซึ่งกันและกัน ในการขนส่งสินค้าผ่านแดนตามเจตนารมณ์แห่งบทบัญญัติว่าด้วยความเสรีในการผ่านแดนต่อทำนองสัญญาบาเซิลน่า

3. ความตกลงเพื่อการส่งเสริมคุ้มครองการลงทุนไทย – สปป.ลาว ลงนามเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ.2533(ค.ศ.1990) เพื่อการคุ้มครองนักลงทุนที่จะเข้าไปลงทุนระหว่างกัน

4. ความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย – สปป.ลาว (Joint Commission: JC) ลงนามเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2534(ค.ศ.1991) คณะกรรมการฯ คณะนี้จะทำหน้าที่รับผิดชอบในการพิจารณาแก้ไขปัญหา และส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทย – สปป.ลาว ในทุกด้าน โดยคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือไทย – สปป.ลาว นี้มีการประชุมไปแล้ว 10 ครั้ง หลังสุดเมื่อวันที่ 7 – 10 สิงหาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) จัดขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่

5. คณะกรรมการร่วมทางการค้าไทย – สปป.ลาว (Joint Trade Commission : JTC) ในระดับรัฐมนตรี ประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ 16 – 17 กรกฎาคม พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) ที่กรุงเทพฯ

6. ความตกลงว่าด้วยการเดินทางข้ามแดนไทย – สปป.ลาว ฉบับลงนาม วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.2540(ค.ศ.1997) มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2540(ค.ศ.1997) เป็นความตกลงฉบับใหม่ที่ใช้แทนความตกลงเรื่องข้อบังคับร่วมกันว่าด้วยการจราจรชายแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีน ฝรั่งเศส ลงวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ.2486(ค.ศ.1943)

7. ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย- สปป.ลาว ลงวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2534(ค.ศ.1991)

8. ความตกลงระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวร่วมกัน ลงวันที่ 8 กันยายน พ.ศ.2539(ค.ศ.1996)

9. ความตกลงว่าด้วยการเว้นการเก็บภาษีซ้อนและการป้องกันการเลี่ยงรัษฎากรในส่วนของภาษีเก็บจากเงินได้ ลงวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.2540(ค.ศ.1997)

10. ความตกลงว่าด้วยการขนส่งทางถนน ลงวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) ซึ่งใช้แทนความตกลงว่าด้วยการขนส่งสินค้าผ่านแดนไทย – สปป.ลาว ลงวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2521(ค.ศ.1978) นับแต่วันลงนาม

11. ความตกลงว่าด้วยการยกเว้นการตรวจลงตราสำหรับผู้ถือหนังสือเดินทางราชการ ลงวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ 60 วัน นับจากวันลงนาม 4 พฤษภาคม พ.ศ.2542(ค.ศ.1999)

12. สนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ลงวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ 30 วัน หลังจากวันที่ทั้งสองฝ่ายแลกเปลี่ยนสัตยาบันสาร

2. ภาคเอกชน

ได้มีการลงนามความตกลงระหว่างสภาการค้าและอุตสาหกรรมแห่งชาติสปป.ลาวกับสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2535(ค.ศ.1992) โดยทั้งสองฝ่ายจะร่วมมือขยายเพิ่มพูนความสัมพันธ์ทางการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างกัน ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกแก่นักธุรกิจและคณะผู้แทนการค้า แลกเปลี่ยนข้อมูลเอกสารการค้าระหว่างกัน¹²

3.3.3 ความร่วมมือด้านการค้าระหว่างประเทศ

เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2540(ค.ศ.1997) สปป.ลาวได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นในการปฏิบัติเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศของสปป.ลาวจะต้องเป็นไปตามกฎของอาเซียน แต่ในขณะเดียวกันการตกลงความร่วมมือใดๆ กับประเทศเพื่อนบ้านนั้นสปป.ลาวก็สามารถกระทำได้ โดยที่สปป.ลาวและไทยได้ทำความตกลงความร่วมมือทางการค้าระหว่าง 2 ประเทศดังนี้

1. ไทย – สปป.ลาว มีเป้าหมายที่จะเพิ่มปริมาณดุลการค้าระหว่างประเทศทั้งสองให้มากขึ้น
2. การแก้ปัญหาอุปสรรคในการค้าเพื่อทำให้ดุลการค้าระหว่างประเทศทั้งสองอยู่ในระดับที่เท่าเทียมกัน
3. ปฏิบัติต่อกันอย่างชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาษีศุลกากร ตลอดจนสิทธิพิเศษทางศุลกากรแก่สินค้าผ่านแดนไปประเทศที่สาม นอกจากนี้ไทยยังได้ช่วยเหลือ

¹² กรมการค้าต่างประเทศ, “การค้าชายแดน เพื่อพัฒนาการ เอกภาพและสันติสุขแห่งอาเซียน,” เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา วันศุกร์ที่ 16 มิถุนายน พ.ศ.2543 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ, หน้า 51.

ในด้านการค้าแก่สปป.ลาวในฐานะที่เป็นประเทศด้อยพัฒนาและไม่มีทางออกสู่ทะเล (Land Lock Country) สำหรับสินค้าที่มีถิ่นกำเนิดในสปป.ลาว

4. การทำการค้าระหว่างประเทศ คู่สัญญาจะดำเนินการโดยบริษัทหรือองค์กรที่ได้รับอนุญาตให้นำเข้าและส่งออกของสปป.ลาว และบริษัทหรือองค์กรที่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลไทย

5. การกำหนดราคาสินค้าให้เป็นไปตามความตกลงของบริษัทหรือองค์กร ในขณะที่ทำสัญญาซื้อขายผูกพันบนพื้นฐานราคาในตลาดสำคัญของโลกและ/หรือราคาในตลาดสำคัญของภูมิภาค

6. การชำระเงินระหว่างกันให้ใช้เงินตราต่างประเทศสกุลที่แลกเปลี่ยนได้โดยเสรีโดยผ่านธนาคารที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลของแต่ละฝ่าย

3.3.3.1 ภาวะการค้า

ภาวะการค้ารวม

1). มูลค่าการค้ารวม ในปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) มูลค่าการค้ารวมของไทยกับสปป.ลาว เท่ากับ 18,395.6 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) ร้อยละ 3.9 โดยไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้า 12,368.3 ในขณะที่ปี พ.ศ.2542 มูลค่าการค้ารวมของไทยกับสปป.ลาว เท่ากับ 17,707.7 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) (ที่มีมูลค่า 16,569.4 ล้านบาท) ร้อยละ 6.9 โดยไทยได้ดุลการค้า 13,426.7 ล้านบาท และในปี พ.ศ.2541 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2540(ค.ศ.1997) (ที่มีมูลค่าการค้า 13,548.2 ล้านบาท) ร้อยละ 22.3 ในขณะที่ปี พ.ศ.2540 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2539(ค.ศ.1996) (ที่มีมูลค่าการค้า 10,935.7 ล้านบาท) ร้อยละ 23.9

2). ภาวะการส่งออกไปสปป.ลาวของไทย ในปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) มีมูลค่าการส่งออกไป สปป.ลาวเท่ากับ 15,381.9 ล้านบาท ลดลงจากปี พ.ศ.2542 (ที่มีมูลค่าการส่งออก 15,565.8 ล้านบาท) ร้อยละ 1.2 ในขณะที่การส่งออกในปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) ไทยส่งออกไปสปป.ลาว เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2541 (ที่มีการส่งออก 15,264.2 ล้านบาท) ร้อยละ 2 และในปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) ไทยส่งออกเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2540 (ที่มีการส่งออก 11,814.0 ล้านบาท) หรือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 29.3 ในขณะที่ปี พ.ศ.2540(ค.ศ.1997) มีการส่งออกเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2539 (ที่มีมูลค่าการส่งออก 9,200.8 ล้านบาท) หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.4

สินค้าที่ไทยส่งออกไปสปป.ลาวมากที่สุด ในปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) คือ ยานพาหนะ อุปกรณ์และส่วนประกอบ มีมูลค่าการส่งออก 3,243.2 ล้านบาท รองลงมาได้แก่ น้ำมันสำเร็จรูป มีมูลค่าการส่งออก 2,128.5 ล้านบาท เคมีภัณฑ์ มีมูลค่าการส่งออก 662.4 ล้านบาท ผ้าฝ้าย มีมูลค่าการส่งออก 607.4 ล้านบาท เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ มีมูลค่าการส่งออก 598.9 ล้านบาท

เตาอบไมโครเวฟและเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ให้ความร้อน มีมูลค่าการส่งออก 529.3 ล้านบาท เครื่องดื่ม มีมูลค่าการส่งออก 453.3 ล้านบาท และปูนซีเมนต์ มีมูลค่าการส่งออก 433 ล้านบาท เป็นต้น

3). ภาวะการนำเข้าจากสปป.ลาวของไทย ในปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) ไทยมีมูลค่าการนำเข้าจากสปป.ลาว เท่ากับ 3,013.6 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2542 (ที่มีมูลค่าการนำเข้า 2,140.5 ล้านบาท) ร้อยละ 40.8 ในขณะที่ในปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) มูลค่าการนำเข้าของไทยจากสปป.ลาว เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2541 (ที่มีมูลค่าการนำเข้า 1,297.6 ล้านบาท) ร้อยละ 65.0 และในปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) มูลค่าการนำเข้าของไทยก็ลดลงจากปี พ.ศ.2540 (ที่มีมูลค่าการนำเข้า 1,734.2 ล้านบาท) ร้อยละ 25.2 ในขณะที่ปี พ.ศ.2540(ค.ศ.1997) มีการนำเข้าลดลงจากปี พ.ศ.2539 (ที่มีมูลค่าการนำเข้า 1,734.9 ล้านบาท) ลดลงร้อยละ 0.01

สินค้าที่ไทยนำเข้าจากสปป.ลาวมากที่สุด ในปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) คือ ไม้ซุง ไม้แปรรูป และไม้อื่นๆ มีมูลค่าการนำเข้า 2,357.2 ล้านบาท รองลงมาได้แก่ สินแร่โลหะอื่นๆ และเศษโลหะ มีมูลค่าการนำเข้า 105.6 ล้านบาท ผลิตภัณฑ์ไม้ มีมูลค่าการนำเข้า 97.3 ล้านบาท ถ่านหิน มีมูลค่าการนำเข้า 55.6 ล้านบาท หนังสือและนิตยสาร มีมูลค่าการนำเข้า 18 ล้านบาท เครื่องจักรไฟฟ้า และส่วนประกอบ มีมูลค่าการนำเข้า 14.3 ล้านบาท เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่ง และทองคำ มีมูลค่าการนำเข้า 10.1 ล้านบาท และ เมล็ดพืชน้ำมัน มีมูลค่าการนำเข้า 6 ล้านบาท เป็นต้น

4). สินค้าที่มีศักยภาพในการส่งออกและนำเข้า

สินค้าส่งออกของไทย ได้แก่ น้ำตาลทราย น้ำมันสำเร็จรูปและน้ำมันหล่อลื่น เครื่องดื่มต่างๆ ยานพาหนะอุปกรณ์และส่วนประกอบ ปูนซีเมนต์ สังกะสี วัสดุและอุปกรณ์การก่อสร้าง เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ยาง นมและผลิตภัณฑ์ นม เม็ดพลาสติกและผลิตภัณฑ์พลาสติก เครื่องสำอาง สบู่และผลิตภัณฑ์รักษาผิว ผลิตภัณฑ์เซรามิก ผ้าฝ้าย ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูป ยาและสินค้าเวชกรรม หม้อเบตเตอรีและส่วนประกอบ กระดาษเยื่อกระดาษและผลิตภัณฑ์ และเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ เป็นต้น

สินค้านำเข้าจากสปป.ลาว ได้แก่ ไม้ซุง ไม้แปรรูปและไม้อื่นๆ หนังสือและนิตยสาร สินแร่และอื่นๆ และเศษโลหะ เมล็ดพืชน้ำมัน เหล็กและเหล็กกล้า เครื่องมือวิทยาศาสตร์การแพทย์อื่นๆ เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องใช้ไฟฟ้า และ ผ้าฝ้าย เป็นต้น

3.3.3.2 รูปแบบการค้าระหว่างประเทศของไทย – สปป.ลาว

ในการที่จะนำเข้าและส่งออกสินค้าในสปป.ลาว ผู้ที่ทำการค้าจะต้องปฏิบัติตามกฎและระเบียบของสปป.ลาว คือ ผู้ที่จะดำเนินธุรกิจการค้าขาเข้า – ขาออกในสปป.ลาว จะต้องขออนุญาตดำเนินธุรกิจต่อกระทรวงการค้าโดยผ่านการตรวจตราของแผนกการค้าที่ประจำอยู่แขวงกำแพงนครที่ทำการของสำนักงานใหญ่ของบริษัท หรือองค์กรธุรกิจที่ตั้งอยู่ แล้วจึงยื่นคำขอก่อตั้งและจดทะเบียนธุรกิจกับองค์กรการเงิน โดยผู้นำเข้าและส่งออกสินค้ามีสิทธิ์ที่จะนำเข้าและส่งออกสินค้าได้หลายหมวดขึ้นอยู่กับมูลค่าที่ขอจดทะเบียนนำเข้าและส่งออกสินค้านั้นๆ

1). รูปแบบการนำเข้าและส่งออกของสปป.ลาว

1.1 การค้าในระบบ : คือ การค้าที่ดำเนินการตามปกติ ถูกต้องตามกฎหมาย ผ่านกระบวนการทางศุลกากร จำแนกได้ดังนี้

ก. การค้าปกติ

การนำเข้าสินค้าของสปป.ลาวจะต้องกระทำผ่านบริษัทขาเข้า – ขาออกที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงการค้าให้เป็นผู้นำเข้า – ส่งออกสินค้าตามประเภท หรือหมวดที่ได้รับอนุญาต ผู้นำเข้ารายย่อยที่ไม่ได้รับใบอนุญาต แต่ต้องการซื้อสินค้าจากไทยซึ่งจะติดต่อกับผู้ส่งออกไทยโดยตรงแล้วทำการนำเข้าสินค้าผ่านบริษัทนายหน้านำเข้า – ส่งออกสินค้าในลาว ซึ่งจะเสียค่านายหน้าร้อยละ 1 – 3 ขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้า และความสัมพันธ์ ในส่วนของผู้ส่งออกไทยเดิมต้องจดทะเบียนไว้กับกรมการค้าต่างประเทศก่อนที่จะทำการค้ากับสปป.ลาว ขณะนี้ได้ยกเลิกแล้วตามประกาศกรมการค้าต่างประเทศ ฉบับที่ 1 ปี พ.ศ.2540(ค.ศ.1997)

ข. การค้าชายแดน

การค้าชายแดน คือ ธุรกิจการแลกเปลี่ยนซื้อขาย ระหว่างประชาชนลาวกับประชาชนบรรดาประเทศที่อยู่ใกล้เคียงตามแนวชายแดน เช่น การค้าชายแดนระหว่าง สปป.ลาว-ไทย สปป.ลาว-จีน สปป.ลาว-เวียดนาม รวมถึงการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้านายหน้าระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศบริเวณชายแดน สินค้าที่ซื้อขายกันส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภคกระทำโดยผ่านช่องทางการค้าที่เปิดโดยถูกต้อง กรณีของไทยไม่ต้องขออนุญาตเป็นผู้ทำการค้ากับสปป.ลาว ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้การค้าชายแดนระหว่างประเทศ ถ้ากระทำในวงเงินไม่เกิน 500,000 บาท ไม่ต้องขออนุญาตนำเงินตราต่างประเทศเข้าหรือออกตามที่ได้กำหนดไว้

นอกจากนี้ยังมีการค้าอีกประเภทหนึ่ง คือ การค้าผ่านแดน เนื่องจากสปป.ลาว เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล จึงอาศัยประเทศไทยเป็นทางผ่านของสินค้าไปยังประเทศที่สาม หรือ

จากประเทศที่สามผ่านไทยมายังสปป.ลาว การค้าประเภทนี้ไม่ถือเป็นการส่งออก - นำเข้าของประเทศ โดยที่ไทยมีภาระต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาบาเซิลนา ที่ประเทศที่มีดินแดนติดต่อกับประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเลต้องยอมให้ใช้ดินแดนของตนเป็นทางผ่านของสินค้าสู่ทะเล สินค้าที่ผ่านแดนเข้า หรือออกจะต้องมาเก็บรักษาไว้ที่คลังสินค้าผ่านแดน ที่ท่าเรือกรุงเทพฯ รอทำพิธีศุลกากรก่อนตรวจปล่อย เดิมการขนส่งสินค้าผ่านแดนไทย - สปป.ลาวองค์การ รสพ. ผู้ประกอบการขนส่งผ่านแดนแต่ผู้เดียวตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2521(ค.ศ.1978) ต่อมาภายหลังได้มีการยกเลิกการผูกขาดของรสพ. ครม. มีมติเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ.2534(ค.ศ.1991) ให้บริษัท ที แอล เอ็นเตอร์ไพรส์ (1991) จำกัด (บริษัทร่วมลงทุนไทย - สปป.ลาว) เป็นผู้ประกอบการขนส่งผ่านแดนไทย - สปป.ลาว โดยความเห็นชอบของทั้งสองฝ่าย ตามมาตราของความตกลงว่าด้วยการขนส่งสินค้าผ่านแดน พ.ศ.2521(ค.ศ.1978)

1.2 การค้ำนอกระบบ

ด้วยเหตุที่พรมแดนไทย - สปป.ลาว มีความยาวถึง 1,730 กิโลเมตร จึงมีการค้าที่ลักลอบกระทำกันตามบริเวณชายแดน โดยไม่ผ่านกระบวนการทางศุลกากร ซึ่งโดยปกติแล้วจะมีทั้งการซื้อขายสินค้าจำนวนเล็กน้อยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ และการค้าปริมาณมากเพื่อหลีกเลี่ยงการเสียภาษี การค้ำนอกระบบส่วนใหญ่มีเจตนาเพื่อหลีกเลี่ยงการชำระภาษีอากรและเงื่อนไขการควบคุมการส่งออกและนำเข้า

2). ลักษณะของผู้นำเข้า และส่งออกสินค้าของสปป.ลาว

ลักษณะของผู้ที่นำเข้า และส่งออกสินค้าของสปป.ลาว ปัจจุบันมีอยู่ 3 ลักษณะ คือ

2.1 บริษัทของรัฐ (State-Owned Company)

เป็นหน่วยงานของรัฐใช้ชื่อว่า ลาวขาเข้า - ขาออก (Societe Lao Import - Export) โดยกระทรวงการค้าของสปป.ลาวเป็นผู้ดูแล และกำกับกับการดำเนินการ โดยการนำเข้าและส่งออกจะเน้นที่ความจำเป็น และเงื่อนไขต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ ได้แก่ วัสดุก่อสร้างข้าว เป็นต้น

2.2 บริษัทเอกชน (Private Company)

เป็นบริษัทที่จดทะเบียนเป็นผู้นำเข้า - ส่งออกสินค้าตามประเภท และหมวดที่ยื่นขอ และได้รับอนุญาตจากรัฐแล้วเท่านั้น โดยในสปป.ลาวจะมีบริษัทที่จดทะเบียนเป็นผู้นำเข้าและส่งออกประมาณ 200 บริษัท โดยส่วนใหญ่เป็นบริษัทนายหน้านำเข้าและส่งออกสินค้าซึ่งคิดค่าบริการร้อยละ 1 - 3 ของมูลค่าสินค้า

2.3 พ่อค้าชายแดน (Border Merchant)

เป็นผู้ที่ทำการค้าขายตามแนวชายแดนทั้งที่จดทะเบียนเป็นผู้นำเข้า – ส่งออก ตามแนวชายแดน หรือเป็นร้านค้าแผงลอยที่รับจ้างขนส่งสินค้า พ่อค้าชายแดนเหล่านี้จะมารับใบสั่งซื้อสินค้าตามร้านค้า และมีนิมาร์ทในฝั่งสปป.ลาวทุกวัน และทำการขนส่งสินค้าจากชายแดนไทยมาจัดส่งให้ร้านค้า และมีนิมาร์ทดังกล่าว

3). การชำระเงินในการซื้อสินค้าระหว่างไทย – สปป.ลาว

รัฐบาลสปป.ลาวได้ออกมาตรการเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าระหว่างไทย – สปป.ลาว ให้มีการซื้อขายโดยผ่านการเปิด L/C (Letter of Credit) ระหว่างกันและชำระเป็นเงินเหรียญสหรัฐ แต่ในทางปฏิบัติผู้ส่งออกและผู้นำเข้าสินค้าไทย – สปป.ลาว ยังคงชำระเงินในการซื้อขายสินค้ากันตามความพอใจหรือตามแบบเก่าที่ใช้กันมานาน ปัจจุบันการชำระเงินสำหรับการซื้อขายสินค้าระหว่างไทย – สปป.ลาว ได้แก่

3.1 การชำระเงินโดยระบบการเปิด L/C (Letter of Credit) ส่วนใหญ่เป็นการชำระเงินจากรัฐบาลไทยในการซื้อพลังงานไฟฟ้าจากสปป.ลาว และการซื้อไม้ซุง

3.2 การชำระเงินด้วยเงินสด คือ เงินบาทของไทย และเงินกีบของสปป.ลาว ซึ่งการซื้อขายระหว่างไทย – สปป.ลาวจะนิยมชำระเป็นเงินบาทมากกว่าเงินกีบ เนื่องจากข้อจำกัดของการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของรัฐบาลสปป.ลาว และการขาดเสถียรภาพของเงินกีบในบางเวลาทำให้ผู้ค้าขาดความเชื่อมั่นต่อเงินกีบ ดังนั้นจึงใช้เงินบาทในการทำธุรกรรมทางการค้าระหว่างไทย – สปป.ลาวเป็นส่วนใหญ่

3.3 การชำระเงินโดยใช้ระบบ T/T (Telegraphic Transfer) เป็นระบบของการไว้วางใจซึ่งกัน และกัน โดยผู้ส่งออกไทยจะส่งสินค้าไปให้ผู้นำเข้าลาวโดยให้เครดิต (ระยะเวลาจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของผู้ซื้อ และผู้ขาย) เมื่อครบกำหนดเครดิตผู้นำเข้าลาวจะโอนเงินกลับมาให้ผู้ส่งออกของไทย

3.4 การชำระเงินโดยระบบ D/A (Document Against Acceptance) ผู้ส่งออกของไทยจะตรวจสอบฐานะของผู้นำเข้าลาวจนเป็นที่พอใจแล้วจะส่งสินค้าไปให้ผู้นำเข้าลาว พร้อมทั้งส่งเอกสารการออกสินค้า (Shipping Document) ให้ธนาคารในสปป.ลาว เพื่อการชำระเงิน ผู้นำเข้าลาวจะต้องนำเงินมาชำระค่าสินค้าที่ธนาคารก่อน จึงจะได้รับเอกสารเพื่อนำไปออกสินค้าจากคลังสินค้าได้

4). ช่องทางการจำหน่าย และการกระจายสินค้า

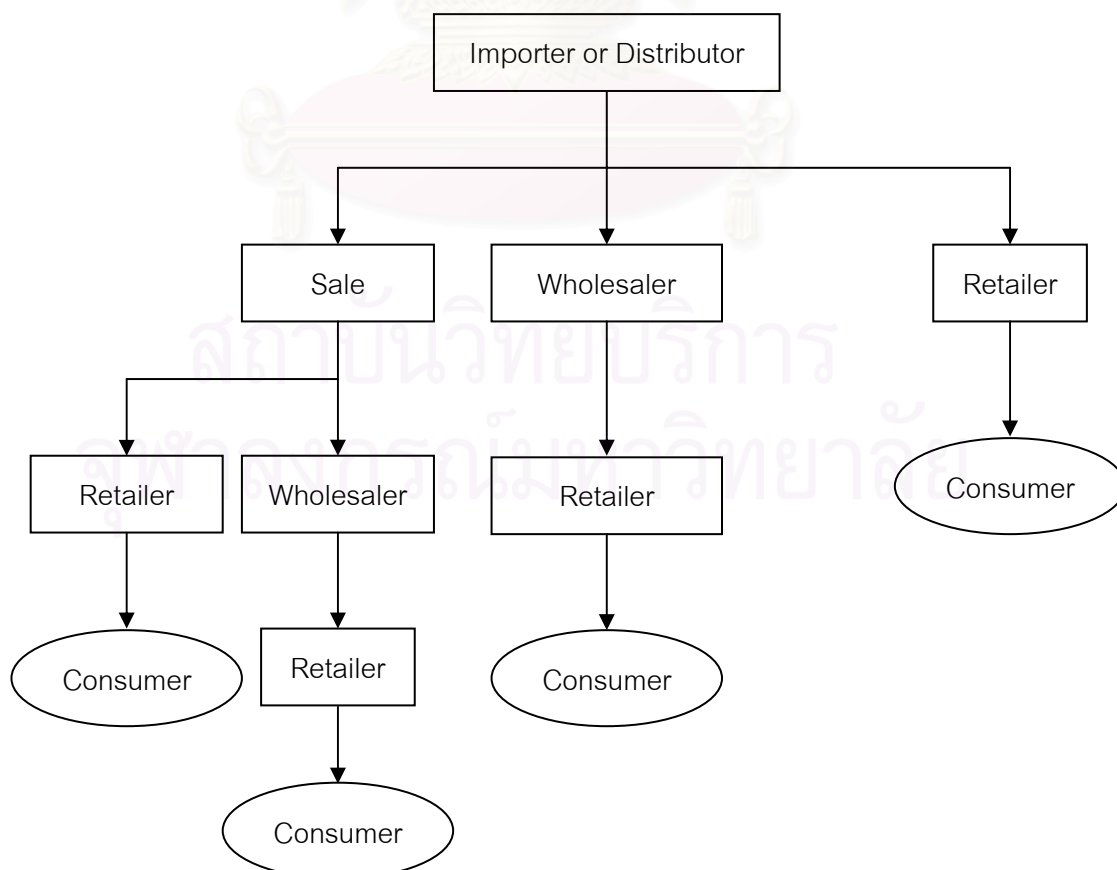
เนื่องจากสปป.ลาวเป็นตลาดเล็ก อำนาจในการซื้อสินค้ามีไม่มากนัก ดังนั้นการนำเข้าสินค้าเข้าไปจำหน่ายในตลาดจึงมีผู้นำเข้ารายใหญ่ๆ เพียงไม่กี่รายก็สามารถตอบสนองความต้องการบริโภคของสปป.ลาวได้แล้ว สินค้าสำคัญที่เป็นที่ต้องการของตลาดสปป.ลาว ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค วัสดุก่อสร้างและเครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น

ช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าในตลาดสปป.ลาวของผู้นำเข้าจำแนกตามประเภทสินค้าได้ดังนี้

4.1 ช่องทางการจัดจำหน่ายและการกระจายสินค้าทั่วไป

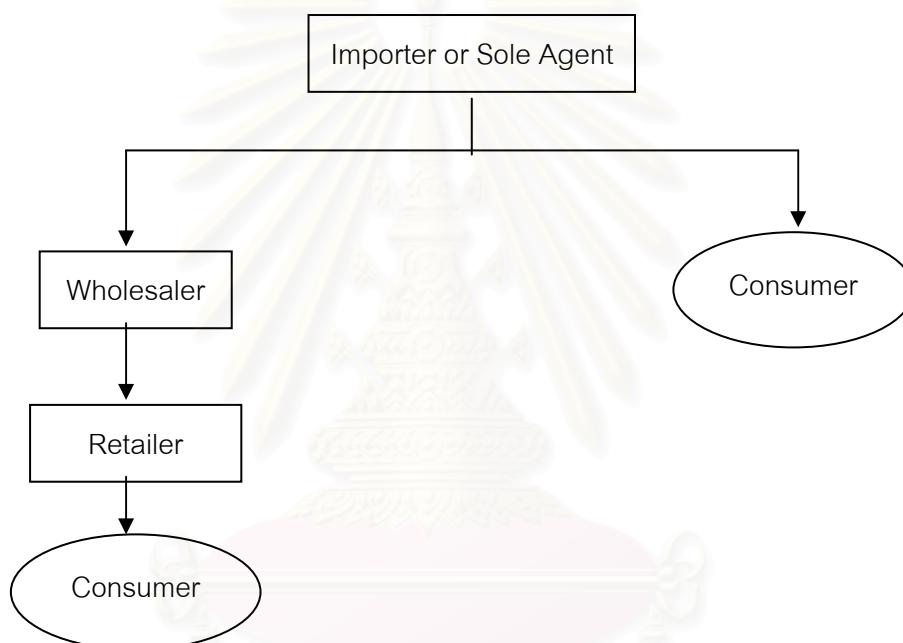
ก. สินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer Product) ผู้นำเข้าลาวจะนำสินค้าเข้าไป โดยกระจายสินค้าให้กับผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีกในตลาดต่างๆ ที่ตั้งอยู่ตามเมือง และหมู่บ้านต่างๆ ในสปป.ลาว เช่น ตลาดน้อย ตลาดแลง ตลาดเช้า และตลาดหัวดิน เป็นต้น หรือให้พนักงานขายตรงวิ่งรถออกไปขาย และส่งสินค้าตามร้านต่างๆ ในแต่ละจังหวัด โดยให้เครดิตกับร้านค้า (การให้เครดิตจะมาก หรือน้อย เร็วหรือช้าขึ้นกับความสัมพันธ์)

แผนภาพที่ 3.2 แสดงช่องทางการกระจายสินค้าอุปโภคบริโภคในสปป.ลาว

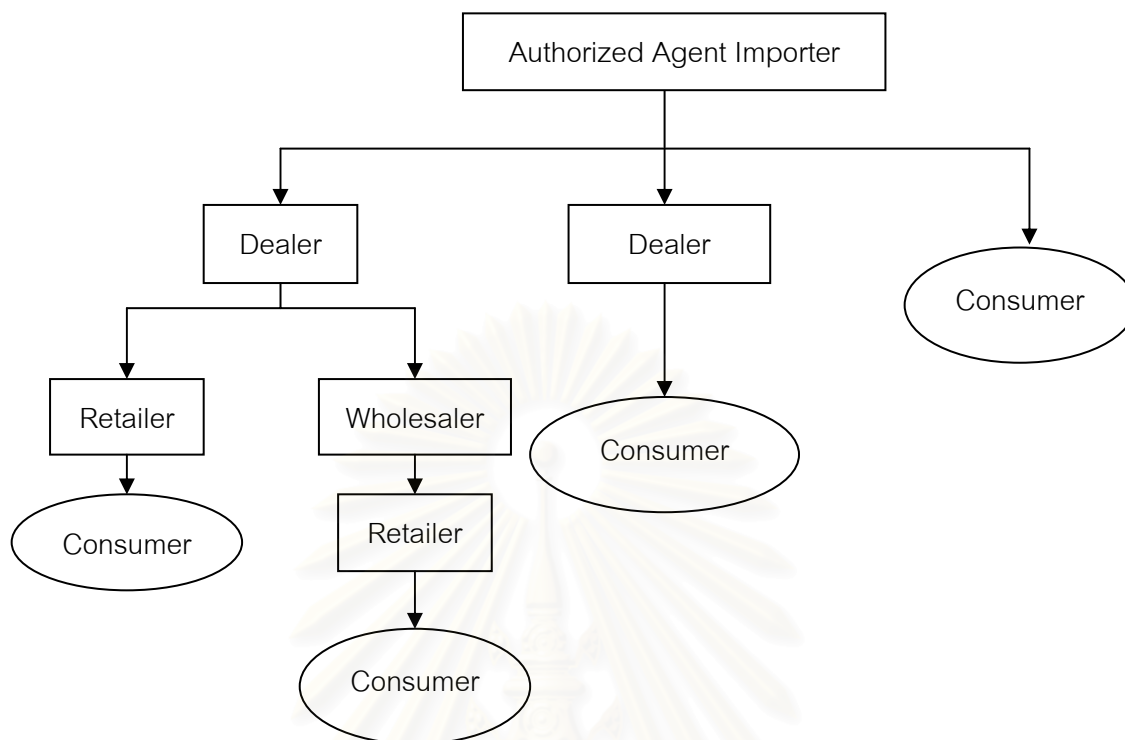
ข. วัสดุก่อสร้าง ตลาดสปป.ลาวเป็นตลาดที่มีความต้องการวัสดุก่อสร้างเป็นจำนวนมากในการก่อสร้างเขื่อนไฟฟ้าและพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานของประเทศ ตลอดถึงการสร้างบ้านของประชาชนลาว ผู้นำเข้าสินค้าประเภทนี้จะมีทั้งที่เป็นตัวแทนจำหน่ายแต่เพียงผู้เดียว (Sole Agent) และ เป็นตัวแทนจำหน่ายทั่วไป (Distributor) โดยผู้นำเข้าสินค้าจะสั่งตรงจากผู้ผลิต หรือผ่านตัวแทนจำหน่ายในจังหวัดชายแดนของไทย เพื่อกระจายสินค้าต่อไปยังผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีก

แผนภาพที่ 3.3 แสดงช่องทางการกระจายสินค้าวัสดุก่อสร้างในสปป.ลาว

ค. เครื่องใช้ไฟฟ้า สินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นสินค้าอีกชนิดหนึ่งที่เป็นที่ต้องการของตลาดสปป.ลาว โดยผู้นำเข้าจะเป็นตัวแทนจำหน่ายที่ได้รับการแต่งตั้งจากบริษัทในไทย หรือประเทศอื่นๆ (Authorized Distributor) และจะมีการแต่งตั้งตัวแทนขายในจังหวัดต่างๆ (Dealer) เพื่อกระจายสินค้าไปสู่ผู้บริโภค (Consumer) ต่อไป

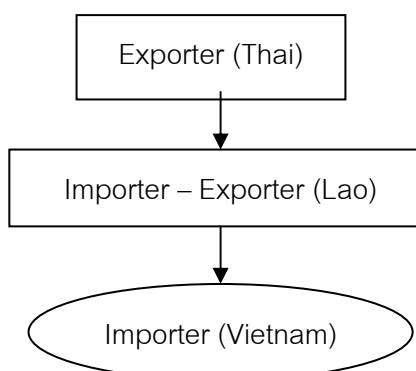
แผนภาพที่ 3.4 แสดงช่องทางการกระจายสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าในสปป.ลาว

4.2 ช่องทางการกระจายสินค้าผ่านแดนสปป.ลาว

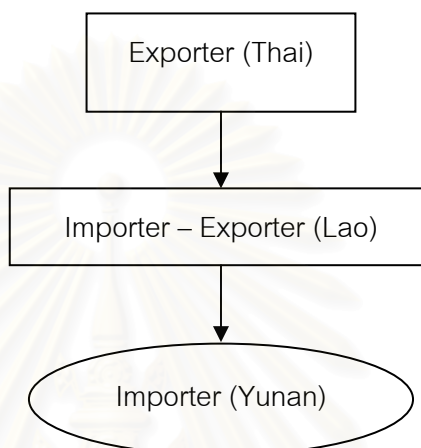
ก. การส่งสินค้าไปยังเวียดนาม ผู้นำเข้าลาวจะนำสินค้าจากไทยเข้าทางด้านมุกดาหารตรงข้ามกับด่านของสปป.ลาวที่แขวงสะหวันนะเขต จากด่านบึงกาฬ จังหวัดหนองคายตรงข้ามกับเมืองปากซัน แขวงบอลิคำไซของสปป.ลาว โดยใช้เส้นทางหมายเลข 8 และเส้นทางหมายเลข 9 ของสปป.ลาว เพื่อผ่านสินค้าต่อไปทางด้านเมืองวินห์ กับเมืองดานังของเวียดนาม นอกจากนี้ผู้นำเข้าลาวยังสามารถนำสินค้าจากไทยเข้าทางด้านเชียงของ จังหวัดเชียงราย และที่ด่านห้วยโก๋น จังหวัดน่าน ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับแขวงบ่อแก้ว และแขวงไซยะบูลีของสปป.ลาว กระจายไป 6 แขวงภาคเหนือของสปป.ลาวแล้วต่อเนื่องไปยังเวียดนามตอนเหนือ โดยผ่านแขวงอุดมไซต่อไป

แผนภาพที่ 3.5 แสดงการกระจายสินค้าผ่านแดนสปป.ลาวไปยังเวียดนาม

ข. การส่งสินค้าไปยังจีน ผู้นำเข้าของสปป.ลาวจะนำเข้าสินค้าจากด่านเชียงของ จังหวัดเชียงรายเข้าสู่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้วของสปป.ลาว โดยใช้เส้นทางหมายเลข 3 เข้าสู่จีนตอนใต้ ณ เมืองเชียงรุ่ง

แผนภาพที่ 3.6 แสดงการกระจายสินค้าผ่านแดนสปป.ลาวไปยังจีน

5). จุดการค้า และเส้นทางการค้า

จุดการค้าที่สำคัญในตลาดสปป.ลาวจะเป็นเมืองใหญ่ๆ ของสปป.ลาว ได้แก่ กำแพงนครเวียงจันทน์ แขวงบ่อแก้ว แขวงไชยบุรี แขวงอุดมไซ แขวงหลวงพระบาง แขวงจำปาสัก และแขวงสะหวันนะเขต เนื่องจากเป็นเมืองที่มีประชากรอาศัยอยู่มาก และเป็นเมืองเศรษฐกิจของลาว

เส้นทางการค้าในสปป.ลาวจะใช้เส้นทางคมนาคมที่มีอยู่ในสปป.ลาว ดังนี้

5.1 เส้นทางการคมนาคมทางบก

การขนส่งสินค้าทางบกนั้น สปป.ลาวจะใช้รถยนต์ เนื่องจากสปป.ลาวยังไม่มีระบบการขนส่งทางรถไฟ แต่รัฐบาลก็ได้มีแผนการที่จะสร้างเครือข่ายเส้นทางรถไฟ ซึ่งเชื่อมต่อกันระหว่างกำแพงนครเวียงจันทน์ กับประเทศไทยโดยผ่านสะพานมิตรภาพไทย – ลาว ที่จังหวัดหนองคาย ปัจจุบันเส้นทางคมนาคมทางบกระหว่างประเทศที่สำคัญของสปป.ลาว ได้แก่

- 1). เส้นทางหมายเลข 6 ระหว่างเมืองจำเหนือ กับเมืองสบเสาดิตชายแดนเวียดนาม
- 2). เส้นทางหมายเลข 13 เชื่อมต่อทางตอนใต้ และเหนือของประเทศเริ่มจากเมืองหลวงพระบางผ่านกรุงเวียงจันทน์ เข้าสะหวันนะเขตจนถึงชายแดนกัมพูชา และผ่านเข้าถึงท่าเรือไฮจิมนท์ของเวียดนาม เป็นเส้นทางในระบบทางหลวงสายเอเชีย ซึ่งผ่านไฮจิมนท์ในเวียดนาม การพัฒนาเส้นทางหมายเลขที่ 13 นี้ได้รับทุนสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB)

3). เส้นทางหมายเลข 7 8 และ 9 เป็นถนนที่เชื่อมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสปป.ลาว กับภาคตะวันตกของเวียดนาม โดยเฉพาะเส้นทางหมายเลข 8 และเส้นทางหมายเลข 9 เป็นสายเศรษฐกิจที่เชื่อมต่อ ไทย – สปป.ลาว – เวียดนาม

4). เส้นทางหมายเลข 10 เริ่มจากเมืองปากเซ แขวงจำปาสักไปยังด่านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานีของไทย

5). สะพานมิตรภาพไทย – ลาว จากจังหวัดหนองคายของไทยเข้าไปบริเวณท่านาแห่งกำแพงนครเวียงจันทน์ของสปป.ลาว

5.2 เส้นทางคมนาคมทางน้ำ

เนื่องจากสปป.ลาว เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล การคมนาคมทางน้ำที่ใช้ คือ การคมนาคมในแม่น้ำโขง ได้แก่

- 1). ท่าข้ามบริเวณท่าเสด็จ จังหวัดหนองคาย ตรงข้ามกับท่าเดื่อของกำแพงนครหลวงเวียงจันทน์
- 2). ท่าข้ามบริเวณบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย ตรงข้ามกับเมืองปากซัน แขวงบอลิคำไซ
- 3). ท่าข้ามบริเวณจังหวัดนครพนม ตรงข้ามเมืองท่าแขก แขวงคำม่วน
- 4). ท่าข้ามบริเวณจังหวัดมุกดาหาร ตรงข้ามแขวงสะหวันนะเขต
- 5). ท่าข้ามบริเวณเชียงคาน จังหวัดเลย ตรงข้ามเมืองสาละคาม แขวงเวียงจันทน์
- 6). ท่าข้ามบริเวณเชียงของ จังหวัดเชียงราย ตรงข้ามเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว
- 7). ท่าข้ามบริเวณเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ตรงข้ามเมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว

5.3 เส้นทางคมนาคมทางอากาศ ของสปป.ลาวที่สำคัญ ได้แก่

- 1). เวียงจันทน์ – กรุงเทพฯ
- 2). เวียงจันทน์ – พนมเปญ
- 3). เวียงจันทน์ – कुนหมิง
- 4). เวียงจันทน์ – โฮจิมินห์
- 5). เวียงจันทน์ – ฮานอย
- 6). เวียงจันทน์ – เชียงใหม่
- 7). เวียงจันทน์ – น่าน
- 8). หลวงพระบาง – เชียงใหม่
- 9). หลวงพระบาง – กรุงเทพฯ
- 10). หลวงพระบาง - น่าน

3.4 ความสัมพันธ์ทางการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

3.4.1 ความร่วมมือด้านการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

ไทยและสปป.ลาวได้วางระเบียบเกี่ยวกับการค้าชายแดนระหว่าง 2 ประเทศ ให้มีความชัดเจนและเหมาะสม สะดวกแก่การคุ้มครอง มีมาตรการตรวจตราชายแดนของทั้ง 2 ประเทศ ทุกๆ 6 เดือน และได้มีการพบปะระหว่างคณะกรรมการร่วม 2 ฝ่ายเพื่อตรวจสอบผลการปฏิบัติงานและวางข้อกำหนดเกี่ยวกับบัญชีสินค้า ปริมาณและมูลค่า เพื่อให้เป็นไปตามความตกลงและสภาพความเป็นจริงของตลาด หากเกิดการขาดดุลการค้าก็จะจัดหามาตรการแก้ไขร่วมกัน โดยคณะผู้แทนการค้าระดับรัฐมนตรี ได้มีการประชุมกันปีละครั้ง โดยหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม

ข้อตกลงด้านการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว มีดังนี้

1. มีความเห็นร่วมกันว่า การค้าชายแดนมีส่วนช่วยส่งเสริมการค้าระหว่าง 2 ประเทศได้เป็นอย่างดี หากดำเนินการจัดทำเป็นข้อตกลงอย่างเป็นทางการ
2. การค้าชายแดนควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและสิทธิประโยชน์ที่เท่าเทียมกันของทั้งสองฝ่าย
3. การกำหนดจุดผ่านสินค้าเข้าและออกที่แน่นอน
4. ผู้ทำการค้าที่นำเข้าและส่งออกสินค้าชายแดนจะต้องดำเนินการอย่างเป็นทางการโดยมีการจดทะเบียนเป็นผู้ค้าแต่ละฝ่าย (กรณีของผู้ส่งออกไทยเดิมต้องจดทะเบียนไว้กับกรมการค้าต่างประเทศก่อนที่จะทำการค้ากับสปป.ลาว แต่ปัจจุบันได้มีการยกเลิกตามประกาศกรมการค้าต่างประเทศ ฉบับที่ 1 ปี พ.ศ.2540(ค.ศ.1997))
5. การตกลงเกี่ยวกับสกุลเงินที่จะใช้ทำการค้าระหว่างกัน ทั้งในระดับรัฐต่อรัฐ หรือรัฐกับเอกชนของแต่ละประเทศเพื่อเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งโดยปกติจะใช้เงินกีบของสปป.ลาว หรือเงินบาทของไทยในการติดต่อค้าขายระหว่างกันตามแนวชายแดน (ในทางปฏิบัติพ่อค้าไทยไม่ยอมรับการชำระค่าสินค้าเป็นเงินกีบ โดยให้เหตุผลว่าเงินกีบไม่มีเสถียรภาพและขาดที่รองรับ)
6. ในการโอนเงินระหว่างคู่สัญญา แต่ละประเทศจะต้องแต่งตั้งธนาคารที่จะทำหน้าที่ในการโอนและรับเงิน
7. การตั้งคณะกรรมการการค้าชายแดนร่วม เพื่อติดตาม ตรวจสอบ และแนะนำการค้าชายแดนระหว่างกัน คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้แทนในระดับภูมิภาคของแต่ละฝ่าย ผู้แทนศุลกากร ผู้แทนตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ผู้แทนกองกำลังรักษาความปลอดภัย ผู้รับผิดชอบด้านการนำเข้าและส่งออกของลาว และผู้แทนสภาหอการค้าและอุตสาหกรรมจังหวัด เป็นต้น

3.4.2 ภาวะการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

1). มูลค่าการค้าชายแดนรวม ในปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) การค้าชายแดนระหว่างไทยกับ สปป.ลาว มีมูลค่าการค้า 21,042.21 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) (ที่มีมูลค่าการค้าชายแดน 18,753.0 ล้านบาท) ร้อยละ 12.22 โดยไทยเป็นฝ่ายเกินดุลการค้ามูลค่า 12,878.99 ล้านบาท ในขณะที่ในปี พ.ศ.2542 การค้าชายแดนไทยกับ สปป.ลาว เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) (ที่มีมูลค่าการค้า 16,483.5 ล้านบาท) ร้อยละ 13.8 และในปี พ.ศ.2541 มูลค่าการค้าเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2540(ค.ศ.1997) (ที่มีมูลค่าการค้า 12,893.6 ล้านบาท) ร้อยละ 27.8 ในขณะที่ปี พ.ศ.2540 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2539(ค.ศ.1996) (ที่มีมูลค่าการค้า 10,060.0 ล้านบาท) ร้อยละ 28.2

2). ภาวะการส่งออกชายแดนไทย – สปป.ลาว ในปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) ไทยมีมูลค่าการส่งออกชายแดนไทย – สปป.ลาว คิดเป็นมูลค่า 16,960.60 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) (ที่มีมูลค่าการส่งออกชายแดน 15,886.4 ล้านบาท) ร้อยละ 6.48 ในขณะที่มูลค่าการส่งออกชายแดนไทย – สปป.ลาวในปี พ.ศ.2542 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) (ที่มีมูลค่า 15,002.2 ล้านบาท) ร้อยละ 5.9 ในปี พ.ศ.2541 การส่งออกเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2540(ค.ศ.1997) (ที่มีมูลค่า 10,893.8 ล้านบาท) ร้อยละ 37.7 ในขณะที่ปี พ.ศ.2540 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2539(ค.ศ.1996) (ที่มีมูลค่า 8,077.6 ล้านบาท) ร้อยละ 34.9

สินค้าส่งออกของไทยไป สปป.ลาว ได้แก่ ยานพาหนะและส่วนประกอบ สินค้าอุตสาหกรรมการเกษตร น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องใช้ไฟฟ้า สิ่งทอ วัสดุก่อสร้าง เครื่องจักรที่ไม่ใช้ไฟฟ้า และส่วนประกอบ สินค้าอุปโภคบริโภค เหล็ก และเหล็กกล้า เป็นต้น

3). ภาวะการนำเข้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ในปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) ไทยมีมูลค่าการนำเข้าชายแดนไทย – สปป.ลาว คิดเป็นมูลค่า 4,081.61 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) (ที่มีมูลค่าการนำเข้าชายแดน 2,866.6 ล้านบาท) ร้อยละ 44.60 ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ในปี พ.ศ.2542 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) (ที่มีมูลค่า 1,483.3 ล้านบาท) ร้อยละ 93.3 ในปี พ.ศ.2541 การนำเข้าลดลงจากปี พ.ศ.2540(ค.ศ.1997) (ที่มีมูลค่า 1,999.8 ล้านบาท) ร้อยละ 25.8 ในขณะที่ปี พ.ศ.2540 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2539(ค.ศ.1996) (ที่มีมูลค่า 1,982.4 ล้านบาท) ร้อยละ 0.9

สินค้านำเข้าจาก สปป.ลาวมาไทย ได้แก่ ไม้ ไม้แปรรูป และผลิตภัณฑ์จากไม้ สินค้าประมง และปศุสัตว์ ยานพาหนะอุปกรณ์และส่วนประกอบ สินค้าแร่ เครื่องจักรที่ไม่ใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ สินค้ากิจกรรม ผลิตภัณฑ์โลหะ เหล็กและเหล็กกล้า หนังกบและผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

3.4.3 รูปแบบการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

ลักษณะการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว มีมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน โดยอาศัยภูมิประเทศของทั้ง 2 ประเทศ ทำการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1). รูปแบบการนำเข้า และส่งออกตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว

1.1 การค้าชายแดนในระบบ เป็นการนำเข้าและส่งออกโดยผ่านพิธีการทางศุลกากร ซึ่งการซื้อสินค้าในแต่ละครั้งที่มีมูลค่าไม่เกินครั้งละ 500,000 บาท ไม่ต้องขออนุญาตนำเงินตราต่างประเทศเข้าหรือออกตามที่รพท.ได้กำหนดไว้ ผู้ค้ารายย่อยของสปป.ลาวจะนำเข้าสินค้าจากไทยในนามของบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้นำเข้าและส่งออกโดยจะเสียค่าธรรมเนียมให้กับบริษัทฯ ดังกล่าวประมาณ ร้อยละ 1 – 3 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้า และความสัมพันธ์ของผู้ค้ากับบริษัทรับจ้างนำเข้าสินค้า โดยการนำเข้าจะต้องผ่านพิธีการทางศุลกากร

1.2 การค้าชายแดนนอกระบบ เป็นการลักลอบทำการค้าชาย โดยอาศัยช่องทางความสะดวกของภูมิประเทศตามแนวชายแดนที่ติดกันโดยไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร

สาเหตุของการลักลอบเพราะสินค้าที่ซื้อขายตามแนวชายแดนมีจำนวนไม่มากนัก ถ้าผ่านพิธีการศุลกากรจะต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ทั้งค่าอากร/ภาษีนำเข้า ค่าขนส่ง อีกทั้งยังยุ่งยากในการติดต่อกับหน่วยงานราชการ ในขณะที่ผู้ให้บริการรับจ้างลักลอบและส่งมอบให้ถึงร้านหรือโกดังจะเสียอัตราค่าจ้างน้อยกว่าผ่านพิธีการทางศุลกากรมาก

เทคนิคการลักลอบนำสินค้าเข้าสปป.ลาว

- ผู้ให้บริการรับจ้างลักลอบขนส่งสินค้า จะใช้บัตรผ่านแดน (Border pass) เดินทางข้ามตามด่านต่างๆ เข้ามาขนส่งสินค้าจากฝั่งไทยวันละหลายๆ ครั้ง ทั้งการเดินทางพื้นดินในจุดที่เป็นรอยต่อ (เรียกกลุ่มผู้ค้านี้ว่า “กองทัพนมด”) หรือการพายเรือข้ามแม่น้ำโขงหรือข้ามทางเรือ (เรียกกลุ่มผู้ค้านี้ว่า “สินค้าลอยน้ำ”)

- สินค้าประเภทผักและผลไม้ ผู้นำเข้าจะขนส่งสินค้าเข้ามาขายโดยยอมเสียค่าปรับแทนที่จะมีการชำระภาษี เป็นต้น

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณา ณ จุดการค้าต่างๆ ตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ยังพบว่า มีรูปแบบการค้าที่แตกต่างกันระหว่างผู้ค้ารายใหญ่และผู้ค้ารายย่อย โดยส่วนใหญ่ผู้ประกอบการไทย ณ จุดผ่านแดนถาวรเกือบทั้งหมดเป็นพ่อค้ารายใหญ่ ผู้ประกอบการสปป.ลาวมีทั้งรายใหญ่และรายย่อย ส่วนจุดผ่อนปรนจะเป็นผู้ประกอบการรายย่อยเกือบทั้งหมด

รูปแบบการค้ารายย่อย

- ประเภทสินค้า สินค้าจากประเทศไทยไปสปป.ลาว ส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค คิดเป็นร้อยละ 65 - 80 ของสินค้าทั้งหมด ได้แก่ นม น้ำตาล น้ำปลา ข้าวสาร ผลไม้ หอยแครง เครื่องดื่ม เครื่องนุ่งห่ม เต้าอั้งโล่ รองเท้าแตะ ชนม ของใช้ประจำวัน เช่น ผงซักฟอก ยาสี ฟัน สบู่ พลาสติก ในขณะที่สินค้าจากสปป.ลาว ไปประเทศไทยจำแนกได้ 2 ประเภท คือ สินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ของสปป.ลาวเอง ได้แก่ ของป่า โค-กระบือมีชีวิต สินค้าเกษตรและผ้าทอต่างๆ และสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์จากประเทศอื่นๆ เช่น จีน ได้แก่ ผ้าฝ้าย ถ้วยชาม เครื่องใช้ไฟฟ้า สุรา นาฬิกา รองเท้า และเวียดนาม ได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป เสื้อกันฝน กระเป๋าใส่ธนบัตร รองเท้า หมวก ถ่านไฟฉาย เข็มขัด เครื่องมือและอุปกรณ์ซ่อมรถ นาฬิกาโรสเซีย ปลาหมึกแห้ง ปลากรอบแห้ง

- การประกอบการค้าของผู้ค้ารายย่อย มีอยู่ 3 วิธี คือ

1. ผู้ประกอบการค้ารายย่อยทำการซื้อขายสินค้าระหว่างกันโดยตรง
2. ผู้ประกอบการค้ารายย่อยฝั่งสปป.ลาว จดรายการฝากให้เรือโดยสารข้ามฟากเป็นผู้จัดการซื้อและขนส่งจากฝั่งไทย
3. ผู้ประกอบการค้ารายย่อยทำการซื้อขายสินค้าผ่านตัวแทนกลุ่มแม่ค้าแล่นด่าน

ทั้งนี้ทั้ง 3 วิธี ผู้ที่เกี่ยวข้องอาจอ้างผู้รับจ้างขนส่งสินค้า โดยพยายามไม่ต้องผ่านพิธีการทางศุลกากร วิธีการนี้ทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่ง ได้แก่ ค่าทำเนียบเข้าประเทศไทย 50 บาท และค่าภาษีนำเข้าสินค้า โดยเสียค่าขนเพียงกล่องหรือกระเป๋าละ 10 - 30 บาท เท่านั้น

- การชำระเงินค่าสินค้าของผู้ประกอบการค้ารายย่อย ณ จุดการค้า เป็นการชำระด้วยเงินสดสกุลเงินบาท ชำระโดยตรงกับคู่ค้า โดยไม่ผ่านระบบธนาคาร ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการค้ารายย่อยสปป.ลาว จะได้รับเครดิตทางการค้าจากผู้ประกอบการค้าไทย กล่าวคือ ผู้ประกอบการค้าสปป.ลาว นำสินค้าไปจำหน่ายที่สปป.ลาวก่อน โดยวางเงินมัดจำไว้ส่วนหนึ่ง ระยะเวลาในการให้เครดิต มีตั้งแต่ 3 วัน - 1 เดือน ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ผู้ประกอบการค้ารายย่อยสปป.ลาวสามารถจำหน่ายสินค้าให้กับลูกค้าของตนได้

- ด้านการขนส่ง ผู้ประกอบการค้ารายย่อยส่วนใหญ่ขนส่งสินค้าโดยใช้เรือขนส่งผู้โดยสาร เนื่องจากชายแดนไทย - สปป.ลาวมีหลายจุดที่ติดแม่น้ำโขง โดยการขนส่งสินค้าจะขนวันละประมาณ 5 เที่ยว ในวันจันทร์ ถึง ศุกร์ และประมาณวันละ 10 เที่ยว ในวันเสาร์ และวันอาทิตย์ สำหรับผู้ประกอบการค้ารายย่อยสปป.ลาวที่ใช้วิธีฝากใบสั่งซื้อสินค้ามากับคนเรือ ผู้ประกอบการค้ารายย่อยไทยก็จะฝากสินค้ามากับเรือโดยสาร นอกจากนี้ในจุดการค้าที่เป็นพื้นดินติดต่อกัน การขนส่งสินค้าก็ทำลักษณะเดียวกัน คือ ข้ามด่านวันละหลายๆ ครั้ง และมีการฝากใบสั่งซื้อสินค้ากับคนที่แล่นด่านด้วย

รูปแบบการค้ารายใหญ่

- ประเภทสินค้า สินค้าจากไทยไปสปป.ลาวที่สำคัญ คือ น้ำมันเชื้อเพลิง รถยนต์ รถจักรยานยนต์และอะไหล่ เครื่องใช้ไฟฟ้า สินค้าอุปโภคบริโภค เช่น ผลิตภัณฑ์นม เครื่องดื่ม สุรา รองเท้า เครื่องแต่งกาย ยารักษาโรค เครื่องกระป๋อง และสินค้าทุน ได้แก่ วัสดุก่อสร้าง เครื่องจักร และอุปกรณ์ที่ใช้ในการเกษตร

- วิธีการประกอบการค้า

* การส่งสินค้าออกจากไทย ไป สปป.ลาว

1). ผู้ประกอบการค้าไทย มีวิธีการส่งออกสินค้า 2 วิธี คือ ส่งออกให้ผู้ประกอบการค้าสปป.ลาว โดยตรง หรือผ่านตัวแทนจำหน่าย

2). ผู้ประกอบการค้า สปป.ลาว มีลักษณะการค้า ดังนี้

1. ผู้ประกอบการค้ารายใหญ่สปป.ลาว ซื้อสินค้าจากผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ไทยใน จังหวัดชายแดนโดยตรง
2. ผู้ประกอบการค้ารายใหญ่สปป.ลาว ซื้อสินค้าจากผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ไทยที่ไม่ได้อยู่ในจังหวัดชายแดนนั้น ๆ
3. ผู้ประกอบการค้ารายใหญ่สปป.ลาว ซื้อสินค้าจากตัวแทนจำหน่ายโดยตรงที่กรุงเทพฯ
4. ผู้ประกอบการค้ารายใหญ่สปป.ลาว นำเข้าสินค้าผ่านแดนไทยจากประเทศที่สาม ส่วนใหญ่เป็นเครื่องจักรและอุปกรณ์ในการก่อสร้างถนน เครื่องใช้ไฟฟ้า น้ำมัน เชื้อเพลิง และน้ำมันเครื่อง เป็นต้น

* การส่งสินค้าออกจากสปป.ลาวไปไทย สินค้าส่วนใหญ่เป็นไม้แปรรูป มีวิธีการค้าดังนี้:

1). ตามกฎหมายของสปป.ลาว เฉพาะทางการเท่านั้นที่สามารถเข้าไปทำไม้ (ตัดไม้) ในป่าได้ ไม้ที่ตัดได้ รัฐบาลให้สัมปทานแก่บริษัทพัฒนาเขตฤดูอย จำกัด เพียงบริษัทเดียวที่จะนำไปดำเนินการต่อ ไม่ว่าจะเป็นการส่งออกโดยตรง หรือแบ่งสัมปทานให้โรงเลื่อยทั้ง 12 โรง

2). การซื้อ - ขายไม้ระหว่างไทย และสปป.ลาว อาจแบ่งเป็นวิธีการต่างๆ ดังนี้

1. ผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ไทยนำเข้าไม้แปรรูปโดยตรงจากผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ สปป.ลาว ซึ่งข้อเท็จจริงปรากฏว่าโรงเลื่อยในสปป.ลาว ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากนักลงทุนไทย จึงเท่ากับว่าผู้ซื้อจากฝั่งไทย และผู้ขายจากฝั่งสปป.ลาวเป็นบุคคลคนเดียวกัน
2. บริษัทพัฒนาเขตฤดูอย จำกัด ซึ่งได้รับสัมปทานโดยตรงจากรัฐบาลสปป.ลาวเป็นผู้ส่งออกไม้ซุง ไม้สนให้กับผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ของไทย

3. ตัวแทนหรือนายหน้าของสปป.ลาว หรือของไทย ติดต่อขอซื้อไม้จากโรงเลื่อย สปป.ลาว หรือท่อนไม้ซุง ไม้สนจากบริษัทพัฒนาเขตภูดอย จำกัด แล้วส่งออกมาให้ ผู้ประกอบการค้าไทยซึ่งส่วนใหญ่ ไม่ใช่ผู้ประกอบการค้าในเขตชายแดน
4. ผู้ประกอบการค้าสปป.ลาว ส่งออกสินค้าผ่านแดนไปประเทศที่สาม
  - การชำระเงินค่าสินค้าของผู้ค้ารายใหญ่ จะชำระโดยผ่านระบบธนาคารเป็น สำคัญ เช่น การชำระค่าไม้แปรรูป นอกจากนี้ยังมีการชำระค่าสินค้าอื่นๆ ในรูปของสกุลเงินบาท ทั้งในรูปเงินสด และตราฟัต โดยร้อยละ 70 ชำระเป็นเงินสด ซึ่งอาจชำระด้วยตัวเอง หรือมีญาติ ทางฝั่งไทยชำระแทน อีกร้อยละ 30 เป็นการชำระโดยใช้ตราฟัต ส่วนใหญ่เป็นค่าสินค้าที่มีมูลค่า สูง เช่น ยารักษาโรค น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องจักร และอุปกรณ์ เป็นต้น
  - ด้านการขนส่ง การขนส่งสินค้าจากไทยไปสปป.ลาวของผู้ค้ารายใหญ่ จะใช้ รถบรรทุกของบริษัทขนส่งเอกชนของไทย หรือรถบรรทุกส่วนตัวของผู้ประกอบการ ส่วนการขนส่ง สินค้าจากสปป.ลาวไปไทย จะใช้รถบรรทุกของบริษัทขนส่งสปป.ลาว หรือรถบรรทุกส่วนตัวของผู้ประกอบการค้าลาว ในขณะที่สินค้าผ่านแดนจากสปป.ลาวไปประเทศที่สาม และจากประเทศที่ สามมาสปป.ลาว ส่วนใหญ่ขนส่งโดยบริษัท ที แอล เอ็นเตอร์ไพรส์ (1991) จำกัด และองค์การ รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (รสพ.)

2). ลักษณะของผู้นำเข้า และส่งออกตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว

ผู้ที่ทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว สามารถทำการค้าขายได้โดยเสรี โดย กรมการค้าต่างประเทศได้ออกประกาศยกเลิกการจดทะเบียนเป็นผู้ทำการค้ากับสปป.ลาว ตั้งแต่วันที่ 27 มกราคม พ.ศ.2540(ค.ศ.1997) ผู้ที่ทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวมี ลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 นิติบุคคล นิติบุคคลของไทยต้องจดทะเบียนพาณิชย์ที่กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ หรือสำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัด ในขณะที่นิติบุคคลของสปป.ลาว ต้องจดทะเบียนเป็นบริษัทขาเข้า – ขาออก และบริษัทการค้าชายแดนกับกระทรวงการค้าของสปป.ลาว และแผนกการค้าแขวง

2.2 บุคคลทั่วไป ถ้าเป็นร้านค้าจะต้องจดทะเบียนพาณิชย์ แต่ถ้าเป็นแผงลอย สามารถทำการค้าขายได้โดยไม่ต้องจดทะเบียน ซึ่งการซื้อขายแลกเปลี่ยนในแต่ละครั้งจะมีจำนวน ไม่มากนัก

2.3 ผู้ค้าผ่านแดน เป็นการค้าระหว่างสปป.ลาวกับประเทศที่สาม โดยจะนำ สินค้าไทยผ่านสปป.ลาวไปขายแก่ประเทศที่สาม เช่น เวียดนาม จีน เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันก็จะ นำสินค้าจากประเทศที่สามผ่านสปป.ลาว ไปขายแก่ประเทศไทยด้วย

3). รูปแบบการชำระเงิน

การค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว พบว่าสกุลเงินที่นิยมนำมาใช้ คือ เงินสกุลเหรียญสหรัฐฯ และสกุลเงินบาทของไทย ส่วนสกุลเงินกีบของสปป.ลาวจะนำมาใช้น้อยมาก เนื่องจากผู้ค้าไทยไม่ยอมรับเงินกีบของสปป.ลาว โดยให้เหตุผลว่าเงินกีบขาดเสถียรภาพ และไม่มีที่รองรับ วิธีการชำระเงินในการซื้อขายสินค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ในปัจจุบันมีดังนี้

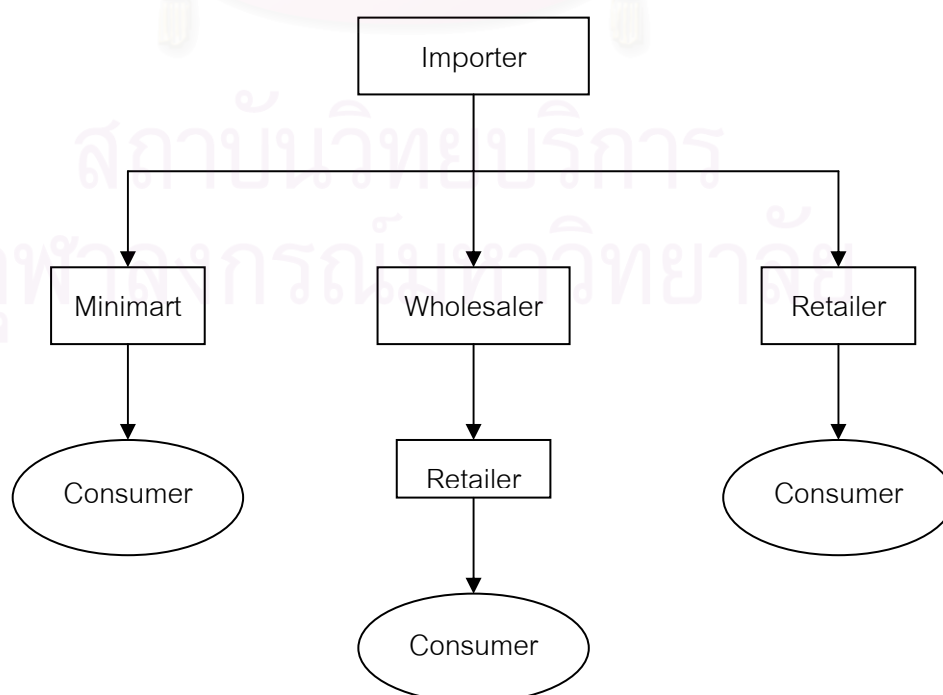
3.1 ชำระเป็นเงินสด ในการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคของผู้นำเข้าลาวจะชำระด้วยเงินบาทหรือเงินเหรียญสหรัฐฯให้กับผู้ส่งออกไทย ส่วนผู้นำเข้าไทยซื้อสินค้าเกษตร สัตว์ หรือผลิตภัณฑ์จากสัตว์จากผู้ส่งออกลาวจะจ่ายเป็นเงินบาท เหรียญสหรัฐฯ เช่นกัน โดยส่วนน้อยมากที่ใช้เงินกีบในการชำระ หรือเกือบไม่มีเลย

3.2 วิธีโอนเงินผ่านธนาคาร (Telegraphic Transfer) เช่น การที่ผู้ส่งออกไทยจะส่งสินค้าไปให้ผู้นำเข้าลาว โดยการให้เครดิต (Credit) ซึ่งจะมากหรือน้อย เร็วหรือช้าขึ้นกับความสัมพันธ์ เมื่อครบกำหนดผู้นำเข้าลาวจะโอนเงินกลับมาให้ผู้ส่งออกไทย

4). ช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

ในการนำเข้าสินค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ผู้นำเข้าส่วนใหญ่จะเป็นผู้รับจ้างลักลอบสินค้าเพื่อนำไปส่งให้กับมินิมาร์ท ร้านค้าและแผงลอยต่าง ๆ ในจังหวัดชายแดนของสปป.ลาว โดยสินค้าเหล่านั้นจะมีการกระจายทั้งในตัวจังหวัด และกระจายสู่จังหวัดอื่นๆ ที่ไม่มีชายแดนติดกับไทย ดังนั้นช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้าส่วนใหญ่จะกระจายไปตามจุดต่างๆ ดังนี้

แผนภาพที่ 3.7 แสดงช่องทางการจัดจำหน่ายและกระจายสินค้าชายแดนในสปป.ลาว

5). จุดการค้า และเส้นทางการค้า

ประเทศไทยมีแนวชายแดนติดต่อกับสปป.ลาวเป็นระยะทาง 1,730 กิโลเมตร มีเขตติดต่อกับจังหวัดชายแดน 11 จังหวัด คือ หนองคาย มุกดาหาร อุบลราชธานี นครพนม เลย น่าน พะเยา อุดรดิตถ์ เชียงราย พิชณุโลก และอำนาจเจริญ โดยผ่านช่องทางการค้าชายแดน จำนวน 36 แห่ง เป็นจุดผ่านแดนถาวร 13 แห่ง จุดผ่านแดนชั่วคราว 2 แห่ง และจุดผ่อนปรน 21 แห่ง ดังนี้

จุดผ่านแดนถาวร จำนวน 13 แห่ง มีดังนี้

1. ด้านสะพานมิตรภาพไทย – ลาว อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย – เมืองหาดทรายฟอง กำแพงนครเวียงจันทน์
2. ด้านท่าเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย – ด้านท่าเตือ กำแพงนครเวียงจันทน์
3. ด้านบึงกาฬ อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย – เมืองปากซัน แขวงบอลิคำไซ (เส้นทางไปเวียดนาม ตามถนนหมายเลข 8)
4. ด้านช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี – บ้านวังเต่า เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก
5. ด้านบ้านปากแซง กิ่งอำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี – เมืองละคอนเพ็ง แขวงสาละวัน
6. ด้านอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม – เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน
7. ด้านอำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร – เมืองคันทะบุรี แขวงสะหวันนะเขต
8. ด้านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย – เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว
9. ด้านอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย – เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว
10. ด้านบ้านปากห้วย อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย – เมืองแก่นท้าว แขวงไชยะบุรี
11. ด้านบ้านเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย – เมืองसानะคาม แขวงเวียงจันทน์
12. ด้านบ้านคกไม้ อำเภอปากชม จังหวัดเลย – บ้านวัง เมืองसानะคาม แขวงเวียงจันทน์
13. ด้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน – เมืองเงิน แขวงไชยะบุรี

จุดผ่านแดนชั่วคราว มีจำนวน 2 แห่ง ดังนี้

จังหวัดนครพนม

1. ม.3 ต.ท่าอุเทน อ.ท่าอุเทน – เมืองหินปูน แขวงคำม่วน
2. ม.7 ต.บ้านแพง อ.บ้านแพง – บ้านบุ่งกวาง เมืองปากกระดิ่ง แขวงบอลิคำไซ

จุดผ่อนปรน มีจำนวน 21 แห่ง ดังนี้

จังหวัดเชียงราย

1. บ้านแจมป๋อง ต.ห้วยยาว กิ่งอ.เวียงแก่น – บ้านด่าน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว
2. บ้านร่มโพธิ์ทอง อ.เทิง – บ้านปากไฮ เมืองคอบ แขวงไชยบุรี
3. บ้านสวนดอก อ.เชียงแสน - บ้านสี่เมืองงาม แขวงบ่อแก้ว
4. บ้านสบรวก อ.เชียงแสน – บ้านเมืองมอม เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว

พะเยา

5. บ้านฮวก ต.ภูซาง กิ่งอำเภอภูซาง – บ้านปางมอน เมืองคอบ แขวงไชยบุรี

จังหวัดน่าน

6. บ้านห้วยสะแตง ต.งอบ อ.ทุ่งช้าง – บ้านป่าห้วย เมืองเชียงฮ่อน แขวงไชยบุรี
7. บ้านใหม่ชายแดน ต.ชนแดน อ.สองแคว – บ้านเตสอง เมืองเชียงฮ่อน แขวงไชยบุรี

จังหวัดอุตรดิตถ์

8. บ้านห้วยต่าง ต.บ้านโคก อ.บ้านโคก – บ้านขอนแก่น เมืองบ่อแตง แขวงไชยบุรี
9. บ้านภูคู้ ต.ม่วงเจ็ดต้น อ.บ้านโคก – บ้านผาแก้ง (บ้านบวมลาว) เมืองปากลาย แขวงไชยบุรี

จังหวัดเลย

10. บ้านเหมืองแพร์ ต.นาแห้ว อ.นาแห้ว – บ้านเมืองแพร์ เมืองบ่อแตง แขวงไชยบุรี
11. บ้านนาซ่า ต.ปากหมัน อ.ด่านซ้าย – บ้านนาซ่า เมืองบ่อแตง แขวงไชยบุรี
12. บ้านนากระเซ็ง ต.อาฮี อ.ท่าลี่ – บ้านเมืองหม้อ เมืองแก่นท้าว แขวงไชยบุรี

จังหวัดนครพนม

13. ด่านศุลกากร อ.ท่าอุเทน – บ้านหินปูน เมืองหินปูน แขวงคำม่วน
(คณะรัฐมนตรี มีมติ 8 เมษายน 2532 ให้เป็นด่านถาวร แต่ทางลาวยังไม่พร้อม)
14. บ้านดอนแพง ต.บ้านแพง อ.บ้านแพง – บ้านบุงกวาง เมืองปากกระดิ่ง แขวงบอลิคำไซ
15. บ้านธาตุพนม ต.ธาตุพนม อ.ธาตุพนม – บ้านปากเซบั้งไฟ เมืองหนองบก แขวงคำม่วน (กรม.
มีมติ 8 เม.ย.2532 ให้เป็นด่านถาวร แต่ทางลาวยังไม่พร้อม)

จังหวัดอุบลราชธานี

16. หน้าที่ว่าการ อ.เขมราฐ – บ้านนาปากชัน เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต
17. บ้านสองคอน ต.สองคอน อ.โพธิ์ไทร – บ้านหนองแสง บ้านกะลา บ้านดอนเฮือ เมืองละคอน
เพ็ง แขวงสาละวัน
18. บ้านด่านเก่า ต.โขงเจียม – บ้านสี่สัมพันธ์ เมืองชนะสมบุญ แขวงจำปาสัก
19. บ้านหนองแสง (บริเวณช่องตาอุ) ต.โพนงาม อ.บุญทวี – บ้านเหียง เมืองสุขุมา แขวง
จำปาสัก

จังหวัดหนองคาย

20. บ้านเปงจาน ต.โพนแพง กิ่งอำเภอรัตนวาปี – บ้านทวย เมืองท่าพระบาท แขวงบอลิคำไซ
21. บ้านนุ่งคล้า อ.นุ่งคล้า – บ้านปากกระดิ่ง เมืองปากกระดิ่ง แขวงบอลิคำไซ

จากการพิจารณาจุดการค้าต่าง ๆ ดังกล่าว ประกอบกับข้อจำกัดของการวิจัย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านงบประมาณ ความปลอดภัยในการเดินทางเข้าสู่พื้นที่ ข้อจำกัดเกี่ยวกับผู้ร่วมเดินทางในการลงภาคสนาม หรือข้อจำกัดอื่นๆ ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 ล้วนแต่เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถลงไปเก็บข้อมูลภาคสนามได้ทุกจุด ประกอบกับจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่าปริมาณการค้าข้ามระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวในจังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย มีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น และมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 50 – 60 ของมูลค่าการค้าลอบทั้งหมด ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจเพื่อศึกษาหาข้อเท็จจริง ดังนั้นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเน้นศึกษาเฉพาะการค้าลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวในจุดการค้าต่าง ๆ ที่สำคัญของ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน คือ เชียงราย พะเยา และน่านเท่านั้น (พิจารณาจุดการค้าจากทั้งสองฝั่ง) โดยได้ศึกษาพิจารณาถึงรายละเอียดของสภาพการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว รวมทั้งกฎระเบียบทางการค้าที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ตลอดจนปัญหาการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการค้า ระบบภาษี ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านการชำระเงิน และด้านการเดินทางเข้า - ออกประเทศ รวมทั้งประมาณการมูลค่าการค้าข้ามระบบในจุดการค้าต่าง ๆ ตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดดังกล่าว ซึ่งจะมีการกล่าวถึงในบทต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการลักลอบทำการค้านอกระบบตามแนวชายแดนไทย - ลาว : กรณีศึกษาของ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จังหวัดเชียงราย พะเยา และน่าน จะศึกษาข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการเดินทางไปศึกษาสภาพและสถานการณ์ทั่วไปของการค้าตามแนวชายแดนในจุดการค้าต่าง ๆ ของทั้ง 2 ประเทศ ตลอดจนสัมภาษณ์สอบถาม แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับหน่วยงานราชการ ธนาคารพาณิชย์ ผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ รายย่อย ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้ง 2 ฝ่าย และชาวบ้านที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนและทำกิจกรรมการค้าตามแนวชายแดน เพื่อรวบรวมข้อมูล โดยได้ประมวลเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นแรก : ศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นที่สอง : ศึกษา และรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารรายงาน เผยแพร่ของสำนักงานจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ด้านศุลกากร พาณิชย์จังหวัด ด้านตรวจคนเข้าเมือง ห้องว่าการแขวง แผนกการค้าแขวง แผนกภาษีแขวง ฯลฯ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของทั้งสองประเทศ

ขั้นที่สาม : ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งฝั่งไทย และสปป.ลาว ในจุดที่จะเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เช่น ทางฝั่งสปป.ลาวก็จะติดต่อประสานงานกับแผนกแถลงข่าวและวัฒนธรรมของจุดการค้าต่าง ๆ เช่น แขวงบ่อแก้ว แขวงไชยบุรี และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในสปป.ลาว ส่วนฝั่งไทยก็จะติดต่อกับสำนักงานจังหวัด ด้านศุลกากร พาณิชย์จังหวัด ด้านตรวจคนเข้าเมือง และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบน

ขั้นที่สี่ : ศึกษาข้อมูลภาคสนามอย่างต่อเนื่อง โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ชาวบ้านที่มีกิจกรรมตามแนวชายแดน ตลอดจนผู้ค้ารายใหญ่และรายย่อยอื่นๆ รวมทั้งสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างกัน

ขั้นที่ห้า : วิเคราะห์ข้อมูล และเสนอรายงานการศึกษา ในลักษณะของการพรรณนา และวิเคราะห์ตามข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเอกสาร แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และข้อมูลภาคสนามในแต่ละจุดการค้าที่ถูกกำหนดในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามตามขอบเขตของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเรื่องการค้าปลีกทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย เป็นการศึกษาในรูปแบบการสำรวจ (Survey Method) เพื่อศึกษาถึงกระบวนการในการทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ปัญหาการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ตลอดจนการลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย นำไปสู่การพัฒนาการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวให้มีการเติบโตมากขึ้น ตลอดจนแนวทางในการวางนโยบายของภาครัฐเพื่อพัฒนาการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ซึ่งจะส่งผลให้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในด้านอื่นๆ ต่อไป

ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลปฐมภูมิเป็นส่วนใหญ่ และได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิเพื่อช่วยสร้างความเข้าใจพื้นฐานในการศึกษา ช่วยออกแบบการศึกษา ตลอดจนช่วยให้ผลการศึกษามีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.1.1 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ก. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลเบื้องต้นของทั้งสองประเทศ ที่ได้จากเอกสารรายงานเผยแพร่ของสำนักงานจังหวัด หอการค้าฯ ข้างว่า การค้า การนำเข้า การส่งออก ด้านศุลกากร พาณิชย์จังหวัด แผนกการค้า ข้าง ด้านตรวจคนเข้าเมือง ประกอบกับหนังสือ และงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสถิติที่มีผู้รวบรวมไว้จากหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการค้าของ สปป.ลาว ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารแห่งชาติ สปป.ลาว กรมศุลกากร กรมภาษีของ สปป.ลาว พาณิชย์จังหวัด และแผนกการค้า ข้างของ สปป.ลาว เป็นต้น โดยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าการค้าไทย – สปป.ลาว จะใช้ข้อมูลที่ได้จาก กระทรวงพาณิชย์ และกรมศุลกากรของไทย เป็นหลัก

ข. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ประกอบการค้าส่งออก และนำเข้าของทั้งสองประเทศ ณ จุดการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน เชียงราย พะเยา และน่าน และการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าทั้งรายใหญ่ และรายย่อยที่ทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ในจุดการค้าต่างๆ ดังกล่าว รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของทั้งสองประเทศ

4.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

ก. แบบสอบถาม (Questionnaire)

การออกแบบสอบถามครอบคลุมถึงข้อมูลที่ต้องการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลักๆ ดังนี้ (ตัวอย่างแบบสอบถามแสดงไว้ในภาคผนวก ง)

(1) ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สัญชาติ ระดับการศึกษา ระดับการค้ำที่ทำ ประเภทการค้า ประเภทสินค้าที่ทำการค้ำ วงเงินเฉลี่ยต่อการค้ำแต่ละครั้งจำนวนครั้งที่ทำการค้ำในแต่ละเดือน และวิธีทำการค้ำของผู้ค้ำ เป็นต้น

(2) ปัญหาและอุปสรรคในการทำการค้ำชายแดนไทย – สปป.ลาว ได้แก่ ปัญหาด้านภาษีอากร ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านการชำระเงิน และด้านการเดินทางเข้า – ออกประเทศ

(3) ปัญหาและอุปสรรคในการทำการค้ำชายแดนไทย – สปป.ลาว เป็นคำถามปลายเปิด และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้ให้สัมภาษณ์ เช่น การแก้ไขปัญหาดังกล่าว

- **แบบสังเกต** ในการสัมภาษณ์ และเก็บตัวอย่างโดยการใช่แบบสอบถามนั้น จะมีการใช่แบบสังเกตควบคู่ไปด้วย เพื่อให้เป็นข้อมูลประกอบในการประเมินคำตอบที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่าง โดยรายละเอียดของแบบสังเกตจะประกอบด้วย เวลา วัน และวันที่ให้สัมภาษณ์ สภาพแวดล้อมในวันที่ให้สัมภาษณ์ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ประเภทสินค้าของผู้ค้ำที่ให้สัมภาษณ์ ปริมาณและมูลค่าของสินค้าดังกล่าวจากการสังเกต การปฏิบัติตัวของผู้ค้ำดังกล่าวในการเดินทางเข้า - ออกด่าน การให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม เป็นต้น

ข. การทดสอบแบบสอบถาม (Pretesting)

ผู้ศึกษาได้ทำการทดสอบแบบสอบถามโดยทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าในจังหวัดเชียงราย จำนวน 10 ตัวอย่าง และแขวงบ่อแก้ว จำนวน 10 ตัวอย่าง เพื่อทดสอบความเข้าใจแบบสอบถาม ผลปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจคำถามของแบบสอบถาม แต่ผู้ค้ำรายใหญ่ (ผู้ประกอบการที่จดทะเบียนนิติบุคคล) และผู้ค้ำรายย่อย (ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล) จะมีมูลค่าการค้าในแต่ละเดือนต่างกันมาก ทำให้การแบ่งช่วงมูลค่าการค้าที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามไม่ครอบคลุม ดังนั้นผู้ศึกษาจึงดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมูลค่าการค้าให้เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถระบุมูลค่าการค้าได้ชัดเจนมากขึ้น

4.1.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการออกเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้ทำการกำหนดรายละเอียดในประเด็นสำคัญต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- **วิธีการสำรวจ** การศึกษานี้ได้เลือกวิธีการใช่แบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในลักษณะตัวต่อตัว เนื่องจากเป็นวิธีการที่สามารถได้มาซึ่งข้อมูลที่มีคุณภาพที่สุด โดยที่ผู้สัมภาษณ์สามารถอธิบาย และใช้สื่อประกอบการสอบถามได้อย่างเต็มที่

- กลุ่มเป้าหมาย หมายถึง กลุ่มของประชาชนทั้งที่เป็นสัญชาติไทย และสัญชาติลาว ที่ทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ในจุดที่ทำการค้าสำรวจของ 3 จังหวัด ในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในจุดการค้าต่าง ๆ ดังกล่าว ประกอบด้วย 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

- 1). กลุ่มผู้ค้ารายใหญ่ หมายถึงผู้ค้าที่ทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ที่เป็นนิติบุคคล หรือสหกรณ์ที่มีวัตถุประสงค์ในการนำเข้าและส่งออกสินค้าในจุดการค้าต่าง ๆ ตามที่ได้มีการกำหนดไว้ในขอบเขตของการวิจัย โดยได้รับอนุมัติจากรัฐบาลของตน

❖ วิธีการสำรวจผู้ค้ารายใหญ่

ในขั้นแรกกำหนดส่งแบบสอบถามไปตามชื่อ และที่อยู่ของผู้ประกอบการที่ได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยในฝั่งไทยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากพาณิชย์จังหวัด ด้านศุลกากร ธนาคารแห่งประเทศไทย และหอการค้า ในขณะที่ฝั่งสปป.ลาว ก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากแผนกการค้าแขวง และแผนกภาษีแขวง โดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ แล้วจึงทำแผนออกสำรวจเพื่อพบผู้ประกอบการ และทวงแบบสอบถามด้วยตัวเอง เพื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ในจังหวัดที่ผู้ประกอบการทำการค้าอยู่ และสอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับการค้านอกระบบ ตลอดจนปัญหาการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ในด้านต่างๆ ณ จุดการค้าดังกล่าว

- 2). กลุ่มผู้ค้ารายย่อย หมายถึงผู้ค้าที่ทำการค้า หรือผู้ที่ทำการซื้อ - ขาย และแลกเปลี่ยนสินค้า โดยไม่ได้กระทำในนามของนิติบุคคลของทั้งสองประเทศตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ณ จุดการค้าตามที่ได้มีการกำหนดไว้ในขอบเขตของการวิจัย

❖ วิธีการสำรวจผู้ค้ารายย่อย

ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลควบคู่กับการพูดคุยเพื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม ตลอดจนรับฟังข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

- 3). เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หมายถึง เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่างๆ ของทั้งสองประเทศที่อยู่ในพื้นที่ที่ศึกษา เช่น เจ้าหน้าที่ด่านตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ศุลกากร เจ้าหน้าที่พาณิชย์จังหวัด เจ้าหน้าที่หอการค้า เจ้าหน้าที่ธนาคารของสาขาธนาคารพาณิชย์ เจ้าหน้าที่ที่ทำงานเกี่ยวกับการขนส่ง และบริษัทขนส่งที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ

❖ วิธีการสำรวจเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยประเด็นที่สัมภาษณ์จะเกี่ยวข้องกับการให้บริการของหน่วยงานดังกล่าวที่เกี่ยวกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ปัญหาที่พบไม่ว่าจะเป็น ปัญหา

ทางด้านการค้า การเดินทางเข้า – ออกประเทศ การขนส่งและการชำระเงิน ประกอบกับการสอบถามถึงความคิดเห็นที่มีต่อการลักลอบทำการค้า และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เป็นต้น

- จุดสำรวจ เนื่องจากข้อจำกัดของการทำการวิจัยในด้านค่าใช้จ่าย กำลังคนในการสำรวจ ข้อมูล และเวลา ตลอดจนความปลอดภัยในการเดินทางเข้าสู่พื้นที่บางแห่ง และข้อจำกัดอื่นๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้ไม่สามารถทำการเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย หรือประชาชนทุกคนที่ทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวได้ แต่จะสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มตัวอย่าง ที่ทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวทั้งสองฝั่งในจุดการค้าของ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย คือ เชียงราย พะเยา และน่านเท่านั้น โดยมีรายละเอียดของจุดการค้าดังที่ได้ระบุไว้ในขอบเขตของการวิจัย

- วันที่สำรวจ เพื่อให้การสำรวจสามารถครอบคลุมพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายในทุกลักษณะ การศึกษานี้ได้เลือกทำการสำรวจกลุ่มตัวอย่างทุกวัน โดยเป็นวันทำงาน (วันจันทร์ถึงวันศุกร์) และวันหยุดสุดสัปดาห์ (วันเสาร์ และวันอาทิตย์) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลาย และสมบูรณ์ที่สุด โดยใช้เวลาออกสำรวจภาคสนามทั้งสิ้น 1 เดือน ระยะเวลา 31 วัน ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม – 31 มีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้มีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในพื้นที่แขวงบ่อแก้วและแขวงไซยะบุรีในช่วง วันที่ 11 มิถุนายน ถึง วันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) เป็นระยะเวลาเพิ่มอีกทั้งสิ้น 25 วัน

4.2 การเลือกตัวอย่าง

4.2.1 วิธีการเลือกตัวอย่าง

ผู้ศึกษาได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนในการศึกษาโดยขึ้นกับแต่ละประเภทของกลุ่มตัวอย่าง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ค้ารายใหญ่ (นิติบุคคล) ผู้ศึกษาเลือกกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้โดยใช้วิธีไม่ใช้หลักทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในกลุ่มผู้ประกอบการกิจการการค้ารายใหญ่ตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย โดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทางฝั่งไทย ประกอบด้วย ด่านตรวจคนเข้าเมือง พาณิชย์จังหวัด ด้านศุลกากร สาขานาการพาณิชย์ และหอการค้าใน 3 จังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบน และทางฝั่งสปป.ลาวประกอบด้วยแผนกการค้า แขวง แผนกภาษีแขวง และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของแขวงบ่อแก้ว และแขวงไซยะบุรี โดยมีกลุ่มผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ (นิติบุคคล) ทั้งสิ้น ประมาณ 80 ราย (ทั้งไทย และลาว)

2). กลุ่มผู้ค้ารายย่อย (ไม่ได้เป็นนิติบุคคล) เนื่องจากผู้ค้ารายย่อยที่จำแนกเป็นพ่อค้าไทย และพ่อค้าลาวในแต่ละด้าน มีจำนวนไม่มากนัก (ตารางที่ 4.1) อีกทั้งเวลาการสำรวจในแต่ละด้านมีอยู่อย่างจำกัด คือ ประมาณ 5 – 7 วัน เท่านั้น ประกอบกับในช่วงของการทดสอบแบบสอบถาม (Pretesting) ผู้ศึกษาประสบปัญหาหากมีการใช้วิธีการสุ่มในการเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ค้ารายย่อย เนื่องจากจำนวนผู้ค้ารายย่อยในแต่ละด้านมีไม่มาก ทำให้การสุ่มตัวอย่างแต่ละครั้งจะเจอแต่นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปที่เข้ามาซื้อของเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น ดังนั้นในการศึกษาผู้ค้ารายย่อยนี้ผู้ศึกษาจึงได้คัดเลือกผู้ค้ารายย่อยทั้งหมดที่ทำการค้าในช่วงเวลานั้นๆ โดยการสอบถามผู้เดินทางผ่านด่านทั้งไป และกลับ จากนั้นจึงคัดเลือกสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มพ่อค้าไทยหรือลาวที่เป็นผู้ค้ารายย่อยเท่านั้น

4.2.2 ขนาดตัวอย่าง

จำนวนผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว (ทั้งไทย และลาว) ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยมีทั้งสิ้น 402 ราย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามนี้สามารถจัดเก็บข้อมูลได้ทั้งสิ้น 211 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.48 โดยการศึกษารั้งนี้ศึกษาเฉพาะจังหวัดชายแดนในเขตภาคเหนือตอนบนที่มีจุดการค้าระหว่างกันในจังหวัดเชียงราย พะเยา และน่านของไทย กับแขวงบ่อแก้ว และแขวงไซยะบุรีของสปป.ลาว ซึ่งการกำหนดขนาดตัวอย่างนี้จะขึ้นกับแต่ละประเภทของกลุ่มตัวอย่างว่าเป็นผู้ค้ารายใหญ่ (นิติบุคคล) หรือผู้ค้ารายย่อย (ไม่ใช่นิติบุคคล) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1). กลุ่มผู้ค้ารายใหญ่ (นิติบุคคล) การศึกษากลุ่มผู้ค้ารายใหญ่นี้ ได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยฝั่งไทยได้ขอความร่วมมือจากด่านตรวจคนเข้าเมือง พาณิชยจังหวัด ด้านศุลกากร และสาขาธนาคารพาณิชย์ของจังหวัดชายแดนในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย ในขณะที่ทางฝั่งสปป.ลาวได้ขอความร่วมมือจากแผนกการค้าแขวง และแผนกภาษีแขวง ส่งรายชื่อผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ที่ทำการค้าระหว่างไทย – สปป.ลาว และมาคัดเลือกรายชื่อผู้ประกอบการที่เข้ากันออกเหลือทั้งสิ้นประมาณ 80 ราย ส่งแบบสอบถามไปยัง 80 ราย อย่างไรก็ตามผลการปฏิบัติจริงผู้ศึกษาสามารถจัดเก็บข้อมูลได้ทั้งสิ้น 41 ราย คิดเป็นร้อยละ 51.25

2). กลุ่มผู้ค้ารายย่อย (ไม่ได้เป็นนิติบุคคล) การศึกษากลุ่มผู้ค้ารายย่อยนี้ได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานทั่วไป และลักษณะของผู้ค้ารายย่อยที่ทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวในพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างพิจารณาอยู่บนพื้นฐานของข้อจำกัดมากมาย ได้แก่ ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ระยะเวลาในการศึกษา

กำลังคนในการสำรวจข้อมูล ตลอดจนข้อจำกัดด้านความปลอดภัย ทำให้ไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มเป้าหมายได้ทั้งหมด โดยในการสำรวจ และเก็บข้อมูลภาคสนามนี้สามารถจัดเก็บข้อมูลได้ทั้งสิ้น 170 ราย จากจำนวนผู้ค้ารายย่อยทั้งหมดประมาณ 322 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.79

**ตารางที่ 4.1 จำนวนผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัด
ในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย (แยกรายด้าน)**

ด้าน	ผู้ค้ารายใหญ่ (นิติบุคคล)		ผู้ค้ารายย่อยและ บุคคลทั่วไป (ไม่ใช่นิติบุคคล)		รวม
	พ่อด้า ไทย	พ่อด้า ลาว	พ่อด้า ไทย	พ่อด้า ลาว	
เชียงใหม่					
- ด้านเชียงของ-ห้วยทราย	22	20	65	33	140
- ด้านเชียงแสน-ต้นฝั้น	1	-	56	27	84
พะเยา					
- จุดผ่อนปรนบ้านฮวก-บ้านปางมอน	-	-	30	25	55
น่าน					
- ด้านห้วยโก๋น-เมืองเงิน(น้ำเงิน)	20	17	17	19	73
- จุดผ่อนปรนแม่สะแตง-บ้านป่าหว่าน	-	-	11	12	23
- จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชลแดน-บ้านเต สอง	-	-	15	12	27
รวม	43	37	194	128	402
	80		322		

ที่มา: สำนักงานพาณิชย์จังหวัด ด้านศุลกากรประจำจังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทย
แผนกการค้าแขวง และแผนกภาษีแขวงชายแดนภาคเหนือของสปป.ลาว ณ เดือนมีนาคม
พ.ศ.2544(ค.ศ.2001)

**ตารางที่ 4.2 จำนวนตัวอย่างของผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว
ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยที่สามารถจัดเก็บข้อมูลได้ (แยกรายด้าน)**

ด้าน	ผู้ค้ารายใหญ่ (นิติบุคคล)		ผู้ค้ารายย่อยและ บุคคลทั่วไป (ไม่ใช่นิติบุคคล)		รวม
	พ่อค้า ไทย	พ่อค้า ลาว	พ่อค้า ไทย	พ่อค้า ลาว	
เชียงราย					
- ด้านเชียงของ-ห้วยทราย	10	13	20	20	63
- ด้านเชียงแสน-ต้นฝั้น	-	-	15	15	30
พะเยา					
- จุดผ่อนปรนบ้านฮวก-บ้านปางมอน	-	-	15	15	30
น่าน					
- ด้านห้วยโก๋น-เมืองเงิน(น้ำเงิน)	8	10	15	15	48
- จุดผ่อนปรนแม่สะแตง-บ้านป่าหว่าน	-	-	10	10	20
- จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชลแดน-บ้านเต สอง	-	-	10	10	20
รวม	18	23	85	85	211
	41		170		

4.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมแบบสอบถามแล้ว ผู้ศึกษาได้ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์แบบ
ของแบบสอบถาม หลังจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น (Basic Analysis) โดยแยกเป็น
ข้อมูลแสดงจำนวน และร้อยละของตัวแปรแต่ละตัว ได้แก่ ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
ประเภทกิจการ ประเภทผู้ประกอบการ ประเภทสินค้าที่ส่งออก – นำเข้า มูลค่าการค้าในแต่ละครั้ง
จำนวนครั้งที่ทำการค้าในแต่ละเดือน วิธีการชำระภาษี วิธีการชำระเงินค่าสินค้า วิธีการเดินทางเข้า
– ออกประเทศ และวิธีการขนส่งสินค้าเข้า – ออก เพื่อให้ทราบลักษณะเบื้องต้นของการศึกษา

สำหรับการประมาณการมูลค่าการค้าอันนอกระบบ หรือการลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยนี้ ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ประเภทกิจการ มูลค่าการค้า ประเภทของสินค้าที่นำเข้า – ส่งออก วิธีการนำเข้า – ส่งออก จำนวนครั้งในการทำการค้าในแต่ละเดือน และกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า – ส่งออก จากนั้นหามูลค่าการค้าอันนอกระบบ หรือมูลค่าการลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวของกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมาประมาณการมูลค่าการค้าอันนอกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยของกลุ่มประชากรตามสูตรที่ใช้ในการคำนวณดังต่อไปนี้

$$R = \frac{x_1 + x_0}{x_0} = \frac{X_1 + X_0}{X_0}$$

โดยที่ $x_0 = \sum_i x_{0i}$, $x_1 = \sum_j x_{1j}$

กำหนดให้	x_1	=	มูลค่าการลักลอบทำการค้าของกลุ่มตัวอย่าง (Sample)
	x_0	=	มูลค่าไม่ลักลอบทำการค้าของกลุ่มตัวอย่าง (Sample)
	X_1	=	มูลค่าการลักลอบทำการค้าของประชากร (Population)
	X_0	=	มูลค่าไม่ลักลอบทำการค้าของประชากร (Population)
	j	=	จำนวนตัวอย่างที่ลักลอบทำการค้า
	i	=	จำนวนตัวอย่างที่ไม่ลักลอบทำการค้า

อนึ่ง ในการประมาณการมูลค่าการค้าอันนอกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย คือ เชียงราย พะเยา และน่านนี้ จะคิดจากราคาของฝั่งไทย และแยกพิจารณาเป็นรายด้านโดยประกอบด้วยจุดผ่านแดนถาวร 3 แห่ง และจุดผ่อนปรน 3 แห่ง รวมเป็น 6 แห่ง ดังรายละเอียดในขอบเขตของกรวิจัย นอกจากนี้ในการประมาณการมูลค่าการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวในแต่ละด้านจะแยกพิจารณาระหว่างมูลค่าการส่งออกและมูลค่าการนำเข้า เพื่อให้สามารถทราบถึงโครงสร้างที่แท้จริงของการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ซึ่งผู้ศึกษาเชื่อว่า จะสามารถใช้เป็นประโยชน์เพื่อประกอบเป็นข้อมูลให้แก่ผู้สนใจศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ ทางด้านการค้าระหว่างประเทศมากกว่าการวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างการส่งออกและการนำเข้า

บทที่ 5

ผลการศึกษเกี่ยวกับสถานการณ์การค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย

ประเทศไทยมีแนวชายแดนติดต่อกับสปป.ลาวเป็นระยะทาง 1,730 กิโลเมตร มีเขตติดต่อกับจังหวัดชายแดน 11 จังหวัด คือ หนองคาย มุกดาหาร อุบลราชธานี นครพนม เลย น่าน พะเยา อุดรดิตถ์ เชียงราย พิชณุโลก และอำนาจเจริญ โดยผ่านช่องทางการค้าชายแดน จำนวน 36 แห่ง เป็นจุดผ่านแดนถาวร 13 แห่ง จุดผ่านแดนชั่วคราว 2 แห่ง และจุดผ่อนปรน 21 แห่ง ดังที่กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ จุดการค้าและเส้นทางการค้าในบทที่ 3

พื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีชายแดนติดต่อกับสปป.ลาว มีความยาวทั้งหมดประมาณ 493 กิโลเมตร แบ่งเป็นพื้นที่ภูเขาและป่าไม้ประมาณ 403 กิโลเมตร และแม่น้ำโขง 90 กิโลเมตร โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับสปป.ลาว คือ จังหวัดเชียงราย (มีชายแดนติดต่อยาว 180 กม. เป็นพื้นที่ภูเขา 90 กม. และแม่น้ำโขง 90 กม.) พะเยา (มีชายแดนติดต่อยาว 36 กม. เป็นพื้นที่ภูเขาทั้งหมด) และน่าน (มีชายแดนติดต่อยาว 277 กม. เป็นพื้นที่ภูเขา และป่าไม้ทั้งหมด) ในขณะที่สปป.ลาว มีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับจังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย 2 แขวง (จังหวัด) คือ แขวงบ่อแก้วติดต่อกับจังหวัดเชียงราย มีเมืองสำคัญ เช่น เมืองห้วยทราย เมืองต้นผึ้ง และแขวงไชยะบุรี ติดต่อกับจังหวัดพะเยาและน่าน มีเมืองสำคัญ คือ เมืองเงิน เมืองเชียงฮ่อน – หงสา เป็นต้น

จังหวัดต่างๆ ดังกล่าวมีจุดผ่านแดนที่เป็นทางการให้ประชาชนทั้ง 2 ประเทศเดินทางเข้า-ออกประเทศ และมีการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน ในส่วนนี้ผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจภาคสนามในจุดการค้าของ 3 จังหวัดดังกล่าว โดยมีผลการสำรวจดังต่อไปนี้

5.1 ผลการสำรวจบริเวณจุดการค้าเชียงราย – บ่อแก้ว

5.1.1 สภาพทั่วไป

5.1.1.1 สภาพทั่วไปจังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงรายตั้งอยู่เหนือสุดของประเทศไทย อยู่ที่ ละติจูด $19^{\circ} 54' 37''$ และ ลองจิจูด $99^{\circ} 50' 11''$ ห่างจากกรุงเทพฯ 829 กิโลเมตร สามารถเดินทางไปได้หลายเส้นทางทั้งทางรถยนต์ เครื่องบิน และรถไฟ มีอาณาเขตทางทิศเหนือติดกับสหภาพพม่า ทิศใต้ติดกับจังหวัดลำปางและ

พะเยา ทิศตะวันตกติดกับจังหวัดเชียงใหม่ และสหภาพพม่า และทิศตะวันออกติดกับสปป.ลาว และจังหวัดพะเยา

จังหวัดเชียงรายมีพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ทางด้านทิศตะวันออกที่ติดต่อกับชายแดนสปป.ลาว คือ เชียงแสน เชียงของ เวียงแก่น และเทิง โดยมีความยาวของชายแดนทั้งหมดประมาณ 180 กม.(เป็นพื้นที่ภูเขาประมาณ 90 กม. และแม่น้ำโขงประมาณ 90 กม.) มีเมืองที่สำคัญ คือ เมือง เชียงแสน และเชียงของ

จังหวัดเชียงรายมีช่องทางติดต่อทำการค้าไทย – สปป.ลาว โดยผ่านด่านศุลกากรเชียงของ และด่านศุลกากรเชียงแสน รวม 6 แห่ง ได้แก่

จุดผ่านแดนถาวร จำนวน 2 แห่ง คือ

- (1) จุดบ้านเชียงของ บริเวณตำบลเวียง อำเภอเชียงของ ตรงข้ามกับ เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว โดยกระทรวงมหาดไทยได้ ประกาศเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวร ตั้งแต่วันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2532 (ค.ศ.1989) เป็นต้นมา
- (2) จุดบ้านเชียงแสน บริเวณตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน ตรงข้ามกับ เมืองต้นฝิ่ง แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว โดยกระทรวงมหาดไทยได้ ประกาศเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวร ตั้งแต่วันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533 (ค.ศ.1990) เป็นต้นมา

จุดผ่อนปรน จำนวน 4 แห่ง คือ

- (1) จุดบ้านแจ่มป่อง บริเวณหมู่ที่ 5 ตำบลหลาย่างว อำเภอยางแสน ตรงข้ามกับ บ้านด่าน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว
- (2) บ้านร่มโพธิ์ทอง อ.เทิง – บ้านปากไฮ เมืองคอบ แขวงไชยบุรี
- (3) บ้านสวนดอก อ.เชียงแสน – บ้านสีเมืองงาม แขวงบ่อแก้ว
- (4) บ้านสบรวก อ.เชียงแสน – บ้านเมืองมอม เมืองต้นฝิ่ง แขวงบ่อแก้ว (เป็นจุดผ่อนปรนระหว่างไทย – พม่าด้วย)

5.1.1.2 สภาพทั่วไปแขวงบ่อแก้ว

แขวงบ่อแก้วเป็นแขวงใหม่ที่แยกออกมาจากแขวงหลวงน้ำทาเมื่อปี พ.ศ.2526(ค.ศ.1983) ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของสปป.ลาว แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 เมือง และ 1 เขต

พัฒนา¹ คือ เมืองห้วยทราย เมืองต้นผึ้ง เมืองเม็ง เมืองผาอุดม เมืองปากทา และเขตพัฒนาน้ำอยู่ ประกอบด้วย 375 หมู่บ้าน โดยมีเมืองห้วยทรายเป็นที่ตั้งของที่ทำการแขวงบ่อแก้วอยู่ตรงข้ามกับอำเภอเชียงของ เป็นศูนย์กลางการบริหารราชการและการค้าของแขวงบ่อแก้ว

อาณาเขตติดต่อของแขวงบ่อแก้วมีดังนี้ ทิศเหนือและทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดกับสหภาพพม่า และแขวงหลวงน้ำทา ทิศใต้ติดกับแขวงอุดมไชย ทิศตะวันออกติดกับแขวงหลวงน้ำทา และแขวงอุดมไชย และทิศตะวันตกติดกับประเทศไทยด้านอำเภอเชียงของ และอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พรมแดนทางด้านทิศตะวันตกนี้ยาวประมาณ 127 กิโลเมตร โดยมีพรมแดนติดต่อทางพื้นดินประมาณ 37 กิโลเมตร และมีแม่น้ำโขงเป็นพรมแดนยาวประมาณ 90 กิโลเมตร ซึ่งการที่มีแม่น้ำโขงเป็นพรมแดนนั้น ทำให้มีการลักลอบทำการค้าชายแดนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากในแม่น้ำโขงมีเกาะดอนอยู่มาก จึงถูกทำเป็นที่พักสินค้า รอการขนสินค้าข้ามไปยังอีกประเทศหนึ่ง เวลาที่ไม่มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลตรวจตรา

นอกจากนี้ ยังพบว่าพื้นที่ทางทิศเหนือและทิศตะวันตกเฉียงเหนือของแขวงบ่อแก้ว ที่อยู่ในพื้นที่ของเมืองต้นผึ้ง (อยู่ตรงข้ามอำเภอเชียงแสน) ซึ่งมีอาณาเขตติดกับสหภาพพม่าเป็นระยะทางยาวกว่า 98 กิโลเมตร ทำให้มีการลักลอบนำสินค้าเกษตรจากสปป.ลาวผ่านสหภาพพม่าในเขตของว้าแดง แล้วลักลอบนำเข้าประเทศไทยโดยผ่านด่านที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

เนื่องจากข้อจำกัดต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 ที่เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้ศึกษาไม่สามารถศึกษาจุดการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวในจังหวัดเชียงรายและแขวงบ่อแก้วได้ทุกจุด ประกอบกับจุดการค้าที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษานี้ เป็นจุดที่มีความสำคัญมากต่อการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว เนื่องจากมีมูลค่าการค้าชายแดนในระดับสูง นอกจากนี้จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า แม้ว่าการค้าในระบบที่ด่านเหล่านี้จะอยู่ในระดับสูง แต่ก็พบว่าการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวยังคงมีอยู่ และมีสัดส่วนที่สูงเนื่องจากการลักลอบเป็นกระบวนการ และกระทำกันอย่างเป็นระบบ ดังนั้น ในที่นี้ผู้ศึกษาจะศึกษาเฉพาะจุดผ่านแดนถาวร 2 แห่ง เท่านั้น คือ จุดผ่านแดนถาวรเชียงของ - ห้วยทราย และจุดผ่านแดนถาวรเชียงแสน - ต้นผึ้ง

5.1.2 สภาพการค้าและการชำระเงิน

5.1.2.1 สภาพการค้าแขวงบ่อแก้ว

การค้าภายหลังการปลดปล่อยประเทศเมื่อปี พ.ศ.2518(ค.ศ.1975) เป็นการค้านอกระบบที่ลักลอบซื้อขายกันตามบริเวณชายแดนไทย – สปป.ลาว ด้านแขวงบ่อแก้ว ทั้งนี้เพราะปิด

¹ แผนกแผนการ – การร่วมมือแขวงบ่อแก้ว แขวงสถิติแขวงบ่อแก้ว, YEARPLAN 2000 – 2001 (บ่อแก้ว: แผนกแผนการ – การร่วมมือแขวงบ่อแก้ว แขวงสถิติแขวงบ่อแก้ว,ค.ศ.2000).

ชายแดน แต่ประชาชนลาวจำเป็นจะต้องใช้สินค้าอุปโภคบริโภคจากไทย จึงมีการลักลอบนำข้ามไปในช่วงกลางคืน โดยที่ทางการสปป.ลาวได้ผ่อนปรนให้เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน จากคำบอกเล่าของพ่อค้า แม่ค้าเมืองห้วยทรายกล่าวว่า ภายหลังจากปลดปล่อยใหม่ๆ พ่อค้าขายส่งจากแขวงต่างๆ ในภาคเหนือ ตั้งแต่แขวงผังสาลี หลวงน้ำทา อุดมไชย หลวงพระบาง ไชยะบุรี และแขวงหัวพัน เดินทางมาหาซื้อสินค้าที่ตลาดเมืองห้วยทรายเพื่อนำไปจำหน่ายต่อให้แก่พ่อค้ารายย่อยในท้องถิ่น สำหรับสื่อกลางที่ใช้ในการแลกเปลี่ยน หรือชำระค่าสินค้านั้นจะนิยมใช้เงินหมั้น (เงินเหรียญฝรั่งเศส) ทั้งนี้เพราะเงินบาทยังไม่แพร่หลายในฝั่งสปป.ลาว ส่วนเงินกีบพ่อค้าแม่ค้าในฝั่งไทยไม่ยอมรับ²

เมื่อรัฐบาลประกาศใช้นโยบาย กลไกเศรษฐกิจแผนใหม่ (New Economic Mechanism) ในปี พ.ศ.2529(ค.ศ.1986) ซึ่งเปิดโอกาสให้เอกชนลาวสามารถค้าขายได้โดยเสรี ทำให้การค้าขยายตัวอย่างรวดเร็ว และต่อมากการค้าชายแดนระหว่างเชียงขวาง และแขวงบ่อแก้ว ยิ่งมีการขยายตัวมากยิ่งขึ้นภายหลังจากที่กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเปิดจุดผ่านแดนถาวรที่อำเภอเชียงของ และที่อำเภอเชียงแสน และรัฐบาลสปป.ลาวมีนโยบายเปิดประเทศให้มีการค้าเสรีมากขึ้น ประกอบกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่าง 4 ประเทศเริ่มมีการเคลื่อนไหว และมีความเป็นไปได้มากขึ้น โดยเฉพาะบริเวณจุดการค้าอำเภอเชียงของกับเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ซึ่งเป็นประตูการค้าในการส่งสินค้าออกที่สำคัญของไทย ปัจจุบันปริมาณการค้าได้ขยายตัวไปยัง 6 แขวงในภาคเหนือของสปป.ลาว ได้แก่ แขวงอุดมไชย แขวงหลวงพระบาง แขวงเชียงขวาง แขวงหลวงน้ำทา แขวง หัวพัน และแขวงผังสาลี และยังคงต่อเนื่องไปถึงชายแดนเมืองล่า และบางส่วนในประเทศเวียดนาม

การค้าชายแดนบริเวณเชียงของ - ห้วยทราย จากการขยายตัวของการค้าดังกล่าว กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศให้เป็นจุดผ่านแดนถาวร เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ.2532(ค.ศ.1989) และรัฐบาลสปป.ลาวได้ประกาศให้เมืองห้วยทรายเป็นด่านสากล เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) เพื่อรองรับการค้าที่เพิ่มขึ้น ด้วยความพร้อมของเมืองห้วยทรายซึ่งเป็นที่ตั้งของที่ทำกาแขวงบ่อแก้ว ทำให้จุดการค้า เชียงของ - ห้วยทราย ทวีความสำคัญขึ้น นอกจากนี้หากถนนเชื่อมระหว่างแขวงต่างๆ ในภาคเหนือของสปป.ลาวแล้วเสร็จ จะส่งผลให้การค้าระหว่างเชียงขวางกับแขวงบ่อแก้วยิ่งขยายตัวมากขึ้น ประกอบกับการเปิดด่านสากลที่จุดการค้าเมืองห้วยทราย - เชียงของครั้งนี้ ยังได้ก่อให้เกิดผลดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย - สปป.

² สัมภาษณ์ นายธง และนางพอน, พ่อค้า แม่ค้าบ้านห้วยทรายเหนือ เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว, วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2544(ค.ศ.2001).

ลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการเพิ่มพูนความสัมพันธ์อันดีระหว่างจังหวัดเชียงรายกับแขวงบ่อแก้ว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันไปสู่การสำรวจเส้นทางมิตรภาพไทย - สปป.ลาว - จีน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงตอนบน ในเขตพื้นที่สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจต่อไปในอนาคต

ที่ด่านเชียงของ - ห้วยทราย ทุกๆ วันศุกร์ จะมีตลาดนัดสินค้าอุปโภคบริโภค ในเขตสุขาภิบาล อ.เชียงของ โดยประชาชนชาวลาวจากเมืองห้วยทรายจะเดินทางเข้ามาซื้อสินค้าในอำเภอเชียงของ โดยใช้เรือหางยาว หรือรถบรรทุกขึ้นโป๊ะหรือเรือบัคในการขนส่ง ทั้งนี้พ่อค้าที่มาเปิดตลาดจำหน่ายสินค้านั้นเป็นพ่อค้าเร่ที่มาจากจังหวัดอื่นๆ เช่น พะเยา พิษณุโลก และจังหวัดในภาคกลางประมาณ 20 - 30 ราย โดยมีมูลค่าการค้าซื้อขายประมาณ 2 - 3 แสนบาทต่อรายต่อเดือน

ส่วนพ่อค้าส่งออกไทยในเขตตัวอำเภอเชียงของ ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าท้องถิ่น ซึ่งจะมีการค้าขายกับพ่อค้าลาวฝั่งเมืองห้วยทรายเป็นประจำอยู่แล้ว ถ้าพ่อค้าลาวต้องการสินค้าใดก็จะมี การสั่งสินค้าไว้ในวันหยุดของทุกสัปดาห์ และจะมารับสินค้าดังกล่าวในวันศุกร์ โดยพ่อค้าขายส่งฝั่งเมืองห้วยทราย จะส่งสินค้าไปขายต่อถึงหลวงพระบางเพื่อกระจายต่อไปสู่แขวงต่างๆ ในภาคเหนือของสปป.ลาว ประมาณร้อยละ 70 - 80 ของมูลค่าการค้าทั้งหมด และที่เหลือจะขายในตัวเมืองห้วยทราย และเมืองต่างๆ ในละแวกนั้น ทางด้านการนำเข้าสินค้าจากสปป.ลาว นั้น สินค้าเข้าที่สำคัญได้แก่ ถ่านหินลิกไนต์ ซึ่งบริษัทเวียงจันทน์ซึ่งเป็นบริษัทนำเข้าลิกไนต์ของไทยแต่จดทะเบียนในสปป.ลาว เป็นผู้นำเข้าถ่านหินจากแหล่งแร่ในเมืองน้ำเงินของสปป.ลาว รวมถึงสินค้าประเภทไม้แปรรูปที่บริษัทไทยได้รับสัมปทานการตัดไม้ในฝั่งสปป.ลาว นำไม้แปรรูปเข้าประเทศทางด้านอำเภอเชียงของด้วย

สำหรับการค้าชายแดนบริเวณเชียงแสน - ดันผึ่ง เปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวร เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2533(ค.ศ.1990) มีสภาพเป็นด่านท้องถิ่นที่ติดต่อกับพ่อค้าสินค้า จากอำเภอเชียงแสนเข้าไปจำหน่ายในเขตเมืองตันผึ่ง และบ้านมอม โดยปัจจุบันปริมาณการค้าที่ด่านนี้ก็เพิ่มขึ้นมาก แม้ว่าจะมีไม่มากเท่ากับด่านเชียงของ - ห้วยทราย ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ด่านตันผึ่ง - เชียงแสน ยังไม่ได้เปิดเป็นด่านสากล กิจกรรมหรือธุรกรรมต่างๆ ที่ต้องผ่านด่านสากล ต้องไปกระทำที่ด่านสากลเชียงของ - ห้วยทรายเท่านั้น จึงทำให้การค้าและการเดินทางเข้าออกในด่านนี้มีไม่มากเท่าด่านเชียงของ - ห้วยทราย ประกอบกับเมืองตันผึ่งเป็นเมืองปิดที่การคมนาคมทางบกเชื่อมโยงกับแขวงต่างๆ และเมืองห้วยทรายซึ่งเป็นด่านสากลยังไม่สะดวก การค้าจึงมีลักษณะเป็นการค้าระหว่างประชาชนบริเวณชายแดนเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ขณะนี้การค้ากับจีนตอนใต้ได้ขยายตัวมากขึ้น โดยใช้การขนส่งทางน้ำในแม่น้ำโขง แต่ก็ยังพบว่ายังมีปัญหา ซึ่งเป็นผลมาจาก

ปัญหาเรื่องการขนส่ง และการขนส่งสินค้าลงที่ด่านต้นฝั้ง - เชียงแสนไม่สะดวก เนื่องจากเมืองต้นฝั้ง ยังไม่สามารถปฏิบัติพิธีการทางศุลกากรได้ ดังนั้นจึงยังปรากฏว่า สินค้าไทยบางส่วนได้บรรทุก เรือไปยังท่าเรือเชียงก๊ก เพื่อส่งไปจำหน่ายที่เมืองสิง และเขตสิบสองปันนา ส่วนสินค้าออกของ สปป.ลาวส่วนใหญ่จะส่งไปผ่านพิธีศุลกากรที่ด่านบ้านมอม ซึ่งอยู่ด้านเหนือสามเหลี่ยมทองคำขึ้นไปเล็กน้อย เพื่อส่งข้ามแม่น้ำโขงไปยังฝั้งพม่าที่บ้านบุง แล้วนำสินค้าลำเลียงไปรวมกันที่บ้านป่า กู้ก เมืองท่าขี้เหล็ก เพื่อลักลอบส่งเข้ามายังประเทศไทยด้านอำเภอแม่สาย

ที่ด่านเชียงแสน - ต้นฝั้งนี้ ทุกวันพศุภัสบดีจะมีตลาดนัดสินค้าอุปโภคบริโภค ในเขต อำเภอเชียงแสน โดยประชาชนชาวสปป.ลาวจากเมืองต้นฝั้งจะเดินทางข้ามมาซื้อสินค้าในอำเภอ เชียงแสน โดยใช้เรือหางยาวและเรือโดยสารในการขนส่ง ทั้งนี้พ่อค้าที่มาเปิดตลาดจำหน่ายสินค้านั้น เป็นพ่อค้าเร่ที่มาจากจังหวัดอื่นๆ เช่น พะเยา พิษณุโลก จังหวัดในภาคกลาง จังหวัดใกล้เคียง ประมาณ 10 - 30 ราย โดยมีมูลค่าการซื้อขายประมาณ 50,000 - 200,000 บาทต่อรายต่อเดือน

อย่างไรก็ตามเชื่อว่าการขยายตัวทางการค้า และการท่องเที่ยวในเขตนี้ ย่อมมีการขยายตัว และเป็นระบบมากขึ้นในอนาคตอย่างแน่นอน หากมีการปรับปรุงเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกทางพิธีการต่างๆ ทั้งทางด้านกฎระเบียบทางการค้า กฎระเบียบในการเดินทางเข้า-ออกประเทศ และการขนส่ง พร้อมๆ กับการรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ ประกอบกับมีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาและปรึกษาหารือระหว่างกันมากขึ้นจะยิ่งเป็นการส่งเสริมให้มีการขยายตัวของเศรษฐกิจในชุมชนนี้มากยิ่งขึ้น เพราะบริเวณชายแดนนี้มีศักยภาพเกี่ยวกับการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมเหมืองแร่ และโดยเฉพาะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเนื่องจากมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติซึ่งเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวอยู่มาก

การค้าในท้องถิ่น การค้าท้องถิ่นของแขวงบ่อแก้ว เป็นกิจการของผู้ประกอบการค้ารายย่อยในท้องถิ่น ซึ่งจะเก็บซื้อสินค้าประเภทของป่าและผลผลิตทางการเกษตรไปจำหน่ายให้แก่บริษัทฯ เข้า - ขาออกเพื่อส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ ส่วนพ่อค้าแม่ค้าในตลาดส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น อีกส่วนหนึ่งอพยพมาจากแขวงอื่นๆ เช่น พ่อค้าที่อพยพติดตามครอบครัวซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐจากแขวงผังสาลี ส่วนหนึ่งยึดอาชีพค้าขายเบ็ดเตล็ดอยู่ในเขตเทศบาลแขวง ส่วนพ่อค้าจากแขวงหลวงพระบางจะประกอบธุรกิจเปิดร้านค้าขายทำเครื่องเงิน ขายอาหาร และเสื้อผ้าสำเร็จรูป พ่อค้าจากแขวงอุดมไซเข้าไปค้าขายเบ็ดเตล็ด นักธุรกิจจากเวียงจันทน์เข้าไปทำธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร คาราโอเกะ และคารถยนต์ เป็นต้น

เครือข่ายตลาดท้องถิ่น เครือข่ายตลาดท้องถิ่นในแขวงบ่อแก้ว ประกอบด้วยเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้าขายส่งกับพ่อค้าขายปลีก พ่อค้ารายย่อยกับผู้บริโภคในท้องถิ่น การทำข้อตกลงทางการค้าส่วนมากอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ไม่นิยมทำสัญญาผูกพันเป็นลายลักษณ์อักษร โดยพ่อค้าขายส่ง หรือบริษัทฯ เข้า – ขาออก ซื้อสินค้าจากไทยด้านอำเภอเชียงของ และอำเภอเชียงแสนเข้าไปจำหน่ายที่เมืองห้วยทราย และเมืองต้นผึ้ง พ่อค้าขายปลีกในหมู่บ้านจะเดินทางมาซื้อไปจำหน่ายในท้องถิ่นอีกทอดหนึ่ง สำหรับหมู่บ้านที่ห่างไกลซึ่งเส้นทางคมนาคมไปไม่ถึง จะใช้ม้าต่างเป็นพาหนะบรรทุกสินค้าจากในเมืองไปจำหน่ายเป็นครั้งคราว โดยก่อนที่จะเดินทางเข้าเมืองจะไปสำรวจเพื่อสอบถามความต้องการสินค้าของชาวบ้านในละแวกใกล้เคียง เมื่อเดินทางเข้าเมืองก็จะซื้อไปจำหน่ายให้ โดยคิดกำไรตามสมควร

เส้นทางการค้า เส้นทางการค้าหลักระหว่างเมืองห้วยทรายกับแขวงอื่นๆ ส่วนใหญ่ คือ การคมนาคมทางเรือในแม่น้ำโขง ซึ่งสามารถใช้ขนส่งสินค้าได้ตลอดปี โดยขนาดของการบรรทุกสินค้าขึ้นกับสภาพธรรมชาติและฤดูกาลเป็นสำคัญ ในฤดูฝนสามารถบรรทุกได้ถึง 70 ตัน ส่วนในฤดูแล้งมีปัญหาเนื่องจากระดับน้ำลดลงประกอบกับมีเกาะแก่งอยู่มากมายเป็นอันตรายต่อการเดินเรือ ทำให้เรือที่มีขนาดใหญ่ไม่สามารถเดินทางได้ เดินทางได้เฉพาะเรือที่มีขนาดกลางและขนาดเล็กเท่านั้น³ ซึ่งสามารถบรรทุกได้ไม่เกิน 30 ตัน ส่วนเส้นทางถนนมีสภาพชำรุดทรุดโทรม บางเส้นทางใช้สัญจรได้เฉพาะในฤดูแล้งเท่านั้น

เส้นทางการค้าที่สำคัญของแขวงบ่อแก้ว มีดังต่อไปนี้

1). เส้นทางห้วยทราย – หลวงน้ำทา – บ่อแตง ระยะทาง 250 กิโลเมตร เชื่อมระหว่างชายแดนสปป.ลาว – ไทย ด้านอำเภอเชียงของกับชายแดนสปป.ลาว – จีน ด้านบ่อหาน ในเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา เส้นทางจากห้วยทราย – เวียงพูกา – หลวงน้ำทา ระยะทาง 193 กิโลเมตร มีสภาพเป็นถนนดินที่ชำรุดใช้การได้เฉพาะในช่วงฤดูแล้งตั้งแต่เดือนธันวาคม – พฤษภาคม ส่วนเส้นทางจากหลวงน้ำทา – บ่อแตง ระยะทาง 57 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง ซึ่งจีนให้ความช่วยเหลือก่อสร้างให้ในปี ค.ศ.1972 นั้น ในปัจจุบันถนนมีสภาพเป็นหลุมเป็นบ่อทำให้การสัญจรไปมาไม่สะดวกเท่าที่ควร ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้าการลงทุน และการท่องเที่ยวของสปป.ลาวในอนาคต

³ เรือขนาดใหญ่ สามารถบรรทุกได้ 50 - 70 ตัน

เรือขนาดกลาง สามารถบรรทุกได้ 20 - 30 ตัน

เรือขนาดเล็ก สามารถบรรทุกได้ 10 ตัน

2). *เส้นทางห้วยทราย – ปากแบ่ง – หลวงพระบาง* ระยะทางประมาณ 260 กิโลเมตร เป็นเส้นทางคมนาคมตามแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นเส้นทางสายหลักที่ใช้ในการขนส่งสินค้าและคนโดยสาร ได้ตลอดปี สินค้าส่วนใหญ่ที่ผ่านด่านเชียงของ – ห้วยทรายจะนำลงบรรทุกเรือขนส่งไปยังเมืองปากแบ่งแล้วบรรทุกรถยนต์ต่อไปยังแขวงอุดมไชย เพื่อกระจายไปยังแขวงต่างๆ ในภาคเหนือของ สปป.ลาว รวมทั้งจีนตอนใต้และเวียดนามตอนเหนือ สินค้าอีกส่วนหนึ่งจะบรรทุกเรือต่อไปยังแขวงหลวงพระบางเพื่อจำหน่ายในท้องถิ่นและส่งต่อไปยังแขวงไชยะบุรีทางรถยนต์ต่อไป

3). *เส้นทางปากแบ่ง – อุดมไชย* ระยะทาง 144 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยางแต่มีสภาพชำรุดเสียหายเนื่องจากก่อสร้างมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1973 ขาดการบูรณะซ่อมแซม เส้นทางสายนี้ถ้าหากมีการก่อสร้างถนนจากเมืองปากแบ่ง – เมืองเงิน เข้าสู่ด่านห้วยโก๋น จังหวัดน่าน จะสามารถใช้เป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อระหว่างไทย – สปป.ลาว – จีน และประเทศเวียดนามได้อีกเส้นทางหนึ่งด้วย

อุดมไชย – บ่อแตง ระยะทาง 100 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยางแต่มีสภาพชำรุด เนื่องจากก่อสร้างมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1972 ใช้เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าจากมณฑลยูนนานเข้ามายัง สปป.ลาว และขนส่งสินค้าท้องถิ่นของ สปป.ลาวรวมทั้งสินค้าไทยที่นำเข้ามาจากด่านเชียงของ – ห้วยทราย และเชียงแสน – ต้นฝิ่งส่งไปยังจีนตอนใต้

อุดมไชย – หลวงพระบาง ระยะทาง 212 กิโลเมตร ช่วงจากอุดมไชย - ปากมอ เป็นถนนลาดยางระยะทางประมาณ 82 กิโลเมตร จากปากทอง – หลวงพระบาง ระยะทาง 130 กิโลเมตร ได้ก่อสร้างโดยบริษัทรับเหมาของเวียดนามและจีน

อุดมไชย – เดียนเบียนฟู ระยะทางประมาณ 220 กิโลเมตร สภาพถนนจากอุดมไชยไปเมืองขวาเป็นถนนลูกรังระยะทางประมาณ 100 กิโลเมตร จากเมืองขวาไปยังชายแดนเวียดนามระยะทางประมาณ 85 กิโลเมตร เป็นถนนดินใช้เดินทางได้เฉพาะในฤดูแล้ง จากชายแดนไปยังเมืองเดียนเบียนฟู หรือเมืองแกงระยะทางประมาณ 35 กิโลเมตร ด่านชายแดน สปป.ลาว – เวียดนาม เป็นด่านท้องถิ่นอนุญาตให้เฉพาะคนลาวและคนเวียดนามผ่าน โดยทำหนังสือผ่านแดนที่แขวงอุดมไชย ปัจจุบันมีรถยนต์โดยสารจากอุดมไชยไปถึงเมืองขวา จากเมืองขวา – เดียนเบียนฟูจะมีรถบรรทุกสินค้าของเวียดนามบรรทุกสินค้ามาส่งที่อุดมไชย และบรรทุกสินค้าไทยไปชายแดนเวียดนามแต่การเข้าออกของรถยังไม่มีการกำหนดเวลาที่แน่นอน แต่เชื่อว่าในอนาคตน่าจะมีการปรับปรุงและจัดให้เป็นระบบมากขึ้น เนื่องจากปริมาณการค้าเริ่มมีมากขึ้นในปัจจุบัน

อุดมไชย – หลวงน้ำทา ระยะทาง 119 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยางแต่มีสภาพขรุขระ ชำรุดในบางจุด ใช้เวลาเดินทางประมาณ 4 – 5 ชั่วโมง

การค้าชายแดน การค้าชายแดน คือธุรกิจการค้าแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชนลาวกับประชาชนบรรดาประเทศที่อยู่ใกล้เคียงตามแนวชายแดน⁴ ในอดีตการค้าชายแดนเป็นกิจการที่ผูกขาดโดยหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ บริษัทการค้าสปป.ลาว บริษัทการค้าแขวง และหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีนโยบายส่งออกและนำเข้าสินค้าจากประเทศกลุ่มสังคมนิยมเป็นหลัก โดยเฉพาะประเทศสหภาพโซเวียต เวียดนาม และกัมพูชา ต่อมาเมื่อประกาศใช้กลไกเศรษฐกิจแผนใหม่ในปี พ.ศ.2529(ค.ศ.1986) รัฐบาลมีนโยบายการกระจายการวางแผนงบประมาณและการตลาดไปให้แขวงดำเนินการ หน่วยงานการค้าของรัฐจึงมีอิสระในการดำเนินงานด้านการค้ามากขึ้น ในขณะเดียวกันก็อนุญาตให้เอกชนสามารถดำเนินการธุรกิจส่งออกและนำเข้าได้ โดยมีระเบียบให้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นบริษัทนำเข้า – ขาออก มีเงื่อนไขให้มูลค่าการนำเข้าสมดุลกับมูลค่าการส่งออก ถ้าปีไหนบริษัทนำเข้ามากกว่าส่งออกจะต้องดำเนินการส่งออกให้มีมูลค่าสมดุลกับการนำเข้าในปีต่อไป

ตามนโยบายของกระทรวงการค้า กำหนดให้ผู้ประกอบการนำเข้า – ส่งออกสินค้า ทำการจดทะเบียนการค้าใน 2 ลักษณะ คือ ทะเบียนบริษัทนำเข้า – ขาออก และบริษัทการค้าชายแดน

1). บริษัทนำเข้า – ขาออก จดทะเบียนการค้าที่กระทรวงการค้า ปัจจุบัน แขวงบ่อแก้ว มีบริษัทนำเข้า – ขาออก ประมาณ 6 บริษัท ได้แก่ บริษัทเพชรเมืองเหนือ บริษัทพัฒนาชนบท เป็นบริษัทของรัฐวิสาหกิจ นอกจากนี้ยังมีบริษัทสาขาเข้ามาดำเนินธุรกิจในแขวงบ่อแก้ว ได้แก่ บริษัทพัฒนากสิกรรม บริษัทห่อใหญ่ แขวงบ่อแก้ว บริษัทสปป.ลาวรุ่งเรือง และบริษัทดาวเรือง เป็นต้น ซึ่งดำเนินธุรกิจการนำเข้าครั้งละประมาณ 1,000,000 – 1,200,000 บาท และมูลค่าการส่งออกครั้งละประมาณ 150,000 – 300,000 บาท โดยจะทำการค้าเฉลี่ยเดือนละ 1 – 2 ครั้ง

2). บริษัทการค้าชายแดน จดทะเบียนการค้าที่แผนกการค้าแขวง ดำเนินธุรกิจการส่งออกสินค้าเกษตร และของป่า เช่น ถั่วเหลือง งาขาว ข้าวโพด ถั่วเขียว หน่อไม้ปืบ ผลิตภัณฑ์หอย หมากตำบ(ลูกขีด) ดอกแหม(ใช้ทำไม้กวาด) หมากแห้ง(ลูกเร่ว) เปลือกสา และนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น ปูย ยาฆ่าแมลง เมล็ดพันธุ์พืช วัสดุก่อสร้าง ยารักษาโรค สินค้าอุปโภคต่างๆ เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป น้ำตาล ผงชูรส น้ำมันพืช เป็นต้น ปัจจุบันบริษัทการค้าชายแดนแขวงบ่อแก้ว มีหลายบริษัท เช่น บริษัทบ่อแก้วการค้าชายแดน บริษัทบุณฑะวี บริษัทอีสานทวี บริษัทสุทธิพอน บริษัทจันมะณี บริษัทอินทะวิไซ เป็นต้น

⁴ กระทรวงการค้าสปป.ลาว, “ข้อจำกัดชั่วคราวด้วยธุรกิจการค้าชายแดน,” ลงวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ.1993, มาตรา 1.

5.1.2.2 สถิติการค้าชายแดนที่จังหวัดเชียงราย - บ่อแก้ว

ปริมาณการค้าในปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) มีมูลค่าการค้ารวม 570.48 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2540(ค.ศ.1997) ซึ่งมีมูลค่า 369.56 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 54.37 เป็นการนำเข้าจากสปป.ลาว 121.66 ล้านบาท และส่งออก 448.82 ล้านบาท และในปี พ.ศ.2542 ปริมาณการค้ามีมูลค่ารวม 846.25 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) คิดเป็นร้อยละ 48.34 เป็นการนำเข้าจากสปป.ลาว 409.18 ล้านบาท และส่งออก 437.07 ล้านบาท ในขณะที่ในปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) ปริมาณการค้ามีมูลค่ารวมสูงถึง 1,018.65 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) คิดเป็นร้อยละ 20.37 เป็นการนำเข้าจากสปป.ลาว 458.34 ล้านบาท และส่งออก 560.31 ล้านบาท ซึ่งการเพิ่มขึ้นของมูลค่าการค้าดังกล่าวเป็นผลมาจากภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของทั้งสองประเทศเริ่มดีขึ้นหลังจากประสบภาวะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ผ่านมา

จากมูลค่าการค้าดังกล่าวจะสังเกตเห็นว่าประเทศไทยได้เปรียบดุลการค้าตลอดมา คือ ในปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) ประเทศไทยได้ดุลการค้าเกินดุลเท่ากับ 327.16 ล้านบาท และลดลงในปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) คือ เกินดุลเพียง 27.89 ล้านบาท ซึ่งเป็นผลจากการชดเชยตัวของระบบเศรษฐกิจของสปป.ลาว ประกอบกับการดำเนินมาตรการควบคุมการนำเข้าของรัฐบาลสปป.ลาว เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ ซึ่งทำให้มีการนำเข้าลดลง แต่ในปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) พบว่าประเทศไทยกลับได้ดุลการค้าเพิ่มขึ้นเป็น 101.97 ล้านบาท เมื่อมีการผ่อนคลายมาตรการควบคุมการนำเข้าของสปป.ลาว ประกอบกับระบบเศรษฐกิจโดยรวมของสปป.ลาวเริ่มฟื้นตัว และมีการเข้าไปลงทุนของผู้ประกอบการชาวไทยมากขึ้น เนื่องมาจากการที่คณะรัฐมนตรีมีมติเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายการค้ากับสปป.ลาว เรื่องการส่งเสริมการนำเข้าสินค้าจากสปป.ลาวโดยการลดภาษีนำเข้าสินค้าเกษตรและวัตถุดิบจากสปป.ลาว และเรื่องการส่งเสริมการลงทุน โดยกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ จัดทำโครงการส่งเสริมการตลาดการค้าและการลงทุนสินค้าอุตสาหกรรมอาเซียน และให้สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสภาหอการค้าไทย สนับสนุนสมาชิกเข้าไปลงทุนทำการค้ากับสปป.ลาวมากขึ้น (ตารางแสดงสถิติการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ด้านจังหวัดเชียงราย ภาคผนวก ข ตารางที่ ข1)

สินค้านำเข้า ส่วนใหญ่ได้แก่ โค-กระบือมีชีวิต ไม้แปรรูป ถ่านหินลิกไนท์ รถแทรกเตอร์ รถยนต์ ลูกตุ้ม (ลูกชิด) เส้นไหมสำเร็จรูป ปอสา เป็นต้น

สินค้าส่งออก ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค อาหารและเครื่องดื่ม ยารักษาโรค วัสดุก่อสร้าง รถจักรยานยนต์และอะไหล่ รถแทรกเตอร์ น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องใช้ไฟฟ้า ยานพาหนะ และเครื่องจักรและอุปกรณ์ เป็นต้น

**ตารางที่ 5.1 สินค้านำเข้าจากสปป.ลาว 10 อันดับแรก ด้านจังหวัดเชียงราย
ในปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000)**

ลำดับที่	รายการสินค้า	ปริมาณ	หน่วย	มูลค่า (ล้านบาท)
1	โค - กระบือมีชีวิต	42,238.00	ตัว	272.856000
2	ถ่านหินลิกไนท์	167,373.14	ตัน	65.049007
3	ไม้แปรรูป	5,951.99	ลบ.ม.	47.692609
4	รถแทรกเตอร์	55.00	คัน	32.022500
5	ไม้สักแปรรูป	310,877.34	ลบ.ม.	17.829350
6	รถยนต์	29.00	คัน	11.952200
7	ลูกตำลึง	375.56	ตัน	3.173815
8	เส้นไหมสำเร็จรูปดีเกลียว	1.80	ตัน	1.436445
9	เครื่องกำเนิดไฟฟ้า	2.00	ตัน	1.210000
10	ปอสา	118.20	ตัน	0.834200

ที่มา:ด่านศุลกากรเชียงรายแสน และเชียงของ

**ตารางที่ 5.2 สินค้าส่งออกจากไทย 10 อันดับแรก ด้านจังหวัดเชียงราย
ในปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000)**

ลำดับที่	รายการสินค้า	ปริมาณ	หน่วย	มูลค่า (ล้านบาท)
1	สินค้าอุปโภคบริโภค	32,809	หีบห่อ	92.674810
2	อาหารและเครื่องดื่ม	178,572	หีบห่อ	90.169531
3	ยานพาหนะ	175	คัน	75.661540
4	วัสดุและอุปกรณ์ก่อสร้าง	1,251,261	ชิ้น	70.658457
5	น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว	6,797,000	ลิตร	64.312966
6	น้ำมันเบนซิน	3,152,000	ลิตร	29.276231
7	กระเบื้อง,ฝาครอบกระเบื้อง	305,755	แผ่น	21.419667
8	อุปกรณ์และอะไหล่ยานพาหนะ	3,190	ชิ้น	174.321239
9	รถแทรกเตอร์	17	คัน	11.745240
10	รถยนต์กระบะบรรทุก	23	คัน	9.709000

ที่มา:ด่านศุลกากรเชียงรายแสน และเชียงของ

5.1.2.3 กลุ่มพ่อค้าเชียงราย - บ่อแก้ว

กลุ่มพ่อค้าชายแดนที่ทำการค้าบริเวณเชียงของ - ห้วยทราย และเชียงแสน - ต้นผึ้ง ทั้งฝั่งไทย และสปป.ลาวจำแนกได้ดังนี้

1). กลุ่มพ่อค้าส่งออกไทย บริเวณจุดการค้าเชียงของ มีกลุ่มพ่อค้าชายแดนทั้งหมด ประมาณ 60 - 70 ราย และเชียงแสน 20 - 35 ราย จำแนกเป็น

1. พ่อค้ารายใหญ่ เป็นกลุ่มพ่อค้าที่มีวงเงินหมุนเวียนการค้าระหว่าง 30 - 45 ล้านบาท ต่อปี มูลค่าการจำหน่ายแต่ละครั้ง ประมาณ 300,000 - 4,000,000 บาทต่อราย มีจำนวนประมาณ 15 - 20 ราย โดยเป็นพ่อค้าที่จุดการค้าเชียงของเกือบทั้งหมด และเป็นพ่อค้าที่จดทะเบียนนิติบุคคล
2. พ่อค้ารายย่อย วงเงินการค้าประมาณ 3 - 8 ล้านบาทต่อปี มูลค่าการจำหน่ายแต่ละครั้งจะอยู่ที่ 30,000 - 120,000 บาทต่อราย เป็นพ่อค้าที่จุดการค้าเชียงของ 45 - 50 ราย เป็นพ่อค้ารายย่อยทั้งหมด และที่เชียงแสน จำนวน 20 - 35 ราย เป็นพ่อค้าที่จดทะเบียนร้านค้าพาณิชย์

นอกจากนั้น ยังมีกลุ่มพ่อค้าจากท้องถิ่นอื่นที่นำสินค้ามาจำหน่ายในวันที่มีตลาดนัดที่เชียงของ ทุกวันศุกร์ มีพ่อค้าประมาณ 100 - 120 ราย และที่เชียงแสน ทุกวันพฤหัสบดี ประมาณ 40 - 60 ราย โดยสินค้าส่วนใหญ่ที่นำมาขายก็จะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ ที่เป็นที่ต้องการของประชาชนลาว ในขณะที่ประชาชนลาวก็นำของป่า และผ้าทอเข้ามาขายเช่นกัน

2). กลุ่มพ่อค้านำเข้าไทย กลุ่มพ่อค้านำเข้าส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นบุคคลธรรมดา มากกว่าบริษัทจดทะเบียนนิติบุคคลหรือร้านค้า ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. พ่อค้ารายใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าไม้แปรรูปที่เข้าไปลงทุนตั้งโรงเลื่อยที่แขวงบ่อแก้ว และนำเข้าไม้แปรรูป เป็นบริษัทจดทะเบียนนิติบุคคล ที่อำเภอเชียงของทั้งหมด ประมาณ 2 ราย และยังมีกิจการโรงบ่มที่อำเภอเชียงแสน 1 ราย ที่เข้าไปส่งเสริมปลูกยาสูบที่เมืองต้นผึ้ง รับซื้อใบยาสูบเพื่อใช้ในการบ่มใบยาสูบ
2. พ่อค้ารายย่อย ส่วนใหญ่เป็นพ่อค่านายหน้าของโรงงานอุตสาหกรรม ทำหน้าที่ซื้อวัตถุดิบป้อนโรงงานและพ่อค้าเร่ที่รับซื้อพืชผลเกษตรเพื่อนำไปจำหน่าย กลุ่มพ่อค้าดังกล่าวจะอยู่ที่บริเวณอำเภอแม่สาย และกระจายอยู่บริเวณอำเภอเชียงของ และอำเภอเชียงแสน ส่วนพ่อค้าที่เป็นบุคคลธรรมดาต่างๆ ไปส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้าวัวควาย

3). กลุ่มพ่อค้านำเข้าสปป.ลาว นอกจากพ่อค้าที่เมืองห้วยทราย และเมืองต้นฝิ่งแล้วยังมีกลุ่มพ่อค้าจาก 6 แขวงภาคเหนือของสปป.ลาวเดินทางมาซื้อสินค้าที่อำเภอเชียงของโดยตรง โดยสามารถจำแนกกลุ่มพ่อค้านำเข้าตามขนาดการค้า ได้ดังนี้

1. พ่อค้ารายใหญ่ เป็นพ่อค้าที่เมืองห้วยทรายทั้งหมด ประมาณ 10 - 15 ราย วงเงินการค้าประมาณ 25 - 30 ล้านบาทต่อปี มูลค่าการค้าแต่ละครั้งประมาณ 900,000 - 1,200,000 บาท ต่อราย
2. พ่อค้ารายย่อย ที่เมืองห้วยทรายมีร้านค้าประมาณ 60 - 70 ร้าน วงเงินการค้าปีละประมาณ 1 - 3 ล้านบาท มูลค่าการค้าแต่ละครั้งอยู่ระหว่าง 4,000 - 12,000 บาทต่อราย (เฉลี่ยทำการค้า 20 - 25 ครั้งต่อเดือน) นอกจากนี้ยังมีร้านค้าที่เป็นแผงลอยอีก 40 - 50 ราย ที่มีมูลค่าการซื้อขายครั้งละประมาณ 3,000 - 8,000 บาทต่อราย โดยทำการค้าเฉลี่ยประมาณ 25 - 30 ครั้งต่อเดือน ส่วนที่เมืองต้นฝิ่งมีร้านค้าย่อยประมาณ 20 - 30 ร้าน มูลค่าการค้าครั้งละประมาณ 5,000 - 10,000 บาทต่อร้าน โดยเฉลี่ยทำการค้าเกือบทุกวัน ประมาณ 25 - 30 ครั้งต่อเดือน

สำหรับพ่อค้ารายย่อยจาก 6 แขวงที่เดินทางมาซื้อสินค้าที่เชียงของโดยตรงจะมากในลักษณะรวมกลุ่มเช่าเหมาเรือมาประมาณกลุ่มละ 5 - 10 คน มูลค่าการค้าครั้งละประมาณ 150,000 - 300,000 บาทต่อราย โดยเฉลี่ยทำการค้า 1 - 2 ครั้งต่อเดือน

4). กลุ่มพ่อค้าส่งออกสปป.ลาว

นอกจากพ่อค้าที่เมืองห้วยทราย และเมืองต้นฝิ่งแล้วยังมีกลุ่มพ่อค้าจาก 6 แขวงภาคเหนือของสปป.ลาวที่เดินทางมาซื้อสินค้าที่อำเภอเชียงของโดยตรง โดยมีการนำสินค้ามาขายที่อำเภอเชียงของ หรือส่งออกแก่ไทยด้วย โดยสามารถจำแนกกลุ่มพ่อค้านำเข้าตามขนาดการค้า ได้ดังนี้

1. พ่อค้ารายใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นบุคคลคนเดียวกับพ่อค้านำเข้าสปป.ลาวที่เมืองห้วยทราย จะรับซื้อสินค้าจากแขวงต่างๆ เพื่อส่งออกไปไทย มูลค่าการค้าแต่ละครั้งประมาณ 100,000 - 200,000 บาทต่อราย โดยเฉลี่ยแล้วจะทำการค้า 1 - 2 ครั้งต่อเดือน นอกจากนี้ยังมีโรงเลื่อยที่พ่อค้าไทยเข้ามาลงทุนที่แขวงบ่อแก้ว 2 - 3 ราย เพื่อส่งออกไม้แปรรูปไปยังประเทศไทย
2. พ่อค้ารายย่อย เป็นพ่อค้าบริเวณชายแดนซึ่งเป็นตัวแทนรับซื้อสินค้าส่งให้พ่อค้าไทยที่อยู่ฝั่งตรงข้าม ส่วนใหญ่ค้าพืชผลเกษตรและของป่า

ในการทำการค้าระหว่างประเทศของสปป.ลาว รัฐบาลสปป.ลาวจะให้โควต้าแก่ผู้ประกอบการค้าที่มีการจดทะเบียนถูกต้อง เพื่อเป็นการควบคุมการค้าให้เข้าสู่ระบบ วิธีปฏิบัติแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. สินค้าสิทธรมที่ส่งออก ผู้ประกอบการการค้าต้องขอโควต้าที่แผนการค้าในแต่ละปี และต้องเสียภาษีสิทธรมร้อยละ 2 ของมูลค่าสินค้าส่งออก
2. ผู้ประกอบการค้าที่ไม่ได้มีการจดทะเบียนถูกต้อง หากต้องการนำเข้าสินค้าจำนวนมาก ต้องขอใบแผน (โควต้า) จากบริษัทนำเข้า - ส่งออกที่จดทะเบียน และเสียค่าธรรมเนียมร้อยละ 1 - 3 ของมูลค่าสินค้าที่นำเข้าแก่บริษัทเหล่านี้ ซึ่งปัจจุบันที่เมืองหลวงมีบริษัทที่สำคัญอยู่ประมาณ 5 บริษัท ได้แก่ บริษัทเพชรเมืองเหนือ บริษัทสอนทวิ บริษัทมิตรอารมณั บริษัทจันทรมณั และบริษัทพันธะวิชัย

5.1.2.4 ประเภทสินค้า

สินค้าที่มีการซื้อ - ขายบริเวณแหล่งการค้าชายแดนเชียงราย - บ่อแก้ว จำแนกตามประเภทสินค้า ได้ดังนี้

- 1). สินค้าส่งออกของไทย เมื่อจำแนกตามจุดการค้าต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1. จุดการค้าเชียงของ เป็นจุดส่งออกสินค้าที่สำคัญของไทย มูลค่าการส่งออกเฉลี่ยร้อยละ 75 - 80 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของจังหวัดเชียงราย สินค้าส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าเพื่อการอุปโภคและบริโภคประมาณร้อยละ 65 เป็นสินค้าเพื่อใช้ในชีวิตรประจำวัน และสิ่งจำเป็นในการครองชีพ เช่น ผงซักฟอก รองเท้าแตะพองน้ำตราม้าดาว ถ่านไฟฉาย เสื้อผ้าสำเร็จรูป รองลงมาได้แก่ ประเภทอาหาร และเครื่องดื่ม เช่น ผงชูรส น้ำตาล น้ำปลา ข้าวสาร บะหมี่สำเร็จรูป นมข้นหวาน ไอวอลติน เครื่องดื่มชูกำลังประเภทต่างๆ และสินค้าประเภทอื่น ได้แก่ วัสดุก่อสร้าง เครื่องสำอาง ผ้าพลาสติก ยารักษาโรค สำหรับสินค้านี้ดังกล่าว มีการส่งไปยัง 6 แขวงในภาคเหนือของสปป.ลาว สินค้าที่แขวงแต่ละแขวงมีความต้องการแตกต่างกัน คือ แขวงหลวงน้ำทาต้องการสินค้าวัสดุก่อสร้างเป็นส่วนใหญ่ แขวงฝางสาส์ต้องการสินค้าประเภทรองเท้าแตะ แขวงหลวงพระบางต้องการสินค้าอุปโภคบริโภคประเภทบะหมี่เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่แขวงหัวพันต้องการสินค้าประเภทผงชูรสเป็นส่วนใหญ่ เป็นต้น สำหรับสินค้าประเภททุนมีอยู่ประมาณร้อยละ 10 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด ได้แก่ เครื่องยนต์ รถแทรกเตอร์ เครื่องปั้มน้ำ ส่วนสินค้าประเภทอื่นๆ ร้อยละ 25 เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน และเครื่องใช้ไฟฟ้า

2. จุดการค้าเชียงแสน มูลค่าการส่งออกเพียงร้อยละ 20 - 25 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของจังหวัดเชียงราย เป็นสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภคประมาณร้อยละ 42 ที่สำคัญได้แก่ ผงชูรส รองเท้าแตะฟองน้ำตราม้าดาว น้ำตาล น้ำปลา ซีอิ๊ว กะปิ วัสดุก่อสร้าง อีกร้อยละ 20 เป็นสินค้าประเภททุน ได้แก่ เครื่องยนต์ เครื่องจักรสำหรับบดแร่ เครื่องสูบน้ำ เครื่องสีข้าว เครื่องตัดไม้ไผ่ และที่เหลืออีกร้อยละ 38 เป็นสินค้าอื่นๆ เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องใช้ไฟฟ้า รถจักรยานยนต์ และลูกปลามีชีวิต เป็นต้น

2). สินค้าส่งออกของสปป.ลาว สินค้าออกที่ส่งออกจากแขวงบ่อแก้วมายังประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นไม้แปรรูป สินค้าพื้นเมือง เช่น ผ้าทอ และสินค้าอื่นๆ ที่เป็นผลผลิตทางการเกษตร และของป่า เช่น เปลือกงอบ หมากตำรว(ลูกชิด) ดอกแซม กระเทียม ผักกาดเขียวปลี เมล็ดงา หมากแห้ง(ลูกเร่ว) น้ำมันไม้กฤษณา ไชควาย วัว ควาย เป็นต้น

จากการเข้าไปศึกษาในพื้นที่ของแขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว พบว่า สินค้าสปป.ลาว และจีนที่ลำเลียงผ่านแขวงบ่อแก้วมายังประเทศไทย มี 3 เส้นทางที่สำคัญ คือ

1. เส้นทางหลวงน้ำทา – ปากแบ่ง – บ่อแก้ว ใช้รถยนต์บรรทุกสินค้าจากแขวงหลวงน้ำทา หรือชายแดนจีนที่บ่อหาน ผ่านแขวงอุดมไซไปยังปากแบ่ง นำลงมาบรรทุกใส่เรือลำเลียงต่อไปยังเมืองห้วยทราย ผ่านพิธีการทางศุลกากรที่ห้วยทรายแล้วนำไปข้ามแม่น้ำโขงที่ด่านบ้านมอม เพื่อลักลอบเข้าประเทศไทยทางอำเภอแม่สาย ซึ่งเป็นเส้นทางสายหลักที่ใช้ได้ตลอดปี ใช้เวลาเดินทางประมาณ 3 – 4 วัน แล้วแต่ช่วง

2. เส้นทางหลวงน้ำทา – ห้วยทราย ใช้รถยนต์บรรทุกขนาด 6 – 8 ตัน ผ่านเมืองเวียงพูกา มายังเมืองห้วยทราย จากนั้นนำลงบรรทุกเรือไปยังบ้านมอมเพื่อข้ามไปบ้านปากกู่ในพม่า เพื่อลักลอบเข้าประเทศไทยทางอำเภอแม่สาย ใช้เวลาเดินทางประมาณ 2 – 3 วัน

3. เส้นทางเมืองมาง – เมืองสิง – เชียงกก เริ่มจากชายแดนจีนที่เมืองมางผ่านด่านปางทอง บรรทุกใส่รถยนต์มาตามเส้นทางเมืองสิง – เชียงกก แล้วบรรทุกเรือล่องจากเชียงกกมายังบ้านมอม เพื่อเสียภาษีที่ด่านบ้านมอม แล้วจะส่งข้ามไปบ้านปากกู่ในพม่า เพื่อลักลอบเข้าประเทศไทยทางอำเภอแม่สาย – ท่าซี้เหล็ก ใช้เวลาเดินทางประมาณ 2 – 3 วัน

5.1.2.5 วิธีการประกอบการค้า

1). วิธีการส่งสินค้าออกจากไทยไปสปป.ลาว จำแนกตามจุดการค้า ดังนี้

จุดการค้าเชียงของ - ห้วยทราย เป็นจุดส่งออกสินค้าจากไทยไปสปป.ลาวที่สำคัญ มูลค่าการส่งออกประมาณร้อยละ 75 - 80 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของจังหวัดเชียงราย จากแผนภาพการส่งออก (แผนภาพที่ 5.1) จำแนกวิธีการส่งออกและนำเข้าของพ่อค้ารายใหญ่ และรายย่อย ดังนี้

(1).พ่อค้ารายใหญ่

ก. การติดต่อซื้อขายระหว่างพ่อค้าส่งออกรายใหญ่ของไทยและพ่อค้านำเข้ารายใหญ่ของสปป.ลาว พ่อค้าสปป.ลาวจะข้ามไปส่งสินค้าที่ฝั่งไทย มีขั้นตอนการค้า ดังนี้

- นำใบแผน (โควต้า) แจ้งต่อด่านศุลกากร ตำรวจเศรษฐกิจ และตำรวจชายแดนฝั่งสปป.ลาว
- นำใบแผน (โควต้า) แจ้งต่อด่านศุลกากรและด่านตรวจคนเข้าเมืองฝั่งไทย จึงขึ้นไปส่งสินค้าจากพ่อค้าไทย
- จ้างรถบรรทุกสินค้าพร้อมทั้งกรรมกรขนสินค้าลงเรือ (เรือขนาด 10 ตัน 1,000 - 1,500 บาท เรือขนาด 20 ตัน 1,500 - 2,500 บาท)
- เสียค่าจอดเทียบท่าให้แก่สมาคมเรือทั้งฝั่งไทย และฝั่งสปป.ลาว (เรือขนาด 10 ตัน และขนาด 20 ตันลำละ 2,000 - 4,000 บาท)
- บรรทุกสินค้าเต็มลำเรือแล้ว จึงข้ามไปเสียอากรขาเข้าที่ด่านศุลกากรสปป.ลาว แล้วเดินทางส่งสินค้าไปยัง 6 แขวงภาคเหนือของสปป.ลาวต่อไป
- การขนย้ายสินค้าระหว่างแขวง พ่อค้าจะต้องขออนุญาตเคลื่อนย้ายสินค้า และใบกำกับภาษี เพื่อใช้เป็นหลักฐานระหว่างเดินทาง

ทางด้านตลาดจำหน่ายของพ่อค้ารายใหญ่ห้วยทราย สินค้าส่วนใหญ่จะถูกส่งไปจำหน่ายตามแขวงต่างๆ ใน 6 แขวงภาคเหนือของสปป.ลาว แต่ปัจจุบันสินค้าจากประเทศจีนเข้ามาแย่งตลาดไปบางส่วน เนื่องจากราคาถูกกว่า เช่น รถจักรยาน หัวเทียน บุหรี่ ภูเขา กระจกเย็บผ้า เสื้อผ้า ปู้นซีเมนต์ ถ่านไฟฉาย กระบอกไฟฉาย อย่างไรก็ตาม สินค้าของไทยบางชนิดยังสามารถส่งไปจำหน่ายยังชายแดนจีน และเวียดนาม เพราะคุณภาพของสินค้าบางชนิดของไทยดีกว่าสินค้าจีน เช่น ผงชูรส ผ้าห่ม ฯลฯ นอกจากตลาดดังกล่าวแล้ว สินค้าบางส่วนยังส่งไปจำหน่ายยังส่วนลึกของแขวงบ่อแก้ว

ข. การติดต่อซื้อขายระหว่างพ่อค้ารายใหญ่ของไทยกับพ่อค้ารายย่อยจากแขวงต่างๆ ที่เดินทางมาซื้อสินค้าที่อำเภอเชียงของมีขั้นตอนปฏิบัติเช่นเดียวกับพ่อค้ารายใหญ่ห้วยทราย

(2). พ่อค้ารายย่อย

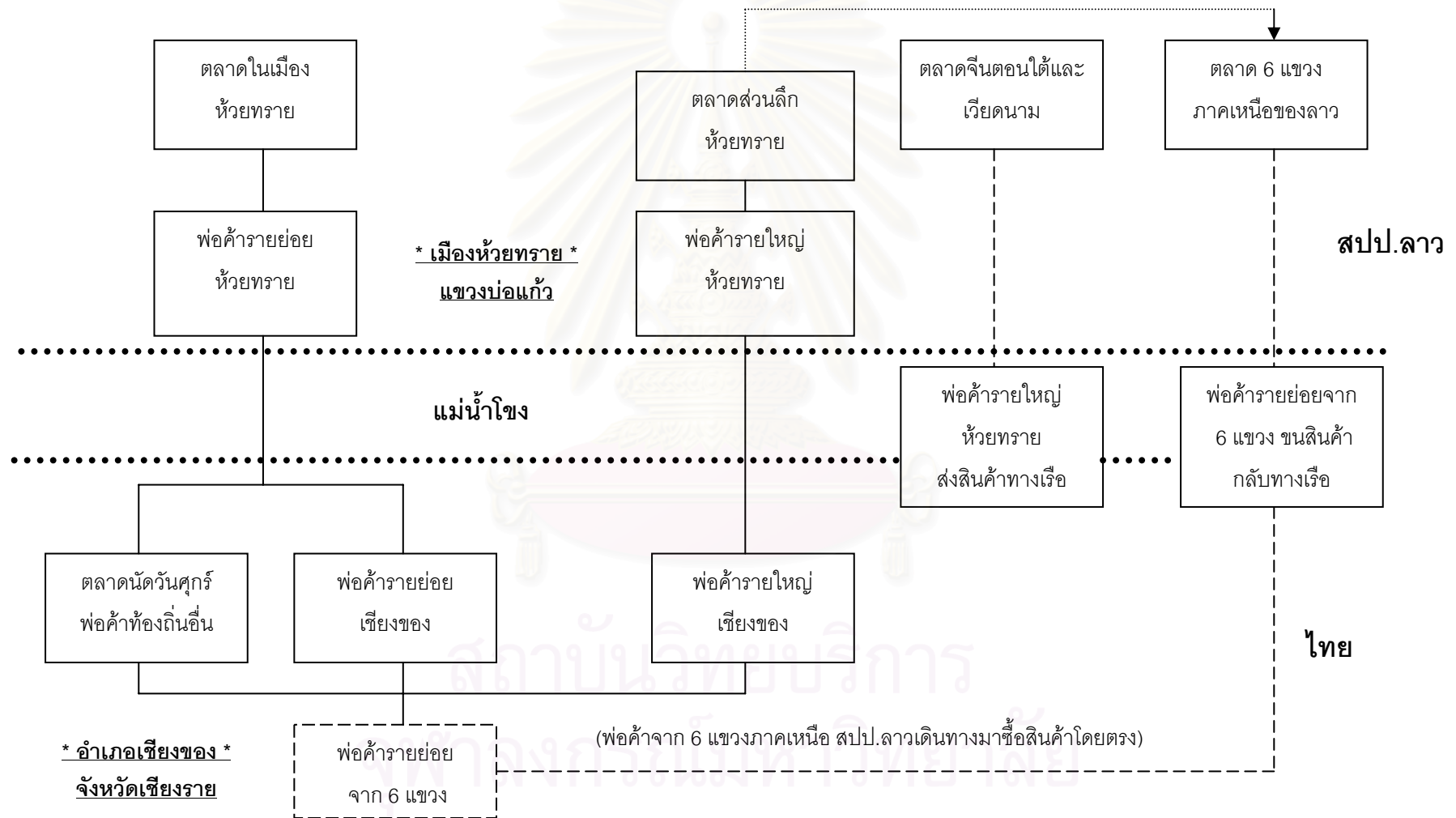
การติดต่อซื้อขายระหว่างพ่อค้ารายย่อยไทยกับพ่อค้ารายย่อยที่เมืองห้วยทราย มีวิธีการประกอบการค้าดังนี้

- พ่อค้ารายย่อยห้วยทรายเดินทางเข้าไปซื้อสินค้าฝั่งไทยโดยตรงกับพ่อค้ารายย่อยไทย ณ ตัวอำเภอและบริเวณตลาดนัด (ทุกวันศุกร์) หากนำเข้ามูลค่าไม่มากไม่ต้องชำระอากรขาเข้า (ครั้งละไม่เกิน 1,000 บาท) และไม่ต้องขอใบแผน (โควต้า) จากบริษัทการค้าจำกัด
- บางส่วนรับซื้อจากพ่อค้ารายใหญ่ห้วยทราย แต่มีปริมาณไม่มาก เนื่องจากต้นทุนสินค้าจะสูง ไม่สามารถแข่งขันกับพ่อค้ารายอื่นที่มีต้นทุนต่ำกว่าได้

ทางด้านตลาดจำหน่ายของพ่อค้ารายย่อยดังกล่าว จะจำหน่ายเฉพาะในเขตตัวเมืองและบริเวณรอบนอกเมืองเท่านั้น ไม่กระจายไปยังส่วนลึกของแขวง

จุดการค้าเชียงแสน - ต้นผึ้ง มูลค่าการส่งออกสินค้าจากเชียงแสนไปต้นผึ้งมีไม่มากนัก เนื่องจากตลาดที่เมืองต้นผึ้งมีขนาดเล็ก เป็นการซื้อขายเพื่อการยังชีพของประชาชนบริเวณชายแดนการติดต่อซื้อขายระหว่างพ่อค้าทั้งสองฝั่งเป็นรายย่อยเป็นส่วนใหญ่ โดยประชาชนและพ่อค้ารายย่อยจากฝั่งสปป.ลาวจะมาซื้อสินค้าในตัวอำเภอเชียงแสน โดยเฉพาะในวันพฤหัสบดีที่มีการเปิดตลาดนัด แต่ปริมาณการค้าไม่มากนักเมื่อเทียบกับที่จุดเชียงของ - ห้วยทราย แต่อย่างไรก็ตามพบว่า แม้ตลาดสินค้าในตัวอำเภอเชียงแสน - เมืองต้นผึ้งจะมีขนาดเล็ก แต่ปริมาณการค้าระหว่างผู้ค้าที่จุดการค้าเชียงแสน - ต้นผึ้งนี้ ก็มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากพบว่าสินค้าครั้งหนึ่ง ที่มีการซื้อขายและขนส่งที่ด่านนี้ จะมีการส่งต่อไปยังจีนตอนใต้ เวียดนามตอนเหนือ และสหภาพพม่า ซึ่งมีชายแดนติดกับสปป.ลาวเช่นกัน โดยเฉพาะเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหภาพพม่า จะยิ่งพบว่าปริมาณการค้าที่ด่านนี้มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น แม้ว่าจะมีไม่มากเท่ากับปริมาณการค้าที่ด่านเชียงของ - ห้วยทราย ก็ตาม

แผนภาพที่ 5.1 การส่งออกจากไทยไปสปป.ลาว เชียงของ - บ่อแก้ว

2). วิธีการส่งสินค้าออกจากสปป.ลาวไปไทย จำแนกตามจุดการค้า ดังนี้

จุดการค้าห้วยทราย - เชียงของ จากแผนภาพการส่งออก (แผนภาพที่ 5.2) จำแนกวิธีการส่งออกและนำเข้าของพ่อค้ารายใหญ่ และรายย่อย ดังนี้

(1). พ่อค้ารายใหญ่

ก. การติดต่อซื้อขายระหว่างพ่อค้ารายใหญ่ที่ห้วยทรายและเชียงของมีขั้นตอนการค้าดังนี้

- พ่อค้าห้วยทราย จะรับซื้อสินค้าจากแขวงต่างๆ ทั้งจากพ่อค้าและรับซื้อจากชาวบ้านโดยตรง
- สินค้าส่งออกส่วนใหญ่จะไม่ผ่านทางเชียงของ แต่จะส่งออกทางบ้านเมืองมอม เขตเมืองต้นผึ้ง ผ่านเข้าสหภาพพม่าบริเวณเขตอิทธิพลของชนกลุ่มน้อยว่าแดง แล้วส่งเข้าไทยทางอำเภอแม่สาย เนื่องจากสะดวกต่อการลักลอบ ส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภท วัว-ควาย ไชควาย น้ำตาล กระเทียม ลูกตำลึง และเปลือกบง เป็นต้น แต่ในช่วงเดือน มีนาคม - มิถุนายน พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) ที่ผ่านมา เป็นช่วงที่เกิดภาวะความตึงเครียดตามแนวชายแดนไทย - พม่า โดยเฉพาะที่ด่านแม่สาย ซึ่งทางพม่าได้มีการปิดด่านไม่ให้มีการเดินทางเข้า - ออก และขนถ่ายสินค้าจึงทำให้ปริมาณการลักลอบดังกล่าวลดลงในช่วงนี้ แต่อย่างไรก็ตามพบว่าผู้ค้าพยายามส่งออกสินค้านี้ดังกล่าวเข้าประเทศไทยโดยเส้นทางอื่น ซึ่งมีอยู่หลายเส้นทาง เนื่องจากในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย ไทย - สปป.ลาวมีชายแดนติดกันทั้งที่เป็นทางบก และทางน้ำเป็นระยะทางที่ยาว ดังนั้นจึงทำให้การตรวจตราในส่วนนี้มีความยากลำบาก แต่ปัจจุบันเมื่อด่านแม่สายได้เปิดให้ทำการค้าโดยปกติแล้ว เส้นทางการค้าดังกล่าวก็จะมีการใช้ขนส่งสินค้าออกจากสปป.ลาวมาไทยเหมือนเดิม

ข. การติดต่อระหว่างโรงเลื่อยแขวงบ่อแก้ว กับพ่อค้าไม้แปรรูปเชียงของ ซึ่งเป็นเจ้าของคนเดียว การส่งออกส่วนใหญ่จะผ่านพิธีการทางศุลกากรถูกต้องทั้งสองฝั่ง

(2). พ่อค้ารายย่อย

เป็นพ่อค้าที่ห้วยทรายที่ข้ามมาติดต่อซื้อขายกับพ่อค้าไทย ส่วนใหญ่จะไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร เนื่องจากปริมาณสินค้านี้ไม่มากนัก และต้องการหลบเลี่ยงภาษีและระเบียบในการควบคุมสินค้าบางประเภท ประกอบกับเงื่อนไขทางด้านภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวย

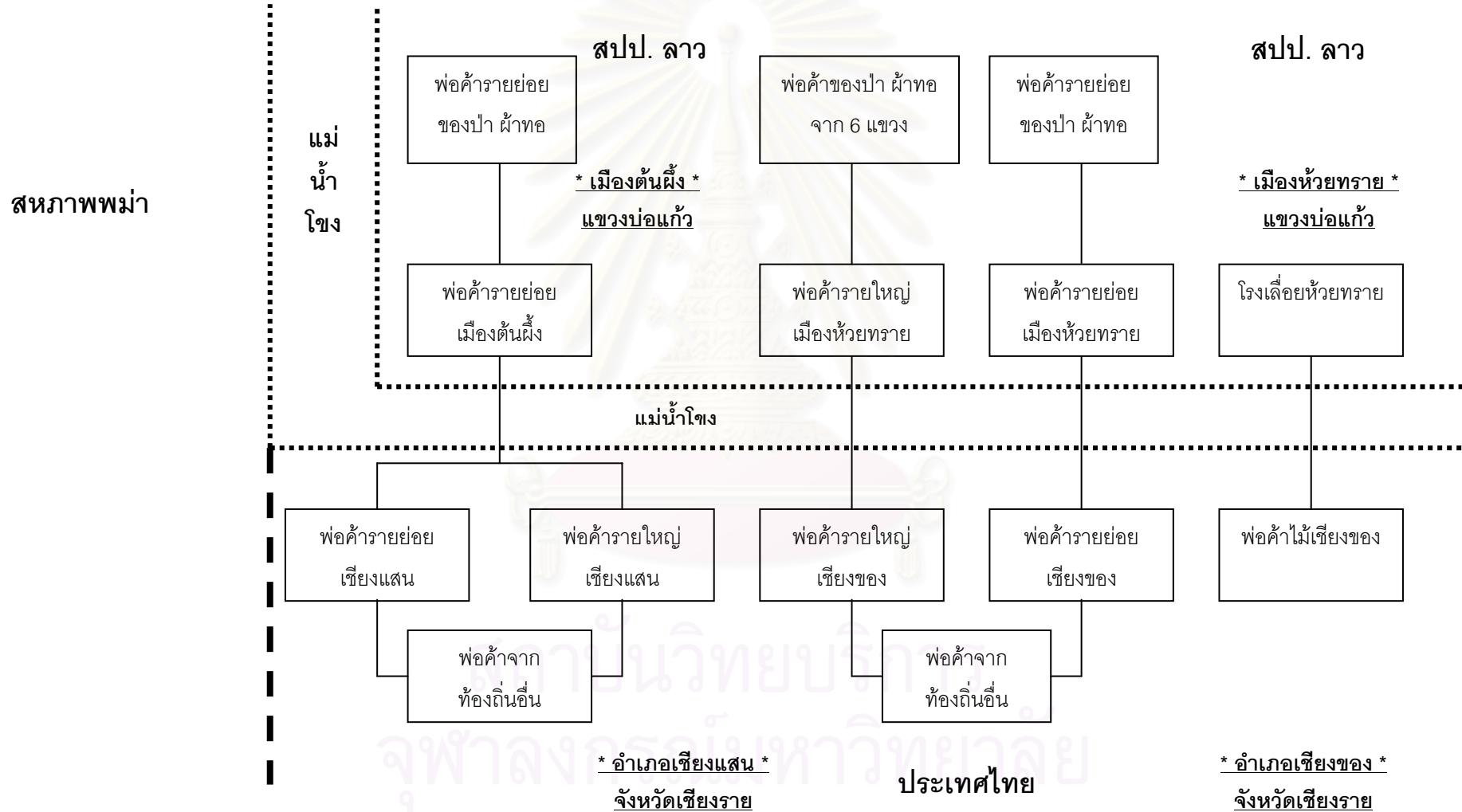
จุดการค้าต้นผึ้ง - เชียงแสน พ่อค้าฝั่งเมืองต้นผึ้งเป็นพ่อค้ารายย่อยทั้งหมด ทำหน้าที่เป็นตัวแทนรวบรวมสินค้าให้กับพ่อค้ารายย่อยไทย โดยพ่อค้าไทยจะเป็นผู้ลงทุนให้ทั้งหมด และจะข้ามมารับซื้อสินค้าที่เมืองต้นผึ้งโดยตรง โดยการนำเข้าและส่งออกสินค้ามีทั้งที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร และไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร โดยผู้ค้าพยายามหลีกเลี่ยงเพื่อลดภาระทางด้านภาษี และหลบเลี่ยงในกรณีที่สินค้าเหล่านั้นเป็นสินค้าที่ห้ามนำเข้า หรือส่งออก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 5.2 การส่งออกจากสปป.ลาวไปไทย บ่อแก้ว - เชียงราย

5.1.2.6 การคมนาคมขนส่ง

1). การขนส่งสินค้าออกจากไทยไปสปป.ลาว

(1). พ่อค้ารายใหญ่ห้วยทรายและพ่อค้ารายย่อยจาก 6 แขวง การขนส่งสินค้าของพ่อค้าดังกล่าว เพื่อนำเข้าสินค้าจากประเทศไทย และกระจายสินค้านี้ไปยังแขวงต่างๆ ในภาคเหนือของสปป.ลาว จะใช้เรือในการขนส่งเป็นหลัก และกระจายไปตามแขวงต่างๆ โดยทางรถยนต์อีกทอดหนึ่ง เส้นทางขนส่งไปตามแขวงต่างๆ มีดังนี้

- การขนส่งจากเมืองห้วยทรายไปแขวงอุดมไชย ใช้การขนส่งทางเรือในแม่น้ำโขงจากเมืองห้วยทราย - เมืองปากแบ่ง ระยะทาง 120 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 5 – 6 ชั่วโมง จากเมืองปากแบ่งขนส่งต่อโดยทางรถยนต์ไปยังแขวงอุดมไชย ระยะทาง 144 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 6 – 7 ชั่วโมงโดยใช้เส้นทางปากแบ่ง - อุดมไชย

- แขวงอุดมไชย จะเป็นแหล่งสต็อกสินค้าเพื่อกระจายไปยังแขวงหลวงน้ำทา แขวงฝางสาละ และต่อไปยังชายแดนจีนที่เมืองล่า โดยใช้เส้นทางอุดมไชย – นาเตย – หลวงน้ำทา อุดมไชย – นาเตย – บ่อแตน – ฝางสาละ และ อุดมไชย – นาเตย – บ่อแตน – เมืองล่า

- จากอุดมไชยขนส่งทางรถยนต์ต่อไปยังเชียงขวาง แขวงหัวพัน และต่อไปยังเวียงจันทน์

- ขนส่งทางเรือจากห้วยทราย – ปากแบ่ง – หลวงพระบาง ระยะทาง 260 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 12 – 14 ชั่วโมง โดยต้องนอนค้างคืนที่ปากแบ่งและเดินทางต่อตอนรุ่งเช้า

สำหรับเรือที่ใช้เป็นเรือของสปป.ลาวโดยมีพ่อค้าไทยเป็นผู้ลงทุนด้วย อัตราค่าเช่าเรือแล้วแต่ขนาดและระยะทาง รายละเอียดค่าโดยสารเรือและค่าระวางบรรทุกสินค้า⁵ มีดังนี้

- ค่าโดยสาร เรือเร็ว บรรทุกคนโดยสารได้ 4 – 6 คน

ระยะทาง	ค่าโดยสาร	ระยะเวลาที่ใช้
ห้วยทราย - ปากแบ่ง	- คนละ 500 บาท -เช่าเหมาลำเที่ยวละ 2,000-2,500	-ใช้เวลาในการเดินทาง ประมาณ 3 ชั่วโมง
ห้วยทราย - หลวงพระบาง	- คนละ 1,000 บาท -เช่าเหมาลำเที่ยวละ 4,000-4,500	-ใช้เวลาในการเดินทาง ประมาณ 7 - 8 ชั่วโมง
ห้วยทราย - ต้นฝั้ง	- คนละ 300 บาท -เช่าเหมาลำเที่ยวละ 1,200-2,000	-ใช้เวลาในการเดินทาง ประมาณ 2 ชั่วโมง
ห้วยทราย - บ้านมอม	- คนละ 500 บาท -เช่าเหมาลำเที่ยวละ 1,500-3,000	-ใช้เวลาในการเดินทาง ประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง

⁵ ที่มา : ชมรมเรือห้วยทราย – เชียงของ, มีนาคม พ.ศ. 2544(ค.ศ.2001).

● ค่าระวางบรรทุกสินค้า

จากเมืองห้วยทราย – เมืองปากแบ่ง ใช้เวลาเดินทาง 1 วันครึ่ง

เรือขนาดเล็ก	10 ตัน	เที่ยวละ	10,000 – 12,000 บาท
เรือขนาดกลาง	20 – 30 ตัน	เที่ยวละ	15,000 – 20,000 บาท
เรือขนาดใหญ่	50 – 70 ตัน	เที่ยวละ	30,000 – 35,000 บาท

จากเมืองห้วยทราย – แขวงหลวงพระบาง ใช้เวลาเดินทาง 3 วัน

เรือขนาดเล็ก	10 ตัน	เที่ยวละ	15,000 – 20,000 บาท
เรือขนาดกลาง	20 – 30 ตัน	เที่ยวละ	25,000 – 30,000 บาท
เรือขนาดใหญ่	50 – 70 ตัน	เที่ยวละ	40,000 – 55,000 บาท

หมายเหตุ: ในกรณีที่ต้องการขนส่งไปที่เมืองต้นฝ้าง หรือขนส่งออกจากเมืองต้นฝ้างไปยังจุดอื่นๆ พบว่า ค่าระวางในการบรรทุกสินค้าจะเพิ่มขึ้นจากที่คิดที่เมืองห้วยทรายประมาณเที่ยวละ 5,000 – 10,000 บาท ซึ่งแล้วแต่ว่าการเดินทางระหว่างเมืองต้นฝ้าง และเมืองห้วยทราย ในช่วงนั้นลำบาก และอันตรายมากน้อยแค่ไหน

อย่างไรก็ตาม พบว่าราคาการระวางในการบรรทุกสินค้าที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ไม่มีความแน่นอน ซึ่งแล้วแต่การตกลงกันระหว่าง 2 ฝ่าย เนื่องจากว่าบางครั้งเมื่อเรือขนส่งสินค้าขนของมาที่ห้วยทรายแล้ว ขากลับบางลำไม่มีสินค้า ดังนั้นเมื่อมีผู้ว่าจ้างให้ขนส่งสินค้ากลับ เรือเหล่านั้นจะไม่ค่อยเกี่ยงค่าขนส่งได้เท่าไรก็เอา ขอให้เพียงพอคุ้มกับค่าน้ำมันเท่านั้น เช่น เรือที่ขนส่งสินค้ามาจากแขวงหลวงพระบาง หรือปากแบ่งมาส่งที่เมืองห้วยทราย ขากลับไม่มีสินค้า เมื่อมีผู้มาว่าจ้างให้ขนส่งสินค้าไปส่งที่หลวงพระบาง หรือปากแบ่ง เขาก็จะรับถึงแม้ว่าค่าขนส่งจะได้ไม่เท่ากับที่กำหนดไว้ก็ตาม

อนึ่ง การเดินเรือดังกล่าว เจ้าของเรือส่วนใหญ่ไม่มีการประกันภัยสินค้าที่บรรทุก เนื่องจากค่าเบี้ยประกันสูง ประกอบกับมีเงื่อนไขที่ยุ่งยาก จึงทำให้เจ้าของเรือไม่นิยมที่จะทำประกันภัยสินค้าที่บรรทุก ดังนั้นหากเกิดอุบัติเหตุเรือล่มและสินค้ามีความเสียหาย จะต้องมีการไต่สวนว่าสาเหตุที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากความประมาทของเจ้าของเรือ เกิดจากภัยธรรมชาติ หรือเกิดจากสาเหตุอื่นๆ เพื่อชี้ชัดถึงหน้าที่ของผู้ที่จะต้องรับผิดชอบต่อค่าเสียหายดังกล่าว แต่ส่วนใหญ่แล้วพบว่าเป็นอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติทำให้เรือขนส่งสินค้าดังกล่าวล่ม ดังนั้นหากเรือล่มและสินค้าเสียหายหมด ต่างคนต่างรับผิดชอบ แต่ถ้าหากกู้เรือและสินค้าได้ เจ้าของเรือจะช่วยชดใช้ค่าสินค้าให้บางส่วน

การเดินทางในแม่น้ำโขง มีปัญหาเกี่ยวกับน้ำขึ้น - น้ำลงเร็ว และระดับน้ำมีความแตกต่างกันมากระหว่างช่วงหน้าน้ำกับหน้าแล้ง กล่าวคือ หน้าน้ำระดับน้ำจะสูงประมาณ 8 - 9 เมตร หน้าแล้งจะเหลือเพียง 1 - 2 เมตร และยังมีเกาะแก่งมาก ทำให้การเดินทางในแม่น้ำโขงทางทิศเหนือไปยังเขตสิบสองปันนาของจีน ในรอบ 1 ปี จะสามารถเดินเรือได้ประมาณ 6 เดือน ในขณะที่การเดินทางจากห้วยทรายล่องลงมาตามแม่น้ำโขงไปยังแขวงอื่นๆ ของสปป.ลาวจะสามารถใช้ได้ทั้งปี แต่มีเกาะแก่งมาก และในช่วงฤดูแล้งมีเพียงเรือขนาดกลางและขนาดเล็กเท่านั้นที่สามารถเดินทางได้

ดังนั้นโดยสรุปแล้ว การขนส่งจากเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สามารถขนส่งทางเรือไปตามลำน้ำโขงไปยังเมืองต้นผึ้ง - เมืองมอม - เชียงก และขึ้นไปยังเขตสิบสองปันนาของจีนได้ แต่ยังมีอุปสรรคอยู่มากเนื่องจากสภาพแม่น้ำโขงเป็นแก่ง และโขดหินที่เป็นอันตรายหลายแห่ง โดยเฉพาะช่วงจากเชียงกขึ้นไปถึงชายแดนจีนมีอุบัติเหตุทางเรืออยู่เป็นประจำ ส่วนการขนส่งจากเมืองห้วยทรายล่องลงมาตามแม่น้ำโขงถึงปากแบ่งและหลวงพระบางสามารถเดินเรือได้ตลอดปี แม้ว่าจะมีเกาะแก่งอยู่บ้าง แต่ก็ไม่เป็นอันตรายเท่ากับเส้นทางแม่น้ำโขงตอนบน การขนส่งทาง แม่น้ำโขงจึงเป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักที่ใช้ในการขนส่งสินค้าจากประเทศไทยเข้าสู่ภาคเหนือของ สปป.ลาว และจีนตอนใต้ในปัจจุบัน

(2). *พ่อค้ารายย่อยห้วยทราย* เป็นการขนส่งสินค้าข้ามฟากโดยใช้เรือเล็กเกือบทั้งหมด บางส่วนที่ใช้เรือใหญ่เป็นการเช่าเหมารวมกันหลายราย ค่าจ้างเรือเล็กเที่ยวละ 200 - 250 บาท เรือใหญ่เที่ยวละ 2,000 - 4,000 บาท

ส่วนค่าแพขนานยนต์ระหว่างเชียงของ - ห้วยทราย เจ้าของสินค้าเป็นผู้จ่าย อัตราค่าข้ามแพขนานยนต์เหมาเที่ยวละ 5,000 - 7,000 บาท บรรทุกได้ 4 คันรถบรรทุก รถยนต์ประมาณ 16 คัน แต่อัตราที่เวลานี้ไม่แน่นอนแล้วแต่ช่วงนั้นๆ ว่ามีคนใช้น้อยแค่ไหน และแล้วแต่การตกลงกันระหว่างผู้ดูแลแพขนานยนต์และเจ้าของสินค้า

2). การขนส่งสินค้าจากสปป.ลาวไปไทย

(1). *พ่อค้ารายใหญ่* พ่อค้าที่ห้วยทรายเมื่อส่งสินค้าไปยังแขวงต่างๆ แล้วเที่ยวกลับจะบรรทุกสินค้าที่รับซื้อกลับทางเรือมายังเมืองห้วยทรายด้วย และส่งสินค้าเหล่านั้นต่อไปยังบ้านเมืองมอม เมืองต้นผึ้ง โดยทางเรือเช่นกัน แล้วจะใช้เรือเล็กขนาด 10 ตัน ส่งต่อไปยังสภาพพม่าและเข้าไทยทางอำเภอแม่สาย สำหรับเรือขนาดใหญ่ 50 - 70 ตัน หลังจากบรรทุกสินค้าจากห้วยทรายไปยังปากแบ่ง และหลวงพระบางแล้ว เทียบกับจะบรรทุกไม้แปรรูปจากโรงเลื่อยในแขวงต่างๆ เช่น หลวงน้ำทามายังเมืองห้วยทราย และส่งเข้าไทยด้านอำเภอเชียงของต่อไป

(2). พ่อค้ารายย่อย เป็นพ่อค้าตามแนวชายแดนที่ขนส่งสินค้าด้วยเรือเล็กข้ามฟาก เพื่อนำสินค้าจากสปป.ลาวเข้าไทย ซึ่งสามารถขนเข้าทางด่านเชียงของ - ห้วยทราย แต่ในทางปฏิบัติพบว่า เนื่องจากเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยทำให้พ่อค้ารายย่อยดังกล่าวสามารถขนถ่ายสินค้าลงได้หลายจุดตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว ที่จังหวัดเชียงรายโดยไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร

5.1.2.7 การชำระเงิน

การชำระเงินค่าสินค้าของผู้ประกอบการ ณ จุดการค้าเชียงของ - ห้วยทราย และจุดเชียงแสน - ต้นผึ้ง สามารถจำแนกการชำระเงินค่าสินค้านี้ระหว่างกันได้เป็น 2 ลักษณะสำคัญ ดังนี้

1). การชำระเงินค่าสินค้าด้วยเงินสดสกุลเงินบาท

จุดการค้าเชียงของ - ห้วยทราย การชำระเงินค่าสินค้าที่จุดการค้าเชียงของ - ห้วยทราย ใช้เงินสดสกุลเงินบาทเป็นสำคัญ โดยไม่พบว่ามีการใช้ L/C มากนัก เนื่องด้วยการค้า และการชำระเงินของพ่อค้าทั้งสองฝั่งอยู่ในช่วงที่กำลังพัฒนา เนื่องจากแม้ว่าทางการไทยจะเปิดจุดผ่านแดนถาวรที่เชียงของมาเป็นเวลา 10 กว่าปีแล้ว คือ ตั้งแต่วันที่ 25 มกราคม พ.ศ.2532(ค.ศ.1989) ในขณะที่ทางการลาวเพิ่งเปิดด่านสากลที่เมืองห้วยทรายเมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) ประกอบกับสินค้าบางประเภทส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ทำการค้าโดยไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร อีกทั้งธนาคารพาณิชย์ทั้ง 2 ฝั่งยังไม่สามารถอำนวยความสะดวกทางการชำระเงินระหว่างประเทศได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากขาดบุคลากรในการให้บริการ นอกจากนี้การค้าที่จุดเชียงของ - ห้วยทรายนี้ยังกระทำกับพ่อค้าลาวที่มาจากแขวงต่างๆ ทางเหนือของสปป.ลาว โดยพ่อค้าลาวจะเข้ามาซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคจากพ่อค้าไทยที่อำเภอเชียงของ และจ่ายเงินสดสกุลเงินบาทเมื่อรับสินค้า นอกจากนี้ในการทำการค้าระหว่างกันพ่อค้าไทยหลายรายยังมีการให้สินเชื่อการค้าประมาณ 1 เดือน แก่ผู้ประกอบการรายใหญ่ของสปป.ลาวด้วย หรืออาจให้สินเชื่อทางการค้าแก่ผู้ประกอบการรายย่อยของสปป.ลาว แต่ใช้ทองคำ หรือบุคคลที่สามค้ำประกัน

อย่างไรก็ดี การใช้เงินบาทเพื่อชำระค่าสินค้าประสบปัญหาอยู่บ้าง เนื่องจากพ่อค้าไทยไม่ยอมรับเงินก๊يبในการชำระค่าสินค้า และบางช่วงพ่อค้าลาวขาดแคลนเงินบาท จึงต้องนำเงินก๊يبไปแลกบาทที่กำแพงนครเวียงจันทน์เพื่อมาชำระค่าสินค้า สำหรับพ่อค้าไทยที่นำเข้าไม้จากสปป.ลาวก็จะชำระค่าไม้ด้วยเงินบาท หรือเงินดอลลาร์ฯ และการนำเงินบาทข้ามไปชำระให้สปป.ลาว อาจต้องนำติดตัวออกไปหลายคน ในกรณีนี้เงินบาทออกเกินวงเงินที่ทางการไทยอนุญาต คือ 500,000 บาท ต่อคนต่อครั้ง

จุดการค้าเชียงแสน - ต้นผึ้ง สำหรับการค้าที่จุดเชียงแสน - ต้นผึ้ง ใช้เงินสดทั้งหมด เพราะสินค้าที่ค้าขายกันมีไม่มากเท่ากับที่ด่านเชียงของ - ห้วยทราย และไม่มีสาขาธนาคารพาณิชย์ที่เมืองต้นผึ้ง โดยมีพนักงานเพียง 1 คน ของธนาคารล้านช้าง สาขาห้วยทรายทำหน้าที่ติดตามสินเชื่อเท่านั้น ขณะที่สาขาธนาคารพาณิชย์ไทยที่อำเภอเชียงแสนให้บริการทางการเงินเป็นการทั่วไปแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว แต่ไม่สามารถทำธุรกรรมทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการเปิด L/C ได้ เพราะต้องขออนุญาตจากธนาคารสาขาใหญ่เท่านั้น

2). การชำระเงินค่าสินค้าระหว่างกันโดยผ่านระบบธนาคาร

การชำระเงินค่าสินค้าระหว่างกันมีแนวโน้มผ่านระบบธนาคารมากขึ้น และทั้งหมดเป็นการชำระระหว่างผู้ประกอบการรายใหญ่เมืองห้วยทราย - พ่อค้าเชียงของ เนื่องจากได้รับความสะดวกจากการที่ธนาคารพาณิชย์ของสปป.ลาว (ธนาคารล้านช้าง สาขาห้วยทราย) เปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารพาณิชย์ไทย (ธนาคารกสิกรไทย สาขาเชียงของ) โดยพ่อค้าลาวสามารถนำเงินเก็บไปแลกเปลี่ยนที่ธนาคารล้านช้าง สาขาห้วยทราย และธนาคารล้านช้างจ่ายเช็คธนาคารกสิกรไทยให้พ่อค้าลาวเพื่อนำเช็คฉบับดังกล่าวไปชำระค่าสินค้าอุปโภคบริโภคให้กับพ่อค้าไทย ขณะเดียวกันพ่อค้าลาวสามารถนำเงินบาทจากการขายของป่าไปฝากเข้าบัญชีธนาคารล้านช้างที่ธนาคารกสิกรไทยสาขาเชียงของ โดยไม่ต้องนำเงินบาทกลับ และนำหลักฐานฝากเงินไปถอนเงินบาทจากธนาคารล้านช้าง สาขาห้วยทรายได้

5.1.2.8 การค้านอกกระบบ

ในจังหวัดเชียงรายการค้านอกกระบบมีมากในสินค้าบางประเภท โดยเฉพาะที่จุดการค้าเชียงของ - ห้วยทราย มูลค่าการค้า ณ จุดนี้ น่าจะมีมากกว่าสถิติที่ผ่านด่านศุลกากรไทย โดยสินค้าที่มักจะถูกลักลอบส่งออกจากไทยไปแขวงบ่อแก้ว ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค วัสดุก่อสร้าง เครื่องใช้ไฟฟ้า ยารักษาโรค อะไหล่รถยนต์ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ นาฬิกาข้อมือ โทรศัพท์มือถือ ผงซักฟอก ผงชูรส ร่องเท้าแตะพองน้ำ ถ่านไฟฉาย เป็นต้น ส่วนสินค้าที่ถูกลักลอบจากสปป.ลาวมายังประเทศไทย ได้แก่ สินค้าเกษตร เช่น ผักกาดเขียวปลี ข้าวโพด ถั่ว งา กระเทียม น้ำมันไม้กฤษณา เปลือกไม้ ยาสูบ โค กระบือ วัว ควาย ไชควาย ของป่า ฝ้าทอ และสินค้าเกษตรบางชนิด เช่น หมากต้าว(ลูกขิด) หมากแห้ง(ลูกเร่ว) เป็นต้น

วิธีการหลีกเลี่ยงภาษีบริเวณจุดการค้าในจังหวัดเชียงราย มีหลายวิธี ดังนี้

1. นำเข้าตามปกติแต่แจ้งรายการ จำนวน และราคาสินค้าต่ำกว่าความเป็นจริง ทั้งนี้เพราะอากรขาเข้ามีอัตราที่สูง ดังนั้นผู้ประกอบการค่านำเข้าจึงแจ้งจำนวนสินค้าต่ำ

กว่าที่นำเข้าจริง โดยจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งวิธีการนี้เกิดขึ้นเป็นประจำ

2. นำสินค้าประเภทเดียวกันที่มีราคาแพงปะปนคละกับสินค้าราคาถูกแล้วแจ้งราคาสินค้าต่ำเป็นเกณฑ์ในการคำนวณอากรขาเข้า
3. ลักลอบนำสินค้าชิ้นเล็กๆ ที่มีราคาสูง โดยพกพาติดตัวเพื่อหลีกเลี่ยงการเสียภาษี เช่น สินค้าเครื่องเงิน ทองรูปพรรณ อัญมณี เป็นต้น หรือนำสินค้าทั่วๆ ไปที่สามารถนำติดตัวไปได้ โดยให้เหตุผลว่าเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน
4. จ้างคนแบกหาม เช่น ให้คนที่ทำหน้าที่แบกหามในด่าน หรือลูกจ้างในเรือ หรือเจ้าของเรือ นำสินค้ามาให้โดยที่เราไม่ต้องเดินทางข้ามไป หรือไม่ต้องตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการหลบเลี่ยงที่ได้รับความนิยมมากพอสมควร เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นรู้ช่องทาง โอกาส และเวลาเป็นอย่างดี จึงสามารถทำให้ผู้ประกอบการ พ่อค้า แม่ค้า สามารถลดต้นทุนทางด้านภาษี และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเอง โดยเสียค่าขนแค่ 10 – 30 บาทต่อกองเท่านั้น
5. ใช้เรือลักลอบบรรทุกสินค้าข้ามแม่น้ำโขง โดยนำส่ง ณ จุดนัดพบตามชายแดนไทย – สปป.ลาว ตามลำน้ำโขง
6. ใช้เรือ 2 ลำ วางเรียงกัน แล้วนำไม้มาวางพาดต่อเป็นแพ ใช้บรรทุกรถยนต์ที่ขโมยจากฝั่งไทยลักลอบนำเข้ามาจำหน่ายยังฝั่งสปป.ลาว เป็นต้น

ส่วนการลักลอบนอกจุดการค้าสามารถกระทำได้สะดวก เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเอื้ออำนวย เช่น การขนที่วี หรือเครื่องใช้ไฟฟ้าข้ามมายังฝั่งสปป.ลาวสามารถทำได้โดยการนำถุงพลาสติกมัดไว้หลายชั้นแล้วผูกติดไว้ที่ท้องเรือ จากนั้นนำข้ามมายังจุดต่างๆ ตามแนวชายแดนแล้วจึงนำขึ้นมาเมื่อมีโอกาส แต่วิธีนี้ต้องมีความชำนาญในการเดินเรืออย่างมากเนื่องจากแม่น้ำโขงมีเกาะแก่งอยู่มาก หรืออาจใช้วิธีให้สัญญาณ เช่น ใช้ราวตากผ้า หรือร่มที่เป็นสีแตกต่างกันเพื่อบอกว่าช่วงนั้นมีเจ้าหน้าที่เฝ้าอยู่ที่ชายแดน ณ จุด นั้นๆ หรือไม่ เช่น สีแดงบอกว่ามีเจ้าหน้าที่ และสีเหลืองบอกว่าไม่มีเจ้าหน้าที่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถลักลอบส่งสินค้าออกจากสปป.ลาวผ่านทางสหภาพพม่าเข้าไทยด้านอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยเฉพาะสินค้าเกษตร เช่น หมากตำรว(ลูกขีด) หมาก แหน่ง(ลูกเร่ว) ดอกแซม โค-กระบือมีชีวิต เป็นต้น

การค้าที่ไม่ปรากฏในสถิติศุลกากร ในกรณีของไทยเป็นการค้าด้านการส่งออกเป็นสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป ส่วนฝ่ายสปป.ลาว เป็นด้านการนำเข้าเป็นสำคัญ สำหรับสาเหตุของการค้านอกระบบที่เกิดขึ้นในจังหวัดเชียงรายพอจะสรุปได้ ดังนี้

1. ภูมิประเทศเขื่อนอานวย โดยลำน้ำโขงที่เป็นเขตติดต่อระหว่างเชียงราย – ป่อแก้ว ยาวถึง 90 กิโลเมตร อีกทั้งมีเกาะดอนอยู่มากซึ่งสะดวกต่อการลักลอบขนส่งสินค้า
2. ทหารไทยไม่จับเก็บอากรขาออก แต่ผู้ประกอบการค้าเกรงว่าการแจ้งสถิติส่งออกตามข้อเท็จจริงจะมีผลทางอ้อมทำให้ต้องเสียภาษีเงินได้เพิ่มขึ้น
3. การกำหนดอัตราอากรขาเข้าสินค้าบางประเภทของทั้ง 2 ฝ่าย อยู่ในอัตราที่สูง ทำให้ผู้ประกอบการพยายามที่จะเลี่ยงภาษีเพื่อลดต้นทุนค่าสินค้า เช่น ในกรณีของไทยจับเก็บอากรขาเข้าหมากตาว(ลูกชิต) สูงถึงร้อยละ 60 ของราคา หรือประมาณ 50 – 70 บาทต่อกิโลกรัม และผักกาดเขียวปลีร้อยละ 60 หรือ ประมาณ 10 – 15 บาทต่อกิโลกรัม ทั้งที่ราคาขายฝั่งสปป.ลาว เพียงกิโลกรัมละ 12 – 15 บาท และ 1 – 5 บาทตามลำดับ นอกจากนี้แม้ว่าในทางนโยบายรัฐบาลไทยได้มีการตกลงกับรัฐบาลสปป.ลาวเพื่อยกเว้นภาษีแก่สินค้าเกษตรที่สปป.ลาวผลิตได้และต้องการส่งออก 23 รายการ แต่ในทางปฏิบัติพบว่า ทางรัฐบาลไทยก็คือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้มีการปฏิบัติตามที่ได้มีการตกลงกันไว้ โดยให้เหตุผลว่า ในสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ที่ทางการไทยยกเว้นภาษีแก่สปป.ลาวนั้น ทางสปป.ลาวไม่ได้เป็นผู้ผลิตเองแต่เป็นการนำเข้ามาจากประเทศที่สามโดยเฉพาะจากประเทศเวียดนามและประเทศจีน เช่น กระเทียม เป็นต้น ขณะเดียวกันในทางกลับกัน สปป.ลาวก็ได้มีการจับเก็บอากรขาเข้าสินค้าอุปโภคบริโภคประเภทที่สปป.ลาวผลิตได้เองในอัตราสูง คือ ประมาณ ร้อยละ 5 – 40 ของราคา ซึ่งถือว่าเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว
4. สินค้าบางอย่างถูกห้ามนำเข้าและส่งออก จึงมีการลักลอบอยู่เป็นประจำ เช่น สินค้าเกษตรบางชนิดที่ในประเทศสามารถผลิตได้ สินค้าที่ขาดแคลนในประเทศ สินค้าที่ถูกขโมยมา เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ ตลอดจนสินค้าที่ผิดกฎหมายอื่นๆ เป็นต้น
5. ทหารลาว มีนโยบายไม่จับเก็บภาษีนำเข้าสำหรับสินค้าที่นำเข้าเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้ประกอบการค้ารายย่อยของสปป.ลาว ใช้เป็นช่องทางหลีกเลี่ยงภาษีนำเข้าได้
6. เจ้าหน้าที่ทั้งฝั่งไทยและฝั่งสปป.ลาวไม่สามารถตรวจสอบและควบคุมดูแลได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากขาดแคลนเจ้าหน้าที่และงบประมาณสนับสนุน ประกอบกับชายแดนไทย – สปป.ลาว มีการเชื่อมติดกันทั้งทางบกและทางน้ำซึ่งประชาชนสองฝั่งสามารถเดินทางไปมาหาสู่กันอย่างสะดวกเหมือนญาติพี่น้องกัน จึงทำให้การดูแลและควบคุมการลักลอบทำได้ยากลำบากยิ่งขึ้น

5.2 ผลการสำรวจบริเวณจุดการค้าพะเยา – ไชยะบุรี

จังหวัดพะเยา เป็นจังหวัดชายแดนตั้งอยู่ภาคเหนือตอนบนทางด้านตะวันออกของประเทศไทย อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 18 ° 44 ลิบดาเหนือ ถึง 19 ° 44 ลิบดาเหนือ และเส้นแวงที่ 99 ° 40 ลิบดาตะวันออก ถึง 100 ° 40 ลิบดาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ย 397 เมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ประมาณ 735 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตทางด้านทิศเหนือติดกับอำเภอพาน และอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ทิศตะวันออกติดกับแขวงไชยะบุรี สปป.ลาว และอำเภอท่าวังผา อำเภอเมืองน่านและอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ทิศตะวันตกติดกับอำเภอวังเหนือ และทิศใต้ติดกับอำเภองาว จังหวัดลำปาง และอำเภอสอง จังหวัดแพร่

จังหวัดพะเยามีแนวชายแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตั้งแต่บริเวณบ้านฮวก หมู่ 3 ต.ภูซาง ถึงบ้านต้นผึ้ง หมู่ 16 ต.ร่มเย็น อ.เชียงคำ เป็นระยะทางประมาณ 36 กิโลเมตร โดยมีจำนวนหมู่บ้าน ตำบล ที่มีเขตติดต่อกับสปป.ลาว ดังนี้

1. พื้นที่อำเภอเชียงคำ มี 1 ตำบล ได้แก่ ตำบลร่มเย็น ประกอบด้วย บ้านต้นผึ้ง (ม.16) บ้านผาแดง (ม.10) บ้านปางถ้ำ (ม.9) บ้านประชาภักดี (ม.13) บ้านทุ่งรวงทอง (ม.12) บ้านร่องสำน (ม.8) บ้านห้วยสา (ม.14) บ้านใหม่ร่มเย็น (ม.7) บ้านคุ้ม (ม.6) และบ้านห้วยป้อม (ยังไม่ได้เป็นหมู่บ้านตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย) ระยะทาง 16 กิโลเมตร

2. พื้นที่กิ่งอำเภอภูซางมี 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลภูซาง และตำบลทุ่งกล้วยระยะทาง 20 กิโลเมตร

- ตำบลภูซาง ประกอบด้วย บ้านฮวก (ม.3) บ้านห้วยสำน (ม.4) บ้านหนองเลา (ม.8) บ้านม่วงชุม (ม.7)
- ตำบลทุ่งกล้วย ประกอบด้วย บ้านห้วยนา (ม.7) บ้านปงใหม่ (ม.8) บ้านจุ่น (ม.9) บ้านทุ่งกล้วย (ม.3) บ้านทุ่งกล้วย (ม.4,5)

5.2.1 ความสัมพันธ์ตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวด้านจังหวัดพะเยา

ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนไทย – สปป.ลาว ตามแนวชายแดนมีความต่อเนื่องกันมาไม่ขาดสาย เนื่องจากราษฎรทั้ง 2 ประเทศ มีความผูกพันกันทางสายเลือด โดยมีความเป็นญาติกันมาแต่อดีต การค้าขายระหว่างบุคคลมีมานานแล้ว จนกระทั่งรัฐบาลทั้งสองประเทศได้เจริญสัมพันธ์ไมตรีต่อกัน ทำให้มีการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในรูปคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ระดับภูมิภาคและท้องถิ่น ขณะเดียวกันใน

จังหวัดพะเยาเองก็ได้มีการพัฒนาความสัมพันธ์ระดับท้องถิ่นกับแขวงไชยะบุรีอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีต โดยการจัดตั้งคณะกรรมการรักษาความเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ในระดับท้องถิ่นขึ้น ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่าง 2 ฝ่าย คือ จังหวัดพะเยา และแขวงไชยะบุรี

จังหวัดพะเยามีพื้นที่ที่ติดต่อกับระหว่างไทย - สปป.ลาว ตั้งแต่บริเวณบ้านสวก หมู่ 3 ต.ภูซาง ถึงบ้านต้นฝิ่ง หมู่ 16 ต.ร่มเย็น อ.เชียงคำ เป็นระยะทางประมาณ 36 กิโลเมตร โดยมีจุดผ่อนปรน 1 แห่ง คือ จุดผ่อนปรนบ้านสวก ต.ภูซาง กิ่งอำเภอภูซาง – บ้านปางมอน เมืองคอบ แขวงไชยะบุรี ซึ่งเป็นจุดที่ตั้งขึ้นเพื่อควบคุมการเข้า – ออกของประชาชนทั้งสองประเทศ ให้อยู่ในความดูแลของฝ่ายกิจการพิเศษ ที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ซึ่งมีปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอภูซาง เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ เพื่อให้การติดต่อค้าขายระหว่างประชาชนของประเทศทั้งสองเป็นไปตามข้อตกลงของคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว จังหวัดพะเยา และสปป.ลาว – ไทย แขวงไชยะบุรี โดยกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเปิดจุดผ่อนปรนที่ช่องทางบ้านสวก กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) เพื่อเป็นช่องทางในการติดต่อค้าขายระหว่างประชาชนทั้ง 2 ฝ่าย ทำให้พ่อค้าแม่ค้าและนักลงทุนเกิดความมั่นใจในการทำการค้าและการลงทุนมากขึ้น และมีแนวโน้มว่าการค้าที่กิ่งอำเภอภูซางจะคึกคักมากยิ่งขึ้นในอนาคต

5.2.2 ข้อตกลงการค้า – ชาย บริเวณจุดผ่อนปรนบ้านสวก จังหวัดพะเยา

จากบันทึกคณะกรรมการประชุมคณะกรรมการความร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว จังหวัดพะเยา และสปป.ลาว – ไทย แขวงไชยะบุรี ครั้งที่ 1/2539 ลงวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2538(ค.ศ.1995) ณ ที่ทำการแขวงไชยะบุรี สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ให้ใช้จุดกิวทกเป็นช่องทางเข้า - ออกระหว่างประชาชนบ้านสวก หมู่ 3 ต.ภูซาง กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา กับประชาชนบ้านปางมอน เมืองคอบ แขวงไชยะบุรี เข้า – ออก ตั้งแต่เวลา 8.30 – 16.30 น. ของทุกวัน
2. อนุญาตให้เฉพาะราษฎรของจังหวัดพะเยากับราษฎรของแขวงไชยะบุรีเท่านั้น
3. กำหนดเวลาเข้า - ออกของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ไม่เกิน 2 วัน
4. ระยะทาง หรือขอบเขต ให้เข้าไปในแต่ละฝ่ายได้ในเขตสุขาภิบาลเชียงคำ และเขตเทศบาลเมืองคอบเท่านั้น
5. ประชาชนทั้งสองฝ่าย สามารถซื้อสินค้า เครื่องอุปโภคบริโภค ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ในมูลค่าไม่เกิน 1,000 บาท หรือ 200,000 กีบ (อัตราแลกเปลี่ยน ณ เดือนสิงหาคม

พ.ศ. 2544) ต่อหนึ่งคน ต่อหนึ่งเที่ยว โดยไม่ต้องเสียภาษี (หากซื้อเกิน 1,000 บาทต้องชำระภาษี ตามกฎหมาย)

5.2.3 กิจการการค้าชายแดนที่จุดผ่อนปรนบ้านฮวก จังหวัดพะเยา

การค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว บ้านฮวก มีการค้าขายระหว่างกัน ดังนี้

1. ในวันที่ 10 และ 30 ของทุกเดือน จะมีตลาดนัดบริเวณบ้านฮวก หมู่ 3 ต.ภูซาง โดยจะมีสินค้าอุปโภคบริโภคมาจำหน่ายให้แก่ราษฎรจากฝั่งสปป.ลาว ในขณะที่ประชาชนลาวก็จะนำผ้าทอ ของป่า ติดตัวมาขายให้แก่ประชาชนและพ่อค้าในฝั่งไทยด้วย

2. การติดต่อซื้อขายเป็นการทั่วไป โดยผ่านจุดผ่อนปรนชายแดนไทย – สปป.ลาว บ้านฮวก ในระหว่างเวลา 8.30 – 16.30 น. จะอนุญาตให้สามารถติดต่อค้าขายกันได้ทุกวัน ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่ฝ่ายไทยจะซื้อผ้าใยกล้วย ฝ้ายทอพื้นเมือง หมากตาว(ลูกขีด) สินค้าเกษตร และของป่า ส่วนฝ่ายสปป.ลาวจะซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ เช่น น้ำตาล ผงชูรส บะหมี่สำเร็จรูป เครื่องดื่มชูกำลัง รองเท้าแตะฟองน้ำ ยารักษาโรค วัสดุก่อสร้าง เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ เป็นต้น

5.2.4 สถิติการค้าชายแดนที่บริเวณจุดผ่อนปรนบ้านฮวก จังหวัดพะเยา – บ้านปางมอน แขวงไชยะบุรี

จังหวัดพะเยาเป็นจังหวัดที่มีอาณาเขตติดชายแดนสปป.ลาว มีการค้าขายระหว่างกันตามแนวชายแดน โดยส่งออกสินค้าจำเป็นแก่ชาวลาว และนำเข้าสินค้าประเภทวัตถุดิบจากสปป.ลาว แม้ว่าการค้าขายระหว่างกันของจังหวัดพะเยา และแขวงไชยะบุรีจะมีไม่มากเท่ากับจังหวัดอื่นๆ แต่การค้าดังกล่าวได้ทำให้เกิดการติดต่อระหว่างประชาชนท้องถิ่นของทั้งสองประเทศ ซึ่งน่าจะมีผลสำคัญต่อความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศในอนาคต

ปริมาณการค้าในปี พ.ศ. 2541(ค.ศ.1998) มีมูลค่าการค้ารวม 4,918,160 บาท ลดลงจากปี พ.ศ. 2540(ค.ศ.1997) ซึ่งมีมูลค่า 6,131,550 บาท คิดเป็นร้อยละ 19.79 เป็นการนำเข้าจากสปป.ลาว 1,756,370 บาท และส่งออก 3,161,000 บาท และในปี พ.ศ.2542 ปริมาณการค้ามีมูลค่ารวม 2,440,000 บาท ลดลงจากปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) คิดเป็นร้อยละ 50 เป็นการนำเข้าจากสปป.ลาว 1,030,000 บาท และส่งออก 1,410,000 บาท ในขณะที่ในปี พ.ศ.2543 ปริมาณการค้ามีมูลค่ารวมสูงถึง 7,280,000 บาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) คิดเป็นร้อยละ 198.36 เป็นการนำเข้าจากสปป.ลาว 3,020,000 บาท และส่งออก 4,260,000 บาท และในช่วง 4 เดือนแรกของปี พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) ปริมาณการค้ามีมูลค่ารวมสูงถึง 9,078,218 บาท เพิ่มขึ้น

จากช่วงเดียวกันของปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) คิดเป็นร้อยละ 517 เป็นการนำเข้าจากสปป.ลาว 5,641,615 บาท และส่งออก 3,436,603 บาท ซึ่งการเพิ่มขึ้นของมูลค่าการค้าดังกล่าวเป็นผลมาจากภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของทั้งสองประเทศเริ่มดีขึ้นหลังจากประสบภาวะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ผ่านมา

จากมูลค่าการค้าดังกล่าวจะสังเกตเห็นว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้เปรียบดุลการค้าตลอดมา คือ ในปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) ประเทศไทยได้ดุลการค้าเกินดุลเท่ากับ 1,404,630 บาท และลดลงในปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) คือเกินดุลเพียง 380,000 บาท ซึ่งเป็นผลจากการชะลอตัวของระบบเศรษฐกิจของสปป.ลาว ประกอบกับการดำเนินมาตรการควบคุมการนำเข้าของรัฐบาลสปป.ลาวเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศทำให้มีการนำเข้าลดลง แต่ในปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) พบว่าประเทศไทยกลับได้ดุลการค้าเพิ่มขึ้นเป็น 1,240,000 บาท เมื่อมีการผ่อนคลายมาตรการควบคุมการนำเข้าของสปป.ลาว ประกอบกับระบบเศรษฐกิจโดยรวมของสปป.ลาวเริ่มฟื้นตัว และมีการเข้าไปลงทุนของผู้ประกอบการชาวไทยมากขึ้น เนื่องมาจากการที่คณะรัฐมนตรีมีมติเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายการค้ากับสปป.ลาว เรื่องการส่งเสริมการนำเข้าสินค้าจากสปป.ลาวโดยการลดภาษีนำเข้าสินค้าเกษตรและวัตถุดิบจากสปป.ลาว และเรื่องการลงทุน โดยกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ จัดทำโครงการส่งเสริมตลาดการค้าและการลงทุนสินค้าอุตสาหกรรมอาเซียน และให้สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสภาหอการค้าไทย สนับสนุนสมาชิกเข้าไปลงทุนทำการค้ากับสปป.ลาวมากขึ้น (ตารางแสดงสถิติการค้าชายแดน ไทย – สปป.ลาว ด้านจังหวัดพะเยา ภาคผนวก ข ตารางที่ ข2)

สินค้านำเข้า ส่วนใหญ่ได้แก่ ผ้าทอพื้นเมือง ผ้าใยถักยูกา ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า สัตว์ป่า (ที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย) และสินค้าเกษตร เช่น ถั่วลิสง ข้าวโพด ลูกต๋าว(ลูกชิด) หมากแห้ง(ลูกแร้ว) เป็นต้น

สินค้าส่งออก ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค เสื้อผ้าสำเร็จรูป ยารักษาโรค รถจักรยานยนต์ และอะไหล่ น้ำมันเชื้อเพลิง วัสดุก่อสร้าง เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ ด้ายและวัตถุดิบในการทอผ้า ปួយและยานพาหนะ เป็นต้น

5.2.5 จุดเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม (ช่วงบ้านฮวก – สปป.ลาว – จีน – เวียดนาม)

1. บ้านฮวก ไปปางมอน สปป.ลาว ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร
2. บ้านฮวก ไปปากแบ่ง สปป.ลาว ระยะทางประมาณ 112 กิโลเมตร
3. บ้านฮวก ไปแขวงอุดมไซ สปป.ลาว ระยะทางประมาณ 256 กิโลเมตร

4. บ้านฮวก ไปเมืองล่า เชียงรุ่ง ชายแดนจีน ระยะทางประมาณ 296 กิโลเมตร
5. บ้านฮวก ไปบ่อแต่น ชายแดนจีน ระยะทางประมาณ 350 กิโลเมตร
6. บ้านฮวก ไปเดียนเบียนฟู เวียดนาม ระยะทางประมาณ 406 กิโลเมตร

5.2.6 วิธีการชำระเงินค่าสินค้าที่บริเวณจุดผ่อนปรนบ้านฮวก

การชำระเงินค่าสินค้าของผู้ประกอบการและประชาชน ณ จุดการค้าชายแดน ไทย – สปป.ลาว ที่จุดผ่อนปรนบ้านฮวก ต.ภูซาง กิ่งอำเภอภูซาง – บ้านปางมอน เมืองคอบ แขวงไซยะบุรีนี้ สามารถระบุงการชำระเงินค่าสินค้าระหว่างกันได้ คือ ผู้ประกอบการและประชาชนที่นำสินค้ามาขาย ณ บริเวณจุดการค้านั้นจะมีการชำระค่าสินค้าเป็นเงินสดสกุลเงินบาททั้งหมด โดยที่ผู้ที่มาซื้อสินค้าฝั่งสปป.ลาวก็ต้องชำระสินค้าเป็นสกุลเงินบาทไทยเช่นเดียวกัน การชำระเงินนั้นจะไม่มีกรให้เครดิต หรือสินเชื่อใดๆ ทั้งสิ้น การซื้อ – ขาย เกิดขึ้น ณ จุดการค้านี้ตั้งแต่ 8.30 – 16.30 น. โดยอนุญาตให้สามารถติดต่อค้าขายกันได้ทุกวัน แต่การซื้อ – ขายที่ด่านนี้จะคึกคักมากเป็นพิเศษในวันที่ 10 และ 30 ของทุกเดือน เนื่องจากมีตลาดนัดที่บริเวณบ้านฮวก หมู่ 3 ต.ภูซาง โดยจะมีสินค้าอุปโภคบริโภคมาจำหน่ายให้แก่ราษฎรจากฝั่งสปป.ลาว ในขณะที่ประชาชนลาวก็จะนำเอาผ้าทอ ของป่า และสินค้าเกษตรติดตัวมาขายให้แก่ประชาชนและพ่อค้าในฝั่งไทยด้วย

แต่ในกรณีที่พ่อค้าไทย – สปป.ลาวมีความสัมพันธ์รู้จักคุ้นเคย และเป็นคู่ค้ากันมาตลอด ก็จะมีการให้เครดิตระหว่างกัน โดยพ่อค้าหรือประชาชนลาวจะนำผ้าทอมาขายให้พ่อค้าแม่ค้าที่ฝั่งไทยเป็นประจำโดยเฉพาะทุกครั้งที่มีการเปิดตลาดนัด เมื่อขายได้แล้วก็จะนำเงินที่ขายได้นั้นมาซื้อผ้า หรืออุปกรณ์ วัสดุต่างๆ ที่จะนำไปใช้ในการทอผ้าเพื่อนำกลับมาขายในครั้งต่อไป เมื่อมีการซื้อ - ขายกันเป็นประจำ หากเงินในการชำระค่าวัตถุดิบไม่พอ ผู้ประกอบการในฝั่งไทยก็จะให้สินเชื่อแล้วจึงมาจ่ายเมื่อนำผ้าทอมาส่งในครั้งต่อไป ซึ่งการชำระเงินจะเป็นสกุลเงินบาททั้งหมด เนื่องจากผู้ประกอบการไทยไม่ยอมรับเงินก๊ีบในการชำระเงินค่าสินค้า เพราะมีความกังวลเกี่ยวกับเสถียรภาพของค่าเงิน และไม่มีที่รองรับเงินก๊ีบ ประกอบกับที่กิ่งอำเภอภูซางมีสาขาธนาคารพาณิชย์เพียงแห่งเดียว ในขณะที่ฝั่งสปป.ลาวในแขวงไซยะบุรีก็มีธนาคารล้านช้างเพียงแห่งเดียว ทำให้การบริการยังไม่ทั่วถึง และประชาชนยังไม่ทราบรายละเอียด หรือไม่มีความรู้เกี่ยวกับการชำระเงินผ่านระบบธนาคาร ในขณะที่เจ้าหน้าที่ก็มีไม่เพียงพอ และยังไม่มีความรู้ไม่พร้อมในการให้บริการเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางการเงินระหว่างประเทศ ประกอบกับปริมาณการค้ายังมีไม่มากเท่ากับด่านอื่นๆ จึงทำให้การชำระเงินค่าสินค้าที่จุดผ่อนปรนบ้านฮวกนี้เป็นการชำระด้วยเงินสดสกุลเงินบาททั้งหมด

5.2.7 การเข้า – ออกประเทศที่จุดผ่อนปรนบ้านฮวก - บ้านปางมอน

ประชาชนของทั้งสองประเทศที่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าวสามารถเข้า – ออก โดยไม่ต้องขอวีซ่า และสามารถเข้าสู่พื้นที่ตามที่ได้มีการกำหนดไว้ตามข้อตกลงระหว่างสองจังหวัด ณ ด่านนั้นๆ โดยที่จุดผ่อนปรนนี้ทางฝั่งไทยจะอนุญาตให้เข้าได้เฉพาะในเขตสุขาภิบาลเชียงคำ และทางฝั่งสปป.ลาวจะอนุญาตให้เข้าได้เฉพาะในเขตเทศบาลเมืองคอบเท่านั้น โดยการเข้า - ออกนี้ต้องให้อยู่ในความดูแลของฝ่ายกิจการพิเศษ ที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ซึ่งมีปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอภูซางเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ และเจ้าหน้าที่ประจำบ้านปางมอน เมืองคอบ แขวงไชยบุรี เพื่อให้การเข้า - ออกประเทศเพื่อทำการติดต่อค้าขายระหว่างประชาชนของประเทศทั้งสองเป็นไปตามข้อตกลงของคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว จังหวัดพะเยา และสปป.ลาว – ไทย แขวงไชยบุรี

5.2.8 โครงการพัฒนาที่สำคัญที่จุดผ่อนปรนบ้านฮวก จังหวัดพะเยา

1. โครงการปรับปรุง/ก่อสร้างถนนลาดยาง บ้านฮวก – กิวหก ระยะทางประมาณ 2.254 กม. งบประมาณ 15,990,953 บาท ดำเนินการแล้วเสร็จ ตั้งแต่วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ.2539(ค.ศ.1996) มุ่งหวังเพื่อขยายปริมาณการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว และขยายการจ้างงานให้ประชาชน และเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณชายแดน เชื่อมโยงไปภูชี้ฟ้าจังหวัดเชียงราย และเชื่อมโยงเข้าสู่สปป.ลาว และจีนตอนใต้

2. โครงการก่อสร้างตลาดชายแดนบ้านฮวก กิ่งอำเภอภูซาง งบประมาณ 3,000,000 บาทที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอภูซางเป็นหน่วยงานดำเนินงาน รับผิดชอบงบ กจก.ตามมติ ครม.4 สิงหาคม พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) เรื่องมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงครึ่งหลังปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดน จากงบ กจก. วงเงิน 110.48 ล้านบาท (เป็น 1 ใน 28 โครงการของจุดผ่อนปรน ด้านพรมแดน จุดผ่านแดนถาวร ไทย – พม่า ไทย – สปป.ลาว ไทย – กัมพูชา และไทย – มาเลเซีย)

3. โครงการเมืองชายแดนที่มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กระทรวงมหาดไทย ได้ดำเนินการสำรวจ ได้คะแนนตามเกณฑ์โดยความเห็นชอบของทุกกระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จังหวัดได้เสนอข้อมูลเพราะมีความพร้อมทางเศรษฐกิจ เรียงลำดับ ดังนี้

- อันดับ 1 อำเภอเชียงคำ เป็นเมืองชายแดน ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ
- อันดับ 2 กิ่งอำเภอภูซาง บริเวณจุดผ่อนปรน เป็นเมืองชายแดนที่มีศักยภาพทางการค้า

5.2.9 แผนงาน/โครงการพัฒนาและส่งเสริมการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว บ้านฮวก และพื้นที่ใกล้เคียงในอนาคต

1. แผนพัฒนาอำเภอกอ 5 ปี พ.ศ.2540 – 2544(ค.ศ.1997 – 2001) อ.เชียงคำ เสนอให้มีการก่อสร้างศูนย์ อาคารจำหน่ายสินค้า จุดตรวจฯ หน่วยบริการนักท่องเที่ยว ลานจอดรถ และปรับปรุงภูมิทัศน์ บริเวณจุดผ่อนปรน ชายแดนไทย – สปป.ลาว

2. โครงการปรับปรุงถนนจากแยกบ้านม่วงชุม ต.ป่าสัก – บ้านฮวก ต.ภูซาง เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวไปภูชี้ฟ้า จ.เชียงราย ระยะทาง 12 กม.

3. โครงการพัฒนาปรับปรุงและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว บริเวณจุดชายแดน ไทย – สปป.ลาว ก่อสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สร้างสถานที่จอดรถ สถานที่พักผ่อน ร้านอาหารของที่ระลึก สินค้าพื้นเมือง และสินค้าทั่วไป ชุมประตู่ทางเข้าไปฝั่งชายแดนไทย – สปป.ลาว ป้ายขยายเขตจำหน่ายกระแสไฟฟ้า เป็นต้น

4. ขอยกระดับจุดผ่อนปรนให้เป็นด่านถาวร ซึ่งจังหวัดพะเยาได้รับอนุมัติในหลักการจาก มท. และสมช. แล้ว (โดยคณะกรรมการพิจารณาเปิดจุดผ่านแดน สมช.) แต่มีเงื่อนไขจะต้องเสนอฝ่ายสปป.ลาว (แขวงไชยะบุรี) ให้รับทราบ และเห็นชอบร่วมกัน แต่พะเยา และแขวงไชยะบุรี ยังไม่สามารถจัดประชุมร่วมกันได้อย่างเป็นทางการ เนื่องจากทั้ง 2 ฝ่าย ยังไม่พร้อมทางด้านงบประมาณ

5. ยุทธศาสตร์การพัฒนากาดเหนือตอนบน ระยะเวลา 10 ปี พ.ศ.2542 – 2551(ค.ศ.1999 – 2008) ซึ่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้เสนอไว้ เมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) จังหวัดพะเยาอยู่ในพื้นที่พัฒนาพิเศษ (เศรษฐกิจพอเพียง)

5.3 ผลการสำรวจบริเวณจุดการค้าข้ามแดน – ไชยะบุรี

5.3.1 สภาพทั่วไปจังหวัดน่าน

น่านเป็นจังหวัดชายแดนจังหวัดหนึ่งของไทย อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ ประมาณ 668 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางโดยรถยนต์ประมาณ 8 - 10 ชั่วโมง ตั้งอยู่ระหว่างเส้นแวง $18^{\circ} 01'$ ถึง $19^{\circ} 34'$ เหนือ และเส้นรุ้ง $100^{\circ} 21'$ ถึง $101^{\circ} 22'$ ตะวันออก บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน

จังหวัดน่านมีพื้นที่ 11,472.076 ตารางกิโลเมตร หรือ 7,170,045 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือ และทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ติดกับ แขวงไชยะบุรีของสปป.ลาว มีความยาวตามแนวชายแดนประมาณ 277 กิโลเมตร โดยมีอำเภอที่เป็นเขตอำเภอชายแดน ได้แก่ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอทุ่งช้าง อำเภอแม่จริม อำเภอเวียงสา อำเภอนาน้อย อำเภอนาหมื่น อำเภอป่าเกว๋น และอำเภอสองแคว ทิศใต้ติดกับจังหวัดแพร่ และจังหวัดอุตรดิตถ์ และทิศตะวันตกติดกับจังหวัดพะเยา

จังหวัดน่าน มีประชากรทั้งสิ้น 488,913 คน (มีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001)) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำไร่ ทำนา และทำสวน พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ส้มสีทอง ถั่วข้าวโพด มันสำปะหลัง มะขามหวาน และลำไย สำหรับการอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐานที่นำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปขึ้นต้น ผลิตภัณฑ์จังหวัดน่าน (Gross Provincial Product: GPP) ในปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) มีมูลค่า 13,412 ล้านบาท ระดับรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (Per Capital GPP) 28,524 บาท อยู่ในอันดับที่ 15 ของภาคเหนือ และ 58 ของประเทศ

ถึงแม้ว่าจังหวัดน่าน จะมีอำเภอติดกับสปป.ลาวถึง 7 อำเภอด้วยกัน แต่สามารถเปิดช่องทางทำการค้าเพียง 3 ช่องทางเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขทางด้านการคมนาคม และสาธารณูปโภค ไม่เอื้ออำนวยเป็นอุปสรรคในการเปิดช่องทางทำการค้าได้ครบทุกอำเภอที่ติดกับชายแดน สปป.ลาว ดังนั้นกระทรวงมหาดไทยจึงได้ประกาศเปิดจุดผ่านแดนไทย – สปป.ลาว ด้านจังหวัดน่านที่เชื่อมติดกับแขวงไชยะบุรีของสปป.ลาว 3 แห่ง ประกอบด้วย จุดผ่านแดนถาวร 1 แห่ง และจุดผ่อนปรน 2 แห่ง ดังนี้

1. จุดผ่านแดนถาวร ที่จุดบ้านห้วยโก๋น ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับเมืองเงิน เขตเชียงฮ่อน – หงสา แขวงไชยะบุรี สปป.ลาว
2. จุดผ่อนปรน ที่ช่องทางบ้านห้วยแม่สะแดง ตำบลลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ตรงกับช่องทางบ้านป่าห้วน เมืองเชียงฮ่อน เขตเชียงฮ่อน – หงสา แขวงไชยะบุรี สปป.ลาว

3. จุดผ่อนปรน ที่บ้านใหม่ชายแดน ตำบลชลแดน อำเภอสองแคว ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับช่องทางบ้านเตสอง เมืองเชียงฮ่อน เขตเชียงฮ่อน – หงสา แขวงไชยะบุรี สปป.ลาว

5.3.2 ความสัมพันธ์ตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ด้านจังหวัดน่าน

ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนไทย – สปป.ลาว ตามแนวชายแดนมีความต่อเนื่องกันมาไม่ขาดสาย เนื่องจากประชาชนทั้ง 2 ประเทศมีความผูกพันกันทางสายเลือด โดยมีความเป็นญาติกันมาแต่อดีต ในขณะเดียวกัน เนื่องจากประเทศไทยและสปป.ลาวมีชายแดนเชื่อมติดกันเป็นระยะทางถึง 1,730 กิโลเมตร ประกอบกับประชาชนทั้ง 2 ประเทศมีเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใกล้เคียงกัน เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศยิ่งแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น และมีผลทำให้การค้าระหว่างประเทศทั้งสองตามแนวชายแดนขยายตัวตามไปด้วย เนื่องจากการที่ประเทศทั้ง 2 ต่างดำเนินนโยบายเพื่อส่งเสริมการค้าชายแดน ไม่ว่าจะเป็นการเปิดจุดผ่านแดน การปรับปรุงสาธารณูปโภคต่างๆ ตลอดจนถึงการออกกฎระเบียบและการดำเนินนโยบายอื่นๆ ทั้งจากส่วนกลางและระดับท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำการค้าชายแดนระหว่างกัน มีผลต่อเนื่องทำให้การค้าชายแดนด้านจังหวัดน่านมีความคึกคัก และขยายตัวมากขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีต ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนทั้งสองประเทศให้มีทางเลือกมากขึ้นในการบริโภคสินค้า และทำให้ระบบเศรษฐกิจโดยรวมมีการขยายตัว และได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย

5.3.2.1 ช่องทางการค้า การคมนาคม และการติดต่อการค้าชายแดน

ช่องทางการค้า การค้าชายแดนระหว่างไทย – สปป.ลาว ด้านจังหวัดน่าน มี 3 ช่องทาง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. จุดผ่านแดนถาวร จำนวน 1 แห่ง คือ

- จุดบ้านห้วยโก๋น ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับเมืองเงิน เขตเชียงฮ่อน – หงสา แขวงไชยะบุรี สปป.ลาว ภูมิประเทศบริเวณจุดชายแดนเป็นภูเขาสูง (สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 400 เมตร) ห่างจากอำเภอทุ่งช้างประมาณ 46 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดน่าน 136 กิโลเมตร ซึ่งตรงข้ามกับเมืองเงิน เขตเชียงฮ่อน – หงสา กำหนดเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวร ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2536(ค.ศ.1993) ได้ทำการเปิดเป็นทางการเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) เป็นช่องทางอนุญาตให้บุคคลหรือยานพาหนะเข้ามาหรือออกไปนอกราชอาณาจักรได้เฉพาะคนไทยและคนลาวเท่านั้น เนื่องจากด่านน้ำเงิน (ชื่อเรียกในสปป.ลาว) ฝ่ายสปป.ลาวยังมิได้ยกฐานะเป็นด่าน

สากล จึงไม่อนุญาตให้บุคคลสัญชาติที่ 3 ผ่านเข้า - ออกได้ สำหรับในส่วนของการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาวมีการเปิดทำการค้าชาย โดยสามารถส่งออกและนำเข้าสินค้าได้ทุกวัน เวลา 8.00 - 16.00 น. แต่จะมีการค้าชายมากในวันเสาร์ของทุกสัปดาห์ เนื่องจากเป็นวันที่มีการเปิดทำการค้าที่จุดผ่านแดนห้วยโก๋น (คล้ายตลาดนัด) โดยการค้าจะคึกคักมากตั้งแต่เวลา 8.00 - 12.00 น.

การค้าที่ด่านนี้มีทั้งที่ผ่านด่านศุลกากรและไม่ผ่านด่านศุลกากร โดยตัวเลขของปริมาณการค้าที่ผ่านด่านศุลกากรที่ด่านห้วยโก๋นนี้มีมูลค่าสูงถึงร้อยละ 50 - 60 ของมูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาวทั้งหมดของจังหวัดน่าน แต่ก็ยังพบว่าการค้าชายแดนที่ไม่ผ่านด่านศุลกากรที่ด่านนี้ยังคงมีอยู่ เนื่องจากว่าในช่วงเวลาที่มีประชาชนทั้งสองประเทศเดินทางเข้า - ออกมาก โดยเฉพาะจะคึกคักมากในทุกวันเสาร์ของทุกสัปดาห์ เวลาตั้งแต่ 8.00 - 12.00 น. ซึ่งเจ้าหน้าที่ไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง ประกอบกับประชาชนที่เข้า - ออก จะมีการนำสินค้าติดตัวไปด้วยโดยมักอ้างว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้ในครัวเรือน จึงทำให้ที่ด่านนี้การลักลอบทำการค้าโดยไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากรยังคงพบเห็นอยู่

สินค้าส่วนใหญ่ที่นำมาขายแก่คนลาวเป็นสินค้าจำพวกเครื่องอุปโภคบริโภคที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง อาหารสด สบู่ ยาสีฟัน ผงชูรส ไม้ขีดไฟ ฯลฯ สินค้าจำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม มุ้ง ผ้าห่ม ยารักษาโรค น้ำมันเชื้อเพลิง ฯลฯ และสินค้าที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ เช่น อะไหล่จักรยานยนต์ เครื่องมือการเกษตร ไบโอมัด จอบ เสียม ฯลฯ ส่วนสินค้าที่คนไทยต้องการจะเป็นสินค้าประเภทวัตถุดิบการเกษตร สินค้าของป่า เครื่องหัตถกรรม หวาย เป็นต้น

ด่านห้วยโก๋นนี้อยู่ตรงข้ามกับเมืองเงิน (ซึ่งห่างจากชายแดน 6 กิโลเมตร) และเมืองหงสา (อยู่ห่างจากชายแดน 36 กิโลเมตร) เมืองปากแบ่ง (ห่างจากชายแดนประมาณ 38 กิโลเมตร) เมืองไชยะบุรี (ห่างจากชายแดน 124 กิโลเมตร) และเมืองหลวงพระบาง (ห่างจากชายแดน 154 กิโลเมตร) ดังนั้นการค้าชายแดนของจังหวัดน่าน นอกจากเป็นการค้าระหว่างจังหวัดน่านกับเมืองต่างๆ บริเวณชายแดนของสปป.ลาว เช่น เมืองเงิน เมืองเชียงฮ่อน - หงสา แขวงไชยะบุรีแล้ว ยังเป็นการทำการค้าระหว่างจังหวัดน่านกับเมือง และแขวงอื่นๆ ในภาคเหนือของสปป.ลาวอีกด้วย เช่น แขวงอุดมไชย แขวงหลวงพระบาง แขวงหลวงน้ำทา ฯลฯ และยังเชื่อว่าเป็นอนาคตเมื่อเส้นทางการคมนาคมได้รับการปรับปรุง และก่อสร้างให้มีความสะดวกมากขึ้นแล้ว การค้าระหว่างจังหวัดน่านและ 6 แขวงภาคเหนือของสปป.ลาวคงได้รับการขยายตัวมากยิ่งขึ้น และในที่สุดก็จะเป็นช่องทางที่ทำให้การค้าระหว่างไทยกับประเทศจีน และเวียดนามมีการขยายตัวมากขึ้นด้วย

ในส่วนของการบริการของรัฐ ณ ด้านห้วยโก๋นนั้น หน่วยงานของรัฐที่เข้าไปประจำอยู่ ณ ด้านการค้าชายแดนห้วยโก๋น ได้แก่ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริการส่งออก และนำเข้า เช่น เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ศุลกากร(ศุลกากรักษ์)จากด่านศุลกากรอำเภอทุ่งช้าง ตำรวจภูธร อ.เฉลิมพระเกียรติ และอาสาสมัครป้องกันตนเอง (อ.ส.) อำนวยความสะดวกในเรื่องความปลอดภัย

ส่วนทางด้าน สปป.ลาว ได้แก่ ด่านศุลกากรเมืองเงินเป็นด่านชั่วคราว มีเจ้าหน้าที่ศุลกากร เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง รวมไปถึงการก่อสร้างร้านค้าปลอดภาษีจำหน่ายสุราและบุหรี่ สินค้าส่วนใหญ่มาจากประเทศสิงคโปร์ผ่านเวียงจันทน์ หลังจากนั้นจึงขนส่งทางบกมาที่ร้านค้าปลอดภาษีเมืองเงิน เพื่อขายให้ประชาชน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าออกประเทศ

ตลาดขายสินค้า ณ ด้านห้วยโก๋น - น้ำเงิน

ไทย มีตลาดนัด มีการสร้างตลาดนัดในลักษณะแผงการค้าชั่วคราวประมาณ 100 - 120 แผง นอกจากนั้น ยังมีอาคารคอนกรีต ซึ่งสร้างไว้สำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

สปป.ลาว มีการก่อสร้างตลาดจำหน่ายสินค้าในลักษณะของเพิงไม้ชั่วคราวประมาณ 30 - 40 แผง และมีตึกแถวซึ่งก่อสร้างเพื่อใช้ในการจำหน่ายสินค้า ประมาณ 5 - 10 คูหา

การเข้า - ออกประเทศของประชาชนไทย - สปป.ลาว ณ ด้านห้วยโก๋น - น้ำเงิน

ที่ด่านห้วยโก๋น - น้ำเงิน แม้ว่าประเทศไทยจะกำหนดเป็นจุดผ่านแดนถาวร และมีเจ้าหน้าที่หน่วยงานตรวจคนเข้าเมือง และศุลกากรเช่นเดียวกับสปป.ลาวก็ตาม แต่การผ่านเข้า - ออกด่านนี้จะสามารถทำได้เฉพาะคนไทยและคนลาวเท่านั้น (เนื่องจากในฝั่งสปป.ลาว ยังมีได้กำหนดด่านน้ำเงินให้เป็นด่านสากลที่จะเปิดให้บุคคลสัญชาติที่ 3 ผ่านเข้า - ออกได้) การเข้า - ออกที่ด่านนี้สามารถทำได้โดยใช้บัตรผ่านแดนชั่วคราว (Border Pass) และไม่ต้องขอวีซ่า ซึ่งจะเสียค่าธรรมเนียมในการเข้าประเทศโดยปกติเท่ากับ 50 บาท แต่ถ้าเป็นวันหยุดราชการหรือล่วงเวลาก็จะเสียเพิ่มอีก โดยทางฝั่งไทยจะเสียเพิ่ม 10 บาท ส่วนทางฝั่งสปป.ลาวจะเสียเพิ่ม 2,500 กีบ นอกจากนั้นก็เสียค่าเดินทางไป - กลับ ประมาณ 40 บาท เมื่อต้องการเข้าสู่พื้นที่ของอำเภอ และตัวเมือง โดยสามารถเข้าสู่พื้นที่ตามที่ได้มีการตกลงกันไว้เท่านั้น

การเข้า - ออกของพาหนะผ่านแดน ต้องปฏิบัติตามระเบียบหลักการอย่างเข้มงวด ไม่อนุญาตให้เข้า - ออกโดยไม่เป็นระเบียบอย่างในอดีตที่ผ่านมา โดยจะเปิดด่านตั้งแต่วันที่ 8.00 -

12.00 น. และ 13.00 – 17.00 น. สำหรับกรณีพิเศษ เช่น การส่งคนป่วย การเข้า – ออกของทางราชการของทั้งสองฝ่าย สามารถผ่านเข้า – ออกได้โดยไม่จำกัดเวลา

การคมนาคม ณ ด่านห้วยโก๋น - น้ำเงิน

การคมนาคมไปยังด่านห้วยโก๋นนั้น ด้านประเทศไทยนั้นมีถนนลาดยางตั้งแต่อำเภอเมืองน่านจนถึงจุดชายแดนโดยตลอด (ประมาณ 136 กิโลเมตร) แต่ช่วง 30 กิโลเมตรสุดท้ายก่อนถึงจุดชายแดนมีความลาดชันสูง ส่วนถนนในฝั่งประเทศสปป.ลาว ที่เชื่อมเมืองเงิน (เมืองชายแดน) กับเมืองต่างๆ เช่น หงสา เชียงฮ่อน ไชยะบุรี หลวงพระบาง และปากห้วยแคน ส่วนใหญ่ยังคงเป็นถนนดินอยู่

2. จุดผ่อนปรน จำนวน 2 แห่ง ได้แก่

2.1 ช่องทางบ้านห้วยแม่สะแดง ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ตรงกับ
ช่องทางบ้านป่าห้วน เมืองเชียงฮ่อน เขตเชียงฮ่อน – หงสา แขวงไชยะบุรี สปป.ลาว ภูมิประเทศ
ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง ห่างจากอำเภอทุ่งช้างประมาณ 17 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอเมืองน่าน 107 กิโลเมตร จุดการค้าด่านนี้จะเปิดให้ประชาชนลาวเดินทางเข้ามาได้แค่วันละ 1 วัน ในหมู่บ้านเท่านั้นเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ตรงกับช่องทางบ้านป่าห้วน เมืองเชียงฮ่อน เขตเชียงฮ่อน – หงสา แขวงไชยะบุรี สปป.ลาว กำหนดเปิดเป็นจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนตามความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2536(ค.ศ.1993) กำหนดวันซื้อ - ขายสินค้า คือวันที่ 15 และ 30 ของทุกเดือน โดยเวลาที่ทำการซื้อขายนั้นประมาณ 8.30 – 16.00 น. ปริมาณการค้าประมาณร้อยละ 20 – 25 ของมูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาวทั้งหมดของจังหวัดน่าน ส่วนใหญ่เป็นการซื้อสินค้าเพื่อใช้สอย และบริโภคภายในครัวเรือน ร้านค้าฝั่งไทยส่วนใหญ่ก็เป็นร้านค้าขายของชำของชาวบ้านในหมู่บ้าน หรือไม่มีรถเร่ขายของจากพ่อค้าอำเภอทุ่งช้างบรรทุกสินค้ามาตั้งขาย โดยชุมชนฝั่งสปป.ลาว ที่อยู่ตรงข้ามกับด่านนี้ได้แก่ บ้านป่าห้วน เมืองเชียงฮ่อน ซึ่งอยู่ห่างจากชายแดนไทย ประมาณ 12 กิโลเมตร

ช่องทางการค้าด่านห้วยแม่สะแดง เป็นการค้าระหว่างชุมชนชายแดนของทั้ง 2 ประเทศ มีมูลค่าการค้าประมาณเดือนละ 30,000 – 1,000,000 บาท โดยการค้าส่วนใหญ่เป็นการค้านอกระบบ และสินค้าหลักที่มีการส่งออกได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค รองเท้ายาง เสื้อผ้าสำเร็จรูป วัสดุก่อสร้าง เครื่องใช้ไฟฟ้า และยารักษาโรค ส่วนสินค้านำเข้าส่วนใหญ่เป็นผ้าทอ และของป่า เช่น ลูกตาว (ลูกขิด) หวาย หมากแห้ง (ลูกเร่ว) และโค-กระบือมีชีวิต เป็นต้น

2.2 จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน ตำบลชลแดน อำเภอสองแคว ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับช่องทางบ้านเดสอง เมืองเชียงฮอน เขตเชียงฮอน – หงสา แขวงไชยะบุรี สปป.ลาว กำหนดเปิดเป็นจุดผ่อนปรน โดยความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย และเปิดเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2536(ค.ศ.1993) กำหนดวันซื้อขาย คือ วันที่ 5 10 15 20 25 และวันที่ 30 ของทุกเดือน โดยเวลาทำการซื้อขายนั้นประมาณ 8.30 – 16.00 น. การซื้อขายที่จุดผ่อนปรนนี้เป็นการเดินทางข้ามมาซื้อเพื่อนำไปใช้จ่ายบริโภคภายในครัวเรือน และส่งขายต่อในแขวงไชยะบุรี กำลังซื้อส่วนใหญ่จึงเป็นชาวบ้านธรรมดาและผู้ค้ารายย่อยที่มีการนำของป่า ผลิตภัณฑ์จากป่า และผ้าทอติดตัวมาขาย แล้วนำรายได้ที่ได้ซื้อสินค้ากลับไป โดยเฉพาะสินค้าอุปโภคบริโภค มูลค่าการค้าประมาณร้อยละ 25 – 30 ของมูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาวทั้งหมดของจังหวัดน่าน

การค้าชายแดนที่จุดนี้เป็นการค้าระหว่างพ่อค้าในพื้นที่อำเภอใกล้เคียง เช่น เชียงกลาง บัว กับประชาชนลาวในชุมชนชายแดน โดยมีมูลค่าการค้าประมาณเดือนละ 200,000 – 2,000,000 บาท สำหรับสินค้าส่งออกที่สำคัญส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า และวัสดุก่อสร้าง ส่วนสินค้านำเข้าส่วนใหญ่เป็นของป่า ผลิตภัณฑ์จากป่า ผ้าทอ และสินค้าเกษตรบางชนิด เช่น ลูกตำ (ลูกชิด) เปลือกบง ปอสา หวาย เป็นต้น

การคมนาคมขนส่งจังหวัดน่าน – สปป.ลาว – จีนตอนใต้ และเวียดนามตอนเหนือ

จังหวัดน่านเป็นประตูเอเซียตะวันออก เนื่องจากมีเส้นทางคมนาคมทางบกที่สามารถเชื่อมต่อกับสปป.ลาว-จีนตอนใต้-เวียดนามตอนเหนือได้ด้วยเส้นทางต่างๆ หลายเส้นทาง ซึ่งหากเส้นทางเหล่านั้นได้รับการปรับปรุง ดูแลให้มีความสะดวกสบายแล้ว เชื่อแน่ว่าในอนาคตคงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้บรรยากาศทางด้านการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวด้านจังหวัดน่านมีการขยายตัวมากยิ่งขึ้น มีผลทำให้ระบบเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดน่าน แขวงไชยะบุรี และแขวงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องขยายตัวมากขึ้นด้วย โดยเส้นทางต่าง ๆ ดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

1). จังหวัดน่าน - สปป.ลาว มีเส้นทางคมนาคมทางบกจากด่านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ไปยังเมืองเงิน เมืองหงสา แขวงไชยะบุรี และสามารถใช้เส้นทางจากไชยะบุรีต่อไปถึงเมืองหลวงพระบางได้

สำหรับเส้นทางคมนาคมทางน้ำโดยใช้แม่น้ำโขงในสปป.ลาว จะสามารถเดินทางจากบ้านท่าซวง เมืองหงสา แขวงไชยะบุรี ไปยังเมืองหลวงพระบางได้ ซึ่งในปัจจุบันเป็นเส้นทางที่นักท่องเที่ยวชาวไทยใช้ในการเดินทางไปท่องเที่ยวที่เมืองหลวงพระบาง และที่บ้านท่าซวงนี้

เส้นทางกลับกันจะเป็นเส้นทางน้ำที่สามารถเดินทางไปยังเมืองปากแบ่ง ซึ่งสามารถเดินทางต่อด้วยเส้นทางบกไปยังแขวงอุดมไชยเพื่อเดินทางต่อไปยังประเทศจีน และเวียดนามได้

2). จังหวัดน่าน – ประเทศจีน ใช้เส้นทางน่าน - สปป.ลาว โดยเดินทางสู่แขวงอุดมไชย และเดินทางต่อไปยังประเทศจีนเข้าเมืองที่ด่านบ่อหาน เมืองหล้า เขตปกครองตนเองสิบสองปันนามณฑลยูนนาน

3). จังหวัดน่าน – ประเทศเวียดนาม ใช้เส้นทางน่าน – สปป.ลาว โดยเดินทางสู่แขวงอุดมไชย และเดินทางต่อไปยังประเทศเวียดนามที่เมืองหลายเจา หรือเดียนเบียนฟู

**ตารางที่ 5.3 ระยะเส้นทางคมนาคม
จากจังหวัดน่าน – สปป.ลาว – จีนตอนใต้ และ เวียดนามตอนเหนือ**

เส้นทางคมนาคมระหว่าง	ระยะทาง	เส้นทางคมนาคมระหว่าง	ระยะทาง
น่าน-ทุ่งช้าง	90 กม.	ทุ่งช้าง-ด่านห้วยโก๋น	46 กม.
ด่านห้วยโก๋น-เมืองเงิน	6 กม.	เมืองเงิน-หงสา	35 กม.
หงสา-ท่าซวง	27 กม.	ท่าซวง-ปากแบ่ง	20 กม.
หงสา-แขวงไชยะบุรี	96 กม.	แขวงไชยะบุรี-แขวงหลวงพระบาง	67 กม.
หงสา-หลวงพระบาง	90 กม.	เมืองเงิน-ปากห้วยแคน	38 กม.
ปากห้วยแคน-ปากแบ่ง	5 กม.	ปากแบ่ง-แขวงอุดมไชย	144 กม.
แขวงอุดมไชย-บ่อแตน	100 กม.	บ่อแตน-บ่อหาน (จีน)	2 กม.
บ่อหาน-เมืองหล้า (จีน)	70 กม.	เมืองหล้า-เชียงรุ่ง(สิบสองปันนา)	170 กม.
เชียงรุ่ง-นครคุนหมิง	700 กม.	แขวงอุดมไชย-เดียนเบียนฟู	170 กม.
		เดียนเบียนฟู-นครฮานอย (เวียดนาม)	230 กม.

ที่มา: พาณิชนัยจังหวัดน่าน

ตารางที่ 5.4 สภาพเส้นทางคมนาคม น่าน – เชียงรุ่ง

เส้นทางคมนาคมระหว่าง	ระยะทาง	สภาพเส้นทาง
. อ.เมือง – อ.ทุ่งช้าง	90 กม.	- เป็นถนนลาดยางมาตรฐาน 2 ทางจราจร
. อ.ทุ่งช้าง - ห้วยโก๋น	40 กม.	- เส้นทางลาดยาง
. ห้วยโก๋น - หงสา	60 กม.	- ถนนลูกรังลงหินคลุกแล้วพร้อมลาดยาง
. เมืองเงิน - บ้านปากห้วยแคน	8 กม.	- ถนนลูกรัง
. สะพานข้ามแม่น้ำโขงจากปากห้วยแคน - ปากแบ่ง	300 เมตร	- ยังไม่ได้ดำเนินการ
. เมืองหงสา - ท่าซวง	37 กม.	- ถนนลูกรังลัดเลาะไปตามภูเขา มีความลาดชันน้อย
. ท่าซวง - ปากแบ่ง	12 กม.	- ยังต้องเดินทางทางเรือในแม่น้ำโขง
. ปากแบ่ง - อุดมไชย	144 กม.	- เป็นเส้นทางยุทธศาสตร์เพื่อการทหารที่จีนสร้างไว้ ผิวถนนลาดมีความกว้างประมาณ 10 เมตร ผ่านเทือกเขาที่มีความสูงชัน มีความลาดชันน้อย
. อุดมไชย – ป่อหาร เมืองลา (ชายแดนสปป.ลาว – จีน)	98 กม.	- เป็นเส้นทางยุทธศาสตร์เพื่อการทหารที่จีนสร้างไว้ ผิวถนนลาดมีความกว้างประมาณ 10 เมตร ผ่านเทือกเขาที่มีความสูงชัน มีความลาดชันน้อย
. ป่อหาร เมืองลา - เชียงรุ่ง	226 กม.	- ถนนลาดยาง
รวม	667 กม.	

ที่มา : ฝ่ายนโยบาย และแผน สำนักงานจังหวัดน่าน

5.3.2.2 ปริมาณการค้าและมูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ด้านจังหวัด

น่าน

1). มูลค่าการค้าชายแดนที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (ในภาคผนวก ข ตารางที่ ข3 – ข6)

ภาวะการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ที่ผ่านด่านศุลกากรทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ซึ่งได้เปิดดำเนินการตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) มีมูลค่าการค้าตั้งแต่ พ.ศ.2538(ค.ศ.1995) จนถึงปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) ดังนี้

ในปี พ.ศ.2538(ค.ศ.1995) มูลค่าการค้า 19.074 ล้านบาท (เป็นมูลค่าการส่งออก15.817 ล้านบาท และมูลค่าการนำเข้า 3.257 ล้านบาท ไทยได้เปรียบดุลการค้า 12.560 ล้านบาท) เพิ่มขึ้นเป็น 49.859 ล้านบาทในปี พ.ศ.2539(ค.ศ.1996) (เป็นมูลค่าการส่งออก 39.787 ล้านบาท และมูลค่าการนำเข้า 10.072 ล้านบาท ไทยได้เปรียบดุลการค้า 29.715 ล้านบาท) คิดเป็นมูลค่าที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.61 เท่า แต่ในปี พ.ศ.2540(ค.ศ.1997) มีมูลค่าการค้าลดลงเหลือ 29.620 ล้านบาท (เป็นมูลค่าการส่งออก 26.249 ล้านบาท และมูลค่าการนำเข้า 3.370 ล้านบาท ไทยได้เปรียบดุลการค้า 22.879 ล้านบาท) คิดเป็นมูลค่าที่ลดลงร้อยละ 0.40 เท่า

ในปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) มีมูลค่ารวมประมาณ 10.366 ล้านบาท โดยไทยส่งออกสินค้าไปสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 7.095 ล้านบาท หรือร้อยละ 68.45 ของมูลค่ารวม และนำสินค้าเข้าจากสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 3.271 ล้านบาท หรือร้อยละ 31.55 ของมูลค่ารวม ไทยได้เปรียบดุลการค้าประมาณ 3.824 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 36.89 ของมูลค่ารวม โดยแบ่งเป็นจุดทำการค้าตามลำดับความสำคัญดังนี้

1. ด่านถาวรห้วยโก๋น มีมูลค่าการค้ารวมประมาณ 5.137 ล้านบาท โดยไทยส่งออกสินค้าไปสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 3.500 ล้านบาท และนำเข้าสินค้าจากสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 1.637 ล้านบาท ไทยได้เปรียบดุลการค้าประมาณ 1.863 ล้านบาท จุดทำการค้าถาวรห้วยโก๋น จะทำการซื้อขายมากที่สุดโดยคิดเป็นร้อยละ 49.56 ของมูลค่าการค้ารวมทั้งหมด

2. จุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแตง มีมูลค่าการค้ารวมประมาณ 2.783 ล้านบาท โดยไทยส่งออกสินค้าไปสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 1.677 ล้านบาท และนำเข้าสินค้าจากสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 1.106 ล้านบาท ไทยได้เปรียบดุลการค้าประมาณ 0.571 ล้านบาท จุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแตงนี้ จะทำการซื้อขายคิดเป็นร้อยละ 26.85 ของมูลค่าการค้ารวม

3. จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน มีมูลค่าการค้ารวมประมาณ 2.446 ล้านบาท โดยไทยส่งออกสินค้าไปสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 1.918 ล้านบาท และนำเข้าสินค้าเป็นมูลค่าประมาณ

0.528 ล้านบาท ไทยได้เปรียบดุลการค้าประมาณ 1.390 ล้านบาท ณ จุดนี้มีการทำการซื้อขายคิดเป็นร้อยละ 23.59 ของมูลค่าการค้ารวมทั้งหมด

ตารางที่ 5.5 มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว จังหวัดน่าน ปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998)

จุดการค้า	มูลค่าส่งออก (ล้านบาท)	มูลค่านำเข้า (ล้านบาท)	มูลค่ารวม (ล้านบาท)	ดุลการค้า (ล้านบาท)
- ด่านห้วยโก๋น	3.499877	1.636863	5.136741	1.863014
- บ้านห้วยแม่สะแตง	1.677005	1.106100	2.783105	0.570905
- บ้านใหม่ชายแดน	1.918078	0.527658	2.445736	1.390420
รวม	7.094960	3.270621	10.365582	3.824399

ที่มา : ด้านศุลกากรทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

ในปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) มีมูลค่ารวมประมาณ 22.619 ล้านบาท โดยไทยส่งออกสินค้าไปสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 11.801 ล้านบาท หรือร้อยละ 52.17 ของมูลค่ารวม และนำสินค้าเข้าจากสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 10.818 ล้านบาท หรือร้อยละ 47.83 ของมูลค่ารวม ไทยได้เปรียบดุลการค้าประมาณ 0.983 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 4.34 ของมูลค่ารวม โดยแบ่งเป็นจุดทำการค้าตามลำดับความสำคัญดังนี้

1. ด้านถาวรห้วยโก๋น มีมูลค่าการค้ารวมประมาณ 16.120 ล้านบาท โดยไทยส่งออกสินค้าไปสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 7.494 ล้านบาท และนำเข้าสินค้าจากสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 8.626 ล้านบาท ไทยขาดดุลการค้าประมาณ 1.132 ล้านบาท จุดทำการค้าถาวรห้วยโก๋น จะทำการซื้อขายมากที่สุดโดยคิดเป็นร้อยละ 71.27 ของมูลค่าการค้ารวมทั้งหมด

2. จุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแตง มีมูลค่าการค้ารวมประมาณ 2.907 ล้านบาท โดยไทยส่งออกสินค้าไปสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 1.741 ล้านบาท และนำเข้าสินค้าจากสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 1.166 ล้านบาท ไทยได้เปรียบดุลการค้าประมาณ 0.575 ล้านบาท จุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแตงนี้ จะทำการซื้อขายคิดเป็นร้อยละ 12.85 ของมูลค่าการค้ารวม

3. จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน มีมูลค่าการค้ารวมประมาณ 3.590 ล้านบาท โดยไทยส่งออกไปสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 2.565 ล้านบาท และนำเข้าสินค้าเป็นมูลค่าประมาณ 1.025 ล้านบาท ไทยได้เปรียบดุลการค้าประมาณ 1.540 ล้านบาท ณ จุดนี้มีการทำการซื้อขายคิดเป็นร้อยละ 23.59 ของมูลค่าการค้ารวมทั้งหมด

ตารางที่ 5.6 มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว จังหวัดน่าน ปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999)

จุดการค้า	มูลค่าส่งออก (ล้านบาท)	มูลค่านำเข้า (ล้านบาท)	มูลค่ารวม (ล้านบาท)	ดุลการค้า (ล้านบาท)
- ด่านห้วยโก๋น	7.494136	8.626208	16.120344	(-)1.132072
- บ้านห้วยแม่สะแตง	1.741370	1.166020	2.907390	0.575350
- บ้านใหม่ชายแดน	2.565460	1.025331	3.590791	1.540129
รวม	11.800966	10.817559	22.618525	0.983407

ที่มา : ด้านศุลกากรทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

ในปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) มีมูลค่ารวมประมาณ 38.710 ล้านบาท โดยไทยส่งออกสินค้าไปสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 23.914 ล้านบาท หรือร้อยละ 61.78 ของมูลค่ารวม และนำสินค้าเข้าจากสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 14.796 ล้านบาท หรือร้อยละ 38.22 ของมูลค่ารวม ไทยได้เปรียบดุลการค้าประมาณ 9.118 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 23.55 ของมูลค่ารวม โดยแบ่งเป็นจุดทำการค้าตามลำดับความสำคัญดังนี้

1. ด่านถาวรห้วยโก๋น มีมูลค่าการค้ารวมประมาณ 26.541 ล้านบาท โดยไทยส่งออกสินค้าไปสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 15.594 ล้านบาท และนำเข้าสินค้าจากสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 10.947 ล้านบาท ไทยได้เปรียบดุลการค้าประมาณ 4.647 ล้านบาท จุดทำการค้าถาวรห้วยโก๋น จะทำการซื้อขายมากที่สุดโดยคิดเป็นร้อยละ 68.56 ของมูลค่าการค้ารวมทั้งหมด

2. จุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแตง มีมูลค่าการค้ารวมประมาณ 2.433 ล้านบาท โดยไทยส่งออกสินค้าไปสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 1.015 ล้านบาท และนำเข้าสินค้าจากสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 1.418 ล้านบาท ไทยขาดดุลการค้าประมาณ 0.403 ล้านบาท จุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแตงนี้ จะทำการซื้อขายคิดเป็นร้อยละ 6.29 ของมูลค่าการค้ารวม

3. จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน มีมูลค่าการค้ารวมประมาณ 9.736 ล้านบาท โดยไทยส่งออกไปสปป.ลาว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 7.305 ล้านบาท และนำเข้าสินค้าเป็นมูลค่าประมาณ 2.431 ล้านบาท ไทยได้เปรียบดุลการค้าประมาณ 4.874 ล้านบาท ณ จุดนี้มีการทำการซื้อขายคิดเป็นร้อยละ 25.15 ของมูลค่าการค้ารวมทั้งหมด

ตารางที่ 5.7 มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว จังหวัดน่าน ปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000)

จุดการค้า	มูลค่าส่งออก (ล้านบาท)	มูลค่านำเข้า (ล้านบาท)	มูลค่ารวม (ล้านบาท)	ดุลการค้า (ล้านบาท)
- ด่านห้วยโก๋น	15.594581	10.946634	26.541215	4.647947
- บ้านห้วยแม่สะแตง	1.014740	1.418560	2.433300	(-)0.403820
- บ้านใหม่ชายแดน	7.304791	2.430828	9.735619	4.873963
รวม	23.914112	14.796022	38.710134	9.118090

ที่มา : ด้านศุลกากรทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

สำหรับมูลค่าการส่งออกสินค้าจากไทยไปสปป.ลาว ที่ผ่านด่านศุลกากรทุ่งช้างที่เพิ่มขึ้นในปี พ.ศ.2538 – 2539(ค.ศ.1995 – 1996) เนื่องจากบริษัทไทย – สปป.ลาวลิกไนต์ จำกัด ได้รับสัมปทานเข้าไปทำเหมืองลิกไนต์ที่เมืองหงสาของสปป.ลาว เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าจำหน่ายแก่ไทย โดยมีการส่งเครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ต่างๆ เข้าไป เพื่อดำเนินการขุดเจาะหาแหล่งถ่านหิน รวมถึงการส่งสินค้าอุปโภคบริโภคให้กับคนงาน และเจ้าหน้าที่ของบริษัทจำนวนมาก แต่ภายหลังจากการเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจของไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540(ค.ศ.1997) และ พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) บริษัทไทย – สปป.ลาวลิกไนต์ได้มีการชะลอแผนการก่อสร้าง และได้มีการปรับปรุงแผนการร่วมทุนของกลุ่มผู้ลงทุนในบริษัท ทำให้มูลค่าการส่งออกสินค้าไปสปป.ลาวในปี พ.ศ. 2540(ค.ศ.1997) และปี พ.ศ.2541(ค.ศ.1998) มีมูลค่าที่ลดลง ในขณะที่ในปี พ.ศ.2542(ค.ศ.1999) และ พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) จะเห็นว่าทั้งมูลค่าการส่งออกและมูลค่าการนำเข้าล้วนเพิ่มสูงขึ้นมาก ซึ่งเป็นผลเนื่องจากระบบเศรษฐกิจโดยรวมของทั้ง 2 ประเทศเริ่มดีขึ้น มีการสั่งซื้อสินค้าระหว่างกันเพิ่มขึ้น ทำให้มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวด้านจังหวัดน่านในปีดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้นด้วย

2). ชนิดสินค้าสำคัญที่ส่งออก และนำเข้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ด้านจังหวัดน่าน

สินค้าส่งออก ที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์ไฟฟ้า เครื่องจักรและอุปกรณ์ ยานพาหนะและอะไหล่ รถจักรยานยนต์ ปุ๋ยเคมีและอุปกรณ์การเกษตร อาหารและเครื่องดื่ม และสินค้าอุปโภคบริโภค เป็นต้น

**ตารางที่ 5.8 ประเภทสินค้าส่งออกชายแดนไทย - สปป.ลาว ด้านจังหวัดน่าน
ปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000)**

ลำดับที่	รายการสินค้า	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ
1	สินค้าอุปโภคบริโภค	2.849041	11.90
2	หมวดวัสดุก่อสร้าง	2.542865	10.60
3	รถไถนา	2.122300	8.90
4	อาหารสด	1.524380	6.40
5	รถไถแทรกเตอร์	1.320000	5.50
6	เสื้อผ้าสำเร็จรูป	1.306872	5.46
7	น้ำมันเชื้อเพลิง	0.899608	3.76
8	รถจักรยานยนต์	0.534200	2.24
9	อุปกรณ์ประปา เครื่องมือแพทย์	0.378852	1.60
10	จักรยานปั่น(เก่า)	0.229550	0.96
11	ปุ๋ยเคมี และอุปกรณ์เกษตร	0.223608	0.93
12	ตู้เซพ	0.212753	0.89
13	ปลา	0.155610	0.65
14	ข้าวสาร	0.127600	0.53
15	รถอีแต่น	0.110000	0.46
16	ผ้าทอ ,ผ้า	0.050300	0.21
17	ลูกเปิด ลูกไก่	0.020206	0.09
18	อื่นๆ และเบ็ดเตล็ด	9.306367	38.92
	รวม	23.914112	100.00

ที่มา : ด้านศุลกากรทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

สินค้านำเข้า ส่วนใหญ่เป็นของป่า และผลิตภัณฑ์จากป่า เช่น ลูกต๋าว(ลูกชิด) หวายหมากแห้ง(ลูกเฒ่า) เปลือกก้อ นอกจากนี้ยังมีเครื่องหวาย ปศุสัตว์ และผ้าทอ เช่น ผ้าลายน้ำไหล ผ้าทอมือ ผ้าขาวม้า เป็นต้น

ตารางที่ 5.9 ประเภทสินค้านำเข้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ด้านจังหวัดน่าน
ปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000)

ลำดับที่	รายการสินค้า	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ
1	ของป่า และผลิตภัณฑ์	3.709194	25.00
2	ผ้าทอ	2.982819	20.00
3	โค - กระบือ	2.222800	15.00
4	ไม้แปรรูป	0.761629	5.10
5	รถไถนา	0.230000	1.50
6	สินค้าปศุสัตว์	0.116601	0.80
7	กระเจี๊ยบ	0.021600	0.15
8	สังกะสี	0.020250	0.14
9	อื่นๆ	0.010000	0.06
10	เครื่องจักรสาน	0.005000	0.03
11	ผ้าสะไบ	0.002220	0.015
12	เบ็ดเตล็ด	4.713909	32.20
	รวม	14.796022	100.00

ที่มา : ด้านศุลกากรทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

3). มูลค่าการค้าที่ไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร

จากการสำรวจสภาพการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ด้านจังหวัดน่าน พบว่า มีการค้าซึ่งมิได้ผ่านพิธีการทางศุลกากรจำนวนหนึ่ง โดยการค้าดังกล่าวจะเกิดขึ้นบริเวณตลาดนัดใกล้ด่านห้วยโก๋น และจุดการค้าในจุดผ่อนปรนอื่นๆ ในจังหวัดน่าน โดยในจุดต่างๆ ดังกล่าวถึงแม้ว่าจะมีเจ้าหน้าที่ศุลกากรและเจ้าหน้าที่ส่วนอื่นๆ คอยตรวจสอบดูแลก็ตาม แต่เนื่องจากว่าศุลกากรยังไม่มีด่านตรวจถาวรบริเวณที่ตั้งตลาดนัดหรือจุดที่ทำการค้า ประกอบกับมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอทำให้การดูแลเอาใจใส่ไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร โดยการค้าที่ไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากรที่บริเวณตลาดชายแดนด่านห้วยโก๋นจะมีมากโดยเฉพาะในวันเสาร์ ซึ่งจะมีประชาชนทั้งไทยและลาวเข้ามาซื้อขายสินค้าในบริเวณดังกล่าวมากในทุกสัปดาห์ โดยในวันดังกล่าวประชาชนลาวจะเข้ามาซื้อขายประมาณ 100 - 300 ราย ตั้งแต่ 8.00 - 12.00 น. ซึ่งเจ้าหน้าที่ไม่สามารถตรวจตรา ดูแลได้ ประกอบกับประชาชนที่เข้า - ออก จะมีการนำสินค้าติดตัวไปด้วยเพื่อนำไปใช้ในครัวเรือน ดังนั้น

จึงทำให้ที่ด่านนี้การลักลอบทำการค้าโดยไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากรยังคงปรากฏพบเห็นอยู่ ในขณะที่จุดผ่อนปรนอื่นๆ จะคึกคักมากในวันที่มีการเปิดให้ทำการค้าระหว่างกันของแต่ละเดือน ทำให้การดูแลของเจ้าหน้าที่ไม่สามารถตรวจสอบการลักลอบทำการค้าได้อย่างทั่วถึง

สินค้าที่ทางสปป.ลาวนำเข้ามายัง ณ ด่านห้วยโก๋น – เมืองเงิน และจุดผ่อนปรนอื่นๆ ส่วนใหญ่เป็นผ้าทอ โดยที่ด่านห้วยโก๋น – เมืองเงิน มีแม่ค้าชาวลาวจะนำผ้ามาวางจำหน่ายที่จุดการค้าชายแดนประมาณ 40 – 50 คน โดยเป็นแม่ค้ารายย่อยที่นำผ้าประมาณ 5 – 10 ผืนต่อราย มาขาย ประมาณ 30 ราย ส่วนแม่ค้ารายใหญ่นั้นมีผ้ามาจำหน่ายมากกว่า 50 – 60 ผืน ประมาณ 20 ราย ราคาผ้าทอลาวที่จำหน่ายมีราคาตั้งแต่ 500 – 3,500 บาท ผู้ซื้อส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากจังหวัดอื่นๆ และพ่อค้า แม่ค้าในอำเภอทุ่งช้างที่มารับซื้อเป็นประจำกับคู่ค้าชาวลาว ที่มักจะนำรถปิกอัพมาบรรทุกเป็นคันรถกับคู่ค้า ซึ่งจะทำให้ได้ผ้าปริมาณมากกว่า 150 ผืนขึ้นไป ด้วยราคาที่ถูก พร้อมกันนี้ก็นำวัตถุดิบ เช่น ด้าย มาให้กับแม่ค้าชาวลาวเพื่อนำไปใช้ทอผ้า เพื่อผลิตผ้าเป็นผืนมาขายในงวดต่อไป ทั้งนี้ผ้าที่ได้จากการรับซื้อเป็นจำนวนมากจะถูกนำไปขายในตัวเมือง และขายส่งไปยังจังหวัดอื่นๆ ต่อไป ในขณะที่จุดผ่อนปรนอื่นๆ ในวันที่มีการเปิดให้ทำการค้ากันก็จะมีแม่ค้าชาวลาวนำผ้า และของปามาวางจำหน่ายที่จุดการค้าชายแดนดังกล่าวเช่นกัน โดยราคาผ้าทอแล้วแต่ชนิดของผ้า มีราคาตั้งแต่ 100 – 3,500 บาท โดยมีพ่อค้าแม่ค้าไทยไปรับซื้อทั้งหมด และปลีก เพื่อนำส่งขายต่อในจังหวัดอื่นๆ ของไทยต่อไป แต่มูลค่าของการซื้อขายมีไม่มากเท่าที่ด่านห้วยโก๋น – เมืองเงิน จากสภาพการค้าดังกล่าวทำให้การดูแลตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ทำได้ยากลำบาก มีผลทำให้เกิดการลักลอบทำการค้าเกิดขึ้นในบริเวณจุดการค้าต่างๆ ดังกล่าว

ส่วนสินค้าที่ทางสปป.ลาวมาซื้อในไทยนั้น ส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น สบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอก เสื้อผ้า ขนม เครื่องใช้พลาสติก ด้ายทอมือ และน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นต้น โดยที่ด่านห้วยโก๋น – เมืองเงิน พ่อค้าส่วนใหญ่จะมาตั้งแผงขายของประมาณ 120 – 150 ราย ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าที่มาจากอำเภอทุ่งช้าง และพ่อค้าเร่จากจังหวัดอื่นๆ เช่น แพร่ อุดรดิตถ์ สุโขทัย และพิษณุโลก ในขณะที่จุดผ่อนปรนอื่นๆ จะมีร้านค้า และรถเร่ขายของจากจังหวัดอื่นมาตั้งร้านขาย ในวันที่มีการเปิดให้ทำการค้าระหว่างกันในแต่ละเดือน ทำให้การซื้อขายทำได้สะดวก และยากแก่การควบคุม โดยในการซื้อสินค้าของชาวลาวกลับไปแขวงไซยะบุรีนั้น จะมีการนำติดตัวโดยอ้างว่าเพื่อใช้สอยในครัวเรือน หรือแจ้งจำนวน และราคาต่ำกว่าที่ควรจะเป็นทำให้การลักลอบยังคงมีอยู่

สินค้าที่ขายได้เป็นจำนวนมาก เป็นด้ายทอมือที่ชาวลาวจะนำไปใช้ในการทอผ้า โดยส่วนใหญ่จะเป็นการซื้อจากเจ้าประจำ นอกจากนี้น้ำมันเชื้อเพลิงก็ถือว่าเป็นสินค้าที่ประชาชนลาวต้องการมากทำให้ขายได้เป็นจำนวนมาก ประกอบกับช่วงไหนที่น้ำมันมีการขาดแคลนความต้องการของประชาชนลาวจะยิ่งมีเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ในวันอื่นๆ ของสัปดาห์ ยังมีพ่อค้าใน อำเภอทุ่งช้าง และ อำเภอเชียงกลางนำสินค้าใส่รถบรรทุก 6 ล้อ ไปจำหน่ายให้กับพ่อค้าลาวที่เมืองหงสาเป็นประจำทุกสัปดาห์ ๆ ละ ประมาณ 15 - 20 คัน โดยมีทั้งที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร และไม่ผ่านพิธีการศุลกากร เพื่อหลบเลี่ยงภาษีหรือจ่ายน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

5.3.2.3 วิธีการชำระเงิน

การชำระเงินค่าสินค้าของผู้ประกอบการ ณ จุดการค้าไทย - สปป.ลาว ที่ด่านถาวร ห้วยโก๋น - น้ำเงิน และจุดผ่อนปรนอื่นๆ ในจังหวัดน่าน สามารถระบุการชำระเงินค่าสินค้านี้ระหว่างกันได้ คือ ผู้ประกอบการที่นำสินค้ามาขาย ณ บริเวณจุดการค้านั้นจะมีการชำระค่าสินค้าเป็นเงินสดสกุลเงินบาทเกือบทั้งหมด โดยที่ผู้ที่มาซื้อสินค้าฝั่งสปป.ลาวก็ต้องชำระค่าสินค้าเป็นสกุลเงินบาทไทยเช่นเดียวกัน การชำระเงินนั้นจะไม่มีการให้เครดิต หรือให้สินเชื่อกันใดๆ ทั้งสิ้น แต่ในกรณีที่พ่อค้า ไทย - ลาว มีความรู้จักคุ้นเคยและเป็นคู่ค้าร่วมกันโดยตลอด จะมีการให้เครดิตระหว่างกัน โดยพ่อค้าชาวไทยจะนำสินค้าผ่านด่านเข้าไปให้พ่อค้าชาวลาวที่เมืองหงสา โดยจะทำในวันพฤหัสบดี (ซึ่งเป็นคนละวันกับการค้าที่เกิดขึ้น ณ จุดการค้าห้วยโก๋น) ทั้งนี้พ่อค้าไทยจะให้เครดิตกับคู่สัญญาของสปป.ลาว 1 อาทิตย์ การชำระเงินจะรับเป็นเงินบาท ทั้งนี้ เนื่องจากว่ามักประสบปัญหากับการนำเงินก๊ีบไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินบาท โดยจะต้องไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินบาทถึงเมืองหงสา ซึ่งอยู่ห่างออกไปจากเมืองเงิน 35 กิโลเมตร ทำให้พ่อค้าของไทยจะได้รับชำระค่าสินค้าเป็นเงินบาทหลังจากนำสินค้าไปส่งมอบแล้ว อย่างน้อย 1 สัปดาห์ ทั้งนี้อาจจะมีการยืดหยุ่นได้บ้างขึ้นอยู่กับความคุ้นเคยและความเชื่อถือนอกกันของคู่ค้าที่ทำการค้าระหว่างกันของทั้ง 2 ฝ่าย

แม้ว่ารัฐบาลสปป.ลาวจะห้ามประชาชนลาวในการใช้สกุลเงินบาทในการซื้อ - ขายสินค้าในบริเวณประเทศของตน ซึ่งเป็นผลเนื่องจากนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อภายในสปป.ลาว ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญมากทางด้านเศรษฐกิจที่รัฐบาลสปป.ลาวต้องมีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน แต่เนื่องจากข้อจำกัดในการอำนวยความสะดวกของแหล่งเงินและการขาดเสถียรภาพของค่าเงินก๊ีบในบางช่วง ประกอบกับความสะดวกสบายในการแลกเปลี่ยนและจับจ่ายสินค้า ณ บริเวณชายแดนไทย - สปป.ลาว จึงทำให้การค้าเกือบทั้งหมดตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว ในส่วนของจังหวัดน่านนี้เป็นการชำระเงินค่าสินค้าด้วยเงินสดสกุลเงินบาททั้งหมด

5.3.2.4 วิธีการค้า

การค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวที่จุดการค้าบ้านห้วยโก๋น และจุดการค้าอื่นๆ ในจังหวัดน่านนั้น จะเป็นการค้าของพ่อค้ารายย่อยของไทยกับราษฎรของสปป.ลาวเป็นหลัก อาจจะมีการติดต่อระหว่างพ่อค้ารายใหญ่ของไทยกับสปป.ลาวเพื่อส่งสินค้าให้กันบ้างแต่ก็เป็นในจำนวนไม่มากนัก พ่อค้ารายย่อยของไทยจะอยู่บริเวณอำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอทุ่งช้างและอำเภอสองแคว ส่วนพ่อค้ารายย่อยของสปป.ลาวจะอยู่ที่เมืองหงสา แขวงไชยบุรี การติดต่อทำการค้าระหว่างพ่อค้ารายย่อยของทั้งสองประเทศจะมีไม่บ่อยครั้งประมาณ 1 - 2 ครั้งต่อสัปดาห์ นอกเหนือจากการเข้ามาซื้อเมื่อมีการเปิดตลาดนัด โดยเป็นการสั่งซื้อสินค้าจากสปป.ลาว แล้วพ่อค้าไทยจะนำสินค้าเข้าไปส่งยังเมืองหงสา กิจกรรมการค้าที่ด่านห้วยโก๋น และด่านอื่นในจังหวัดน่านจะมีความคึกคักมากในวันที่มีการเปิดตลาดนัด โดยเฉพาะที่ด่านห้วยโก๋นจะคึกคักมากในวันเสาร์ ซึ่งจะมีตลาดนัดบริเวณห้วยโก๋นที่ฝั่งไทย พ่อค้าชาวไทยจะมาตั้งร้านค้าประมาณ 120 – 150 ราย โดยที่ประชาชนลาวจะเข้ามาซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ทางด้านประชาชนลาวและแม่ค้ารายย่อยจะมีการนำผ้าทอมาวางจำหน่ายให้แม่ค้าไทยและประชาชนไทยที่ไปรอรับซื้อ รวมทั้งมีนักท่องเที่ยวมาจับจ่ายซื้อผ้าทอจากสปป.ลาวด้วย เนื่องจากว่าเป็นผ้าที่มีคุณภาพและรวดเร็วที่สะดวกตาประกอบกับราคาไม่แพง ดังนั้นสินค้าอุปโภคบริโภคของไทยที่ผ่านด่านห้วยโก๋น และจุดผ่อนปรนในอำเภอทุ่งช้าง และอำเภอสองแควจะขายให้ผู้บริโภคชาวลาวบริเวณเมืองเงิน และเมืองหงสาเป็นหลัก และส่วนที่เหลือจะมีการส่งต่อไปยัง 6 แขวงภาคเหนือของสปป.ลาว และกระจายต่อเนื่องไปยังจีนตอนใต้และเวียดนามตอนเหนือต่อไป

1). การส่งสินค้าออกจากไทยไปสปป.ลาว

การส่งออกสินค้าไทยนั้นจะมีการจัดตลาดนัดซื้อขายสินค้าบริเวณด่านการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ด้าน ต.ห้วยโก๋น และจุดผ่อนปรนในอำเภอทุ่งช้างและอำเภอสองแคว โดยเฉพาะที่ด่านห้วยโก๋นจะคึกคักมากกว่าจุดอื่น โดยที่ตลาดจะอยู่ลึกเข้ามาในเขตไทยประมาณ 2 กิโลเมตร ซึ่งจะมีตลาดนัดทุกๆ วันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 8.00 – 16.00 น. โดยภาวะการซื้อขายจะมีความคึกคักตั้งแต่ 8.00 – 12.00 น. สินค้าส่วนใหญ่ที่ทำการซื้อมานั้นเป็นสินค้าอุปโภคบริโภคกำลังซื้อส่วนใหญ่มาจากประชาชนลาว ซึ่งอาศัยอยู่ที่เมืองเงิน ที่อยู่ตรงข้ามกับ ต.ห้วยโก๋นของประเทศไทย ไปประมาณ 10 กิโลเมตร และพ่อค้ารายย่อยในเมืองและจังหวัดที่ใกล้เคียง วิธีการเดินทางมาจับจ่ายซื้อของนั้นจะมีรถโดยสารวิ่งรับส่งชาวลาวมาส่งที่ด่านศุลกากรของเมืองเงินเพื่อแจ้งเอกสารและทำเกี่ยวกับพิธีการในการผ่านแดน หรือแจ้งใบผ่านแดน (B.P.1) หลังจากเสร็จสิ้นขั้นตอนในการแจ้งเอกสารแล้ว ก็จะเดินทางต่อเข้ามาในประเทศไทย

พ่อค้าส่วนใหญ่ที่นำสินค้ามาขายเป็นพ่อค้าท้องถิ่นในเขตอำเภอทุ่งช้างร้อยละ 70 ส่วนที่เหลือเป็นกลุ่มพ่อค้าเร่ที่มาจากจังหวัดอื่นๆ นอกจากนี้กรณีที่มีการนำสินค้าจากไทยเข้าไปขายในสปป.ลาวนั้น พ่อค้าท้องถิ่นที่ตำบลอบ อ.ทุ่งช้าง จะนำสินค้าอุปโภคบริโภคจากประเทศไทยเข้าไปส่งให้พ่อค้าลาวที่เมืองหงสา ซึ่งอยู่ห่างออกไปประมาณ 35 กิโลเมตร โดยที่คู่ค้าทั้งสองฝ่ายนั้นมีความสัมพันธ์ทางการค้ากันมาอย่างแน่นแฟ้นเป็นเวลานาน การชำระค่าสินค้าจะมีการชำระเป็นสกุลเงินบาททั้งหมด โดยที่เมื่อมีการส่งมอบสินค้าแล้วก็จะมีการชำระค่าสินค้านั้นทันที แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นในกรณีที่คู่ค้ามีความเชื่อถือนั้น อาจจะมีการให้เครดิตโดยให้มีการชำระค่าสินค้าในภายหลังได้ภายใน 1 สัปดาห์หรือมากกว่านั้นแล้วแต่ความคุ้นเคยและความเชื่อถือนั้นที่ให้แก่กันของคู่ค้านั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยการส่งสินค้านั้นมีทั้งที่ผ่านพิธีการทางศุลกากรและไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร หรือผ่านแต่หลบเลี่ยงภาษีด้วยวิธีอื่นเพื่อให้เสียค่าใช้จ่ายต่ำกว่าที่ควรจะเป็น โดยพ่อค้าจะนำเอาสินค้ามาผ่านกระบวนการทางศุลกากรเพื่อตรวจสอบที่ด่านศุลกากรทุ่งช้างและด่านศุลกากรเมืองเงิน แล้วนำสินค้าเข้าไปส่งทุกๆ วันพฤหัสบดี แล้วจะรับรายการที่จะซื้อสำหรับสินค้างวดต่อไปมาด้วย (แผนภาพที่ 5.3)

2). การส่งสินค้าออกจากสปป.ลาวไปไทย

สินค้าส่งออกจากสปป.ลาวไปไทยนั้น เริ่มจากพ่อค้าของป่าและพืชไร่ และแม่ค้าผ้าทอของสปป.ลาวรวบรวมสินค้าที่จะนำไปขายที่ฝั่งไทย เมื่อได้ครบแล้วก็จะนำสินค้านั้นดังกล่าวเข้าไปส่งให้พ่อค้ารายย่อยที่ อ.ทุ่งช้าง อ.เฉลิมพระเกียรติ อ.สองแคว อ.เขียงกลาง และ อ.เมือง จังหวัดน่าน โดยการขนส่งดังกล่าวมีทั้งที่ผ่านพิธีการทางศุลกากรและไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากรทั้งที่เมืองเงินและอำเภอทุ่งช้าง เมื่อนำข้ามไปยังฝั่งไทยได้แล้วพ่อค้ารายย่อยที่ อ.ทุ่งช้าง อ.เฉลิมพระเกียรติ อ.สองแคว อ.เขียงกลาง และ อ.เมือง จังหวัดน่าน ก็จะรับสินค้านั้นดังกล่าว แล้วจึงชำระค่าสินค้า ซึ่งการชำระค่าสินค้านั้นเป็นการชำระโดยใช้สกุลเงินบาททั้งหมด โดยที่เมื่อมีการส่งมอบสินค้าแล้วก็จะมีการชำระค่าสินค้านั้นทันที แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นในกรณีที่คู่ค้ามีความเชื่อถือนั้น อาจจะมีการให้เครดิตโดยให้มีการชำระค่าสินค้าในภายหลังได้ภายใน 1 สัปดาห์ หรือมากกว่านั้นแล้วแต่ความคุ้นเคย และความเชื่อถือนั้นที่ให้แก่กันของคู่ค้านั้น หลังจากนั้นพ่อค้ารายย่อยที่ อ.ทุ่งช้าง อ.เฉลิมพระเกียรติ อ.สองแคว อ.เขียงกลาง และ อ.เมือง จังหวัดน่าน ก็จะกระจายสินค้าต่อไป เช่น ลูกตำ (ลูกชิต) จะมีการกระจายไปตามโรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่ใช้ลูกตำเป็นวัตถุดิบ ในขณะที่ผ้าทอ ก็จะถูกกระจายไปยังจังหวัดชายแดน และจังหวัดอื่นๆ ต่อไป (แผนภาพที่ 5.4)

แผนภาพที่ 5.3 แผนผังแสดงการส่งออกสินค้าบริเวณชายแดนไทย - สปป.ลาว ณ ด่านห้วยโก๋น จังหวัดน่าน

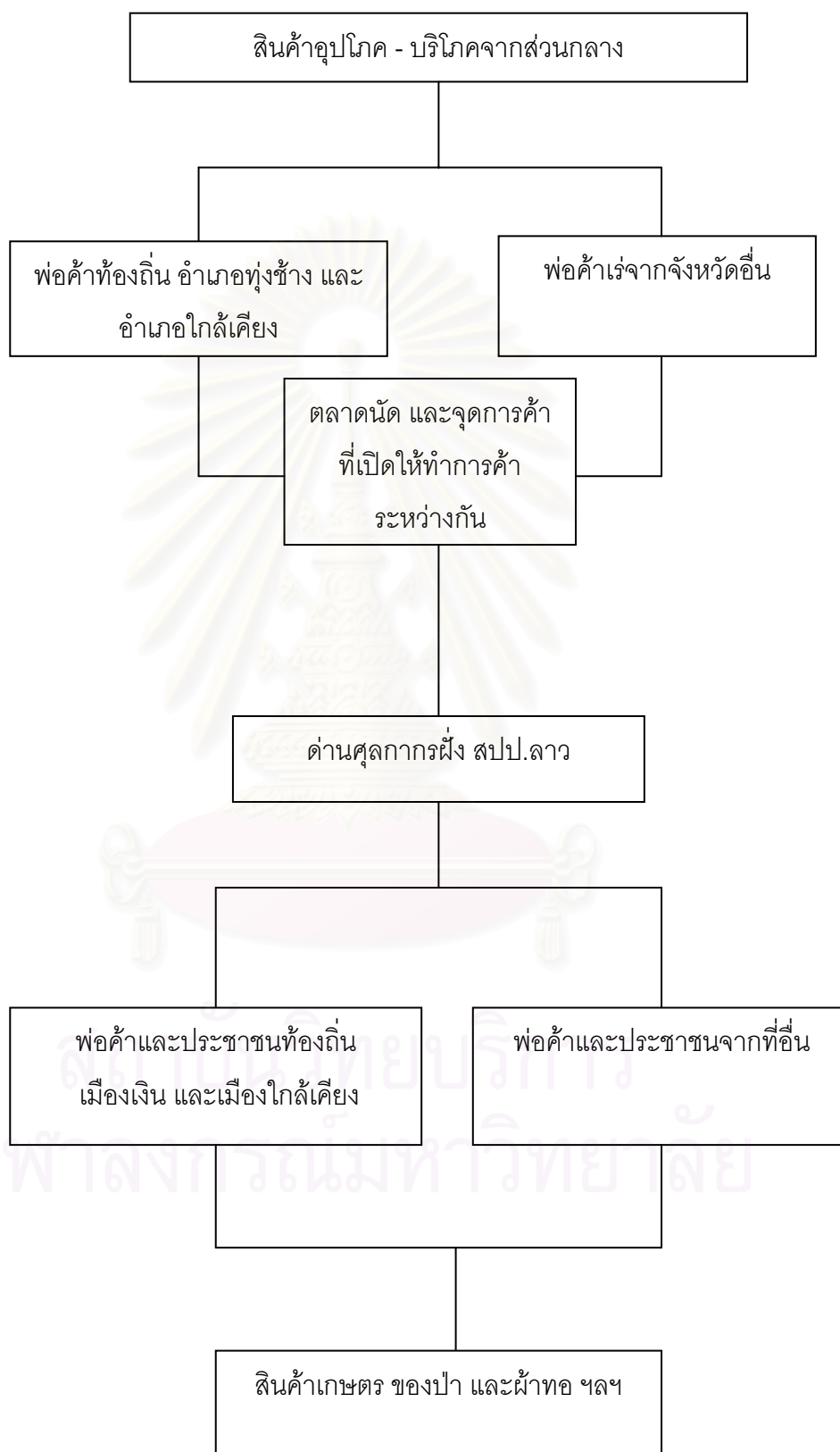
แผนภาพที่ 5.4 แผนผังแสดงการนำเข้าสินค้าบริเวณชายแดนไทย - สปป.ลาว
ณ ด่านห้วยโก๋น จังหวัดน่าน

นอกจากนี้การส่งสินค้าออกจากสปป.ลาวไปไทยยังสามารถกระทำได้ โดยการนำสินค้าติดตัวไปของพ่อค้า แม่ค้า และประชาชนลาว ไปจำหน่ายในวันที่มีการเปิดตลาดนัดที่ด่านห้วยโก๋น และวันที่มีการเปิดให้ทำการค้าขายระหว่างกัน ณ จุดผ่อนปรนอื่นๆ ในจังหวัดน่าน ซึ่งส่วนใหญ่ชาวลาวจะนำเอาของป่ารวมทั้งผ้าทอพื้นเมืองของสปป.ลาวซึ่งเป็นลายต่างๆ เช่น ลายน้ำไหล ไทลื้อ นำมาขายโดยมีการรวมกันเป็นจุดๆ ในเขตไทย ซึ่งราคาของผ้าจะอยู่ที่ 500 – 3500 บาท ขึ้นอยู่กับบรรดรายและคุณภาพของผ้าทอนั้นๆ ซึ่งจะมีการชำระเงินเป็นเงินสดในสกุลเงินบาททั้งสิ้น ผู้ที่ซื้อส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าที่นำรถปิคอัพมารับผ้าดังกล่าวจากคู่ค้าประจำ ทั้งนี้เนื่องจากวัตถุประสงค์บางส่วนที่ชาวลาวใช้ในการผลิตผ้า นั้น พ่อค้าชาวไทยในอำเภอทุ่งช้างและอำเภออื่นๆ ที่ใกล้เคียงเป็นคนนำมาให้ ดังนั้นเมื่อมีการนำผ้ามาขายก็จะขายให้พ่อค้าเหล่านั้น นอกจากนี้ยังรวมถึงการขายให้กับประชาชน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยว และเมื่อประชาชนลาวได้เงินจากการขายผ้าทอ หรือของป่าที่นำติดตัวมาด้วยแล้วบางส่วนก็จะเก็บไว้ และบางส่วนก็จะซื้อสินค้าจากฝั่งไทยกลับไปด้วย โดยสินค้าส่วนใหญ่จะเป็นพวกสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีขายในตัวตลาดนัด เช่น ยาสีฟัน แชมพู ผงซักฟอก รองเท้าแตะ ยารักษาโรค เสื้อผ้าสำเร็จรูป บะหมี่ และเครื่องดื่มประเภทต่างๆ เช่น นม น้ำอัดลม เครื่องดื่มชูกำลัง นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการทอผ้า เช่น ด้ายต่างๆ เป็นต้น (แผนภาพที่ 5.5)

ที่กล่าวมาทั้งหมดในบทนี้ เป็นข้อสรุปเกี่ยวกับสภาพการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัด ในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย คือ เชียงราย พะเยา และน่าน ที่เกี่ยวข้องกับสภาพพื้นที่ทั่วไป สภาพการค้า ปริมาณการค้า ประเภทสินค้า รูปแบบการค้า ลักษณะการนำเข้า - ส่งออก วิธีการประกอบการค้า รูปแบบการชำระเงิน เส้นทางการค้า การคมนาคมขนส่ง และการเดินทางเข้า – ออกประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ใน 3 จังหวัดดังกล่าว โดยในบทต่อไปจะมีการกล่าวถึงข้อสรุปที่ได้เกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการชำระเงินของกลุ่มตัวอย่าง และปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ในพื้นที่ดังกล่าว เช่น ปัญหาทางด้านการค้า ปัญหาทางด้านกรรมการชำระเงิน ปัญหาทางด้านกรรมการคมนาคมขนส่ง และปัญหาในการเดินทางเข้า - ออกประเทศ เป็นต้น

แผนภาพที่ 5.5 แผนผังการซื้อ - ขายสินค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว
ที่ตลาดนัด และจุดการค้าอื่นๆ ที่เปิดให้ทำการค้าระหว่างกัน ณ ด้านในจังหวัดน่าน

บทที่ 6

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

พื้นที่ที่ออกเก็บข้อมูลภาคสนามมีทั้งสิ้น 6 แห่ง ใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย เชียงราย พะเยา และน่าน โดยประกอบด้วยจุดผ่านแดนถาวร 3 แห่ง และจุดผ่อนปรน 3 แห่ง ดังนี้ จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยจุดผ่านแดนถาวร 2 แห่ง

- 1). จุดผ่านแดนถาวรอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย – เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว
- 2). จุดผ่านแดนถาวรอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย – เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว

จังหวัดพะเยา ประกอบด้วยจุดผ่อนปรน 1 แห่ง

- 1). จุดผ่อนปรนบ้านฮวก ต.ภูซาง กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา – บ้านปางมอน เมืองคอบ แขวงไชยบุรี

จังหวัดน่าน ประกอบด้วยจุดผ่านแดนถาวร 1 แห่ง และจุดผ่อนปรน 2 แห่ง

- 1). จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน – เมืองเงิน แขวงไชยบุรี
- 2). จุดผ่อนปรนช่องทางบ้านห้วยสะแตง ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน – บ้านป่าหว้าน เมืองเชียงฮ่อน – หงสา แขวงไชยบุรี
- 3). จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน ตำบลชลแดน อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน – บ้านเตสอง เมืองเชียงฮ่อน เขตเชียงฮ่อน – หงสา แขวงไชยบุรี

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามนี้ ได้แบ่งวิธีในการเก็บข้อมูลตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง โดยแยกพิจารณาเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ค้ารายใหญ่ (ผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคล) และกลุ่มผู้ค้ารายย่อย (ผู้ประกอบการที่ไม่ได้เป็นนิติบุคคล เป็นบุคคลธรรมดาที่เป็นตัวแทนรับซื้อสินค้าและทำการค้าในลักษณะบุคคลธรรมดา) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ค้ารายใหญ่ (ผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคล)

การสำรวจโดยส่งแบบสอบถาม เรื่อง “การศึกษาการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – ลาว : กรณีศึกษา 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน (เชียงราย พะเยา และน่าน)” โดยพิจารณาในประเด็นต่างๆ ของการค้าชายแดนไทย – ลาว : ปัญหา และอุปสรรค ไปยังผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ ณ จุดการค้าใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน เชียงราย พะเยา และน่าน โดยเลือกกลุ่ม

ตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยจำนวนผู้ค้ารายใหญ่ที่มีทั้งหมด ณ จุดการค้าใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทยที่ผู้ศึกษาได้ส่งแบบสอบถามไปมีทั้งสิ้น 80 ราย (ทั้ง 2 ฝั่ง) ประกอบด้วย ผู้ค้ารายใหญ่ที่จังหวัดเชียงราย 43 ราย (ฝั่งเชียงของ 22 ราย เชียงแสน 1 ราย และฝั่งเมืองห้วยทราย 20 ราย) จังหวัดน่าน 37 ราย (ฝั่งห้วยโก๋น 25 ราย และฝั่งเมืองเงิน 12 ราย) ในขณะที่ผู้ทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ในจังหวัดพะเยา และจุดผ่อนปรนอื่นๆ เป็นผู้ค้ารายย่อยทั้งหมด จากจำนวนผู้ค้ารายใหญ่ทั้งหมดที่ทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ณ จุดการค้าใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทยที่ผู้ศึกษาได้ส่งแบบสอบถามไปทั้งสิ้น 80 รายนั้น (ทั้ง 2 ฝั่ง) ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 41 ราย (ตารางที่ 6.1) คิดเป็นร้อยละ 51.25

2.กลุ่มผู้ค้ารายย่อย (ผู้ประกอบการที่ไม่ได้เป็นนิติบุคคล เป็นบุคคลธรรมดาที่เป็นตัวแทนรับซื้อสินค้าและทำการค้าในลักษณะบุคคลธรรมดา)

เนื่องจากผู้ค้ารายย่อยที่จำแนกเป็นพ่อค้าไทย และพ่อค้าลาวในแต่ละด่าน มีจำนวนไม่มากนัก (ตารางที่ 4.1) อีกทั้งเวลาการสำรวจในแต่ละด่านมีอยู่อย่างจำกัด คือ ประมาณ 5 - 7 วันเท่านั้น ผู้ศึกษาจึงได้คัดเลือกผู้ค้ารายย่อยทั้งหมดที่ทำการค้าในช่วงเวลานั้นๆ โดยทำการสอบถามผู้เดินทางผ่านด่านทั้งไปและกลับ จากนั้นจึงคัดเลือกสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มพ่อค้าไทยหรือลาวที่เป็นผู้ค้ารายย่อยเท่านั้น จากระยะเวลาของการสำรวจเก็บข้อมูลภาคสนาม 31 วัน ประกอบกับข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ความปลอดภัยในการเข้าสู่พื้นที่ และกำลังคนในการศึกษาตลอดถึงข้อจำกัดอื่นๆ ทำให้ผู้ศึกษาสามารถได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 170 ราย (ตารางที่ 6.1) จากจำนวนผู้ค้ารายย่อยทั้งหมดประมาณ 322 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.79 ประกอบด้วย

จังหวัดเชียงราย 70 ราย เป็นผู้ค้ารายย่อยที่ด่านเชียงของ – เมืองห้วยทราย 40 ราย (ฝั่งเชียงของ 20 ราย และฝั่งเมืองห้วยทราย 20 ราย) และด่านเชียงแสน – เมืองต้นฝิ่ง 30 ราย (ฝั่งเชียงแสน 15 ราย และฝั่งเมืองต้นฝิ่ง 15 ราย)

จังหวัดพะเยา 30 ราย โดยเป็นผู้ค้ารายย่อยที่ด่านจุดผ่อนปรนบ้านสวก กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา - บ้านปางมอน เมืองคอบ แขวงไชยบุรี ทั้งหมด 30 ราย (ฝั่งบ้านสวก 15 ราย และฝั่งบ้านปางมอน 15 ราย)

จังหวัดน่าน 70 ราย โดยเป็นผู้ค้ารายย่อยที่ด่านห้วยโก๋น – เมืองเงิน 30 ราย (ฝั่งห้วยโก๋น 15 ราย และฝั่งเมืองเงิน 15 ราย) ด่านห้วยสะแตง อำเภอทุ่งช้าง – บ้านป่าหว่าน เมืองเชียงฮ่อน – หงสา 20 ราย (ฝั่งห้วยสะแตง 10 ราย และฝั่งบ้านป่าหว่าน 10 ราย) และด่านบ้านใหม่ชายแดน อำเภอสองแคว – บ้านเตสอง เมืองเชียงฮ่อน - หงสา 20 ราย (ฝั่งบ้านใหม่ชายแดน 10 ราย และฝั่งบ้านเตสอง 10 ราย)

**ตารางที่ 6.1 จำนวนตัวอย่างของผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว
ที่สามารถจัดเก็บข้อมูลได้ (แยกรายด่าน)**

ด่าน	ผู้ค้ารายใหญ่ (นิติบุคคล)		ผู้ค้ารายย่อยและ บุคคลทั่วไป (ไม่ใช่นิติบุคคล)		รวม
	พ่ค้า ไทย	พ่ค้า ลาว	พ่ค้า ไทย	พ่ค้า ลาว	
เชียงราย					
- ด่านเชียงของ-ห้วยทราย	10	13	20	20	63
- ด่านเชียงแสน-ต้นผึ้ง	-	-	15	15	30
พะเยา					
- จุดผ่อนปรนบ้านฮวก-บ้านปางมอน	-	-	15	15	30
น่าน					
- ด่านห้วยโก๋น-เมืองเงิน(น้ำเงิน)	8	10	15	15	48
- จุดผ่อนปรนแม่สะแดง-บ้านป่าหว่าน	-	-	10	10	20
- จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน อำเภอลอง ชลแดน-บ้านเตสอง	-	-	10	10	20
รวม	18	23	85	85	211
	41		170		

จากตารางดังกล่าว ในจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด 211 ชุด พบว่า

- เป็นกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงรายทั้งหมด 93 คน เป็นผู้ค้าที่ด่านเชียงของ - ห้วยทราย 63 คน โดยเป็นพ่ค้าฝั่งไทย 30 คน (ผู้ค้ารายใหญ่ 10 คน และรายย่อย 20 คน) และเป็นพ่ค้าฝั่ง สปป.ลาว 33 คน (ผู้ค้ารายใหญ่ 13 คน และผู้ค้ารายย่อย 20 คน) และเป็นพ่ค้าที่ด่านเชียงแสน - ต้นผึ้ง 30 คน โดยเป็นพ่ค้าไทย 15 คน และพ่ค้าลาว 15 คน เป็นผู้ค้ารายย่อยทั้งหมด
- เป็นกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดพะเยา 30 คน โดยเป็นผู้ค้าที่จุดผ่อนปรนบ้านฮวก - บ้านปางมอนทั้งหมด แยกเป็นพ่ค้าไทย 15 คน และพ่ค้าลาว 15 คน เป็นผู้ค้ารายย่อยทั้งหมด
- เป็นกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดน่านทั้งหมด 88 คน เป็นผู้ค้าที่ด่านห้วยโก๋น - เมืองเงิน 48 คน โดยเป็นพ่ค้าฝั่งไทย 23 คน (ผู้ค้ารายใหญ่ 8 คน และรายย่อย 15 คน) และเป็นพ่ค้าฝั่ง สปป.ลาว 25 คน (ผู้ค้ารายใหญ่ 10 คน และผู้ค้ารายย่อย 15 คน) และเป็นพ่ค้าที่จุดผ่อนปรน

ห้วยสะแดง - บ้านป่าหว่าน 20 คน โดยเป็นพ่อค้าไทย 10 คน และพ่อค้าลาว 10 คน เป็นผู้ค้ารายย่อยทั้งหมด และเป็นพ่อค้าที่จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน - บ้านเตสอง 20 คน โดยเป็นพ่อค้าไทย 10 คน และพ่อค้าลาว 10 คน เป็นผู้ค้ารายย่อยทั้งหมด

ในจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด 211 ชุด หรือ 211 คนนี้ มีสัญชาติไทย 103 คน และสัญชาติลาว 108 คน คิดเป็นร้อยละประมาณ 49 และ 51 ตามลำดับ และ เป็นเพศชาย 95 คน และเพศหญิง 116 คน คิดเป็นร้อยละประมาณ 45 และ 55 ตามลำดับ อายุต่ำกว่า 25 ปี 2 คน อายุระหว่าง 25 – 35 ปี 34 คน อายุระหว่าง 36 – 45 ปี 69 คน อายุระหว่าง 46 – 55 ปี 53 คน อายุระหว่าง 56 – 65 ปี 52 คน และอายุ 65 ปีขึ้นไปมีคนเดียว ส่วนการศึกษานั้น เป็นระดับไม่เกินประถมศึกษาปีที่ 6 มี 69 คน ระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา หรือเทียบเท่า ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี 106 คน ระดับปริญญาตรีขึ้นไป 36 คน

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ผู้ศึกษาได้นำมาวิเคราะห์ และเสนอผลการวิเคราะห์ตามประเด็นเนื้อหาดังต่อไปนี้

- 6.1 ภาพรวมเกี่ยวกับการทำธุรกรรมด้านการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว
- 6.2 วิธีการชำระเงินค่าสินค้า และเหตุผลในการเลือกวิธีดังกล่าว
- 6.3 ปัญหาและอุปสรรคด้านการชำระเงินค่าสินค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว
- 6.4 ปัญหาและอุปสรรคด้านการคมนาคมขนส่งที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว
- 6.5 ปัญหาและอุปสรรคในการเดินทางเข้า - ออกประเทศ
- 6.6 ปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

6.1 ภาพรวมเกี่ยวกับการทำธุรกรรมด้านการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ¹

ก). ผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ (นิติบุคคล)

กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ประกอบการส่งออกสินค้าอย่างเดียว ร้อยละ 39 เป็นผู้ประกอบกิจการนำเข้าอย่างเดียว ร้อยละ 22 และเป็นผู้ประกอบกิจการทั้งส่งออกและนำเข้า ร้อยละ 39

¹ ในที่นี้จะไม่มีการแยกพิจารณาระหว่างพ่อค้าฝั่งสปป.ลาว และพ่อค้าฝั่งไทย จะยึดหลักของการทำธุรกรรมการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวเป็นหลัก หมายความว่า จะแยกโดยดูจากการที่ผู้ค้านั้นทำธุรกรรมส่งออก หรือนำเข้าเมื่อพิจารณาในสายตาของไทย

เมื่อพิจารณาประเภทสินค้าที่ส่งออกของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ประเภทสินค้าที่ส่งออกมาที่สุด คือ วัสดุก่อสร้าง รองลงมาคือ สินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องใช้ไฟฟ้า น้ำมัน เชื้อเพลิง รถยนต์หรือจักรยานยนต์และอะไหล่ เครื่องจักรและอุปกรณ์ต่างๆ ส่วนสินค้าที่ส่งออกมาหนักสำหรับผู้ค้ารายใหญ่ คือ วัสดุอุปกรณ์ตัดเย็บ เนื่องจากสินค้านี้ดั่งกล่าวเป็นสินค้าที่สปป.ลาวสามารถนำเข้ามาจากประเทศที่สาม คือ ประเทศจีน สิงคโปร์ และประเทศในกลุ่มยุโรป

สำหรับการนำเข้าสินค้า ส่วนใหญ่เป็นไม้แปรรูป รองลงมา คือ ของป่า สินค้าเกษตรกรรม เศษโลหะ และผ้าทอ เป็นต้น

**ตารางที่ 6.2 กลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว
ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่ (นิติบุคคล)**

ผู้ประกอบการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ส่งออก	16	39.0
นำเข้า	9	22.0
ส่งออกและนำเข้า	16	39.0
รวม	41	100.0

เกี่ยวกับมูลค่าการส่งออกและนำเข้ารายเดือน พบว่าผู้ประกอบการที่มีมูลค่าการส่งออกมากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป มีสัดส่วนถึงร้อยละ 56.25 สำหรับผู้ส่งออกที่มีมูลค่าการส่งออกไม่เกิน 500,000 บาท มีสัดส่วนร้อยละ 18.75 และผู้ส่งออกที่มีมูลค่าการส่งออกระหว่าง 500,001 แต่ไม่เกิน 1,000,000 บาท มีสัดส่วนร้อยละ 25

ส่วนผู้นำเข้าในแต่ละเดือนจะนำเข้าสินค้ามูลค่ามากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป มีสัดส่วนร้อยละ 22.22 สำหรับผู้นำเข้าที่มีมูลค่าการนำเข้าไม่เกิน 500,000 บาท มีสัดส่วนร้อยละ 55.56 และผู้นำเข้าที่มีมูลค่าการนำเข้าระหว่าง 500,001 แต่ไม่เกิน 1,000,000 บาท มีสัดส่วนร้อยละ 22.22

**ตารางที่ 6.3 จำนวนและร้อยละของผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว
ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย (รายใหญ่)
จำแนกตามมูลค่าการค้าในแต่ละเดือน**

ประเภทของผู้ประกอบการ มูลค่าการค้า(บาท)	ส่งออก	นำเข้า	ส่งออกและนำเข้า	
			ส่งออก	นำเข้า
ไม่เกิน 500,000	3 (18.75)	5 (55.56)	8 (50)	13 (81.25)
500,001 ถึง 1,000,000	4 (25)	2 (22.22)	4 (25)	2 (12.50)
มากกว่า 1,000,000	9 (58.25)	2 (22.22)	4 (25)	1 (6.25)

ข). ผู้ประกอบการค้ารายย่อย (ไม่ได้เป็นนิติบุคคล)

กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ประกอบกิจการส่งออกอย่างเดียว ร้อยละ 51.8 เป็นผู้ประกอบกิจการนำเข้าอย่างเดียว ร้อยละ 18.2 และเป็นผู้ประกอบกิจการทั้งส่งออกและนำเข้า ร้อยละ 30.0

เกี่ยวกับประเภทสินค้าที่ส่งออก พบว่าประเภทสินค้าที่ส่งออกมากที่สุด คือ สินค้าอุปโภคบริโภคในครัวเรือน รองลงมาคือ วัสดุก่อสร้าง น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์และวัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้า รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์และอะไหล่ เป็นต้น

สำหรับการนำเข้าสินค้าส่วนใหญ่เป็นผ้าทอ ของป่า และสินค้าเกษตรกรรม รองลงมาเป็น โค-กระบือมีชีวิต ไม้แปรรูป และเศษโลหะ เป็นต้น

**ตารางที่ 6.4 กลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว
ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยที่เป็นผู้ค้ารายย่อย (ไม่ได้เป็นนิติบุคคล)**

ผู้ประกอบการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ส่งออก	88	51.8
นำเข้า	31	18.2
ส่งออกและนำเข้า	51	30.0
รวม	170	100.0

สำหรับมูลค่าการส่งออกและนำเข้ารายเดือน พบว่าผู้ประกอบการที่มีมูลค่าการส่งออกไม่เกินเดือนละ 100,000 บาท มีสัดส่วนสูงที่สุดร้อยละ 52.5 รองลงมาเป็นการส่งออกที่มีมูลค่าสูงกว่า 300,000 บาท แต่ไม่เกิน 2,000,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 29.5

ด้านการนำเข้า ผู้นำเข้าร้อยละ 71 มีมูลค่านำเข้ามากกว่า 300,000 บาท แต่ไม่เกิน 2,000,000 บาทต่อเดือน ที่เหลือร้อยละ 29 มีมูลค่าการนำเข้าไม่เกิน 100,000 บาท

ส่วนผู้ประกอบการที่เป็นทั้งผู้ส่งออกและนำเข้า ร้อยละ 49 มีมูลค่าการส่งออกและนำเข้ามากกว่า 300,000 บาท แต่ไม่เกิน 2,000,000 บาทต่อเดือน รองลงมาเป็นการส่งออกและนำเข้าไม่เกิน 100,000 บาท เป็นสัดส่วนร้อยละ 21.7 และร้อยละ 33.4 ตามลำดับ

**ตารางที่ 6.5 จำนวนและร้อยละของผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว
ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย (รายย่อย)
จำแนกตามมูลค่าการค้าในแต่ละเดือน**

ประเภทของผู้ประกอบการ มูลค่าการค้า(บาท)	ส่งออก	นำเข้า	ส่งออกและนำเข้า	
			ส่งออก	นำเข้า
ไม่เกิน 100,000	46 (52.5)	9 (29.0)	11 (21.7)	17 (33.4)
100,001 ถึง 200,000	11 (12.5)	-	6 (11.7)	-
200,001 ถึง 300,000	5 (5.5)	-	9 (17.6)	9 (17.6)
300,001 ถึง 2,000,000	26 (29.5)	22 (71)	25 (49.0)	25 (49.0)

6.2 วิธีการชำระสินค้าและเหตุผลในการเลือกวิธีดังกล่าว²

6.2.1 วิธีการชำระสินค้า

วิธีการชำระสินค้าที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ แบ่งได้เป็น 2 วิธีคือ ชำระเป็นเงินสด และชำระผ่านระบบธนาคาร โดยสกุลเงินที่ใช้ในการชำระค่าสินค้านี้ระหว่างกัน มี 3 สกุล คือ

² คำว่า “ราย” ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความหมายแตกต่างกับคำว่า “คน” เล็กน้อย คือ ในกรณีที่แบบสอบถามเปิดโอกาสให้ตอบได้มากกว่า 1 รายการขึ้นไป จะใช้คำว่า “ราย” คือนับตามจำนวนคำตอบ แต่ถ้าคนเดียวเลือกตอบคำถามได้รายการเดียว ใช้คำว่า “คน”

เงินดอลลาร์ฯ บาท และอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสกุลเงินกีบของสปป.ลาว ทั้งนี้สามารถแบ่งวิธีการชำระเงินค่าสินค้าตามกิจการการค้าได้ ดังนี้

ก). ผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ (นิติบุคคล)

1). กิจการส่งออก

การชำระเงินค่าสินค้าของกิจการส่งออกของผู้ค้ารายใหญ่ มีแนวโน้มการชำระเงินด้วยวิธีการชำระเป็นเงินสดมากกว่าชำระผ่านระบบธนาคาร โดยกิจการส่งออกที่ใช้วิธีการชำระเงินด้วยเงินสดสกุลเงินบาทส่วนใหญ่เป็นกิจการส่งออกวัสดุก่อสร้าง รองลงมาเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องใช้ไฟฟ้า และรถยนต์หรือจักรยานยนต์และอะไหล่

สำหรับการชำระเงินผ่านระบบธนาคาร ส่วนใหญ่เป็นการชำระเงินด้วยวิธีการโอนเงินเข้าบัญชีในกิจการสินค้าอุปโภคบริโภคในครัวเรือน วัสดุก่อสร้าง และรถยนต์หรือจักรยานยนต์และอะไหล่

เมื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการค้ากับวิธีการชำระเงินค่าสินค้า พบว่าการชำระเงินด้วยเงินสดสกุลเงินบาทส่วนใหญ่มีมูลค่าการส่งออกไม่น้อยกว่าเดือนละ 1,000,000 บาท สำหรับการชำระเงินผ่านระบบธนาคารด้วยการโอนเงินเข้าบัญชี มีมูลค่าการส่งออกอย่างต่ำเดือนละ 500,000 บาท

2). กิจการนำเข้า

การชำระเงินค่าสินค้าของกิจการนำเข้า พบว่ามีทั้งการชำระเงินด้วยเงินสดและชำระผ่านระบบธนาคารในจำนวนพอ ๆ กัน โดยเฉพาะในกิจการนำเข้าไม้แปรรูปจะชำระด้วยเงินสดสกุลเงินบาท รองลงมาเป็นสกุลดอลลาร์ฯ ส่วนการชำระเงินผ่านระบบธนาคารจะชำระโดยวิธีใช้ตราพดท์ รองลงมาเป็นการโอนเงินเข้าบัญชี

เมื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการค้ากับวิธีการชำระเงิน พบว่าการชำระเงินด้วยเงินสดสกุลเงินบาทมีมูลค่าการนำเข้ารายเดือนไม่เกิน 500,000 บาท และการชำระเงินผ่านระบบธนาคาร โดยการใช้ตราพดท์มีมูลค่าการนำเข้ามากกว่า 1,000,000 บาทต่อเดือน และชำระด้วยการโอนเงินเข้าบัญชีมีมูลค่าการนำเข้ามากกว่า 500,000 บาทแต่ไม่เกิน 1,000,000 บาทต่อเดือน

**ตารางที่ 6.6 รูปแบบการชำระเงินค่าสินค้าของผู้ประกอบการส่งออก
ที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่ (แยกตามมูลค่าการค้า)**

จำนวน : ราย (ร้อยละ)

มูลค่าการส่งออก วิธีการชำระเงิน	ไม่เกิน 500,000 บาท	500,001 ถึง 1,000,000 บาท	1,000,001 ถึง 1,500,000 บาท	มากกว่า 1,500,000
การชำระเงินด้วยเงินสด				
สกุลบาท	7 (17.0)	5 (12.2)	11 (26.8)	6 (14.6)
สกุลดอลลาร์	3 (7.5)	5 (12.2)	8 (19.5)	2 (4.8)
สกุลอื่นๆ	1 (2.5)	1 (2.5)	-	-
การชำระผ่านระบบธนาคาร				
เปิด L/C	1 (2.5)	2 (4.8)	2 (4.8)	1 (2.5)
ควาฟต์	1 (2.5)	1 (2.5)	3 (7.5)	1 (2.5)
เช็ค	1 (2.5)	-	4 (9.8)	-
โอนเงินเข้าบัญชี	3 (7.5)	5 (12.2)	4 (9.8)	3 (7.5)
อื่นๆ	1 (2.5)	-	2 (4.8)	1 (2.5)

**ตารางที่ 6.7 รูปแบบการชำระเงินค่าสินค้าของผู้ประกอบการนำเข้า
ที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่ (แยกตามมูลค่าการค้า)**

จำนวน : ราย (ร้อยละ)

มูลค่าการนำเข้า วิธีการชำระเงิน	ไม่เกิน 500,000 บาท	500,001 ถึง 1,000,000 บาท	1,000,001 ถึง 1,500,000 บาท	มากกว่า 1,500,000
การชำระเงินด้วยเงินสด				
สกุลบาท	5 (12.2)	1 (2.5)	4 (9.8)	3 (7.5)
สกุลดอลลาร์	2 (4.8)	1 (2.5)	3 (7.5)	3 (7.5)
สกุลอื่นๆ	-	-	-	-
การชำระผ่านระบบธนาคาร				
เปิด L/C	1 (2.5)	1 (2.5)	1 (2.5)	1 (2.5)
ควาฟต์	1 (2.5)	1 (2.5)	5 (12.2)	2 (4.8)
เช็ค	-	-	1 (2.5)	-
โอนเงินเข้าบัญชี	1 (2.5)	2 (4.8)	1 (2.5)	1 (2.5)
อื่นๆ	1 (2.5)	-	1 (2.5)	-

ข). ผู้ประกอบการค้ารายย่อย (ไม่ได้เป็นนิติบุคคล)

ผู้ประกอบการค้ารายย่อย(ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล) ทั้งผู้ประกอบการส่งออกและนำเข้า ส่วนใหญ่ชำระเงินค่าสินค้าด้วยเงินสดสกุลบาท รองลงมาชำระด้วยเงินสดสกุลเงินดอลลาร์ฯ ส่วน การชำระเงินผ่านระบบธนาคารส่วนใหญ่เป็นการชำระโดยวิธีการโอนเงินเข้าบัญชี และส่วนใหญ่ เป็นกิจการส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภคในครัวเรือน วัสดุก่อสร้าง รองลงมาเป็นการชำระเงินโดย การเปิด L/C ซึ่งได้แก่ กิจการนำเข้าเสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องใช้ไฟฟ้า และการใช้ตราพดท์ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการชำระเงินค่าสินค้ากับมูลค่า การค้า พบว่าการชำระด้วยเงินสดสกุลเงินบาท ส่วนใหญ่เป็นการส่งออกที่มีมูลค่าไม่เกิน 500,000 บาทต่อเดือน ขณะที่มูลค่าการนำเข้าจะมากกว่าเดือนละ 1,000,000 บาท

ส่วนด้านการชำระเงินผ่านระบบธนาคารด้วยวิธีโอนเงินเข้าบัญชีมีมูลค่ารายเดือน มากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป ทั้งการส่งออกและนำเข้า

ในขณะที่มูลค่าการส่งออกและนำเข้าที่มากกว่า 500,000 บาท แต่ไม่เกิน 1,000,000 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่จะชำระค่าสินค้าด้วยเงินสดสกุลเงินบาท รองลงมาคือ การชำระผ่านระบบ ธนาคารด้วยวิธีโอนเงินเข้าบัญชี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**ตารางที่ 6.8 รูปแบบการชำระเงินค่าสินค้าของผู้ประกอบการส่งออก
ที่เป็นผู้ค้ารายย่อย (แยกตามมูลค่าการค้า)**

จำนวน : ราย (ร้อยละ)

มูลค่าการส่งออก วิธีการชำระเงิน	ไม่เกิน 500,000 บาท	500,001 ถึง 1,000,000 บาท	1,000,001 ถึง 1,500,000 บาท	มากกว่า 1,500,000
การชำระเงินด้วยเงินสด				
สกุลบาท	56 (33.0)	14 (8.2)	42 (24.7)	14 (8.2)
สกุลดอลลาร์	14 (8.2)	-	19 (11.2)	3 (2.0)
สกุลอื่นๆ	14 (8.2)	-	-	-
การชำระผ่านระบบธนาคาร				
เปิด L/C	-	3 (2.0)	3 (2.0)	5 (3.0)
เครดิต	-	-	5 (3.0)	5 (3.0)
เช็ค	-	-	11 (6.5)	3 (2.0)
โอนเงินเข้าบัญชี	8 (4.7)	5 (3.0)	19 (11.2)	-
อื่นๆ	3 (2.0)	3 (2.0)	11 (6.5)	-

**ตารางที่ 6.9 รูปแบบการชำระเงินค่าสินค้าของผู้ประกอบการนำเข้า
ที่เป็นผู้ค้ารายย่อย (แยกตามมูลค่าการค้า)**

จำนวน : ราย (ร้อยละ)

มูลค่าการนำเข้า วิธีการชำระเงิน	ไม่เกิน 500,000 บาท	500,001 ถึง 1,000,000 บาท	1,000,001 ถึง 1,500,000 บาท	มากกว่า 1,500,000
การชำระเงินด้วยเงินสด				
สกุลบาท	22 (13.0)	8 (4.7)	42 (24.7)	5 (3.0)
สกุลดอลลาร์	3 (2.0)	-	14 (8.2)	5 (3.0)
สกุลอื่นๆ	-	-	3 (2.0)	-
การชำระผ่านระบบธนาคาร				
เปิด L/C	3 (2.0)	3 (2.0)	3 (2.0)	-
เครดิต	-	-	11 (6.5)	3 (2.0)
เช็ค	-	-	5 (3.0)	-
โอนเงินเข้าบัญชี	3 (2.0)	5 (3.0)	22 (13.0)	3 (2.0)
อื่นๆ	3 (2.0)	-	11 (6.5)	-

6.2.2 เหตุผลในการเลือกวิธีการชำระค่าสินค้า

การพิจารณาถึงเหตุผลในการเลือกวิธีการชำระค่าสินค้า โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้เหตุผลในการเลือกวิธีการชำระเงินค่าสินค้าทั้งการส่งออกและนำเข้าใน 8 ตัวแปร คือ 1) ความสะดวกรวดเร็ว 2) เป็นความต้องการของลูกค้า 3) ความปลอดภัยในการใช้เป็นหลักฐานการติดตามเรียกเก็บเงินได้ 4) สาขาธนาคารพาณิชย์มีน้อย 5) เสียเวลาเรียกเก็บเงินตามหลักฐานทางบัญชี 6) ความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยน 7) ความเสี่ยงด้านหลักฐานการชำระเงินปลอม และ 8) เป็นกฎระเบียบของทางการลาว โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกได้มากกว่า 1 เหตุผล

เมื่อพิจารณาจำนวนความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามแล้ว พบว่าจาก 8 ตัวแปรดังกล่าว เหตุผลในการเลือกวิธีการชำระเงินด้วยเงินสดในกิจการส่งออก มาจากเหตุผลความสะดวก รวดเร็วเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ เป็นความต้องการของลูกค้า และเหตุผลในการคำนึงถึงความเสี่ยงของอัตราแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นเหตุผลที่ตรงกันทั้งกิจการส่งออกที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่ (นิติบุคคล) และผู้ค้ารายย่อย (ไม่ได้เป็นนิติบุคคล)

ส่วนกิจการนำเข้าที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่ (นิติบุคคล) และผู้ค้ารายย่อย (ไม่ได้เป็นนิติบุคคล) เหตุผลที่ให้ความสำคัญตรงกัน คือ เป็นความต้องการของลูกค้า รองลงมาเป็นความสะดวก รวดเร็ว สำหรับกิจการนำเข้าของผู้ค้ารายใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าไม้แปรรูป เหตุผลที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 ในการเลือกวิธีการชำระค่าสินค้าคือ เป็นกฎระเบียบของทางการลาว และความปลอดภัยใช้เป็นหลักฐานในการชำระเงินได้

ขณะที่กิจการที่เป็นผู้ค้ารายย่อย (ไม่ได้เป็นนิติบุคคล) เนื่องจากเป็นการค้ารายย่อย มูลค่าการค้ามีไม่มากนัก ความสะดวกในการชำระเงินด้วยเงินสดจึงมีมากกว่าการชำระผ่านระบบธนาคาร ดังนั้น แม้ว่าการที่สาขาธนาคารพาณิชย์มีน้อย ก็ไม่ถือว่าเป็นเหตุผลที่สำคัญในการตัดสินใจชำระค่าสินค้าด้วยเงินสดของผู้ค้ารายย่อย อีกทั้งประเภทสินค้าที่นำเข้าของกิจการผู้ค้ารายย่อย ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าสินค้าอื่นๆ ที่ไม่ใช่ไม้แปรรูป เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องใช้ไฟฟ้าของป่า ด้านการนำเข้าไม้แปรรูปมีน้อยกว่า ซึ่งทางการลาวไม่ได้กำหนดระเบียบหรือข้อบังคับให้ต้องชำระเงินผ่านระบบธนาคารของสปป.ลาว เท่านั้น ทำให้เข้าใจอย่างชัดเจนจากการศึกษาครั้งนี้ว่า สาเหตุที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกการชำระเงินด้วยเงินสด เพราะเหตุผลด้านความสะดวก รวดเร็ว และเป็นความต้องการของลูกค้าเป็นเหตุผลสำคัญ

เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดระหว่างวิธีการชำระเงินค่าสินค้าแต่ละวิธีกับสาเหตุในการเลือกวิธีการชำระเงินดังกล่าว ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 6.10 สาเหตุการเลือกชำระเงินค่าสินค้าส่งออกและนำเข้า จำแนกตามประเภทกิจการ

จำนวน: ราย (ร้อยละ)

การเลือกวิธีการชำระเงิน ประเภทกิจการ	สะดวก รวดเร็ว	เป็นความ ต้องการของ คู่ค้า	ปลอดภัยใช้เป็น หลักฐานเรียก เก็บเงินได้	สาขาธนาคาร พาณิชย์มี น้อย	ความเสี่ยงด้าน อัตราแลกเปลี่ยน	ความเสี่ยง ด้านหลักฐาน ปลอม	เสียเวลาเรียก เก็บเงินตาม บัญชี	เป็น กฎระเบียบ ของทางการ ลาว	อื่นๆ
ผู้ค้ารายใหญ่									
- ส่งออก	22 (53.7)	22 (53.7)	5 (12.2)	3 (7.5)	9 (22.0)	3 (7.5)	3 (7.5)	3 (7.5)	1 (2.5)
- นำเข้า	10 (24.4)	12 (29.3)	5 (12.2)	2 (4.8)	4 (9.8)	2 (4.8)	2 (4.8)	6 (14.6)	1 (2.5)
ผู้ค้ารายย่อย									
- ส่งออก	107 (63.0)	88 (51.8)	11 (6.5)	8 (4.7)	36 (21.2)	16 (9.4)	14 (8.2)	3 (2.0)	14(8.2)
- นำเข้า	58 (34.0)	69 (41.0)	16 (9.4)	5 (3.0)	14 (8.2)	5 (3.0)	5 (3.0)	11 (6.5)	-

ก) ผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ (นิติบุคคล)

จากการศึกษาได้ข้อสรุปว่า สาเหตุที่กิจการส่งออกเลือกวิธีการชำระเงินค่าสินค้าทั้งด้วยเงินสด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสกุลเงินบาท รองลงมาเป็นสกุลเงินดอลลาร์ฯ และการชำระผ่านระบบธนาคาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการโอนเงินเข้าบัญชี เนื่องจากความสะดวก รวดเร็ว ในการชำระเงิน และเป็นความต้องการของลูกค้า นอกจากนี้ ได้คำนึงถึงความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยน และความปลอดภัยในการใช้เป็นหลักฐานเรียกเก็บเงิน เป็นเหตุผลสำคัญ และเมื่อสอบถามเพิ่มเติมจากการสำรวจภาคสนามพบว่า ยิ่งค่าเงินบาทมีความผันผวนมาก เกิดความเสี่ยงต่อผลกำไรและการดำเนินการค้า ยิ่งทำให้ลูกค้าต้องการได้รับการชำระเงินให้เร็วที่สุดเพื่อลดความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนบาทต่อกีบที่ผันผวนมากและบาทต่อดอลลาร์ฯ หากได้รับเงินล่าช้า พ่อค้าลาวที่สั่งซื้อสินค้าจากไทย และชำระเป็นเงินบาทอาจต้องขาดทุนที่ต้องนำเงินกีบไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินบาทเพื่อชำระค่าสินค้าได้

สำหรับกิจการนำเข้าทั้งการชำระเงินค่าสินค้าด้วยเงินสด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสกุลเงินบาท รองลงมาเป็นสกุลเงินดอลลาร์ฯ และการชำระเงินผ่านระบบธนาคาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการชำระเงินโดยใช้ตราฟรังก์ รองลงมาเป็นการโอนเงินเข้าบัญชี สาเหตุสำคัญ คือ ความสะดวก รวดเร็ว และเป็นความต้องการของลูกค้า และตัวแปรที่เป็นสาเหตุสำคัญ คือ เป็นกฎระเบียบของทางการลาว ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการนำเข้าสินค้าจากสปป.ลาว ส่วนใหญ่เป็นไม้แปรรูป ทางการลาวกำหนดให้ชำระเงินค่าสินค้าผ่านระบบธนาคาร และในระยะหลังจากการที่สปป.ลาวประสบวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ทางการลาวอนุมัติให้ชำระเป็นเงินสดได้บางส่วน ทำให้เป็นสาเหตุที่มีความสำคัญพอสมควรในการเลือกวิธีการชำระเงินค่าสินค้า นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังคำนึงถึงความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนและการมีหลักฐานในการชำระเงินทางบัญชีเมื่อชำระผ่านระบบธนาคารด้วย

ข) ผู้ประกอบการค้ารายย่อย (ไม่ได้เป็นนิติบุคคล)

จากการศึกษาพบว่า การเลือกวิธีการชำระเงินแบบใดจะขึ้นอยู่กับสาเหตุความสะดวก รวดเร็ว และเป็นความต้องการของลูกค้าทั้งกิจการส่งออกและนำเข้า ซึ่งส่วนใหญ่ชำระด้วยเงินสด สกุลบาท รองลงมาเป็นสกุลดอลลาร์ฯ และการชำระผ่านระบบธนาคาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการโอนเงินเข้าบัญชี นอกจากนี้ การเลือกวิธีการชำระเงินด้วยเงินสดยังเป็นเพราะผู้ค้าคำนึงถึงความเสี่ยงของอัตราแลกเปลี่ยน ขณะที่สาเหตุด้านสาขาธนาคารมีน้อย เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการชำระค่าสินค้าด้วยเงินสด และเหตุผลด้านกฎระเบียบที่ทางการลาวกำหนดมีความสำคัญน้อยในการเลือกวิธีการชำระเงินผ่านระบบธนาคาร ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่ไม่สำคัญมากนักในการตัดสินใจเลือกวิธีการชำระเงินของผู้ค้ารายย่อย

ตารางที่ 6.11 วิธีการชำระเงินกับสาเหตุการเลือกวิธีการชำระเงินของกิจการส่งออกที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่

จำนวน : ราย (ร้อยละ)

สาเหตุการเลือกวิธีชำระเงิน วิธีการชำระเงิน	สะดวก รวดเร็ว	เป็นความ ต้องการของ คู่ค้า	ปลอดภัยใช้เป็น หลักฐานเรียก เก็บเงินได้	สาขาธนาคาร พาณิชย์มี น้อย	ความเสี่ยงด้าน อัตราแลกเปลี่ยน	ความเสี่ยง ด้านหลักฐาน ปลอม	เสียเวลาเรียก เก็บเงินตาม บัญชี	เป็นกฎ ระเบียบของ ทางการลาว	อื่นๆ
การชำระด้วยเงินสด									
- สกุลบาท	19 (46.4)	17 (41.5)	4 (9.8)	3 (7.5)	8 (19.5)	3 (7.5)	3 (7.5)	2 (4.8)	1 (2.5)
- สกุลดอลลาร์	10 (24.4)	11 (26.8)	4 (9.8)	2 (4.8)	4 (9.8)	2 (4.8)	2 (4.8)	2 (4.8)	1 (2.5)
- สกุลอื่นๆ	1 (2.5)	1 (2.5)	-	-	-	-	-	-	-
การชำระผ่านระบบธนาคาร									
- เปิด L/C	4 (9.8)	3 (7.5)	2 (4.8)	1 (2.5)	2 (4.8)	1 (2.5)	-	1 (2.5)	-
- ดราฟต์	4 (9.8)	6 (14.6)	1 (2.5)	2 (4.8)	1 (2.5)	1 (2.5)	1 (2.5)	2 (4.8)	-
- เช็ค	5 (12.2)	6 (14.6)	1 (2.5)	-	2 (4.8)	1 (2.5)	1 (2.5)	-	-
- โอนเงินเข้าบัญชี	12 (29.3)	10 (24.4)	6 (12.2)	1 (2.5)	3 (7.5)	2 (4.8)	2 (4.8)	1 (2.5)	1 (2.5)
- อื่นๆ	2 (4.8)	4 (9.8)	-	-	1 (2.5)	1 (2.5)	1 (2.5)	-	-

ตารางที่ 6.12 วิธีการชำระเงินกับสาเหตุการเลือกวิธีการชำระเงินของกิจการนำเข้าที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่

จำนวน : ราย (ร้อยละ)

สาเหตุการเลือกวิธีการชำระเงิน วิธีการชำระเงิน	สะดวก รวดเร็ว	เป็นความ ต้องการของ คู่ค้า	ปลอดภัยใช้เป็น หลักฐานเรียก เก็บเงินได้	สาขาธนาคาร พาณิชย์มี น้อย	ความเสี่ยงด้าน อัตราแลกเปลี่ยน	ความเสี่ยง ด้านหลักฐาน ปลอม	เสียเวลาเรียก เก็บเงินตาม บัญชี	เป็น กฎระเบียบ ของทางการ ลาว	อื่นๆ
การชำระด้วยเงินสด									
- สกุลบาท	9 (22.0)	8 (19.5)	3 (7.5)	2 (4.8)	3 (7.5)	3 (7.5)	2 (4.8)	4 (9.8)	1 (2.5)
- สกุลดอลลาร์	4 (9.8)	7 (17.0)	2 (4.8)	1 (2.5)	3 (7.5)	2 (4.8)	-	3 (7.5)	-
- สกุลอื่นๆ	1 (2.5)	1 (2.5)	-	-	-	-	-	-	-
การชำระผ่านระบบธนาคาร									
- เปิด L/C	1 (2.5)	2 (4.8)	1 (2.5)	1 (2.5)	1 (2.5)	1 (2.5)	-	1 (2.5)	-
- ดราฟต์	5 (12.2)	7 (17.0)	3 (7.5)	2 (4.8)	3 (7.5)	2 (4.8)	2 (4.8)	4 (9.8)	-
- เช็ค	1 (2.5)	1 (2.5)	-	-	-	-	-	-	-
- โอนเงินเข้าบัญชี	3 (7.5)	3 (7.5)	2 (4.8)	-	1 (2.5)	-	-	2 (4.8)	-
- อื่นๆ	1 (2.5)	2 (4.8)	-	-	1 (2.5)	-	-	-	-

ตารางที่ 6.13 วิธีการชำระเงินกับสาเหตุการเลือกวิธีการชำระเงินของกิจการส่งออกที่เป็นผู้ค้ารายย่อย

จำนวน : ราย (ร้อยละ)

สาเหตุการเลือกวิธีการชำระเงิน วิธีการชำระเงิน	สะดวก รวดเร็ว	เป็นความ ต้องการของ คู่ค้า	ปลอดภัยใช้เป็น หลักฐานเรียก เก็บเงินได้	สาขาธนาคาร พาณิชย์มี น้อย	ความเสี่ยงด้าน อัตราแลกเปลี่ยน	ความเสี่ยง ด้านหลักฐาน ปลอม	เสียเวลาเรียก เก็บเงินตาม บัญชี	เป็น กฎระเบียบ ของทางการ ลาว	อื่นๆ
การชำระด้วยเงินสด									
- สกุลบาท	96 (56.5)	76 (44.7)	11 (6.5)	5 (3.0)	30 (17.6)	11 (6.5)	11 (6.5)	3 (2.0)	14 (8.2)
- สกุลดอลลาร์	27 (15.9)	27 (15.9)	5 (3.0)	3 (2.0)	5 (3.0)	5 (3.0)	-	3 (2.0)	5 (3.0)
- สกุลอื่นๆ	14 (8.2)	14 (8.2)	-	3 (2.0)	5 (3.0)	-	-	-	-
การชำระผ่านระบบธนาคาร									
- เปิด L/C	8 (4.7)	5 (3.0)	5 (3.0)	-	3 (2.0)	-	-	3 (2.0)	-
- ดราฟต์	8 (4.7)	5 (3.0)	5 (3.0)	-	3 (2.0)	-	3 (2.0)	3 (2.0)	-
- เช็ค	8 (4.7)	11 (6.5)	-	-	5 (3.0)	-	3 (2.0)	-	-
- โอนเงินเข้าบัญชี	25 (14.7)	22 (13.0)	8 (4.7)	-	11 (6.5)	11 (6.5)	-	3 (2.0)	-
- อื่นๆ	14 (8.2)	14 (8.2)	-	3 (2.0)	3 (2.0)	3 (2.0)	5 (3.0)	-	3 (2.0)

ตารางที่ 6.14 วิธีการชำระเงินกับสาเหตุการเลือกวิธีการชำระเงินของกิจการนำเข้าที่เป็นผู้ค้ารายย่อย

จำนวน : ราย (ร้อยละ)

สาเหตุการเลือกวิธีการชำระเงิน	สะดวก รวดเร็ว	เป็นความต้องการของ คู่ค้า	ปลอดภัยใช้เป็น หลักฐานเรียก เก็บเงินได้	สาขาธนาคาร พาณิชย์มี น้อย	ความเสี่ยงด้าน อัตราแลกเปลี่ยน	ความเสี่ยง ด้านหลักฐาน ปลอดภัย	เสียเวลาเรียก เก็บเงินตาม บัญชี	เป็นกฎ ระเบียบของ ทางกรมลาว	อื่นๆ
การชำระด้วยเงินสด									
- สกูลบาท	55 (32.4)	57 (33.5)	14 (8.2)	5 (3.0)	11 (6.5)	3 (2.0)	5 (3.0)	8 (4.7)	-
- สกูดอลลาร์	16 (9.4)	19 (11.2)	11 (6.5)	3 (2.0)	5 (3.0)	-	3 (2.0)	8 (4.7)	-
- สกูดอื่นๆ	3 (2.0)	3 (2.0)	-	-	-	-	-	-	-
การชำระผ่านระบบธนาคาร									
- เปิด L/C	5 (3.0)	3 (2.0)	3 (2.0)	-	-	-	-	3 (2.0)	-
- ตราพด	8 (4.7)	14 (8.2)	5 (3.0)	-	11 (6.5)	-	3 (2.0)	8 (4.7)	-
- เช็ค	3 (2.0)	5 (3.0)	5 (3.0)	-	3 (2.0)	-	-	-	-
- โอนเงินเข้าบัญชี	22 (13.0)	22 (13.0)	8 (4.7)	-	8 (4.7)	3 (2.0)	3 (2.0)	8 (4.7)	-
- อื่นๆ	11 (6.5)	14 (8.2)	3 (2.0)	-	5 (3.0)	3 (2.0)	-	-	-

6.3 ปัญหาและอุปสรรคด้านการชำระเงินค่าสินค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

ปัญหาและอุปสรรคด้านการชำระเงินค่าสินค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว โดยการรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากแบบสอบถามและการเข้าไปสัมภาษณ์ผู้ประกอบการตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว พบว่า ลักษณะของปัญหาและอุปสรรคของการชำระเงินแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ปัญหาด้านการชำระเงินเป็นเงินสด และปัญหาด้านการชำระเงินผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ จากปัญหาดังกล่าวสามารถสรุปเป็นปัญหาร่วมระหว่าง 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย พะเยา และน่าน ได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านการชำระเงินเป็นเงินสด

1). ในกรณีที่พ่อค้าให้เครดิตทางการค้ามีความเสี่ยงต่อการไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงด้านการชำระหนี้ บางรายไม่ชำระเงินตามที่ตกลงกันได้ โดยเฉพาะกรณีของสปป.ลาว ได้แก่ พ่อค้าที่มาจากแขวงหลวงพระบาง อุดมไชย และหลวงน้ำทา ผู้ประกอบการไทยไม่สามารถติดตามหนี้ได้ เนื่องจากลูกค้าอยู่นอกประเทศ พ่อค้ารายย่อยไทยที่มีเงินทุนไม่มากนัก ขาดสภาพคล่องทางการเงิน การดำเนินธุรกิจหยุดชะงัก บางรายถึงกับประสบกับการขาดทุนและเลิกประกอบการในที่สุด

2). การชำระเงินโดยใช้เงินสดสกุลเงินบาท และไม่ผ่านระบบธนาคาร ทำให้มีภาระในการขนเงินบาท โดยเฉพาะพ่อค้าลาว ที่มาจากแขวงหลวงพระบาง อุดมไชย และหลวงน้ำทา นอกจากนั้น พ่อค้าลาวยังประสบปัญหาขาดแคลนเงินบาทเพื่อใช้ชำระค่าสินค้า เนื่องจากพ่อค้าไทยไม่รับเงินก๊ีบ ขณะที่ธนาคารในฝั่งสปป.ลาว ก็มีขีดจำกัดในการตอบสนองให้ลูกค้าในการแลกเปลี่ยนเงินบาท พ่อค้าลาวต้องนำเงินก๊ีบไปแลกบาทที่กำแพงนครเวียงจันทน์ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ซึ่งปัญหานี้หากได้รับการแก้ไขคงทำให้บรรยากาศทางการค้าระหว่างไทย – สปป.ลาว ดีกว่าที่เป็นอยู่ เนื่องจากสปป.ลาวสามารถทำการค้ากับเวียดนามและจีนซึ่งยอมรับเงินก๊ีบในการชำระค่าสินค้าในขณะที่ประเทศไทยไม่ยอมรับ

3). ธนาคารพาณิชย์ที่อยู่ในสปป.ลาว มีเงินตราต่างประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการ และมีข้อกำหนดให้แลกเงินบาทได้ไม่เกิน 2,000 ดอลลาร์ฯ ต่อการทำการค้าในแต่ละครั้ง ทำให้พ่อค้าลาวต้องไปหาซื้อที่ตลาดเงินนอกระบบ (ตลาดมืด) ซึ่งมีอัตราแลกเปลี่ยนสูงกว่าที่ธนาคารกำหนด อีกทั้งอัตราแลกเปลี่ยนมีความผันผวน ทำให้พ่อค้าลาวมีต้นทุนทางการเงินสูง

4). การชำระค่าสินค้าบางรายการ เช่น ไม้แปรรูป หรือสินค้าอื่นๆ ที่ลูกค้ากำหนดชำระเงินเป็นดอลลาร์ฯ ผู้ประกอบการต้องแลกเปลี่ยนเงินบาทเป็นเงินดอลลาร์ฯ ทำให้มีความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนเพิ่มขึ้น

- 5). การถือเงินสดเป็นจำนวนมากอาจทำให้เกิดปัญหาด้านความปลอดภัย
- 6). คู่ค้าชำระเงินล่าช้า เพราะบางครั้งต้องรอเก็บเงินจากลูกค้ารายอื่นก่อน
- 7). การชำระเป็นเงินสด ขาดหลักฐานการชำระเงินที่จะแสดงให้เห็นว่าได้มีการทำธุรกรรมการส่งออก ทำให้เกิดปัญหาในการขอคืนภาษีมูลค่าเพิ่ม และการขอคืนเงินชดเชย
- 8). บางเวลาเงินก็มีการอ่อนค่าลง ทำให้ต้นทุนการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเพื่อชำระค่าสินค้าสูงขึ้น ส่งผลให้การชำระเงินล่าช้า

2. ปัญหาด้านการชำระเงินผ่านระบบธนาคารพาณิชย์

- 1). การเปิด L/C ที่สปป.ลาว จะต้องดำเนินการที่ธนาคารการค้าต่างประเทศ กำแพงนครเวียงจันทน์เท่านั้น ผู้ประกอบการที่อยู่ต่างแขวงไม่สะดวกในการเดินทางเพื่อเปิด L/C อีกทั้งการดำเนินการล่าช้าและเสียค่าธรรมเนียมสูง เมื่อเบิกเงินตาม L/C จะได้รับเงินค่าสินค้าเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งเป็นสกุลเงินตราต่างประเทศ อีกส่วนหนึ่งเป็นเงินสกุลของสปป.ลาว คือ เงินกีบ ซึ่งธนาคารกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนไว้ตามประกาศของธนาคาร ซึ่งต่ำกว่าที่มีการแลกเปลี่ยนกันในตลาดมืด ทำให้ผู้ประกอบการขาดทุนอัตราแลกเปลี่ยน จึงไม่มีผู้นิยมเปิด L/C หรือ ดราฟต์
- 2). การเปิด L/C กรณีของไทย ผู้ประกอบการจะต้องติดต่อโดยตรงกับสำนักงานใหญ่ที่กรุงเทพฯ ทำให้มีต้นทุนทั้งทางด้านค่าใช้จ่ายและเวลา ประกอบกับมีการดำเนินการที่ล่าช้า ทำให้ผู้ประกอบการไม่นิยมชำระค่าสินค้าด้วยการเปิด L/C
- 3). ขั้นตอนในการซื้อ Bank Draft ปัจจุบันค่อนข้างยุ่งยาก
- 4). อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในตลาดมืดสูงกว่าอัตราแลกเปลี่ยนที่ทางการลาวกำหนด ทำให้ผู้ประกอบการลาวไม่ต้องการรับชำระเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ ซึ่งจะทำให้ขาดทุนอัตราแลกเปลี่ยนเมื่อเทียบกับที่ได้รับชำระเป็นเงินสดหรือแลกเปลี่ยนในตลาดมืด
- 5). การใช้บริการธนาคารพาณิชย์ในสปป.ลาวไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร มีข้อยุ่งยากในการเตรียมเอกสาร การดำเนินการล่าช้า และค่าธรรมเนียมสูง การประกอบธุรกรรมทางการเงินยังมีขอบเขตจำกัดในวงแคบ อีกทั้งผู้ประกอบการและประชาชนยังไม่มี ความมั่นใจในการให้บริการของธนาคารพาณิชย์
- 6). ค่าธรรมเนียมการโอนเงินของธนาคารพาณิชย์ในสปป.ลาว อยู่ในอัตราที่แพง เช่น การเปิด L/C แต่ละครั้งเสียค่าธรรมเนียมครั้งละ 2,000 บาท การโอนเงินเสียในอัตราระหว่างร้อยละ 0.1 – 1.25 และแต่ละธนาคารเปลี่ยนแปลงอัตราค่าธรรมเนียมบ่อย และบางรายพ่อค้าไทยเป็นผู้รับภาระค่าธรรมเนียม
- 7). ทางการลาวกำหนดให้ชำระเป็นเงินสดดอลลาร์ฯ โดยเฉพาะการซื้อดราฟต์ ซึ่งทำให้ผู้ค้ามีต้นทุนด้านอัตราแลกเปลี่ยน

8). การชำระเงินผ่านระบบธนาคารมีข้อจำกัดในการเบิกเงินมากเกินไปจนความจำเป็น โดยการโอนเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ในสปป.ลาว ต้องใช้เอกสารในการนำเข้าสู่สินค้า และเอกสารอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก หากไม่มีเอกสารจะสามารถโอนได้วันละไม่เกิน 250,000 บาท นอกจากนี้ระบบเบิกจ่ายมีขั้นตอนมาก ทำให้เกิดความล่าช้า

9). เมื่อผู้ประกอบการค้าลาวโอนเงินผ่านระบบธนาคาร ในการขอรับเงินสดของผู้ประกอบการไทยจะต้องแสดงใบส่งสินค้าให้กับธนาคาร ซึ่งสภาพการค้าตามแนวชายแดนผู้ประกอบการซื้อขายสินค้าหลายรายการ ทำให้ไม่สะดวกในการทำหลักฐานการซื้อขาย และไม่สะดวกกับการให้บริการของธนาคาร

10). การชำระเงินด้วยวิธีการโอนเงินทางโทรเลข (Telegraphy Transfer : TT) ล่าช้า ผู้ส่งออกจะได้รับเงินเร็วที่สุด 2 วัน ช้าที่สุด 14 วัน ซึ่งเป็นต้นทุนด้านเวลาที่ไม่ควรเกิดขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม ในแต่ละจังหวัดก็มีปัญหาและอุปสรรคด้านการชำระเงินค่าสินค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวที่แตกต่างกันไป มีรายละเอียดดังนี้

จังหวัดเชียงราย

ผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ (นิติบุคคล)

1. ปัญหาด้านการชำระเงินผ่านระบบธนาคารพาณิชย์

1). ธนาคารที่ทำหน้าที่ชำระเงินอย่างเป็นทางการเป็นระบบให้แก่พ่อค้าไทย – สปป.ลาว ที่อำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เมืองต้นฝั้งและเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว มีน้อยไม่เพียงพอต่อการให้บริการทางการเงิน คือ ยังไม่สามารถอำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ลูกค้าได้อย่างเต็มที่ นอกจากนั้นการเปิดบัญชีระหว่างธนาคารทั้ง 2 ฝั่ง ก็มีจำกัด คือ ธนาคารล้านช้าง สาขาห้วยทราย ได้เปิดบัญชีไว้กับธนาคารทหารไทย สาขาเชียงราย และธนาคารกสิกรไทย สาขาเชียงของ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์พาณิชย์ไทยสาขาใดเปิดบัญชีไว้กับธนาคารล้านช้าง สาขาห้วยทราย

ผู้ประกอบการค้ารายย่อย (ไม่ได้เป็นนิติบุคคล)

1. ปัญหาด้านการชำระเงินผ่านระบบธนาคารพาณิชย์

1). การให้บริการด้านการฝาก-ถอน-โอนเงินจากประเทศไทยไป สปป.ลาว ยังไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร เนื่องจากสาขาธนาคารพาณิชย์ในแต่ละแขวงของสปป.ลาวมีน้อย เช่น ในแขวงบ่อแก้วที่อยู่ตรงข้ามกับจังหวัดเชียงราย ที่เชื่อมติดกันที่ด่านเชียงของ - ห้วยทราย และด่านเชียงแสน – ต้นฝั้ง มีธนาคารอยู่เพียงแห่งเดียว คือ ธนาคารล้านช้าง สาขาห้วยทราย ซึ่งเป็น

ธนาคารสาขาต่างจังหวัดของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ ในขณะที่ที่เมืองต้นผึ้งไม่มีธนาคารเลย มีเพียงเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานของธนาคารล้านช้าง สาขาห้วยทรายเพียง 1 คน ทำหน้าที่ติดตามการให้สินเชื่อของธนาคารเท่านั้นที่ประจำอยู่ที่ต้นผึ้ง ทำให้การทำธุรกรรมการชำระเงินระหว่างธนาคารทั้ง 2 ประเทศยังไม่แพร่หลาย

จังหวัดพะเยา

โดยการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและการเข้าไปสัมภาษณ์ผู้ประกอบการตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ที่จุดผ่อนปรนบ้านสวก กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ซึ่งผู้ประกอบการที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ค้ารายย่อยทั้งหมด ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหาการชำระเงิน ดังนี้

1. จำนวนธนาคารที่ทำหน้าที่ชำระเงินอย่างเป็นทางการเป็นระบบให้แก่พ่อค้าไทย – สปป.ลาว ที่กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยามีเพียงแห่งเดียวไม่เพียงพอในการให้บริการ ในขณะที่แขวงไซยะบุรีทั้งแขวงมีเพียงธนาคารล้านช้างเท่านั้น ซึ่งปัจจุบันยังไม่สามารถอำนวยความสะดวกในการให้บริการเกี่ยวกับการชำระเงินระหว่างประเทศแก่ลูกค้าได้อย่างเต็มที่

2. การชำระเงินค่าสินค้าเป็นการชำระเงินโดยเงินสดสกุลเงินบาททั้งหมด เนื่องจากที่จุดผ่อนปรนนี้ยังเป็นจุดผ่อนปรนอยู่ปริมาณการค้ามีไม่มาก จึงทำให้การทำธุรกรรมทางการเงินต่างๆ ไม่มีการขยายตัวเท่าที่ควร ประกอบกับประชาชนทั้งสองฝั่งยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการชำระเงินค่าสินค้าโดยผ่านระบบธนาคาร ขณะที่เจ้าหน้าที่ก็ไม่เพียงพอ และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางการเงินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการค้าระหว่างประเทศ

จังหวัดน่าน

1. ปัญหาด้านการชำระเป็นเงินสด

1). การแลกเปลี่ยนเงินตรา ไม่มีจุดแลกเปลี่ยนเงินตราที่มีความยากลำบากต่อการซื้อขาย เห็นว่าควรมีการตั้งจุดแลกเปลี่ยน ณ จุดผ่อนปรน และจุดผ่านแดนถาวร

2. ปัญหาด้านการชำระผ่านระบบธนาคารพาณิชย์

1). ไม่มีธนาคารที่ทำหน้าที่ชำระเงินอย่างเป็นทางการเป็นระบบให้แก่พ่อค้าไทย – สปป.ลาว ที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอทุ่งช้างและอำเภอสองแคว จังหวัดน่าน ในขณะที่แขวงไซยะบุรีทั้งแขวงมีเพียงธนาคารล้านช้างเพียงแห่งเดียวเท่านั้น ซึ่งปัจจุบันยังไม่สามารถอำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ลูกค้าได้อย่างเต็มที่ และมีขีดจำกัดในการตอบสนองการแลกเปลี่ยนเงินบาทแก่ผู้ประกอบการลาว ทำให้ผู้ค้าไม่นิยมชำระเงินผ่านระบบธนาคาร

6.4 ปัญหาและอุปสรรคด้านการคมนาคมขนส่งที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

ปัญหาและอุปสรรคด้านการคมนาคมขนส่งที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย โดยการรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากแบบสอบถามและการเข้าไปสัมภาษณ์ผู้ประกอบการตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว พบว่าลักษณะของปัญหาและอุปสรรคของการคมนาคมขนส่งที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว สามารถสรุปปัญหาโดยแยกเป็นรายจังหวัด ดังนี้

จังหวัดเชียงราย

1. การขนส่งสินค้าทางแม่น้ำโขงระหว่างไทย – จีน ใช้ได้เต็มที่ไม่เกิน 6 เดือน คือในช่วงน้ำมากระหว่างเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม และระวางบรรทุกของเรือสินค้าที่มีอยู่ไม่เกิน 150 เมตริกตัน เท่านั้น

2. การคมนาคมขนส่งทางบกจากเมืองห้วยทรายซึ่งอยู่ตรงข้ามกับอำเภอเชียงของ ไปยังแขวงต่างๆ ทางภาคเหนือของสปป.ลาว ไม่สะดวกเท่าที่ควร ขนส่งได้เฉพาะฤดูแล้ง การปรับปรุงต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก และการขนส่งสินค้าทางเรือจากเมืองห้วยทราย – ปากแบ่ง – หลวงพระบาง ก็มีเกาะแก่งมาก ทำให้เรือบรรทุกสินค้ามักประสบอุบัติเหตุ

3. การขนส่งสินค้าข้ามแม่น้ำโขงระหว่างอำเภอเชียงของ – เมืองห้วยทรายยังไม่สะดวกเนื่องจากแพขนานยนต์มีเพียง 1 แพ และการกำหนดค่าขนส่งยังมีอัตราสูง และมีความไม่แน่นอน

4. การเดินเรือเส้นทางจีน – ลาว – ไทย ซึ่งกำหนดให้ต้องจอดเรือที่เมืองมอม (เชียงก) เมืองต้นผึ้ง และเมืองห้วยทราย จุดใดจุดหนึ่ง เพื่อตรวจสอบและป้องกันการลักลอบเข้าเมืองและขนสินค้านั้น ยังมีความเข้าใจไม่ตรงกัน โดยผู้ประกอบการไทยเข้าใจว่าต้องจอดเรือทุกจุด ทำให้ยุ่งยาก เสียเวลา และค่าใช้จ่ายสูง

5. การขนส่งสินค้าในฝั่งสปป.ลาว มีการผูกขาดในลักษณะที่รัฐได้ให้เอกชนเพียง 1-2 ราย เท่านั้นที่มีสิทธิทำการขนส่งสินค้า ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงและไม่มีการแข่งขันกันในการให้บริการ ทำให้ต้นทุนในการทำการค้าสูง มีผลกระทบต่อเนื่องถึงราคาสินค้าสูงตามไปด้วย

6. การขนส่งสินค้าทางเรือตามลำแม่น้ำโขงจากห้วยทรายไปแขวงต่างๆ ของสปป.ลาว หรือไปที่จีนตอนใต้ พบว่ายังไม่มีการทำประกันภัยเรือและสินค้าของผู้รับเหมาขนส่ง ทำให้เกิดความเสียหายหากมีความเสียหายเกิดขึ้นขณะเดินทาง

7. การขนส่งสินค้าทางเรือและแพขนานยนต์ระหว่างไทย – สปป.ลาว ยังไม่มีการประกันภัยสินค้า นอกจากนี้การโดยสารเรือข้ามฟากไม่มีความสะดวก และปลอดภัยพอ ไม่มี

อุปกรณ์รัฐที่ประจำเรือ เรือโดยสารมีขนาดเล็ก ใช้ขนส่งสินค้าพร้อมไปด้วย ซึ่งเป็นอันตรายอย่างมากทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน

จังหวัดพะเยา

1. การคมนาคมไม่สะดวกเท่าที่ควร เนื่องจากถนนหนทางไม่ดีทั้งฝั่งไทย และฝั่งสปป.ลาว โดยเฉพาะในฤดูฝน ซึ่งเป็นเพราะว่าพื้นที่มีความลาดชัน และขาดงบประมาณในการก่อสร้าง ประกอบกับสภาพถนนในฝั่งสปป.ลาวเป็นดินเหนียว ซึ่งปัญหาดังกล่าวถือว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการค้าขายแดนระหว่างประเทศทั้งสองเป็นอย่างมาก

2. เส้นทางเชื่อมโยงทางการค้าระหว่างเมืองเชียงฮ่อน – หงสา แขวงไชยบุรีไปสู่แขวงต่างๆ ในภาคเหนือของสปป.ลาวก็ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร เนื่องจากอยู่ในช่วงของการปรับปรุงและก่อสร้าง จึงทำให้การกระจายสินค้าของไทยเข้าสู่แขวงอื่นๆ ทางภาคเหนือของสปป.ลาวทำได้ยาก แต่เชื่อว่าหากปัญหานี้ได้รับการเอาใจใส่แก้ไข ก็จะทำให้ปริมาณการค้าที่จุดการค้าบ้านฮวกนี้ทวีความสำคัญมากขึ้นในอนาคต

3. การขนส่งสินค้าในฝั่งสปป.ลาว มีการผูกขาดในลักษณะที่รัฐได้ให้เอกชนเพียง 1-2 ราย เท่านั้นที่มีสิทธิทำการขนส่งสินค้า ผู้ประกอบการไม่มีทางเลือก ทำให้ค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงมีผลกระทบต่อเนื่องถึงราคาสินค้า นอกจากนี้ในการขนส่งยังไม่มีการทำงานประกันภัยในสินค้า ทำให้เกิดความเสียหายต่อความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นขณะที่มีการขนส่ง

จังหวัดน่าน

1. การขนส่งสินค้าของจังหวัดน่านยังต้องใช้รถยนต์ตามเส้นทางผ่านภูเขา เนื่องจากจังหวัดน่านตั้งอยู่บนที่ราบสูงและเนินเขา และอยู่ห่างไกล ทำให้ต้นทุนในการขนส่งสินค้าผ่านจังหวัดน่านอยู่ในอัตราที่สูง ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ที่ผ่านช่องทางการค้าในจังหวัดน่าน

2. การคมนาคมขนส่งในประเทศสปป.ลาว เติบโตไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่บริเวณชายแดนเป็นภูเขาสูง ประกอบกับถนนที่กำลังก่อสร้างเป็นถนนดิน ทำให้ในช่วงฤดูฝนเกิดความยากลำบากในการเดินทาง และจากการสำรวจเส้นทางน่าน – เมืองเงิน – ปากแบ่ง ระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตรนั้น พบว่า สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง มีความลาดชันอยู่มาก และเป็นถนนดิน เส้นทางขึ้นเขาประมาณร้อยละ 90 เป็นเนินเขาสูงประมาณร้อยละ 70 ที่เหลือเป็นเนินเขาเตี้ยๆ ที่สามารถปรับระดับได้ แต่อย่างไรก็ตามพบว่า เส้นทางดังกล่าวกำลังอยู่ในช่วงของการปรับปรุงเพื่อให้เครือข่ายการขนส่งจากเมืองเงิน - ปากแบ่งสะดวกมากยิ่งขึ้น ประกอบกับเมื่อเดินทางไปจนถึงปากแบ่งก็เป็นแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นเส้นทางที่ใช้ในการขนส่งสินค้ามา

จากเชียงใหม่และเชียงใหม่ ผ่านปากแบ่งไปยังหลวงพระบาง ตรงปากแบ่งเป็นเส้นทางพักของเรือที่ขนส่งสินค้า รวมถึงนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางต่อไปยังหลวงพระบาง จากการสำรวจพบว่าปากแบ่งเป็นเมืองชุมชนขนาดเล็กที่อยู่ติดแม่น้ำโขง มีเกสต์เฮาส์สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาแวะพักค้างคืนในช่วงสั้นๆ เพื่อเดินทางต่อไปยังหลวงพระบาง ร้านค้าส่วนใหญ่เป็นร้านขายของชำที่ขายสินค้าไทยที่ล่องไปจากเชียงใหม่และเชียงใหม่ ร้อยละ 90 ที่เหลือเป็นสินค้าที่มาจากประเทศเวียดนาม และประเทศจีน ซึ่งเมืองปากแบ่งนี้หากได้รับการพัฒนา จะเป็นที่พักสินค้า และที่แวะหยุดพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามปัญหาที่ควรมีการดูแลอย่างเร่งด่วนคือ ปัญหาด้านการคมนาคมขนส่งที่มุ่งหน้าสู่ปากแบ่งเพราะเป็นเส้นทางที่มีความสำคัญ โดยเมืองปากแบ่งนี้ถือได้ว่า เป็นเมืองหน้าด่านที่จะขนส่งสินค้าสู่ 6 แขวงภาคเหนือของสปป.ลาว และยังคงส่งต่อไปยัง เวียดนามตอนเหนือและจีนตอนใต้อีกด้วย

3. เส้นทางคมนาคมไปยังด่านชายแดนห้วยโกนซึ่งเป็นด่านชายแดนที่สำคัญของจังหวัดน่าน มีขนาด 2 ช่องทาง เห็นว่าจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับการเป็นเมืองเศรษฐกิจของจังหวัดน่านเพื่อความสะดวกในการเปิดประตูการค้าสู่ 6 แขวงภาคเหนือของสปป.ลาว จีนตอนใต้ และเวียดนามตอนเหนือต่อไปในอนาคต

6.5 ปัญหาและอุปสรรคในการเดินทางเข้า - ออกประเทศ

ปัญหาและอุปสรรคในการเดินทางเข้า - ออกประเทศตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย โดยการรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากแบบสอบถามและการเข้าไปสัมภาษณ์ผู้ประกอบการตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว พบว่าลักษณะของปัญหาและอุปสรรคในการเดินทางเข้า - ออกประเทศตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว สามารถสรุปปัญหาโดยแยกเป็นรายจังหวัด ดังนี้

จังหวัดเชียงราย

1. การเดินทางเข้า - ออก ระหว่างสองประเทศเสียค่าใช้จ่ายสูง ได้แก่ ค่าธรรมเนียมในการเดินทางเข้า - ออกประเทศคนละ 50 บาท ยกเว้นกรณีเดินทางเข้า - ออกที่ด่านห้วยทรายบ่อแก้ว ผู้ที่จะเดินทางเข้าสปป.ลาวที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้วนี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่ม รวมแล้วค่าธรรมเนียมในการเดินทางเข้า - ออกที่ด่านนี้เป็น 90 บาท ซึ่งค่าธรรมเนียมนี้ขึ้นกับดุลพินิจของเจ้าแขวง โดยในขณะนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงรายก็เตรียมที่จะขึ้นค่าธรรมเนียมในการเข้าสู่ประเทศไทยที่จังหวัดเชียงรายให้เป็น 90 บาท เช่นกัน แต่ยังไม่มีการตกลงและประกาศใช้ นอกจากนี้ยังมีค่าโดยสารเรือไป-กลับ 40 บาทต่อคน และในกรณีที่ประชาชนหรือนักท่องเที่ยวเดินทาง

ทางเข้ามาในสปป.ลาว ณ ด้านห้วยทราย และต้องการพักค้างคืน จะต้องเสียค่าธรรมเนียม 100 บาทต่อคนต่อคืน โดยจ่ายให้กับโรงแรมที่พักหรือญาติที่ไปพักด้วย โดยที่ ณ เวลาที่เข้ามาจะต้องมีบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ของโรงแรมนั้นๆ หรือ ญาติที่ไปพักที่บ้านรับประกัน และจ่ายค่าธรรมเนียมดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่ก่อน แล้วเจ้าหน้าที่จะออกเอกสารยืนยันให้ และเมื่อกลับออกมาจะต้องนำเอกสารดังกล่าวมายื่นแก่เจ้าหน้าที่ที่ด่านห้วยทรายแล้วจึงสามารถเดินทางออกไปได้ และถ้าติดต่อผ่านบริษัททัวร์ ที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เสียค่าใช้จ่ายเหมารวม 250 – 500 บาทต่อคน โดยรวมบริการพาเที่ยวฝั่งสปป.ลาวด้วยแต่ไม่ค้างคืน นอกจากนี้ในกรณีฝั่งไทยหากเดินทางเกินรัศมี 25 กม.จากอำเภอเชียงแสนและเชียงของ จังหวัดเชียงราย เช่น เดินทางไปเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ต้องเสียค่าธรรมเนียมเข้าจังหวัดอีกคนละ 500 บาทต่อครั้ง

2. นักธุรกิจไทยที่เดินทางเข้าไปติดต่อธุรกิจในเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ที่มีความจำเป็นต้องเดินทางเข้า – ออกวันละหลายๆ ครั้ง ต้องเสียค่าธรรมเนียมทุกครั้งๆ ละ 90 บาท

3. นักท่องเที่ยวจีนซึ่งโดยสารเรือจากยูนนานผ่านสปป.ลาว มาท่องเที่ยวที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ไม่สามารถทำพิธีการเข้าเมืองที่เมืองต้นฝั่ง แขวงบ่อแก้ว (ตรงข้ามอำเภอเชียงแสน) เนื่องจากไม่ใช่ด่านสากล จึงต้องไปทำพิธีการที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ซึ่งอยู่ตรงข้ามอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ทำให้ไม่สะดวก ต้องเสียเวลาไป-กลับ และค่าใช้จ่ายสูง

4. จังหวัดเชียงรายและแขวงบ่อแก้วอยู่ห่างไกลเมืองหลวงของแต่ละประเทศมีความยุ่งยากในการจัดทำหนังสือเดินทางและวีซ่าเข้า - ออกประเทศ เนื่องจากไม่มีสถานกงสุลของแต่ละฝ่ายตั้งอยู่ในจุดที่ใกล้เคียง หรือ อยู่ในตัวจังหวัดชายแดนเลย

5. การเข้าสู่พื้นที่ต้องเป็นไปตามที่ได้มีการตกลงกันไว้ระหว่าง 2 จังหวัด โดยห้ามไม่ให้เกิดการเข้าไปสู่พื้นที่อื่นนอกเหนือจากที่ได้กำหนดไว้ เช่น กรณีของคนลาวที่ใช้หนังสือผ่านแดนชั่วคราว (Border Pass) ข้ามไปฝั่งเชียงของและเชียงแสน จะสามารถเข้าสู่พื้นที่เฉพาะอำเภอเชียงของ และเชียงแสนเท่านั้น ไม่สามารถเข้าสู่ตัวจังหวัดเชียงรายได้ ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการค้าและการท่องเที่ยวระหว่างกัน

จังหวัดพะเยา

1. การเข้า – ออกประเทศระหว่างบ้านฮวกกับบ้านปางมอน กำหนดให้คนพื้นที่จังหวัดเท่านั้นที่จะผ่านจุดผ่อนปรนได้ นอกจากนี้การเข้าสู่พื้นที่ต้องเป็นไปตามที่ได้มีการตกลงกันไว้ระหว่าง 2 จังหวัด ณ ด้านนั้นๆ โดยที่จุดผ่อนปรนนี้ทางฝั่งไทยจะอนุญาตให้เข้าได้เฉพาะในเขตสุขภาพเชียงคำ และทางฝั่งสปป.ลาวจะอนุญาตให้เข้าได้เฉพาะในเขตเทศบาลเมืองคอบเท่านั้น โดยการเข้า - ออกนี้ต้องให้อยู่ในความดูแลของฝ่ายกิจการพิเศษ ที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ซึ่งการกำหนดดังกล่าวอาจเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการขยายตัวของการค้าชายแดน

ระหว่างจังหวัดพะเยา และแขวงไชยะบุรี ดังนั้นจึงเห็นว่าควรมีการปรึกษาหารือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง 2 ฝ่ายเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา เพราะอย่างน้อยน่าจะให้มีการขยายพื้นที่เข้าสู่อำเภออื่นๆ ในจังหวัดด้วย

2. การกำหนดเวลาเข้า – ออกของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ไม่เกิน 2 วันเท่านั้น ทำให้บางครั้งมีผลกระทบต่อการทำงานการค้าของผู้ประกอบการ และนักธุรกิจที่จะเข้าไปทำธุรกิจในพื้นที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

3. การให้บริการในการผ่านแดนของทั้ง 2 ฝ่าย ค่อนข้างล่าช้า และมีความยุ่งยาก เนื่องจากจำนวนเจ้าหน้าที่ในการให้บริการไม่เพียงพอต่อประชาชนที่มาขอรับบริการ

จังหวัดน่าน

1. นักธุรกิจไทยที่เดินทางเข้าไปติดต่อธุรกิจในเมืองเชียงฮ่อน - หงสา แขวงไชยะบุรี ที่มีความจำเป็นต้องเดินทางเข้า – ออกวันละหลายๆ ครั้ง ต้องเสียค่าธรรมเนียมทุกครั้งๆ ละ 50 บาท

2. การเข้า – ออกประเทศระหว่างประชาชนในเขตชายแดน กำหนดให้คนพื้นที่จังหวัดเท่านั้น ที่จะผ่านจุดผ่อนปรนได้ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการขยายการค้าชายแดนระหว่างกันของทั้ง 2 ประเทศ นอกจากนี้การเข้าสู่พื้นที่ต้องเป็นไปตามที่ได้มีการตกลงกันไว้ระหว่าง 2 จังหวัด โดยห้ามไม่ให้เกิดการเข้าไปสู่พื้นที่อื่นนอกเหนือจากที่ได้กำหนดไว้

3. การให้บริการในการผ่านแดนของทั้ง 2 ฝ่าย ค่อนข้างล่าช้า และมีความยุ่งยาก เนื่องจากจำนวนเจ้าหน้าที่ในการให้บริการไม่เพียงพอต่อประชาชนที่มาขอรับบริการ

4. แม้ว่าด่านห้วยโก๋นจะได้รับการยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรแล้ว แต่ที่ด่านเมืองเงินในสปป.ลาวยังไม่ได้ยกระดับเป็นด่านสากล การเดินทางผ่านแดนของบุคคลสัญชาติที่สามไม่สามารถผ่านแดนเข้าไปยังสปป.ลาวที่ด่านนี้ได้ ทำให้เกิดอุปสรรคในการเดินทางเข้า – ออกประเทศ

5. นักท่องเที่ยวชาวไทยที่จะเดินทางไปเมืองหลวงพระบางโดยผ่านด่านห้วยโก๋น ยังจำเป็นต้องรอการอนุมัติเข้าประเทศจากเมืองหลวงพระบาง ทำให้เกิดความล่าช้าและเป็นอุปสรรคในการเดินทางเข้า - ออกประเทศ และการท่องเที่ยว

6. ประชาชน นักธุรกิจและนักท่องเที่ยวชาวลาวที่เดินทางเข้ามาประเทศไทยโดยผ่านด่านห้วยโก๋น ไม่ได้รับการอนุญาตจากศุลกากรไทยให้กลับไปสปป.ลาวทางด่านอื่น ทั้งที่สปป.ลาวไม่ขัดข้องทำให้เกิดปัญหาในการเดินทางเข้า – ออกประเทศ มีผลกระทบต่อเนื่องถึงการค้าและการท่องเที่ยวระหว่าง 2 ประเทศ

6.6 ปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

นอกจากปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว จากการสำรวจภาคสนามและรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย เชียงราย พะเยา และน่าน ผู้ศึกษายังพบปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว เช่น ปัญหาทางด้านการค้า ระบบภาษี กฏระเบียบและพิธีการการค้า ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ และปัญหาด้านสาธารณูปโภคต่างๆ โดยแยกเป็นรายจังหวัด มีรายละเอียดดังนี้

จังหวัดเชียงราย

1. ปัญหาด้านการค้า

- การค้านอกระบบมีมากในสินค้าบางประเภท โดยเฉพาะที่จุดการค้าเชียงของ – ห้วยทราย มูลค่าการค้าที่จุดนี้น่าจะมีมากกว่าสถิติที่ผ่านด่านศุลกากร จากการสำรวจพบว่า การค้า ณ จุดนี้ นอกจากเป็นการค้าระหว่างเชียงของ – ห้วยทรายแล้ว สินค้าส่วนใหญ่ยังกระจายไปจำหน่ายในอีก 6 แขวงภาคเหนือของสปป.ลาว และต่อเนื่องไปยังจีนตอนใต้และเวียดนามตอนเหนือ นอกจากนี้ยังพบว่าการค้านอกระบบในการส่งออกของแขวงบ่อแก้ว พ่อค้าลาวจะเสียอากรให้ด่านศุลกากรที่เมืองห้วยทราย หรือด่านศุลกากรที่เมืองต้นผึ้ง และด่านศุลกากรบ้านมอม แล้วลักลอบส่งผ่านสหภาพพม่าเข้าประเทศไทยด้านอำเภอแม่สาย ส่วนการค้านอกระบบจากฝั่งไทยไปยัง สปป.ลาวที่แขวงบ่อแก้วนี้ก็ปรากฏว่า มีสิ่งของผิดกฎหมายรวมอยู่ด้วย ได้แก่ การค้ารถยนต์ รถจักรยานยนต์ วัว ควาย ฯลฯ ที่ได้จากการลักขโมย ซึ่งมีการลักลอบทำการค้าตลอดแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ด้านจังหวัดเชียงราย โดยที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถตรวจตราและดูแลได้อย่างทั่วถึง

สาเหตุการค้านอกระบบ กรณีฝ่ายไทยซึ่งปัจจุบันไม่มีการจัดเก็บอากรขาออก แต่ผู้ประกอบการค้าเกรงว่าการแจ้งสถิติส่งออกตามข้อเท็จจริงจะมีผลทางอ้อมทำให้ต้องเสียภาษีเงินได้เพิ่มขึ้น ส่วนพ่อค้าลาวแจ้งต่ำกว่าความเป็นจริงเพื่อลดการเสียภาษีเงินได้ ประกอบกับอัตราภาษีการนำเข้าในสินค้าบางประเภทของสปป.ลาวอยู่ในอัตราที่สูง และสินค้าบางประเภทถูกห้ามนำเข้า และหลีกเลี่ยงกำแพงภาษีของไทยในกรณีส่งสินค้าออกจากสปป.ลาวเข้าไทย ซึ่งในบางสินค้ายังมีอัตราภาษีนำเข้าที่สูงอยู่ นอกจากนั้น เป็นผลจากสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยให้

- อัตราอากรขาเข้าสินค้าบางประเภทของทั้ง 2 ฝ่าย อยู่ในเกณฑ์สูงเป็นอุปสรรคกีดกันการค้าระหว่างกันและเป็นแรงจูงใจให้มีการค้านอกระบบ เช่น ในกรณีของไทย การจัดเก็บอากรขาเข้าลูกตาว (ลูกชิด) และผักกาดเขียวปลี สูงถึงกิโลกรัมละ 50 – 70 บาท และ 10 – 15 บาท ทั้งที่

ราคาขายฝั่งสปป.ลาว เพียงกิโลกรัมละ 12 – 15 บาท และ 1 – 5 บาท ตามลำดับ จึงเป็นแรงจูงใจให้มีการลักลอบนำเข้าประเทศไทยโดยผ่านสหภาพพม่า นอกจากนี้ในกรณีของผ้าทอ วัว และควาย ซึ่งเป็นสินค้านำเข้าที่สำคัญจากสปป.ลาว ทางไทยมีการจัดเก็บภาษีนำเข้าในอัตราที่สูง คืออยู่ระหว่างร้อยละ 5 – 30 และร้อยละ 10 – 60 ของราคาสินค้า ตามลำดับ ในขณะที่สปป.ลาวได้จัดเก็บอากรขาเข้าสินค้าอุปโภคบริโภค วัสดุก่อสร้าง และเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยในอัตราที่สูงเช่นกัน คือ ประมาณร้อยละ 5 – 40 ของราคาสินค้า ซึ่งอัตราภาษีต่างๆดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

- ปัญหาที่ทางรัฐบาลไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงเกี่ยวกับการยกเว้นภาษีแก่สินค้าเกษตร 23 รายการของสปป.ลาว โดยทางการไทยให้เหตุผลว่าสินค้าส่วนใหญ่ในนั้นสปป.ลาวไม่ได้ผลิตเอง เป็นการนำเข้าจากประเทศที่สาม ซึ่งปัญหานี้น่าจะมีการตกลงแก้ไขอย่างเร่งด่วนเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีในการทำการค้าระหว่างกันของทั้งสองประเทศ

- การค้าระหว่างกันในระดับเอกชน ยังมีปัญหาที่คู่สัญญาบางรายไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง เช่น เกษตรกรลาว ในเมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว ขายพืชผลได้ในราคาต่ำกว่าที่นักธุรกิจไทยได้ตกลงไว้ และยังปรากฏว่าคู่ค้าทั้งสองฝ่ายบางรายยังมีปัญหาของหนี้สูญ ทำให้คู่ค้าไม่มีความมั่นใจในการทำการค้าระหว่างกัน

- สินค้านำเข้าจากจีนมาไทย หรือส่งออกจากไทยไปจีนผ่านสปป.ลาว โดยเรือขนส่งในแม่น้ำโขง ไม่สามารถกระทำได้ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เนื่องจากเมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว ซึ่งอยู่ตรงข้ามอำเภอเชียงแสน ไม่สามารถดำเนินพิธีการทางศุลกากรได้ เพราะไม่ใช่ด่านสากลของสปป.ลาว การตรวจปล่อยสินค้าต้องไปกระทำที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ซึ่งอยู่ห่างจากอำเภอเชียงแสนตามระยะทางน้ำประมาณ 80 กิโลเมตร ทำให้ผู้ประกอบการของไทยไม่ได้รับความสะดวก และเสียค่าใช้จ่ายสูง

- การนำสัตว์ใหญ่ประเภทโค – กระบือมีชีวิต จากสปป.ลาวเข้าไทย ต้องรอการดำเนินการตรวจโรคสัตว์บริเวณด่านกักกันสัตว์ฝ่ายไทย ซึ่งมักจะใช้เวลานานมาก และเป็นอุปสรรคต่อการนำเข้า เนื่องจากมีการปฏิบัติงานล่าช้า โดยการตรวจโรคสัตว์ก่อนนำเข้าเป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้าหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งสองฝ่ายร่วมปรึกษาหารือกันและหาแนวทางแก้ไข เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความรวดเร็วขึ้น จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการทำการค้าระหว่างกัน

2. ปัญหาเกี่ยวกับกลไกของรัฐ

- เนื่องจากสปป.ลาว อยู่ในระบบการปกครองแบบสังคมนิยมมานาน เจ้าหน้าที่ของรัฐและบุคคลที่เกี่ยวข้องคุ้นเคยกับระบบเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ที่มีการวางแผนโดยรัฐ เมื่อรัฐบาลปรับเปลี่ยนเศรษฐกิจตามนโยบายกลไกเศรษฐกิจแผนใหม่จึงยังปรับตัวไม่ได้เต็มที่ ทำให้เกิดปัญหาในการติดต่อประสานงานและการปฏิบัติตามระเบียบ ซึ่งคงต้องอาศัยเวลาในการปรับตัวระยะหนึ่ง

- ความไม่แน่นอนของกฎระเบียบของสปป.ลาว เนื่องจากสปป.ลาวกำลังอยู่ในระยะของการปรับเปลี่ยนเศรษฐกิจเข้าสู่ระบบตลาดเสรี รัฐบาลได้พยายามพัฒนากฎหมายและระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับการค้า การลงทุน แต่ในทางปฏิบัติยังมีลักษณะคลุมเครือไม่แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยๆ ประกอบกับขาดการประชาสัมพันธ์แจ้งให้นักลงทุนทราบอย่างทั่วถึง และต่อเนื่อง จึงก่อให้เกิดความสับสนและปฏิบัติไม่ถูกต้อง บางครั้งการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบต่างๆ ทำให้เกิดการชะงักงันต่อการค้าและการลงทุนได้ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับอัตราอากรขาเข้า – ขาออก และอากรธุรกิจ จะมีผลกระทบต่อการค้าเงินธุรกิจการค้าและการลงทุน ทำให้ต้องชะลอโครงการเพื่อรอดูสถานการณ์เป็นระยะๆ

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันปัญหานี้กำลังได้รับการแก้ไข โดยทางการลาวมีการกำหนดกฎระเบียบ กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้า และการลงทุนที่แน่นอนมากขึ้น แต่ปัญหายังคงมีอยู่ เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงและสม่ำเสมอทั้งจากฝั่งสปป.ลาว และฝั่งไทย โดยยังพบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งสองฝ่าย มีการเสนอข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไม่ทันต่อเหตุการณ์ ดังนั้นจึงควรมีการประสานงานและสร้างความร่วมมืออันดีระหว่างสองฝ่าย เพื่อสร้างบรรยากาศทางด้านการค้า และการลงทุน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน และระบบเศรษฐกิจโดยรวมของทั้งสองประเทศ

- ปัญหาของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งสองฝ่าย เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเคยชินกับระบบงานราชการ จึงขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานทางด้านธุรกิจ ทำให้มีปัญหาในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความล่าช้าของการดำเนินงาน และปัญหาการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ ที่มีการเรียกเก็บเงินเพื่อทำให้การปฏิบัติงานรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งปัญหานี้เป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการขยายตัวทางการค้า โดยเฉพาะการค้าที่มีการปฏิบัติถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย

3. ปัญหาเกี่ยวกับสาธารณูปโภคพื้นฐาน

สภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาของอำเภอเชียงแสน เชียงของ เมืองต้นผึ้ง และเมืองห้วยทราย ทำให้ไม่สามารถใช้โทรศัพท์มือถือในการติดต่อสื่อสาร ขณะเดียวกันโทรศัพท์สาธารณะในอำเภอเชียงของและอำเภอเชียงแสนก็มีน้อย และระบบโทรศัพท์ของแขวงบ่อแก้วก็มักมีปัญหาไม่สามารถติดต่อได้

จังหวัดพะเยา

1. ปัญหาด้านการค้า

- ผลกระทบของการค้าอกระบบที่เกิดขึ้นเนื่องจากจำนวนเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอและความไม่สะดวกในการเดินทางเข้า - ออกประเทศ อัตราภาษีที่สูงและระบบภาษีที่ซับซ้อนตลอดถึงระเบียบในการนำเข้าและส่งออกที่มีความยุ่งยากมากเกินไป ประกอบกับเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวย ล้วนแต่ทำให้เกิดการค้าอกระบบขึ้น

- อัตราภาษีอากรที่จัดเก็บในสปป.ลาว มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงตลอดเวลาและอยู่ในอัตราที่สูง

- อัตราภาษีอากรนำเข้าสินค้าบางชนิดของไทยไม่จูงใจให้เกิดทำการค้าในระบบ เช่น สินค้าประเภทสิ่งทอ และโค-กระบือมีชีวิต ที่มีการเก็บภาษีนำเข้าในอัตราที่สูง คือ ร้อยละ 5 - 30 และร้อยละ 10 - 60 ของราคาสินค้า ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการลักลอบนำสินค้าเข้าของผู้ประกอบการค้าตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว

- นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีการเก็บภาษีเถื่อนเกิดขึ้น เช่น ในบางสินค้าได้รับการยกเว้นภาษีนำเข้า แต่ในทางปฏิบัติยังปรากฏว่ามีการเรียกเก็บภาษีสินค้าดังกล่าวจากเจ้าหน้าที่อยู่ โดยมีทั้งการเก็บที่มีการออกและไม่ออกใบรับเงินของทางการ ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง

2. ปัญหาอื่นๆ

- พื้นที่ในบริเวณจุดผ่อนปรนบ้านฮวกไม่มีความสะดวกเท่าที่ควร เนื่องจากคับแคบไม่สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว และประชาชนลาวที่เดินทางเข้ามาจับจ่ายซื้อของ

- การค้ามีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะบริเวณชายแดน ในแง่ของการทิ้งขยะหรือการกำจัดสิ่งปฏิกูลจากสภาพการค้าที่มีปริมาณมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเนื่องจากผลกระทบต่อสภาพพื้นที่ป่าที่ยังอุดมสมบูรณ์อยู่

- ปัญหาในการขาดแคลนสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น ถนน ระบบโทรศัพท์ เนื่องด้วยสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาของกิ่งอำเภอภูซาง เมืองคอบ และเมืองเชียงฮ่อน - หงสา ทำให้การใช้โทรศัพท์มือถือในการติดต่อสื่อสารไม่สะดวกเท่าที่ควร ขณะเดียวกันโทรศัพท์สาธารณะในกิ่งอำเภอภูซางก็มีน้อย และระบบโทรศัพท์ของแขวงไซยะบุรีก็มักมีปัญหา ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการค้าและการลงทุนระหว่างกัน

จังหวัดน่าน

1. ปัญหาด้านการค้า

- พื้นที่บริเวณชายแดนห้วยโก๋นอยู่ในพื้นที่ป่าไม้อุรุกษ์ จึงทำให้เป็นอุปสรรค ในการเข้าไปลงทุนและก่อสร้างสิ่งถาวรของภาคเอกชน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เกี่ยวกับการค้า ทำให้การค้าชายแดนในจุดดังกล่าวไม่มีความสะดวกเท่าที่ควร เพราะปัจจุบันเป็นเพียงมาแห่งนมุง หล้าคา ถนนชำรุด เห็นว่าควรมีการสร้างตึกถาวรและจัดร้านให้เป็นระเบียบ

- พ่อค้าชายแดนไทยและลาวที่มีการให้สินเชื่อกับการค้าระหว่างกันบางรายประสบปัญหาหนี้สูญประมาณร้อยละ 10 ของสินเชื่อกับให้ทั้งหมด โดยเฉพาะการค้ากับพ่อค้าที่มาจาก แขวงหลวงพระบาง อุดมไชย และหลวงน้ำทา ทำให้พ่อค้าไทยสูญเสีรายได้จากการทำการค้า ดังกล่าว

- การค่านอกระบบมีมากในสินค้าบางประเภท โดยเฉพาะที่จุดการค้าห้วยโก๋น - เมืองเงิน เขตเชียงใหม่ มูลค่าการค้าที่จุดนี้น่าจะมีมากกว่าสถิติที่ผ่านด่านศุลกากร จากการสำรวจพบว่า การค้า ณ จุดนี้ นอกจากเป็นการค้าระหว่างห้วยโก๋น - เมืองเงินแล้ว สินค้าส่วนใหญ่ยังกระจายไปจำหน่ายในอีก 6 แขวงภาคเหนือของสปป.ลาว โดยสาเหตุของการค่านอกระบบพบว่าการหนีฝ่ายไทยซึ่งปัจจุบันไม่มีการจัดเก็บอากรขาออก แต่ผู้ประกอบการค้าเกรงว่าการแจ้งสถิติส่งออกตามข้อเท็จจริงจะมีผลทางอ้อมทำให้ต้องเสียภาษีเงินได้เพิ่มขึ้น ในขณะที่ภาษีนำเข้าของสินค้าบางประเภทของไทยก็อยู่ในอัตราสูง และสินค้าบางประเภทถูกห้ามนำเข้า หรือส่งออก ส่วนพ่อค้าลาวแจ้งการนำเข้าต่ำกว่าความเป็นจริงเพื่อลดการเสียภาษีเงินได้ประกอบกับอัตราภาษีนำเข้าในสินค้าบางประเภทของสปป.ลาวอยู่ในอัตราที่สูง และสินค้าบางประเภทถูกห้ามนำเข้า หรือส่งออก นอกจากนั้นเป็นผลจากสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวย

- ค่าใช้จ่ายค้าชายฝั่งลาว (ด่านน้ำเงิน) รถ 4 ล้อต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 2,085 บาท (ยังไม่รวมภาษีสินค้า) รถ 6 ล้อต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 2,685 (ยังไม่รวมภาษีสินค้า) ทำให้ค่าใช้จ่ายในการทำการค้าสูง

2. ปัญหาเกี่ยวกับกฎระเบียบ และพิธีการค้า

- พิธีการนำเข้าและส่งออกของสปป.ลาวยังไม่เป็นสากลเท่าที่ควร เนื่องจากด้านชายแดนของสปป.ลาวที่เมืองเงิน ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับด่านถาวรห้วยโก๋น ยังไม่ใช่นานสากล ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าสปป.ลาวกำลังอยู่ในช่วงกำลังพัฒนา ประกอบกับการขาดเงินทุนและบุคลากรที่มีความรู้ จึงยังไม่ได้มีการประกาศจุดการค้าดังกล่าวเป็นด่านสากล ทำให้ระบบและพิธีการต่างๆ ยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร ซึ่งเป็นผลให้ชาวต่างชาติที่มีหนังสือเดินทางและวีซ่า (VISA) ไม่สามารถผ่านเข้า - ออกได้

- ผู้ประกอบการการค้าชายแดนยังขาดความเข้าใจในกฎระเบียบและวิธีการนำเข้า - ส่งออก รวมถึงการเสียภาษีที่ถูกต้อง บางครั้งหลบเลี่ยงภาษีโดยเฉพาะการนำเข้าผ้าทอจากสปป.ลาว และการส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภคจากฝั่งไทยทำให้เกิดปัญหาการลักลอบขึ้น

- วันเปิดตลาดขายสินค้าที่จุดผ่อนปรนห้วยสะแตง ปัจจุบันที่จุดผ่อนปรนห้วยสะแตง เปิดขายวันที่ 15 และ 30 ของทุกเดือน ส่วนที่จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน อำเภอสองแคว เปิดวันที่ 5 10 15 20 25 และ 30 ทำให้เกิดการซ้ำซ้อนกัน ไม่สามารถมาขายที่ห้วยสะแตงได้ เนื่องจากเส้นทางไปอำเภอสองแควสะดวกกว่า ทำให้พ่อค้าแม่ค้าไปขายที่อำเภอสองแคว ส่วนพ่อค้าแม่ค้าที่ไปขายที่จุดผ่อนปรนห้วยสะแตงต้องเสียเวลาไปด้วย ดังนั้นจึงเห็นว่าควรให้อำเภอสองแควเปิดวันที่ 5 10 20 25 หรือ มีการเปิดสลับกันเพื่อลดปัญหาการซ้ำซ้อน และก่อให้เกิดประโยชน์เต็มที่ต่อการค้าชายแดนระหว่างกัน

- กำหนดเวลาเปิด - ปิด

จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น ปัจจุบันเปิด 8.00 น. ปิดเวลา 16.00 น. ส่วนใหญ่พ่อค้าแม่ค้ามาถึงด่านตั้งแต่ 6.00 น. แต่ด่านเปิด 8.00 น. ทำให้เสียเวลา และด่านฝั่งสปป.ลาวปิด 16.00 น. เช่นกันทำให้บางครั้งรถติดถนนเส้น ทำให้กลับมาไม่ทันเวลาปิด ดังนั้นจึงเห็นว่าควรให้มีการขยายเวลาเปิด - ปิด เป็น 6.00 น. - 18.00 น. โดยต้องอยู่ภายใต้การปรึกษาหารือ และผ่านความเห็นชอบของทั้ง 2 ฝ่าย

จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน และจุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแตง จากปัจจุบันเปิดเวลา 8.30 น. - 16.00 น. เห็นว่าควรมีการขยายเวลาเช่นกัน เพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างกันของทั้ง 2 ประเทศ เช่น อาจจะขยายให้เปิด - ปิด เวลา 8.00 น. - 18.00 น. เป็นต้น ภายใต้ความเห็นชอบของทั้ง 2 ฝ่าย

3. ปัญหาทางด้านเจ้าหน้าที่

- สถานที่ตั้งทำการถาวรของด่านศุลกากรทุ่งช้าง อยู่ในจุดที่ห่างไกลจากชุมชน ขาดแคลนสาธารณูปโภค ทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ไม่มีความรวดเร็วเท่าที่ควร รวมทั้งไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่

- เส้นทางคมนาคมและระยะทาง เนื่องจากจุดผ่อนปรนแต่ละจุดที่ด่านรับผิดชอบมีระยะทางที่ไกลจากที่ทำการของตัวด่านฯ และเป็นเส้นทางที่ทุรกันดาร ทำให้ไม่สะดวกกับผู้นำเข้าและส่งออก และต้องใช้เวลาในการเดินทางมาติดต่อ หรือผ่านพิธีการศุลกากรเป็นอย่างมาก

- จำนวนเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอกับปริมาณของงานที่มีอยู่ ทำให้การให้บริการไม่มีความรวดเร็วและครอบคลุมเท่าที่ควร

- ปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสำนักงาน และการบริการของเจ้าหน้าที่ เช่น ยานพาหนะ วัสดุอุปกรณ์งบประมาณ สาธารณูปโภคต่างๆ เป็นต้น
- การใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในทางที่ผิด เช่น การส่งออกสินค้าที่ได้รับการยกเว้นภาษี แต่ในทางปฏิบัติยังมีการเรียกเก็บภาษีของเจ้าหน้าที่อยู่ ทำให้พ่อค้า – แม่ค้าต้องแจ้งยอดสินค้าต่ำกว่าความเป็นจริง ซึ่งเป็นวิธีการลักลอบอย่างหนึ่งเพื่อหลีกเลี่ยงการจ่ายภาษี
- การปักปันเขตแดนระหว่างไทย – สปป.ลาวยังไม่มีความชัดเจน ทำให้ไม่สามารถจัดประตูเข้า – ออกได้ จึงเกิดการนำเข้า – ส่งออกสินค้าที่ไม่มีการบันทึก หรือไม่ผ่านด่านศุลกากร หรือไม่มีการจัดเก็บภาษี แม้ว่าด่านศุลกากรทุ่งช้างจะได้มีการจัดเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติการ ณ จุดผ่านแดนห้วยโก๋นแล้วก็ตาม เนื่องจากพื้นที่ความรับผิดชอบของจุดผ่านแดนและจุดผ่อนปรนทั้งในจังหวัดน่าน และในจังหวัดอุตรดิตถ์มีระยะทางและพื้นที่ความรับผิดชอบที่กว้าง จึงทำให้ไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง
- ในฝั่งไทยการตั้งด่านซ้ำซ้อนกันในบางพื้นที่เพื่อตรวจสอบผู้เดินทางผ่านด่านชายแดน ทำให้เกิดปัญหาของการรั่วไหลเงิน

4. ปัญหาอื่นๆ

- นักธุรกิจ พ่อค่าน่าน มีสายสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองลาวในระดับท้องถิ่น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองแขวง หรือเจ้าเมืองใหม่ ก็ต้องมีการสร้างสายสัมพันธ์ใหม่
- การที่หอการค้าจังหวัดน่านมักจะให้พันธะสัญญากับเจ้าหน้าที่ทางการสปป.ลาว ซึ่งให้ความสำคัญกับสัญญา หรือข้อตกลงดังกล่าว ทำให้เกิดผลเสียต่อระดับชาติ เนื่องจากในทางปฏิบัติหอการค้าไม่สามารถปฏิบัติตามที่ตกลงกันได้ไว้ได้ เช่น การที่ไปสัญญาว่าจะให้เงินในการก่อสร้างด่านถาวรที่เมืองเงิน แล้วไม่ให้ ทำให้เกิดความไม่เชื่อใจระหว่างกันเกิดขึ้นและกระทบต่อความสัมพันธ์ตลอดถึงความร่วมมือระหว่างสองประเทศ
- การค้ามีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะบริเวณชายแดน ในแง่ของการทิ้งขยะ หรือการกำจัดสิ่งปฏิกูลจากสภาพการค้าที่มีปริมาณมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมกระทบต่อสภาพพื้นที่ป่าที่ยังอุดมสมบูรณ์อยู่
- ด่านห้วยโก๋นอันเป็นด่านชายแดนที่สำคัญของจังหวัดน่าน ขาดสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ซึ่งเห็นว่าควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน
- สถานที่ตั้งของหน่วยงานราชการกระจายกระจายไม่เป็นศูนย์บริการในลักษณะเบ็ดเสร็จ (One - stop service) ทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงานของหน่วยราชการ เอื้ออำนวยให้เกิดการลักลอบขนสินค้าหนีภาษี

ที่กล่าวมาทั้งหมดในบทนี้ เป็นข้อสรุปที่ได้เกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมในการชำระเงินของผู้ประกอบการทั้งรายใหญ่และรายย่อยที่ทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ในพื้นที่ดังกล่าว ได้แก่ ปัญหาทางด้านการค้า ปัญหาด้านการชำระเงิน ปัญหาด้านการคมนาคมขนส่ง ปัญหาในการเดินทางเข้า – ออกประเทศ และปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว เช่น ปัญหาเกี่ยวกับกฎระเบียบและพิธีการ ปัญหาทางด้านเจ้าหน้าที่ ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาสาธารณูปโภคอื่นๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าชายแดนระหว่างกัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย เชียงราย พะเยา และน่าน ยังมีปัญหาหลายด้านที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างกันของทั้งสองประเทศ ซึ่งต้องได้รับการเอาใจใส่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งสองฝ่าย เพื่อร่วมกันแก้ไข ปัญหา และสร้างบรรยากาศทางการค้าชายแดนระหว่างกัน เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือกัน ทางด้านการค้าของทั้งสองประเทศ และขยายต่อเนื่องไปยังประเทศอื่นๆ ในเขตสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ และเวียดนามต่อไปในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 7

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการประมาณการมูลค่าการค้าอันกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย

ผลการศึกษาการประมาณการมูลค่าการค้าอันกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ให้ความสำคัญในการประมาณการมูลค่าการค้าอันกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย คือ เชียงราย พะเยา และน่าน ในจุดการค้า 6 แห่ง โดยเป็นจุดผ่านแดนถาวร 3 แห่ง และจุดผ่อนปรน 3 แห่ง ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) และวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหามูลค่าการค้าอันกระบบ หรือมูลค่าการลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจุดการค้า ซึ่งในการหามูลค่าการค้าดังกล่าวจะคิดจากราคาในฝั่งไทย(ภาคผนวก ค) แล้วนำข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมาประมาณการมูลค่าการค้าอันกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยของกลุ่มประชากร (แยกเป็นรายด่าน) ตามสูตรที่ใช้ในการคำนวณดังนี้

$$R = \frac{x_1 + x_0}{x_0} = \frac{X_1 + X_0}{X_0}$$

โดยที่ $x_0 = \sum_i x_{0i}$, $x_1 = \sum_j x_{1j}$

กำหนดให้ x_1 = มูลค่าการลักลอบทำการค้าของกลุ่มตัวอย่าง (Sample)

x_0 = มูลค่าไม่ลักลอบทำการค้าของกลุ่มตัวอย่าง (Sample)

X_1 = มูลค่าการลักลอบทำการค้าของประชากร (Population)

X_0 = มูลค่าไม่ลักลอบทำการค้าของประชากร (Population)

j = จำนวนตัวอย่างที่ลักลอบทำการค้า

i = จำนวนตัวอย่างที่ไม่ลักลอบทำการค้า

อนึ่ง ในการประมาณการมูลค่าการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวในงานศึกษานี้ จะแยกพิจารณาเป็นรายด่าน โดยในแต่ละด่านจะแยกพิจารณาระหว่างมูลค่าการส่งออกและมูลค่าการนำเข้า เพื่อให้สามารถทราบถึงโครงสร้างที่แท้จริงของการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ซึ่งผู้ศึกษาเชื่อว่าน่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจมากกว่าการประมาณการมูลค่า

การลักลอบรวมกันทั้งทางด้านการส่งออกและการนำเข้า และสามารถใช้เป็นประโยชน์เพื่อประกอบเป็นข้อมูลในการพิจารณาเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ ทางด้านการค้าระหว่างประเทศได้ละเอียดมากขึ้น

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการประมาณการมูลค่าการค้าอนุกรมตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัด ในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย คือ เชียงราย พะเยา และน่าน โดยแยกพิจารณาเป็นรายด่าน มีรายละเอียด ดังนี้

7.1 จุดผ่านแดนถาวรอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย – เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว

จุดผ่านแดนถาวรเชียงของ ตั้งอยู่บริเวณตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ตรงข้ามกับเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว กำหนดเป็นจุดผ่านแดนถาวรตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2532(ค.ศ.1989) เป็นช่องทางอนุญาตให้บุคคลหรือยานพาหนะเข้ามาหรือออกไปนอกราชอาณาจักรได้ ในส่วนของการค้าชายแดน มีการซื้อขายสินค้าลักษณะเป็นตลาดนัดในทุกวันศุกร์ แต่การส่งออก – นำเข้าสินค้าสามารถทำได้ทุกวันตั้งแต่เวลา 8.00 น. – 16.00 น. โดยผู้นำเข้าและส่งออกที่ประกอบการค้าที่จุดผ่านแดนถาวรเชียงของ - ห้วยทรายนี้ มีทั้งผู้ค้ารายใหญ่และผู้ค้ารายย่อย

สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ไม้แปรรูป ถ่านหินลิกไนท์ ฝ้ายทอ พืชผลทางการเกษตร โค-กระบือมีชีวิต ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า หินชายฝั่ง มูลค่างคาว และผลิตภัณฑ์จากไม้ ฯลฯ

สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค อาหารและเครื่องดื่ม ยานพาหนะและอะไหล่ วัสดุก่อสร้าง วัสดุดิบในการทอผ้า(ด้าย) น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องใช้ไฟฟ้า ยารักษาโรค โลหะและอโลหะ และสินค้าปศุสัตว์ เช่น ครั่งดิบ ฯลฯ

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ที่จุดผ่านแดนถาวรเชียงของ - ห้วยทรายนี้ แม้ว่าจะเป็นจุดผ่านแดนถาวรและมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ มาควบคุมดูแล และอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ แต่ยังคงพบว่ามีลักลอบทำการค้าชายแดนระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศอยู่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ประกอบกับการค้ามีความคึกคักมาก โดยเฉพาะในวันศุกร์ที่มีการเปิดตลาดนัดที่ฝั่งเชียงของ ทำให้การดูแลและตรวจตราของเจ้าหน้าที่ทำได้ยากลำบาก การลักลอบที่จุดการค้านี้มีทั้งทางด้านการส่งออกและทางด้านการนำเข้า ดังนั้นผู้ศึกษาจึงให้ความสนใจในการประมาณการมูลค่าการค้าอนุกรม

ในจุดการค้าดังกล่าว โดยแยกพิจารณาระหว่างด้านการส่งออก และด้านการนำเข้า และจากการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ผลสรุปของการศึกษา ดังนี้

1). ด้านการส่งออก

จากการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างที่มีการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มาใช้ประมาณการมูลค่าการลักลอบการส่งออกของกลุ่มประชากรตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ณ จุดผ่านแดนถาวรเชียงของ – ห้วยทราย ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) พบว่า การค้านอกระบบทางด้านการส่งออกยังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 0.40 เท่า ของมูลค่าการส่งออกที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่าประมาณการมูลค่าการลักลอบการส่งออกระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 18.663 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการส่งออกในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีอยู่ประมาณ 46.410 ล้านบาท

ประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบส่งออก พบว่า เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า วัสดุก่อสร้าง น้ำมันเชื้อเพลิง วัตถุระเบิดและอุปกรณ์ในการทอผ้า ฯลฯ

2). ด้านการนำเข้า

จากการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างที่มีการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มาใช้ประมาณการมูลค่าการลักลอบการนำเข้าของกลุ่มประชากรตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ณ จุดผ่านแดนถาวรเชียงของ – ห้วยทราย ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) พบว่า การค้านอกระบบทางด้านการนำเข้ายังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 0.20 เท่า ของมูลค่าการนำเข้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่าประมาณการมูลค่าการลักลอบการนำเข้าระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 5.816 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีอยู่ประมาณ 28.928 ล้านบาท

ประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบนำเข้า พบว่า เป็นผ้าทอ ของป่าและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่า เช่น แก้ว ฟาน ฯลฯ ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ และสินค้าเกษตรบางชนิด นอกจากนี้ยังมีการลักลอบนำเข้าสินค้าประเภทของเก่า โดยมีการสั่งซื้อไปกับคนลาว แล้วจะมีการจัดหามาให้

เป็นที่น่าสังเกตว่า การลักลอบทำการค้าที่ด่านเชียงของ – ห้วยทราย นี้เป็นการลักลอบทำการค้าด้านการส่งออกเป็นสำคัญ หมายความว่า เป็นการลักลอบนำสินค้าจากไทยเข้าสปป.ลาว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค วัสดุก่อสร้างและเครื่องใช้ไฟฟ้าที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต โดยสัดส่วนของการลักลอบมีไม่สูงมากนักในด้านนี้ เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ด่านตลอดเวลาทำให้การลักลอบทำได้ลำบากเมื่อเทียบกับด่านอื่นๆ

เมื่อนำสัดส่วนของการค้าออกกระทบที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนมีนาคมดังกล่าว มาประมาณการมูลค่าการลักลอบที่เกิดขึ้นในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ.2544 ณ ด้านเชียงของ – หัวทราย โดยแยกพิจารณาระหว่างการส่งออกและการนำเข้า ภายใต้ข้อสมมุติที่ว่า ข้อมูลใน 6 เดือนแรกของปี โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างจากข้อมูลเดือนมีนาคม ผลของการศึกษาพบว่า จากการส่งออก และนำเข้าในระบบที่มีการผ่านพิธีการทางศุลกากรระหว่างเดือน มกราคม – มิถุนายน พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 267.469 ล้านบาท และ 219.131 ล้านบาท จะมีมูลค่าการลักลอบทำการส่งออกและนำเข้าเป็นมูลค่าประมาณ 106.988 ล้านบาท และ 4.383 ล้านบาท ตามลำดับ

ซึ่งหากนำมูลค่าการลักลอบดังกล่าวมาประเมินรายได้จากภาษีนำเข้าที่แต่ละประเทศต้องเสียไปพบว่า รัฐบาลสปป.ลาว จะสูญเสียรายได้จากการลักลอบนำเข้าสินค้าจากไทย ประมาณ 0.535 - 4.280 ล้านบาท ภายใต้อัตราภาษี ร้อยละ 5 – 40 ของมูลค่าการค้า โดยสินค้าที่ลักลอบนำเข้าจากไทยมากเป็นอันดับ 1 คือ สินค้าอุปโภคบริโภค อาหารและเครื่องดื่ม รองลงมา คือ วัสดุก่อสร้าง และเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งมีภาษีนำเข้าอยู่ในอัตราที่สูง ส่วนในกรณีของรัฐบาลไทย พบว่าจากการลักลอบนำเข้าสินค้านี้ดังกล่าวจากสปป.ลาว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรซึ่งรัฐบาลไทยมีนโยบายลดอัตราภาษีนำเข้าให้อยู่ระหว่าง ร้อยละ 0 – 5 ของมูลค่าการค้า แต่ในบางพื้นที่ยังไม่ได้รับการปฏิบัติ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาตามอัตราภาษีดังกล่าว พบว่า ทางประเทศไทยจะสูญเสียรายได้จากการลักลอบนำเข้านี้ดังกล่าวเพียงประมาณ 0 – 0.220 ล้านบาทเท่านั้น แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า นอกจากสินค้าเกษตรแล้ว สินค้าที่มีการลักลอบนำเข้ามากที่สุด ได้แก่ ผ้าทอ ของป่า และ โค-กระบือ ซึ่งมีภาษีนำเข้าอยู่ในอัตราที่สูง เช่น ประเภทผ้าทอ มีอัตราภาษีนำเข้าร้อยละ 5 – 30 ของมูลค่าการค้า ในขณะที่โค-กระบือ มีอัตราภาษีนำเข้าสูงถึง ร้อยละ 10 - 60 ของมูลค่าการค้า ดังนั้นหากมีการประเมินอย่างแท้จริงแล้ว ผู้ศึกษาคาดว่ารายได้ที่เสียไปของรัฐบาลไทยน่าจะมีมูลค่ามากกว่าที่มีการคำนวณไว้ในตอนแรก แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงสร้างสินค้าที่มีการลักลอบนำเข้ามีความหลากหลายไม่ชัดเจน และอัตราภาษีที่เก็บไม่มีความแน่นอนตามที่ได้มีการประกาศ ทำให้ข้อสรุปเกี่ยวกับประมาณการมูลค่าภาษีนี้นี้เป็นเพียงการประมาณการคร่าวๆ เท่านั้น

7.2 จุดผ่านแดนถาวรอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย – เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว

จุดผ่านแดนถาวรเชียงแสน ตั้งอยู่บริเวณตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ตรงข้ามกับเมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว กำหนดเป็นจุดผ่านแดนถาวรตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2533(ค.ศ.1990) เป็นช่องทางอนุญาตให้บุคคล

หรือยานพาหนะเข้ามาหรือออกไปนอกราชอาณาจักรได้เฉพาะคนไทยและคนลาวเท่านั้น เนื่องจากด่านต้นฝั้ว ฝั้วสบป.ลาว ยังมีได้ยกฐานะเป็นด่านสากล จึงไม่อนุญาตให้บุคคลสัญชาติที่ 3 ผ่านเข้าออกได้ สำหรับในส่วนของการค้าชายแดน สามารถทำการส่งออก - นำเข้าสินค้าได้ทุกวัน ตั้งแต่เวลา 8.00 น. - 16.00 น. โดยมีเจ้าหน้าที่ศุลกากร จากด่านศุลกากรอำเภอเชียงแสน ประจำอยู่ โดยผู้นำเข้าและส่งออกที่ประกอบการค้าที่จุดผ่านแดนถาวรเชียงแสน - ต้นฝั้วนี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ค้ารายย่อย และมีผู้ค้ารายใหญ่เป็นส่วนน้อยประมาณ 2-3 ราย

สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ผงทำธูป เส้นไหม ผ้าทอ พืชผลทางการเกษตร โค-กระบือมีชีวิต ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้ และทราย ฯลฯ

สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค อาหารและเครื่องดื่ม ยานพาหนะและอะไหล่ วัสดุก่อสร้าง วัสดุดิบในการทอผ้า(ด้าย) น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องใช้ไฟฟ้า ยารักษาโรค อุปกรณ์และอะไหล่ และสินค้าเกษตรกรรมบางประเภท เช่น กาบมะพร้าวแห้ง เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด มะพร้าวอ่อน และน้ำมะพร้าว เป็นต้น

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ที่จุดผ่านแดนถาวรเชียงแสน - ต้นฝั้วนี้ ยังคงมีการลักลอบทำการค้าชายแดนระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศอยู่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอ ประกอบกับการค้ามีความคึกคัก แม้ว่าที่ด่านต้นฝั้วฝั้วสบป.ลาว จะยังไม่เปิดเป็นด่านสากลก็ตาม แต่จุดการค้าฝั้วเชียงแสนก็มีความคึกคักมากเนื่องจากการนำเข้า - ส่งออกสินค้าตลอดทั้งวัน โดยมีการนำส่งสินค้าทั้งจากประเทศจีน สปป.ลาว และส่งต่อไปยังเวียดนาม ทำให้การดูแลและตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ทำได้ยากลำบาก การลักลอบที่จุดการค้านี้มีทั้งทางด้านการส่งออกและทางด้านการนำเข้า ดังนั้นผู้ศึกษาจึงให้ความสนใจในการประมาณการมูลค่าการค้านอกระบบในจุดการค้าดังกล่าว โดยแยกพิจารณาระหว่างด้านการส่งออก และด้านการนำเข้า และจากการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ผลสรุปของการศึกษา ดังนี้

1). ด้านการส่งออก

จากการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างที่มีการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มาใช้ประมาณการมูลค่าการค้าลักลอบการส่งออกของกลุ่มประชากรตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว ณ จุดผ่านแดนถาวรเชียงแสน - ต้นฝั้ว ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) พบว่า การค้านอกระบบทางด้านการส่งออกยังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 0.50 เท่า ของมูลค่าการส่งออกที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประมาณการมูลค่าการค้าลักลอบการส่งออกระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 5.114 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการส่งออกในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีอยู่ประมาณ 10.212 ล้านบาท

ทั้งนี้พบว่า ประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบส่งออก เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า วัสดุก่อสร้าง ฯลฯ

2). ด้านการนำเข้า

จากการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างที่มีการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงเดือน มีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มาใช้ประมาณการมูลค่าการลักลอบการนำเข้าของกลุ่มประชากร ตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ณ จุดผ่านแดนถาวรเชียงแสน – ต้นผึ้ง ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) พบว่า การค้านอกระบบทางการนำเข้ายังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 0.31 เท่า ของมูลค่าการนำเข้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประมาณการ มูลค่าการลักลอบการนำเข้าระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 6.648 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีอยู่ประมาณ 21.680 ล้านบาท

ประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบนำเข้า พบว่า จะเป็นจำพวกของป่าและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่า ฝิ่นทอ โค-กระบือมีชีวิต และสินค้าเกษตรบางชนิด เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า การลักลอบทำการค้าที่ด่านเชียงแสน - ต้นผึ้ง นี้เป็นการลักลอบทำการค้าด้านการส่งออกเป็นสำคัญ และสัดส่วนของมูลค่าการลักลอบทั้งทางการส่งออกและนำเข้าในด่านนี้ในช่วงเดือนมีนาคมไม่สูงมากนัก ซึ่งจริงๆแล้วน่าจะสูงกว่านี้ เนื่องจากว่าในช่วงเวลา ดังกล่าวมีการปิดด่านการค้าระหว่างไทยและสหภาพพม่าด้านอำเภอแม่สาย จังหวัด เชียงราย ทำให้ผู้ประกอบการพยายามขนสินค้าจากไทยผ่านสปป.ลาวเพื่อส่งต่อไปยังพม่าและขนสินค้าที่ค้างจากฝั่งพม่าผ่านสปป.ลาวเพื่อส่งต่อเข้าไทย แต่เนื่องจากว่าในช่วงเวลาดังกล่าว เจ้าหน้าที่ฝั่งไทยมีมาตรการเข้มงวดในการตรวจตราทั้งสินค้าส่งออกและนำเข้า จึงทำให้สัดส่วนการลักลอบที่ศึกษาได้ไม่สูงมากนักในด่านนี้

เมื่อนำสัดส่วนของการค้านอกระบบที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนมีนาคมดังกล่าว มาประมาณการมูลค่าการลักลอบที่เกิดขึ้นในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ.2544 ณ ด่านเชียงแสน - ต้นผึ้ง โดยแยกพิจารณาระหว่างการส่งออกและการนำเข้า ภายใต้ข้อสมมุติที่ว่า ข้อมูลใน 6 เดือนแรกของปี โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างจากข้อมูลเดือนมีนาคม ผลของการศึกษาพบว่า จากการส่งออก และนำเข้า ในระบบที่มีการผ่านพิธีการทางศุลกากรระหว่างเดือน มกราคม – มิถุนายน พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มูลค่าประมาณ 94.672 ล้านบาท และ 135.330 ล้านบาท จะได้ว่ามูลค่าการลักลอบทำการส่งออกและนำเข้ามีมูลค่าสูงถึงประมาณ 47.336 ล้านบาท และ 4.195 ล้านบาท ตามลำดับ

ซึ่งหากนำมูลค่าการลักลอบดังกล่าวมาประเมินรายได้จากภาษีนำเข้าที่แต่ละประเทศต้องเสียไปพบว่า รัฐบาลสปป.ลาว จะสูญเสียรายได้จากการลักลอบนำเข้าสินค้าจากไทย ประมาณ 2.367 - 18.934 ล้านบาท ภายใต้อัตราภาษี ร้อยละ 5 - 40 ของมูลค่าการค้า โดยสินค้าที่ลักลอบนำเข้าจากไทยมากเป็นอันดับ 1 คือ สินค้าอุปโภคบริโภค รองลงมา คือ เครื่องใช้ไฟฟ้าและวัสดุก่อสร้าง ซึ่งมีภาษีนำเข้าอยู่ในอัตราที่สูง ในกรณีของรัฐบาลไทย พบว่าจากการลักลอบนำเข้าสินค้านี้คิดมูลค่าจากสปป.ลาว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรซึ่งรัฐบาลไทยมีนโยบายลดอัตราภาษีให้อยู่ระหว่าง ร้อยละ 0 - 5 ของมูลค่าการนำเข้า แต่ในบางพื้นที่ยังไม่ได้รับการปฏิบัติ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาตามอัตราภาษีดังกล่าว พบว่า ทางกรมศุลกากรไทยจะสูญเสียรายได้จากการลักลอบนำเข้าดังกล่าวเพียงประมาณ 0 - 0.210 ล้านบาทเท่านั้น แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า นอกจากสินค้าเกษตรแล้ว สินค้าที่มีการลักลอบนำเข้ามากที่สุด ได้แก่ ผ้าทอ และของป่า ซึ่งมีภาษีนำเข้าอยู่ในอัตราที่สูง โดยสินค้าประเภทผ้าทอ มีอัตราภาษีนำเข้าระหว่างร้อยละ 5 - 30 ของมูลค่าการค้า ดังนั้นหากมีการประเมินอย่างแท้จริงแล้ว ผู้ศึกษาคาดว่ารายได้ที่เสียไปของรัฐบาลไทย น่าจะมีมูลค่ามากกว่าที่มีการคำนวณไว้ในตอนแรก คือ อยู่ระหว่าง 0.210 - 1.259 ล้านบาท แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงสร้างสินค้าที่มีการลักลอบนำเข้ามีความหลากหลายไม่ชัดเจน และอัตราภาษีที่เก็บไม่มีความแน่นอนตามที่ได้มีการประกาศ ทำให้ข้อสรุปเกี่ยวกับประมาณการมูลค่าภาษีนี้เป็นเพียงการประมาณการคร่าวๆ เท่านั้น

7.3 จุดผ่อนปรนบ้านฮวก ต.ภูซาง กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา - บ้านปางมอน เมืองคอบ แขวงไชยบุรี

จุดผ่อนปรนชายแดนไทย - สปป.ลาวบ้านฮวก เป็นจุดที่ตั้งขึ้นเพื่อควบคุมการค้า - ออกของประชาชนทั้งสองประเทศ ให้อยู่ในความดูแลของฝ่ายกิจการพิเศษ ที่ทำการกิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เพื่อให้การค้าติดต่อค้าขายระหว่างประชาชนของประเทศทั้งสองเป็นไปตามข้อตกลงของคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย - ลาว จังหวัดพะเยา และลาว - ไทย แขวงไชยบุรี โดยจุดผ่อนปรนบ้านฮวก ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ ตุลาคม พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) เปิดให้มีการค้าขายระหว่างกันตั้งแต่เวลา 8.30 - 16.30 น. ของทุกวัน และในวันที่ 10 และ 30 ของทุกเดือนจะมีการจัดตลาดนัดของชาวบ้านจากทั้งสองฝั่ง ซึ่งจะมีผู้นำสินค้าข้ามแดนมาจำหน่ายเป็นจำนวนมาก โดยผู้นำเข้าและส่งออกที่ประกอบการค้าที่จุดผ่อนปรนบ้านฮวกนี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้นำเข้าและส่งออกรายย่อย

สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ผ้าทอพื้นเมือง ผ้าใยถักยุง พืชผลทางการเกษตร ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า ฯลฯ

สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค วัตถุดิบในการทอผ้า(ด้าย) วัสดุก่อสร้าง น้ำมันเชื้อเพลิง ยารักษาโรค รถจักรยานยนต์ ปุ๋ยและอุปกรณ์ทางการเกษตร และเครื่องใช้ไฟฟ้า

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า จุดอ่อนปรนบ้านฮวก - บ้านปางมอนนี้ยังคงปรากฏมีการลักลอบทำการค้าชายแดนระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ โดยการลักลอบมีทั้งทางด้านการส่งออกและทางด้านการนำเข้า ผู้ศึกษาได้แยกพิจารณาระหว่างด้านการส่งออก และด้านการนำเข้า และจากการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ผลสรุปของการศึกษา ดังนี้

1). ด้านการส่งออก

จากการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างที่มีการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มาใช้ประมาณการมูลค่าการลักลอบการส่งออกของกลุ่มประชากรตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) พบว่า การค้านอกระบบทางด้านการส่งออกยังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 2.02 เท่าของมูลค่าการส่งออกที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประมาณการมูลค่าการลักลอบการส่งออกระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 2.105 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการส่งออกในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีอยู่ประมาณ 1.041 ล้านบาท

ประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบส่งออก พบว่า เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า วัสดุก่อสร้าง วัตถุดิบและอุปกรณ์ในการทอผ้า ฯลฯ

2). ด้านการนำเข้า

จากการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างที่มีการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มาใช้ประมาณการมูลค่าการลักลอบการนำเข้าของกลุ่มประชากรตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) พบว่า การค้านอกระบบทางด้านการนำเข้ายังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 2.00 เท่าของมูลค่าการนำเข้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประมาณการมูลค่าการลักลอบการนำเข้าระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 4.379 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีอยู่ประมาณ 2.180 ล้านบาท

ทั้งนี้พบว่า ประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบนำเข้าเป็น ของป่าและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่า ผ้าทอ และสินค้าเกษตรบางชนิด ฯลฯ

เป็นที่น่าสังเกตว่า การลักลอบทำการค้าที่จุดผ่อนปรนบ้านฮวก - บ้านปางมอน นี้ มีการลักลอบด้านการส่งออกและนำเข้าในสัดส่วนเดียวกัน คือ ประมาณ 2 เท่าของมูลค่าการค้าในระบบ และจากการลงภาคสนาม พบว่าการค้าที่จุดการค้านี้มีความคึกคักมาก โดยเฉพาะในทุกวันที่ 10 และ 30 ของเดือน เพราะมีการเปิดตลาดนัด พ่อค้าไทยนำสินค้ามาขายเป็นจำนวนมาก ในขณะที่พ่อค้าและประชาชนลาวก็นำของป่า ผ้าทอ ข้าวมาขายที่ตลาดนัดด้วย ทำให้การค้าที่บริเวณดังกล่าวมีความคึกคักมาก ในขณะที่เจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอ ตรวจสอบยังไม่ทั่วถึงและไม่เข้มงวดมากนัก เนื่องจากยังคงเป็นจุดผ่อนปรนอยู่

เมื่อนำสัดส่วนของการค้านอกระบบที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนมีนาคมดังกล่าว มาประมาณการมูลค่าการค้าลักลอบที่เกิดขึ้นในช่วง 4 เดือนแรกของปี พ.ศ.2544 ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก โดยแยกพิจารณาระหว่างการส่งออกและการนำเข้า ภายใต้ข้อสมมุติที่ว่า ข้อมูลใน 4 เดือนแรกของปี โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างจากข้อมูลเดือนมีนาคม ผลของการศึกษาพบว่า จากการส่งออก และนำเข้าในระบบที่มีการผ่านพิธีการทางศุลกากรระหว่างเดือน มกราคม - เมษายน พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มูลค่าประมาณ 3.437 ล้านบาท และ 5.642 ล้านบาท จะมีมูลค่าการค้าลักลอบทำการส่งออกและนำเข้าสูงถึงประมาณ 6.874 ล้านบาท และ 11.284 ล้านบาท ตามลำดับ

ซึ่งหากนำมูลค่าการค้าลักลอบดังกล่าวมาประเมินรายได้จากภาษีนำเข้าที่แต่ละประเทศต้องเสียไปพบว่า รัฐบาลสปป.ลาว จะสูญเสียรายได้จากการลักลอบนำเข้าสินค้าจากไทย ประมาณ 0.344 - 2.750 ล้านบาท ภายใต้อัตราภาษี ร้อยละ 5 - 40 ของมูลค่าการค้า โดยสินค้าที่ลักลอบนำเข้าจากไทยมากเป็นอันดับ 1 คือ สินค้าอุปโภคบริโภค รองลงมา คือ เครื่องใช้ไฟฟ้าและวัสดุก่อสร้าง ซึ่งมีภาษีนำเข้าอยู่ในอัตราที่สูง ส่วนในกรณีของรัฐบาลไทย พบว่าจากการลักลอบนำเข้าสินค้านี้บางส่วนเป็น ผ้าทอ และของป่า โดยเฉพาะแล้วมีอัตราภาษีนำเข้าอยู่ที่ร้อยละ 5 - 30 ของมูลค่าการค้า ดังนั้นหากพิจารณาตามอัตราภาษีดังกล่าว พบว่าทางการไทยจะสูญเสียรายได้จากการลักลอบนำเข้างดงกล่าวประมาณ 0.564 - 3.385 ล้านบาท แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงสร้างสินค้าที่มีการลักลอบนำเข้ามีความหลากหลายไม่ชัดเจน และอัตราภาษีที่เก็บไม่มีความแน่นอนตามที่ได้มีการประกาศ ทำให้ข้อสรุปเกี่ยวกับประมาณการมูลค่าภาษีนี้เป็นเพียงการประมาณการคร่าวๆ เท่านั้น

7.4 จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน – เมืองเงิน เขตเชียงฮ่อน - หงสา แขวงไชยบุรี

จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น ตั้งอยู่บ้านห้วยโก๋น ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ซึ่งตรงกับเมืองเงิน เขตเชียงฮ่อน - หงสา สปป.ลาว กำหนดเป็นจุดผ่านแดนถาวร ตามมติ ครม.เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2536(ค.ศ.1993) ได้ทำพิธีเปิดเป็นทางการเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2537(ค.ศ.1994) เป็นช่องทางอนุญาตให้บุคคลหรือยานพาหนะเข้ามาหรือออกไปนอกราชอาณาจักรได้เฉพาะคนไทยและคนลาวเท่านั้น เนื่องจากด้านน้ำเงิน ผังสปป.ลาว ยังมีได้ยกฐานะเป็นด่านสากล จึงไม่อนุญาตให้บุคคลสัญชาติที่ 3 ผ่านเข้าออกได้ สำหรับในส่วนของการค้าชายแดน มีการซื้อขายสินค้าลักษณะเป็นตลาดนัดในทุกวันเสาร์ แต่การส่งออก – นำเข้าสินค้าสามารถทำได้ทุกวันตั้งแต่เวลา 8.00 น. – 16.00 น. โดยมีเจ้าหน้าที่ศุลกากรักษ์ จากด่านศุลกากรอำเภอทุ่งช้างประจำอยู่ โดยผู้นำเข้าและส่งออกที่ประกอบการค้าที่จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น – เมืองเงินนี้ มีทั้งผู้ค้ารายใหญ่และผู้ค้ารายย่อย

สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ไม้แปรรูป ผ้าทอ พืชผลทางการเกษตร โค-กระบือมีชีวิตรองป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า และผลิตภัณฑ์จากไม้ เช่น เฟอร์นิเจอร์หวาย เฟอร์นิเจอร์ที่ทำจากไม้ เครื่องประดิษฐ์ทำด้วยหวาย เป็นต้น

สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ยานพาหนะและอะไหล่ รถไถ วัสดุก่อสร้างประเภทเหล็กเส้น ปูนซีเมนต์ วัสดุดิบในการทอผ้า(ด้าย) น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องจักรและอุปกรณ์ ยารักษาโรค และสินค้าอุปโภคบริโภค เป็นต้น

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ที่จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น - เมืองเงินนี้ แม้ว่าจะมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ มาควบคุมดูแล และอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ แต่ยังคงพบว่ายังมีการลักลอบทำการค้าชายแดนระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศอยู่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอ ประกอบกับการค้ามีความคึกคักมาก โดยเฉพาะในทุกวันเสาร์ที่มีการเปิดตลาดนัดที่ฝั่งห้วยโก๋น ทำให้การดูแลและตรวจตราของเจ้าหน้าที่ทำได้ยากลำบาก การลักลอบที่จุดการค้านี้มีทั้งทางด้านการส่งออกและทางด้านการนำเข้า ดังนั้นผู้ศึกษาจึงให้ความสนใจในการประมาณการมูลค่าการค้าในระบบในจุดการค้าดังกล่าว โดยแยกพิจารณาระหว่างด้านการส่งออก และด้านการนำเข้า และจากการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ผลสรุปของการศึกษา ดังนี้

1). ด้านการส่งออก

จากการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างที่มีการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงเดือน มีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มาใช้ประมาณการมูลค่าการลักลอบการส่งออกของกลุ่มประชากร ตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ณ จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น – เมืองเงิน ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) พบว่า การค่านอกระบบทางการส่งออกยังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 0.50 เท่า ของมูลค่าการส่งออกที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประมาณการมูลค่าการลักลอบการส่งออกระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 0.567 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการส่งออกในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีอยู่ประมาณ 1.133 ล้านบาท

นอกจากนี้ยังพบว่า ประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบส่งออก เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า วัสดุก่อสร้าง วัตถุระเบิดและอุปกรณ์ในการทอผ้า ฯลฯ

2). ด้านการนำเข้า

จากการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างที่มีการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงเดือน มีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มาใช้ประมาณการมูลค่าการลักลอบการนำเข้าของกลุ่มประชากร ตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ณ จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น – เมืองเงิน ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) พบว่า การค่านอกระบบทางการนำเข้ายังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 0.33 เท่า ของมูลค่าการนำเข้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประมาณการมูลค่าการลักลอบการนำเข้าระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 0.308 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีอยู่ประมาณ 0.940 ล้านบาท

ประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบนำเข้า พบว่า เป็นของป่าและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่า ฝิ่น และสินค้าเกษตรบางชนิด

เป็นที่น่าสังเกตว่า การลักลอบทำการค้าที่ด่านห้วยโก๋น - เมืองเงิน นี้เป็นการลักลอบทำการค้าด้านการส่งออกเป็นสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค วัสดุก่อสร้างและเครื่องใช้ไฟฟ้าที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต โดยสัดส่วนของการลักลอบทั้งการส่งออกและนำเข้ามีไม่สูงมากนักในด้านนี้ เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ด่านตลอดเวลา ประกอบกับในส่วนของ การนำเข้าสินค้าจากสปป.ลาวมีหลายหน่วยงานที่คอยตรวจสอบการซื้อ - ขายสินค้าจากตลาดนัด โดยมีการตรวจสอบรถทุกคันที่เข้าออกและมีการเก็บภาษีจากผู้ซื้อและจากนักท่องเที่ยวที่มาซื้อของในตลาดนัด โดยเฉพาะสินค้าที่มาจากสปป.ลาวประเภทฝิ่น ทำให้การลักลอบทำได้ลำบากเมื่อเทียบกับด่านอื่นๆ

เมื่อนำสัดส่วนของการค้าออกระบบที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนมีนาคมดังกล่าว มาประมาณการมูลค่าการค้าปลีกที่เกิดขึ้นในช่วง 5 เดือนแรกของปี พ.ศ.2544 ณ ด้านห้วยโก๋น - เมืองเงิน โดยแยกพิจารณาระหว่างการส่งออกและการนำเข้า ภายใต้ข้อสมมุติที่ว่า ข้อมูลใน 5 เดือนแรกของปี โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างจากข้อมูลเดือนมีนาคม ผลของการศึกษาพบว่า จากการส่งออก และนำเข้าในระบบที่มีการผ่านพิธีการทางศุลกากรระหว่างเดือน มกราคม - พฤษภาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มูลค่าประมาณ 4.037 ล้านบาท และ 3.966 ล้านบาท จะมีมูลค่าการค้าปลีกทำการส่งออกและนำเข้าเป็นมูลค่าประมาณ 2.018 ล้านบาท และ 1.309 ล้านบาท ตามลำดับ

ซึ่งหากนำมูลค่าการค้าปลีกดังกล่าวมาประเมินรายได้จากภาษีนำเข้าที่แต่ละประเทศต้องเสียไปพบว่า รัฐบาลสปป.ลาว จะสูญเสียรายได้จากการลักลอบนำเข้าสินค้าจากไทย ประมาณ 0.101 - 0.807 ล้านบาท ภายใต้อัตราภาษี ร้อยละ 5 - 40 ของมูลค่าการค้า โดยสินค้าที่ลักลอบนำเข้าจากไทยมากเป็นอันดับ 1 คือ สินค้าอุปโภคบริโภค อาหารและเครื่องดื่ม รองลงมา คือ เครื่องใช้ไฟฟ้าและวัสดุก่อสร้าง ซึ่งมีภาษีนำเข้าอยู่ในอัตราที่สูง ในกรณีของรัฐบาลไทย พบว่าจากการลักลอบนำเข้าสินค้านี้ดังกล่าวจากสปป.ลาว ซึ่งส่วนใหญ่เป็น ผ้าทอ และของป่า ซึ่งมีภาษีนำเข้าอยู่ในอัตราที่สูง โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ร้อยละ 5 - 30 ของมูลค่าการค้า ดังนั้นหากพิจารณาตามอัตราภาษีดังกล่าว พบว่า ทางกรมไทยจะสูญเสียรายได้จากการลักลอบนำเข้าดังกล่าวประมาณ 0.065 - 0.393 ล้านบาท แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงสร้างสินค้าที่มีการลักลอบนำเข้ามีความหลากหลายไม่ชัดเจน และอัตราภาษีที่เก็บไม่มีความแน่นอนตามที่ได้มีการประกาศ ทำให้ข้อสรุปเกี่ยวกับประมาณการมูลค่าภาษีนี้นี้เป็นเพียงการประมาณการคร่าวๆ เท่านั้น

7.5 จุดผ่อนปรนช่องทางบ้านห้วยสะแตง ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน - บ้านป่าหว้าน เมืองเชียงฮ่อน - หงสา แขวงไชยะบุรี

จุดผ่อนปรนช่องทางบ้านห้วยสะแตง ตั้งอยู่บ้านห้วยสะแตง ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ตรงกับช่องทางบ้านป่าหว้าน เมืองเชียงฮ่อน เขตเชียงฮ่อน - หงสา สปป.ลาว กำหนดเปิดเป็นจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนตามความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ.2536(ค.ศ.1993) กำหนดวันซื้อขาย คือ วันที่ 15 และ 30 ของเดือน ตั้งแต่เวลา 8.30 น. - 16.00 น. โดยผู้นำเข้าและส่งออกที่ประกอบการค้าที่จุดผ่อนปรนนี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้นำเข้าและส่งออกรายย่อย โดยการนำเข้าและส่งออกที่จุดผ่อนปรนนี้ไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับจุดการค้าอื่นๆ ในจังหวัดน่าน เนื่องจากกำหนดวันซื้อขายดังกล่าวซ้ำซ้อนกับกำหนดวันซื้อขายที่

จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน อำเภอสองแคว ซึ่งเส้นทางการคมนาคมมีความสะดวกมากกว่า ทำให้พ่อค้าและประชาชนนิยมเดินทางไปทำการค้าที่จุดดังกล่าวมากกว่าที่จุดผ่อนปรนห้วยสะแดง

สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ผ้าทอ พืชผลทางการเกษตร ชันโตก ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากหวายของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า ผลิตภัณฑ์จากไม้ และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ไผ่ เช่น เสื้อไม้ไผ่ ฯลฯ

สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ รถไถนา วัสดุคืบในการทอผ้า(ด้าย) วัสดุก่อสร้าง ยารักษาโรค และเครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า จุดผ่อนปรนช่องทางบ้านห้วยสะแดง - บ้านป่าหว่านนี้ยังคงปรากฏมีการลักลอบทำการค้าชายแดนระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ โดยการลักลอบมีทั้งทางด้านส่งออกและทางด้านนำเข้า ผู้ศึกษาได้แยกพิจารณาระหว่างด้านการส่งออก และด้านนำเข้า และจากการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ผลสรุปของการศึกษา ดังนี้

1). ด้านการส่งออก

จากการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างที่มีการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มาใช้ประมาณการมูลค่าการลักลอบการส่งออกของกลุ่มประชากรตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว ณ จุดผ่อนปรนช่องทางบ้านห้วยสะแดง - บ้านป่าหว่านระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) พบว่า การค่านอกระบบทางด้านส่งออกยังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 1.00 เท่า ของมูลค่าการส่งออกที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประมาณการมูลค่าการลักลอบการส่งออกระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 0.074 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการส่งออกในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีอยู่ประมาณ 0.074 ล้านบาท

ทั้งนี้พบว่า ประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบส่งออก เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า วัสดุก่อสร้าง วัสดุคืบและอุปกรณ์ในการทอผ้า เป็นต้น

2). ด้านนำเข้า

จากการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างที่มีการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มาใช้ประมาณการมูลค่าการลักลอบการนำเข้าของกลุ่มประชากรตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว ณ จุดผ่อนปรนช่องทางบ้านห้วยสะแดง - บ้านป่าหว่านระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) พบว่า การค่านอกระบบทางด้านนำเข้ายังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 0.33 เท่า ของมูลค่าการนำเข้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประมาณการมูลค่าการลักลอบการนำเข้าระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มี

มูลค่าประมาณ 0.236 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีอยู่ประมาณ 0.706 ล้านบาท

นอกจากนี้ยังพบว่า ประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบนำเข้า เป็นของป่าและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่า ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ ฝ้ายทอ และสินค้าเกษตรบางชนิด ฯลฯ

เป็นที่น่าสังเกตว่า การลักลอบทำการค้าที่จุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแดง - บ้านป่าห้วยน้ำ นี้เป็นการลักลอบทำการค้าด้านการส่งออกเป็นสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค อาหาร และเครื่องดื่ม และเครื่องใช้ไฟฟ้าที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต

เมื่อนำสัดส่วนของการค้าในระบบที่เกิดขึ้น ณ จุดผ่อนปรนห้วยสะแดงในช่วงเดือนมีนาคมดังกล่าว มาประมาณการมูลค่าการลักลอบที่เกิดขึ้นในช่วง 5 เดือนแรกของปี พ.ศ.2544 ณ จุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแดง - บ้านป่าห้วยน้ำ โดยแยกพิจารณาระหว่างการส่งออกและการนำเข้า ภายใต้ข้อสมมุติที่ว่า ข้อมูลใน 5 เดือนแรกของปี โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างจากข้อมูลเดือนมีนาคม ผลของการศึกษาพบว่า จากการส่งออกและนำเข้าในระบบที่มีการผ่านพิธีการทางศุลกากรระหว่างเดือน มกราคม - พฤษภาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มูลค่าประมาณ 0.104 ล้านบาท และ 1.116 ล้านบาท จะมีมูลค่าการลักลอบทำการส่งออกและนำเข้าเป็นมูลค่าประมาณ 0.104 ล้านบาท และ 0.368 ล้านบาท ตามลำดับ

ซึ่งหากนำมูลค่าการลักลอบดังกล่าวมาประเมินรายได้จากภาษีนำเข้าที่แต่ละประเทศต้องเสียไป พบว่า รัฐบาลสปป.ลาว จะสูญเสียรายได้จากการลักลอบนำเข้าสินค้าจากไทย ประมาณ 0.005 - 0.042 ล้านบาท ภายใต้อัตราภาษีร้อยละ 5 - 40 ของมูลค่าการค้า โดยสินค้าที่ลักลอบนำเข้าจากไทยมากเป็นอันดับ 1 คือ สินค้าอุปโภคบริโภค อาหารและเครื่องดื่ม รองลงมา คือ เครื่องใช้ไฟฟ้าและวัสดุก่อสร้าง ซึ่งมีภาษีนำเข้าอยู่ในอัตราที่สูง ส่วนในกรณีของรัฐบาลไทย พบว่า จากการลักลอบนำเข้าสินค้านี้ดังกล่าวจากสปป.ลาว ซึ่งส่วนใหญ่เป็น ฝ้ายทอ และของป่า โดยเฉลี่ยแล้วมีอัตราภาษีนำเข้าอยู่ที่ร้อยละ 5 - 30 ของมูลค่าการค้า ดังนั้นหากพิจารณาตามอัตราภาษีดังกล่าว พบว่า ทางกรไทยจะสูญเสียรายได้จากการลักลอบนำเข้างดงกล่าวประมาณ 0.018 - 0.110 ล้านบาท แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงสร้างสินค้าที่มีการลักลอบนำเข้ามีความหลากหลายไม่ชัดเจน และอัตราภาษีที่เก็บไม่มีความแน่นอนตามที่ได้มีการประกาศ ทำให้ข้อสรุปเกี่ยวกับประมาณการมูลค่าภาษีนี้เป็นเพียงการประมาณการคร่าวๆ เท่านั้น

7.6 จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน ตำบลชลแดน อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน – บ้านเตสอง เมืองเชียงฮ่อน เขตเชียงฮ่อน – หงสา แขวงไชยบุรี

จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน ตั้งอยู่บ้านใหม่ชายแดน ตำบลชลแดน อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับช่องทางบ้านเตสอง เมืองเชียงฮ่อน - หงสา สปป.ลาว กำหนดเปิดเป็นจุดผ่อนปรน โดยความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย และเปิดเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2536(ค.ศ.1993) กำหนดวันซื้อขาย คือ วันที่ 5 10 15 20 25 และ 30 ของทุกเดือน โดยผู้นำเข้าและส่งออกที่ประกอบการค้าที่จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดนนี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้นำเข้าและส่งออกรายย่อย

สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ผ้าทอ พืชผลทางการเกษตร เฟอร์นิเจอร์หวาย สัตว์มีชีวิต เช่น ไก่ และของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า เป็นต้น

สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค อาหารสด เสื้อผ้า รถจักรยานยนต์ วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง น้ำมันเชื้อเพลิง ยารักษาโรค รถจักรยานยนต์ และเครื่องใช้ไฟฟ้า ปุ๋ยเคมี เป็นต้น

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน – บ้านเตสองนี้ ยังคงปรากฏมีการลักลอบทำการค้าชายแดนระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ โดยการลักลอบมีทั้งทางด้านการส่งออกและทางด้านการนำเข้า ดังนั้นผู้ศึกษาจึงให้ความสนใจในการประมาณการมูลค่าการค้าในระบบในจุดการค้าดังกล่าว โดยแยกพิจารณาระหว่างด้านการส่งออก และด้านการนำเข้า และจากการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ผลสรุปของการศึกษา ดังนี้

1). ด้านการส่งออก

จากการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างที่มีการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มาใช้ประมาณการมูลค่าการลักลอบการส่งออกของกลุ่มประชากรตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน – บ้านเตสอง ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) พบว่า การค้าในระบบทางด้านการส่งออกยังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็นประมาณ 1.00 เท่า ของมูลค่าการส่งออกที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประมาณการมูลค่าการลักลอบการส่งออกระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 1.274 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการส่งออกในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีอยู่ประมาณ 1.268 ล้านบาท

ประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบส่งออก พบว่า เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า วัสดุก่อสร้าง วัตถุดิบและอุปกรณ์ในการทอผ้า เป็นต้น

2). ด้านการนำเข้า

จากการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างที่มีการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงเดือน มีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มาใช้ประมาณการมูลค่าการลักลอบการนำเข้าของกลุ่มประชากร ตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน – บ้านเตสอง ระหว่างเดือน มีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) พบว่า การค้านอกระบบทางการนำเข้ายังคงมีอยู่ และมีมูลค่า คิดเป็น 1.01 เท่า ของมูลค่าการนำเข้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร โดยพบว่า ประมาณการมูลค่า การลักลอบการนำเข้าระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 0.611 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีอยู่ประมาณ 0.604 ล้านบาท

ประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบนำเข้า พบว่า เป็นผ้าทอ ของป่าและผลิตภัณฑ์ ที่ได้จากป่า และสินค้าเกษตรบางชนิด เช่น ปอสา ลูกตำว (ลูกซิด) เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า การลักลอบทำการค้าที่จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน - บ้านเตสอง นี้ มีการลักลอบด้านการส่งออกและนำเข้าในสัดส่วนเดียวกัน คือ ประมาณ 1 เท่าของมูลค่าการค้าในระบบ และจากการลงภาคสนาม พบว่าการค้าที่จุดการค้านี้มีความคึกคักมาก โดยมีการเปิดให้ทำการค้าในทุกวันที่ 5 10 15 20 25 และ 30 ของเดือน ประกอบกับเส้นทางคมนาคมที่ใช้เดินทางไปจุดผ่อนปรนนี้มีความสะดวกมากเมื่อเทียบกับจุดการค้าอื่นๆ ในจังหวัดน่าน ทำให้พ่อค้าไทยนำสินค้ามาขายเป็นจำนวนมาก ในขณะที่พ่อค้าและประชาชนลาวก็นำของป่า ผ้าทอ ข้ามมาขายด้วย ทำให้การค้าที่บริเวณดังกล่าวมีความคึกคักมาก ในขณะที่เจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอ ตรวจสอบยังไม่ทั่วถึงและไม่เข้มงวดมากนัก เนื่องจากยังคงเป็นจุดผ่อนปรนอยู่ ทำให้การลักลอบยังคงมีอยู่

เมื่อนำสัดส่วนของการค้านอกระบบที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนมีนาคมดังกล่าว มาประมาณการมูลค่าการลักลอบที่เกิดขึ้นในช่วง 5 เดือนแรกของปี พ.ศ.2544 ณ จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน - บ้านเตสอง โดยแยกพิจารณาระหว่างการส่งออกและการนำเข้า ภายใต้ข้อสมมุติที่ว่า ข้อมูลใน 5 เดือนแรกของปี โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างจากข้อมูลเดือนมีนาคม ผลของการศึกษาพบว่า จากการส่งออกและนำเข้าในระบบที่มีการผ่านพิธีการทางศุลกากรระหว่างเดือน มกราคม – พฤษภาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มูลค่าประมาณ 4.775 ล้านบาท และ 2.040 ล้านบาท จะมีมูลค่าการลักลอบทำการส่งออกและนำเข้าเป็นมูลค่าถึงประมาณ 4.775 ล้านบาท และ 2.040 ล้านบาท ตามลำดับ

ซึ่งหากนำมูลค่าการลักลอบดังกล่าวมาประเมินรายได้จากภาษีนำเข้าที่แต่ละประเทศต้องเสียไป พบว่า รัฐบาลสปป.ลาว จะสูญเสียรายได้จากการลักลอบนำเข้าสินค้าจากไทย ประมาณ 0.239 – 1.910 ล้านบาท ภายใต้อัตราภาษี ร้อยละ 5 – 40 ของมูลค่าการค้า โดยสินค้าที่ลักลอบนำเข้าจากไทยมากเป็นอันดับ 1 คือ อาหารและเครื่องดื่ม รองลงมา คือ สินค้าอุปโภคบริโภค และเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งมีภาษีนำเข้าอยู่ในอัตราที่สูง ส่วนในกรณีของรัฐบาลไทย พบว่าจากการลักลอบนำเข้าสินค้านี้คิดแล้วจากสปป.ลาว ซึ่งส่วนใหญ่เป็น ผ้าทอ และของป่า โดยเฉพาะแล้วมีอัตราภาษีนำเข้าอยู่ที่ร้อยละ 5 - 30 ของมูลค่าการค้า ดังนั้นหากพิจารณาตามอัตราภาษีดังกล่าว พบว่าทางการไทยจะสูญเสียรายได้จากการลักลอบนำเข้าดังกล่าวประมาณ 0.102 – 0.612 ล้านบาท แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงสร้างสินค้าที่มีการลักลอบนำเข้ามีความหลากหลายไม่ชัดเจน และอัตราภาษีที่เก็บไม่มีความแน่นอนตามที่ได้มีการประกาศ ทำให้ข้อสรุปเกี่ยวกับประมาณการมูลค่าภาษีนี้เป็นเพียงการประมาณการคร่าวๆ เท่านั้น

ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นผลของการศึกษาการประมาณการมูลค่าการค้าอนุกรมตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย โดยแยกพิจารณาเป็นรายด้าน (ตารางที่ 7.1) ซึ่งจะสังเกตเห็นว่า ทุกจุดการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทยที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษานั้น ล้วนแต่มีการลักลอบทำการค้าเกิดขึ้นทั้งสิ้น ทั้งทางด้านการส่งออกและทางด้านการนำเข้า โดยมีอย่างน้อยแตกต่างกันไปตามเงื่อนไขที่เอื้ออำนวย ซึ่งจะเห็นว่ามูลค่าการลักลอบทำการค้าที่จุดการค้าดังกล่าว คิดเป็นสัดส่วนตั้งแต่ 0.20 – 2.02 เท่าของมูลค่าการค้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเชื่อว่า ในจุดการค้าอื่นๆ ตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว 1,730 กิโลเมตร น่าจะมีผลสรุปเกี่ยวกับการค้าอนุกรมไม่แตกต่างกันมากนักทั้งทางด้านมูลค่าการลักลอบ สาเหตุ และวิธีการลักลอบซึ่งจะมีการกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป ยกเว้นจังหวัดที่มีการลักลอบทำการค้าอนุกรมจุดการค้า ซึ่งอาจมีมูลค่าการลักลอบคิดเป็น 2 – 3 เท่าของมูลค่าการค้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากรก็เป็นได้

นอกจากนี้ในการศึกษาภาคสนามในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนไทย – สปป.ลาวภาคเหนือตอนบนของไทย ประกอบกับการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารที่ได้จากการลงภาคสนาม ผู้ศึกษามีข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการค้าอนุกรม ซึ่งจะได้กล่าวถึงในลำดับต่อไป

ตารางที่ 7.1 สรุปผลการศึกษาระยะเวลาการมูลค่าการค้าอกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว
ใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) (แยกเป็นรายด่าน)

ด่าน	มูลค่าไม่ลักลอบที่สำรวจได้ (Sample) x_0 (ล้านบาท)		มูลค่าลักลอบที่สำรวจได้ (Sample) x_1 (ล้านบาท)		สัดส่วนมูลค่าการ ลักลอบ/มูลค่าไม่ลักลอบ x_1/x_0 หรือ X_1/X_0		มูลค่าไม่ลักลอบที่เกิดขึ้น (Population) X_0 (ล้านบาท)		มูลค่าลักลอบที่คาดว่าจะ เกิดขึ้น (Population) X_1 (ล้านบาท)	
	ส่งออก	นำเข้า	ส่งออก	นำเข้า	ส่งออก	นำเข้า	ส่งออก	นำเข้า	ส่งออก	นำเข้า
1. ด่านเชียงของ - ห้วย ทราย	22.160216	13.248988	8.911480	2.663592	0.40	0.20	46.410372	28.928311	18.663406	5.815782
2. ด่านเชียงแสน - ดัน ผึ้ง	5.138340	9.892720	2.573480	3.033455	0.50	0.31	10.211663	21.679893	5.114397	6.647816
3. จุดผ่อนปรนบ้านฮวก - บ้านปางมอน	0.352200	1.105600	0.712040	2.220800	2.02	2.00	1.041337	2.179985	2.105263	4.378899
4. ด่านห้วยโก๋น - เมือง เงิน	0.612750	0.448490	0.306752	0.146840	0.50	0.33	1.132852	0.940142	0.567123	0.307812
5. จุดผ่อนปรนแม่สะ แดง - บ้านป่าหว่าน	0.033500	0.336150	0.033710	0.112500	1.00	0.33	0.074000	0.706310	0.074463	0.236382
6. จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ ชายแดน - บ้านเตสอง	0.572950	0.301950	0.575450	0.305500	1.00	1.01	1.268306	0.603749	1.273840	0.610847

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการค้านอกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว

1. สาเหตุของการค้านอกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย

จากการสำรวจการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ในเขตภาคเหนือตอนบน เชียงราย พะเยา และน่าน พบว่า การค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว มีลักษณะเป็นการค้านอกระบบสูง ซึ่งสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดการค้านอกระบบดังกล่าว คือ อัตราภาษีนำเข้าของทั้งสองประเทศอยู่ในอัตราที่สูง เช่น สินค้าส่งออกหลักของไทยไปสปป.ลาว ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องใช้ไฟฟ้า และวัสดุก่อสร้าง ซึ่งมีอัตราภาษีนำเข้าสูงถึงร้อยละ 5 – 40 ของมูลค่าการค้า ในขณะที่สินค้านำเข้าหลักของไทยจากสปป.ลาว ได้แก่ สิ่งทอ และโค-กระบือ ก็มีอัตราภาษีนำเข้าสูงเช่นกัน คือ ร้อยละ 5 – 30 และร้อยละ 10 – 60 ของมูลค่าการค้า ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า การค้านอกระบบดังกล่าวยังเกิดจากการที่ผู้ประกอบการมีต้นทุนในการทำการค้าสูง ไม่ว่าจะเป็นต้นทุนทางด้านการชำระเงินค่าสินค้า การคมนาคมขนส่ง การเดินทางเข้า – ออกประเทศ และพิธีการนำเข้าและส่งออกที่มีขั้นตอนมาก และยุ่งยากซับซ้อน และเนื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องของชายแดนมีหลายหน่วยงานมากเกินไป ใช้กฎระเบียบต่างๆ ไม่สอดคล้องกัน ทำให้เกิดช่องทางการหาผลประโยชน์ส่วนตนทำให้เกิดการค้านอกระบบขึ้น ประกอบกับระบบการค้ามีความผูกพันค่อนข้างเหนียวแน่น ระหว่างพ่อค้ากลุ่มเดิมที่ทำการค้าขายกันมาเป็นเวลานาน เนื่องจากความสัมพันธ์อันเครือญาติ หรือมีความเชื่อถือกันในการติดต่อค้าขาย จนกลายเป็นกลุ่มอิทธิพลการค้าท้องถิ่น รวมถึงการคืนภาษีมูลค่าเพิ่มให้กับพ่อค้าต้องใช้เวลาอันนาน จึงทำให้พ่อค้าแสวงหาวิธีการที่จะทำให้สินค้าของตนสามารถส่งออกได้ทันตามความต้องการ

นอกจากนี้ในกรณีของฝ่ายไทย ซึ่งปัจจุบันไม่มีการจัดเก็บอากรขาออก แต่ผู้ประกอบการค้าเกรงว่าการแจ้งสถิติส่งออกตามข้อเท็จจริงจะมีผลทางอ้อมทำให้ต้องเสียภาษีเงินได้เพิ่มขึ้น ประกอบกับสินค้าบางประเภทถูกห้ามนำเข้าและส่งออกจึงทำให้ผู้ประกอบการพยายามลักลอบทำการค้าสินค้านี้ดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่จูงใจให้มีการลักลอบทำการค้าชายแดนดังกล่าว ได้แก่ มูลค่าเพิ่มที่ผู้ประกอบการได้รับจากการลักลอบทำการค้า ภูมิประเทศที่เอื้ออำนวย และความต้องการของตลาดสปป.ลาวในเขตภาคเหนือ โดยเฉพาะใน 6 แขวงภาคเหนือของสปป.ลาว ได้แก่ แขวงหลวงพระบาง แขวงหลวงน้ำทา แขวงเชียงขวาง แขวงหัวพัน แขวงผังสาดี และแขวงอุดมไซ กระจายต่อเนื่องไปยังจีนตอนใต้และเวียดนามตอนเหนือ ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการลักลอบทำการค้าของผู้ประกอบการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยดังกล่าว

2. วิธีการทำการค้านอกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัด ในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย

จากการศึกษาภาคสนามในหลายจุด พบว่า การค้านอกระบบในลักษณะการลักลอบนำสินค้าเข้า - ออก ระหว่างประเทศไทย - สปป.ลาว มีการกระทำกันอย่างกระจัดกระจายในหลายจุด ทั้งในจุดผ่านแดนถาวร จุดผ่อนปรน และจุดลักลอบอื่น ๆ ตามแนวชายแดน ซึ่งพอจะแยกเป็น 2 กรณี ดังนี้

1. การค้าลักลอบบริเวณจุดการค้า มีวิธีการดังนี้

- บริเวณจุดผ่านแดนถาวร ส่วนใหญ่เป็นการนำสินค้าออกจากไทยไปยังสปป.ลาว โดยวิธีการต่างๆ กล่าวคือ การแจ้งรายการสินค้าต่ำกว่าจำนวน และราคาที่สูงมา การนำสินค้าราคาแพงปะปนกับสินค้าราคาถูกภายในกล่องบรรจุเดียวกัน การใช้เด็กเป็นผู้ขนสินค้า หรือการนำสินค้าที่มีราคาแพงแต่ชิ้นเล็กติดตัว หรือใส่กระเป๋าออกไป หรือหลีกเลี่ยงโดยการนำสินค้าติดตัว โดยให้เหตุผลว่าเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน

- บริเวณจุดผ่อนปรน ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนลาวเดินทางเข้ามาฝั่งไทยเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าเล็กๆ น้อยๆ ที่จำเป็นแก่การครองชีพ แต่ในทางปฏิบัติกลับมีการลักลอบนำสินค้าเข้า - ออก ระหว่าง 2 ฝั่ง โดยเจ้าหน้าที่ไม่สามารถดูแลอย่างทั่วถึง รวมทั้งในส่วนภาคเหนือตอนบนบางจุด เช่น จังหวัดเชียงราย สามารถส่งออกจากด่านศุลกากรสปป.ลาว ที่ด่านบ้านมอม เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว ซึ่งอยู่ด้านเหนือสามเหลี่ยมทองคำขึ้นไปเล็กน้อย เพื่อส่งข้ามแม่น้ำโขงไปยังฝั่งพม่าที่บ้านปุง และนำสินค้าลำเลียงไปรวมกันที่บ้านปากกุก เมืองท่าขี้เหล็ก เพื่อลักลอบส่งเข้ามาประเทศไทยด้านอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยเฉพาะสินค้าทางการเกษตรจากสปป.ลาว เช่น หมากตำว (ลูกขีด) ปอสา เปลือกบง และสัตว์มีชีวิต เช่น โค-กระบือมีชีวิต เป็นต้น นอกจากนี้ในการขนส่งไม้จากสปป.ลาว ไปยังไทยโดยแพขนานยนต์ เมื่อรถขนไม้ไม่มาไม่ลงเสร็จแล้ว จะขนสินค้าอุปโภคบริโภค วัสดุก่อสร้าง และเครื่องใช้ไฟฟ้าจำนวนหนึ่งกลับมาพร้อมรถ สินค้าเหล่านี้ ได้แก่ นมข้นหวาน เครื่องดื่มชูกำลัง ผงซักฟอก บะหมี่ ยารักษาโรค ขนม กระเบื้อง เหล็กเส้น ทีวี หม้อหุงข้าว วิทยุ และของใช้เบ็ดเตล็ดอื่นๆ

2. การค้าลักลอบบริเวณนอกจุดการค้า การลักลอบสามารถกระทำได้สะดวก เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเอื้ออำนวย การลักลอบนำสินค้าหนีภาษีสามารถทำได้โดยนำเรือมาจอดขนถ่ายสินค้าได้ตลอดแนวลำน้ำโขงที่ติดต่อกับสปป.ลาว และยังมีเกาะดอนอยู่กลางน้ำสำหรับเป็นจุดพักสินค้าได้อีกด้วย โดยสามารถสรุปวิธีการลักลอบทำการค้าได้ ดังนี้

- กลุ่มผู้ประกอบการ ได้แก่ กลุ่มพ่อค้าไทยซึ่งร่วมมือกับกลุ่มพ่อค้าลาวโดยมีพ่อค้าจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีบัตรประจำตัวทั้ง 2 ประเทศ ทำให้สามารถเดินทางข้ามไป - มาได้สะดวก และไม่ผิดปกติ เนื่องจากประชาชนทั้ง 2 ฝั่งพูดภาษาเดียวกันและรูปร่างหน้าตาไม่แตกต่างกัน ลักษณะพ่อค้ามีบัตรประจำตัว 2 ประเทศ นี้เรียกว่า “เสือ 2 ฝั่ง”

- ส่วนใหญ่การลักลอบขนถ่ายสินค้าจากเรือจะกระทำในช่วงเวลากลางคืน โดยใช้ไฟฉายเป็นสัญญาณ แต่หากขนถ่ายสินค้าในเวลากลางวัน จะใช้สัญญาณต่าง ๆ เพื่อแจ้งถึงเวลาที่ปลอดภัยตรวจตราของเจ้าหน้าที่หน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำโขง (นปข.) หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การใช้ราวตากผ้าสีแดงหรือสีขาว หรือสัญลักษณ์อย่างอื่น

- ในช่วงฤดูฝน ซึ่งระดับน้ำสูงจะสะดวกต่อการลักลอบขนย้ายสินค้า เนื่องจากขึ้นตลิ่งได้ง่าย โดยการลักลอบนำวัว - ควาย จากสปป.ลาว มาฝั่งไทยจะใช้วิธีการไล่ต้อนข้ามน้ำมา ส่วนรถยนต์จากฝั่งไทยไปสปป.ลาว จะใช้วิธีการนำรถยนต์ลงเรือโดยใช้ไม้พาดเรือ 2 ลำ ในลักษณะเป็นแพข้ามฟาก

- การลักลอบส่งออกอุปกรณ์ไฟฟ้าในบางกรณีสามารถทำได้โดยการผูกเอาไว้ที่ใต้ท้องเรือ เช่น ทีวี ผู้ขนจะห่อหุ้มด้วยพลาสติกอย่างมิดชิด แล้วนำผูกไว้ที่ใต้ท้องเรือเพื่อขนข้ามแม่น้ำโขง และเมื่อปลอดภัยแล้วจึงขึ้นฝั่ง ซึ่งวิธีการนี้ผู้ทำต้องมีความชำนาญในการเดินเรือพอสมควร เนื่องจากตามลำน้ำโขงมีเกาะแก่งมาก

- การลักลอบขนสินค้าจะดำเนินการใน 2 กรณี คือ กรณีแรก จะมีการติดต่อหาคนสั่งซื้อ และตกลงราคาสินค้าก่อนดำเนินการ และกรณีที่ 2 จะหาสินค้าก่อน แล้วจึงสอบถามความต้องการสินค้าและนัดหมายช่วงเวลาขนส่ง

กล่าวโดยรวมแล้ว การค่านอกระบบตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว คือ การค้าที่ทำกันบริเวณชายแดนไทย - สปป.ลาว ลักลอบทำกันโดยไม่ผ่านกระบวนการทางศุลกากร สามารถกระทำได้ตลอดแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว 1,730 กิโลเมตร ทั้งนี้ด้วยเหตุผลจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ และความใกล้ชิดของประชาชนที่อาศัยอยู่ตามตะเข็บแนวชายแดนไทย และ สปป.ลาว โดยปกติแล้ว การค่านอกระบบจะมีทั้งการซื้อขายสินค้าจำนวนเล็กน้อยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ ซึ่งมีความผูกพันกันในฐานะที่เป็นญาติมิตรและข้ามไปมาหาสู่กัน แต่ในทางปฏิบัติพบว่า การค่านอกระบบส่วนใหญ่มีเจตนาเพื่อหลีกเลี่ยงการชำระภาษีอากร และหลีกเลี่ยงเงื่อนไขการควบคุมการนำเข้า - ส่งออก ในกรณีการลักลอบทำการค้าบริเวณชายแดนไทย - สปป.ลาว สินค้าส่งออกจากฝั่งไทยส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าที่ได้มาอย่างผิดกฎหมาย และสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ ไป ส่วนสินค้านำเข้าสู่ไทยจะเป็นสินค้าพืชไร่บางชนิด เช่น ถั่ว หนากตำว ปอสา ข้าวโพด กาแฟ เปลือกบงและโคก-ระปือมีชีวิต ซึ่งรัฐบาลได้ตั้งกำแพงภาษีไว้

สูงเพื่อคุ้มครองการเกษตรและรักษาระดับราคาสินค้าพืชไร่ภายในประเทศ การค้า นอกระบบ นี้จะไม่ปรากฏอยู่ในสถิติของศุลกากร

ในส่วนของวิธีการทำการค้านอกระบบ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ามีหลายวิธี โดยสามารถ จำแนกวิธีการทำการค้านอกระบบโดยรวมได้ ดังนี้ การพกพาติดตัวผ่านเข้า - ออกประเทศทาง ด้านศุลกากร การนำเข้า - ส่งออก โดยได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ การว่าจ้างแรงงานคน แยกหามขนสินค้าข้ามชายแดน การลักลอบระดับท้องถิ่น กองทัพมด การลักลอบทำการค้า ระดับประเทศ และการลักลอบทำการค้าที่เป็นสินค้าเฉพาะอย่าง เช่น ไม้ โค-กระบือมีชีวิต รถยนต์ รถจักรยานยนต์ใช้แล้ว เป็นต้น

1). การทำการค้านอกระบบตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว วิธีทำมีทั้งการพกพาติดตัว เข้า - ออกทางด้านศุลกากร โดยทั่วไปจะเป็นประชาชน หรือพ่อค้ารายย่อย สินค้าที่ซื้อขาย แลกเปลี่ยนจะมีปริมาณไม่มากนักจำนวนเพียงพอแก่การค้าระยะสั้น หรืออาจเป็นนักท่องเที่ยว ซื้อ ของติดไม้ติดมือมาเป็นที่ระลึก การทำการค้าในลักษณะดังกล่าวจะปรากฏพบตามด่านเปิดต่างๆ เช่น ด่านเชียงของ - ห้วยทราย ด่านเชียงแสน - ดันผึ่ง ด่านห้วยโก๋น - เมืองเงิน เป็นต้น

2). การทำการค้านอกระบบบริเวณจุดการค้า สามารถกระทำได้โดยได้รับความช่วยเหลือ จากเจ้าหน้าที่ ด้วยการจตุรายการค้าต่ำกว่าความเป็นจริง นำสินค้าที่มีอัตราภาษีสูงไปใส่ไว้ใน หมวดของสินค้าที่มีอัตราภาษีต่ำ การให้สัญญาว่าช่วงไหนปลอดคน และปลอดเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ อาจมีการร่วมมือกันอย่างเป็นขบวนการ

3). ส่วนการว่าจ้างแรงงานแยกหามนั้น กระทำกันโดยพ่อค้าไทยและสปป.ลาว ส่วนใหญ่ จะกระทำกันตามบริเวณพรมแดนที่เป็นผืนดินติดต่อกัน โดยมีการว่าจ้างผู้ที่แข็งแรงและชำนาญ ทางในการแบกหามสินค้า โดยสินค้าที่มีการลักลอบส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ที่พบมาก คือ ผงซักฟอก รองเท้าแตะ ผ้าห่ม และเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นต้น

4). การลักลอบทำการค้าระดับท้องถิ่น ปกติจะเป็นพ่อค้าระดับท้องถิ่นที่มีความชำนาญใช้ พาหนะเป็นเครื่องมือในการลักลอบขนสินค้าหนีภาษี หรือสินค้าต้องควบคุมหรือต้องห้าม ในกรณี ของการค้ากับสปป.ลาว นิยมใช้เรือหางยาวและเรือความเร็วสูง เป็นพาหนะลักลอบขนสินค้าข้าม แม่น้ำโขง ผู้ที่ทำการลักลอบทำการค้าในลักษณะนี้ จะเป็นพ่อค้าที่มีอิทธิพลในท้องถิ่น มีฐาน สันนิษฐานที่แน่นอนหนักแน่น ทั้งจากทางเจ้าหน้าที่ระดับสูงของทางการสปป.ลาวและเจ้าหน้าที่ ระดับท้องถิ่นของไทย นอกจากนี้ยังมีการลักลอบทำการค้าสินค้าที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย เช่น รถจักรยานยนต์ รถยนต์ เป็นต้น

จากข้อมูลที่กำลังกล่าวมา พอสรุปรูปแบบการค้านอกระบบที่ปรากฏตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว ได้เป็น 4 กรณี คือ

- ก) การค้าระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน ชาวลาวข้ามมาซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน
- ข) การค้าที่ต้องอาศัยทุน โดยมีการส่งสินค้าจากสปป.ลาวเข้ามา และมีนายทุนจัดทำให้ส่งออกไปสปป.ลาวเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่ที่ทำจะเป็นนักธุรกิจ พ่อค้าที่กว้างขวาง มีกิจการในจังหวัดตามแนวชายแดน และกระทำกันอย่างเป็นขบวนการ
- ค) การค้าสินค้าควบคุมซึ่งประกาศโดยหน่วยงานทางราชการ เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงกลาโหม ฯลฯ เช่น การนำเข้าสินค้าเกษตรหรือโค-กระบือมีชีวิต
- ง) การค้าสินค้าที่ผิดกฎหมาย เช่น รถจักรยานยนต์ รถยนต์ที่ถูกขโมย หรือยาเสพติด

การค้านอกระบบส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ใกล้ชิดกันของประชาชนไทย - สปป.ลาว ที่อาศัยอยู่ตามแนวตะเข็บชายแดนของสองประเทศ ซึ่งสร้างความใกล้ชิดในการติดต่อกันมาโดยตลอด การข้ามชายแดนมาซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน หรือนำสินค้าของป่า ผ่าทอ จากสปป.ลาวเข้ามาขายในไทยจึงเป็นสิ่งที่พบเห็นในทุกจุดการค้าตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว แต่สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือ การลักลอบทำการค้าสินค้าควบคุมเพื่อต้องการหลบเลี่ยงภาษีและระเบียบต่างๆ โดยเฉพาะสินค้าที่ผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นอันตรายอย่างมากทั้งต่อประชาชน และต่อประเทศชาติของทั้งสองประเทศ ได้แก่ ยาเสพติด ยาบ้า และ สินค้าที่ถูกขโมยมา เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ วัว ควาย ฯลฯ ดังนั้นหากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว และหาแนวทางแก้ไข ผู้ศึกษาเชื่อว่าน่าจะเป็นประโยชน์มากหากสามารถแก้ไขปัญหาลักลอบทำการค้าในสินค้าที่ผิดกฎหมายดังกล่าว

ผลกระทบโดยรวมของการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย ที่มีต่อระบบเศรษฐกิจสปป.ลาว

เมื่อพิจารณาถึงระบบเศรษฐกิจโดยรวมของสปป.ลาว ซึ่งรายได้ประชาชาติ¹ของสปป.ลาว ไม่ได้รวมเอามูลค่าของการค้านอกระบบตามแนวชายแดนเข้าไปด้วย ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจว่า หากมีการนำเอามูลค่าการลักลอบที่เกิดขึ้นตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว ในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ มาคิดรวมเข้าในรายได้ประชาชาติของสปป.ลาว ผลจะ

¹ รายได้ประชาชาติ $Y = C+I+G+(X-M)$

เป็นอย่างไร ภายใต้ข้อสมมุติที่ว่า ถ้าข้อมูลสัดส่วนมูลค่าการลักลอบทำการค้าต่อมูลค่าการค้าที่ไม่ลักลอบที่คำนวณได้จากการศึกษาครั้งนี้ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) ใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย คือ เชียงราย พะเยา และน่าน (ทั้งฝั่งไทยและฝั่งสปป.ลาว) ไม่แตกต่างจากสัดส่วนมูลค่าการลักลอบทำการค้าต่อมูลค่าการค้าที่ไม่ลักลอบในเขตดังกล่าวตลอดปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) ก็จะสามารถคำนวณหามูลค่าการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวของพื้นที่ดังกล่าวตลอดปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) ได้ ซึ่งสัดส่วนดังกล่าวมีค่าระหว่าง 0.40 – 2.02 ในกรณีของการส่งออกจากฝั่งไทยไปสปป.ลาว และมีค่าระหว่าง 0.20 – 2.00 ในกรณีของการนำเข้าจากสปป.ลาวมาไทย

จากข้อมูลของพาณิชย์จังหวัดใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน เชียงราย พะเยา และน่าน มูลค่าการส่งออกและนำเข้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากรของ 3 จังหวัดดังกล่าวในปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) มีค่าประมาณ 588.480 และ 476.161 ล้านบาท ตามลำดับ ดังนั้นจากสัดส่วนมูลค่าการลักลอบต่อมูลค่าไม่ลักลอบของการส่งออกและนำเข้าดังกล่าว จึงประมาณได้ว่า มูลค่าการลักลอบการส่งออกและนำเข้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนดังกล่าวตลอดปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) จะมีค่าระหว่าง 235.392 – 1,188.730 ล้านบาท ในกรณีของการส่งออกจากฝั่งไทยไปสปป.ลาว และ มีค่าระหว่าง 95.23 – 952.32 ล้านบาท ในกรณีของการนำเข้าจากสปป.ลาวมาไทย

เมื่อนำเอามูลค่าการลักลอบการส่งออกและนำเข้าตลอดปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) ของ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนดังกล่าวมารวมไว้ในการคำนวณรายได้ประชาชาติของสปป.ลาวจะพบว่า มูลค่าการลักลอบดังกล่าวมีผลต่อรายได้ประชาชาติของสปป.ลาวใน 2 กรณี คือ กรณีที่หนึ่ง หากมูลค่าการลักลอบนำเข้า (M) ได้ถูกรวมไว้ในการคำนวณรายได้ประชาชาติของสปป.ลาวแล้ว โดยอยู่ในรูปของการใช้จ่ายบริโภค (C) การใช้จ่ายในการลงทุน (I) และการใช้จ่ายของรัฐบาล (G) ภายในประเทศ จะทำให้เมื่อมีการรวมเอามูลค่าการลักลอบทำการค้า ($X + M$) ดังกล่าวไว้ในการคำนวณรายได้ประชาชาติของสปป.ลาวแล้ว รายได้ประชาชาติของสปป.ลาวจะเพิ่มขึ้น โดยจะเพิ่มมาก หรือน้อยขึ้นกับมูลค่าการลักลอบการส่งออก (X) และตัวคุณทวีของการลักลอบการส่งออก ในขณะที่กรณีที่ 2 หากมูลค่าการลักลอบนำเข้า (M) ไม่ได้ถูกรวมไว้ในการคำนวณรายได้ประชาชาติของสปป.ลาว คือ ในการคำนวณการใช้จ่ายในการบริโภค (C) การใช้จ่ายในการลงทุน (I) และมูลค่าการใช้จ่ายของรัฐบาล (G) ภายในประเทศของสปป.ลาว ยังไม่ได้มีการรวมเอาผลของการลักลอบนำเข้าสินค้าตามแนวชายแดนเข้าในการพิจารณาด้วย ดังนั้นในกรณีนี้ เมื่อมีการนำเอามูลค่าการลักลอบดังกล่าวเข้าในการคำนวณรายได้ประชาชาติ จะทำให้รายได้ประชาชาติของสปป.ลาวเพิ่มขึ้นหรือลดลงขึ้นกับผลต่างระหว่างมูลค่าการลักลอบส่งออก และมูลค่าการลักลอบนำเข้าว่าส่วนไหนมากกว่ากัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า สปป.ลาวมีการ

ลักลอบนำเข้ามากกว่าการลักลอบส่งออก จึงมีผลทำให้สปป.ลาวขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นเมื่อมีการนำเข้ามูลค่าการลักลอบดังกล่าวมาพิจารณาด้วย ซึ่งมีผลต่อเนื่องทำให้รายได้ประชาชาติของสปป.ลาวลดลงเมื่อมีการนำเข้ามูลค่าการลักลอบดังกล่าวมารวมไว้ในการคำนวณรายได้ประชาชาติ

แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสปป.ลาวมีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยในการเป็นตัวกลางเพื่อกระจายสินค้าจากประเทศไทยไปยังประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคเหนือของสปป.ลาวคือ แขวงบ่อแก้ว และแขวงไซยะบุรี ที่สามารถนำเข้าสินค้าจากประเทศไทยด้านจังหวัดภาคเหนือตอนบน เชียงราย พะเยา และน่าน แล้วกระจายไปยัง 6 แขวงภาคเหนือของสปป.ลาว และต่อเนื่องไปยังจีนตอนใต้และเวียดนามตอนเหนือ โดยกว่าครึ่งหนึ่งของการลักลอบนำเข้าสินค้าจากไทยของสปป.ลาวในเขตภาคเหนือ จะถูกส่งต่อไปยังจีนตอนใต้และเวียดนามตอนเหนือ ในขณะเดียวกัน สปป.ลาวก็ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการนำสินค้าจากจีนตอนใต้และเวียดนามตอนเหนือส่งต่อมายังไทยด้วย ทำให้ประเทศสปป.ลาวได้มูลค่าเพิ่มจากการทำการค้าดังกล่าว ดังนั้นในกรณีนี้ เมื่อมีการนำเข้ามูลค่าการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยมารวมไว้ในการคำนวณรายได้ประชาชาติของสปป.ลาวแล้ว ก็อาจจะมีส่วนทำให้รายได้ประชาชาติของสปป.ลาวเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับกรณีที่ยังไม่ได้มีการรวมเอามูลค่าการลักลอบดังกล่าวเข้าในการคำนวณรายได้ประชาชาติ

ที่กล่าวมาจะเห็นว่าประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เนื่องจากที่ผ่านมาสปป.ลาวถูกมองว่าเป็นประเทศที่มีรายได้ประชาชาติอยู่ในระดับต่ำ มีผลทำให้รายได้เฉลี่ยต่อประชากรอยู่ในระดับต่ำด้วย คือ ประมาณ 350 – 500 เหรียญสหรัฐ แต่ในขณะเดียวกันประชาชนลาวสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในระดับที่ดีพอสมควร มีการใช้จ่ายซื้อของอุปโภคบริโภคมากกว่ารายได้ หรือเงินเดือนโดยเฉลี่ยที่ได้รับ จึงมีคำถามที่น่าสนใจว่ารายได้ดังกล่าวได้มาจากส่วนไหน ดังนั้นหากมีการพิจารณารวมเอามูลค่าการลักลอบทำการค้าชายแดนเข้าในการคำนวณรายได้ประชาชาติของสปป.ลาว อาจทำให้สามารถหาคำตอบเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวได้ในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวในงานศึกษานี้ เป็นการศึกษาที่ค่อนข้างหายากอยู่มาก เนื่องจากใช้ข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวมในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) ในการประเมินมูลค่าการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวในพื้นที่ดังกล่าวตลอดทั้งปีของปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) ประกอบกับในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของสินค้าที่ศึกษาคือ ไม่รวมเอาสินค้าที่ผิดกฎหมายทุกประเภท เช่น อาวุธสงคราม ยาเสพติด การค้าประเวณี รถยนต์ รถจักรยานยนต์ จั๋วและควายที่ถูกขโมย เป็นต้น และไม่ได้พิจารณาถึงรายละเอียดในส่วนของการเป็นตัวกลางในการทำการค้าของสปป.ลาว ดังนั้นข้อสรุปที่ได้จึงเป็นการพิจารณาอย่างคร่าวๆ เท่านั้น

บทที่ 8

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

8.1 สรุปผลการศึกษา

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลตามการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการลักลอบทำการค้าชายแดน ไทย – สปป.ลาว : กรณีศึกษาของ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน (เชียงใหม่ พะเยา และน่าน)” ซึ่งครอบคลุมจังหวัดที่มีธุรกรรมการค้าชายแดนในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย 3 จังหวัด คือ เชียงราย พะเยา และน่าน การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพ การค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว รวบรวมปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ในด้านต่างๆ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบภาษี ระบบการชำระเงิน การคมนาคมขนส่ง และการเดินทางเข้า – ออกประเทศ รวมทั้งประมาณการมูลค่าการค้าออกระบบตามแนวชายแดน ไทย - สปป.ลาว เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างบรรยากาศในการทำการค้าระหว่างกันของทั้งสองประเทศ

โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แบ่งวิธีในการเก็บข้อมูลตามลักษณะของกลุ่ม ตัวอย่าง และกระจายไปใน 3 จังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทย เชียงราย พะเยา และ น่าน ซึ่งแยกพิจารณาเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ค้ารายใหญ่ (ผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคล) ใช้การ จัดส่งแบบสอบถามไปยังผู้ประกอบการ ทั้งนี้เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และกลุ่มผู้ค้ารายย่อย (ผู้ประกอบการที่ไม่ได้เป็นนิติบุคคล) เนื่องจากผู้ค้ารายย่อยที่ จำแนกเป็นพ่อค้าไทย และพ่อค้าลาวในแต่ละด้าน มีจำนวนไม่มากนัก อีกทั้งเวลาการสำรวจในแต่ละด้านมีอยู่อย่างจำกัด ผู้ศึกษาจึงได้คัดเลือกผู้ค้ารายย่อยทั้งหมดที่ทำการค้าในช่วงเวลานั้นๆ โดยการสอบถามผู้เดินทางผ่านด่านทั้งไป และกลับ จากนั้นจึงคัดเลือกสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มผู้ค้า รายย่อยที่เป็นพ่อค้าไทย หรือลาวเท่านั้น ได้ตัวอย่างทั้งผู้ค้ารายใหญ่และรายย่อยทั้งสิ้นจากการ เก็บรวบรวมข้อมูล 211 คน จากกลุ่มประชากรทั้งหมดประมาณ 402 คน ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการ วิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น (Basic Analysis) แล้วนำมา คำนวณโดยใช้สูตร นอกจากนี้ในส่วนของผู้ค้ารายย่อยที่ที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานต่างๆ ของ 3 จังหวัดดังกล่าว ผู้ศึกษาได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

อนึ่ง ผลที่ได้จากการศึกษานี้เป็นเพียงผลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้ศึกษาได้เลือกตาม วิธีการที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยมีขอบเขตว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ประกอบการค้า ณ จุดการค้า

ตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน เชียงราย พะเยา และน่าน ซึ่งแยกเป็นผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ (ทั้งพ่อค้าฝั่งไทยและฝั่งสปป.ลาว) และผู้ประกอบการค้ารายย่อย (ทั้งพ่อค้าฝั่งไทยและฝั่งสปป.ลาว) รวมทั้งเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ตามที่ได้มีการกำหนดไว้ในขอบเขตของการวิจัยเท่านั้น ยังไม่ครอบคลุมกลุ่มผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว และเจ้าหน้าที่ทั้งหมด ดังนั้น ผู้สนใจจะนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ควรพิจารณาปรับใช้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ด้วย ผลการศึกษามีสาระสำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

ลักษณะผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้ประกอบการการค้ารายใหญ่ ส่วนใหญ่ประกอบการส่งสินค้าออกประเภทวัสดุก่อสร้าง มีมูลค่าการส่งออกรายเดือนมากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป สำหรับผู้ประกอบการนำเข้า ส่วนใหญ่นำเข้าไม้แปรรูปและมีมูลค่าการนำเข้าไม่เกินเดือนละ 500,000 บาท

สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้ประกอบการค้ารายย่อย ส่วนใหญ่ประกอบการส่งสินค้าออกประเภทสินค้าอุปโภคบริโภคในครัวเรือน มีมูลค่าการส่งออกไม่เกินเดือนละ 100,000 บาท ส่วนการนำเข้าส่วนใหญ่เป็นของป่า ผักทอ และสินค้าเกษตรกรรม มีมูลค่าการนำเข้ามากกว่า 300,000 บาท แต่ไม่เกิน 2,000,000 บาทต่อเดือน

วิธีการชำระเงินค่าสินค้า

ผู้ตอบแบบสอบถามที่ประกอบการค้ารายใหญ่เป็นผู้ส่งออก ซึ่งส่วนมากเป็นกิจการส่งออกวัสดุก่อสร้างมีแนวโน้มชำระเงินด้วยเงินสดสกุลเงินบาทมากกว่าชำระผ่านระบบธนาคาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการโอนเงินเข้าบัญชี

ด้านกิจการนำเข้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจการนำเข้าไม้แปรรูป พบว่ามีทั้งการชำระเงินค่าสินค้าด้วยเงินสดสกุลเงินบาทและชำระผ่านระบบธนาคาร โดยการใช้ตราฟตี้นจำนวนพอ ๆ กัน

สำหรับกิจการของผู้ประกอบการค้ารายย่อย ทั้งผู้ประกอบการส่งออกและนำเข้านิยมชำระค่าสินค้าด้วยเงินสดสกุลเงินบาท และส่วนใหญ่เป็นกิจการส่งออกที่เกี่ยวข้องกับสินค้าอุปโภคบริโภคในครัวเรือน และวัสดุก่อสร้าง ส่วนการนำเข้าส่วนใหญ่ ได้แก่ ผักทอ สินค้าเกษตรและของป่า

ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการค้ากับวิธีการชำระค่าสินค้า

กิจการค้าของผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ที่มีมูลค่าการส่งออกมากกว่าเดือนละ 1,000,000 บาท ส่วนใหญ่ชำระค่าสินค้าด้วยเงินสดสกุลเงินบาท ขณะที่กิจการค้าที่มีมูลค่าเดือนละ 500,000

บาทขึ้นไป จะชำระค่าสินค้าผ่านระบบธนาคารโดยวิธีการโอนเงินเข้าบัญชี ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบแล้ว กิจการค้าที่ชำระด้วยเงินสดจะมีจำนวนรายและมูลค่ามากกว่ากิจการที่ชำระด้วยเงินโอนผ่านระบบธนาคาร

ส่วนกิจการนำเข้าสินค้าที่มีมูลค่าการนำเข้าไม่เกินเดือนละ 500,000 บาท จะชำระค่าสินค้าเป็นเงินสด ส่วนกิจการที่มีมูลค่าการนำเข้าเกินกว่า 1,000,000 บาทต่อเดือน จะชำระค่าสินค้าโดยการเช็คตราพด ในกรณีที่กิจการที่มีมูลค่าการนำเข้ามากกว่า 500,000 บาท แต่ไม่เกิน 1,000,000 บาทต่อเดือน จะชำระค่าสินค้าด้วยการโอนเงินเข้าบัญชี

ด้านกิจการของผู้ประกอบการค้ารายย่อยที่มีมูลค่าการส่งออกมากกว่าเดือนละ 1,000,000 บาทขึ้นไป นิยมรับชำระเงินผ่านระบบธนาคารด้วยวิธีโอนเงินเข้าบัญชี ขณะที่กิจการที่มีมูลค่าการส่งออกไม่เกิน 500,000 บาท ต่อเดือน จะชำระค่าสินค้าด้วยเงินสดสกุลเงินบาท ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบแล้วกิจการค้าที่ชำระด้วยเงินสดจะมีจำนวนรายและมูลค่าที่มากกว่ากิจการที่ชำระด้วยเงินโอนผ่านธนาคาร

ส่วนกิจการนำเข้าที่มีมูลค่าการค้ามากกว่าเดือนละ 1,000,000 บาทขึ้นไป จะชำระเงินค่าสินค้าเป็นเงินสด ขณะที่การชำระเงินผ่านระบบธนาคารด้วยวิธีโอนเงินเข้าบัญชีมีมูลค่ารายเดือนมากกว่า 1,000,000 บาทต่อเดือน ทั้งการส่งออกและนำเข้า ส่วนการส่งออกและนำเข้าที่มีมูลค่ามากกว่า 500,000 บาท แต่ไม่เกิน 1,000,000 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่จะชำระค่าสินค้าด้วยเงินสดสกุลเงินบาท รองลงมาคือการค้าชำระผ่านระบบธนาคารด้วยวิธีโอนเงินเข้าบัญชี

เหตุผลในการเลือกวิธีการชำระเงินค่าสินค้า

จากการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่าเหตุผลการเลือกวิธีการชำระเงินซึ่งส่วนใหญ่เป็นการชำระค่าสินค้าด้วยเงินสด เนื่องจากความสะดวก รวดเร็ว และเป็นความต้องการของลูกค้า ทั้งนี้ เป็นเหตุผลที่ตรงกันทั้งกิจการส่งออกและนำเข้าที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่และผู้ค้ารายย่อย รองลงมา คือ เหตุผลด้านความเสี่ยงของอัตราแลกเปลี่ยน ซึ่งมีน้ำหนักมากในการส่งออก

ปัญหาและอุปสรรคด้านการชำระเงินค่าสินค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

จากการรวบรวมข้อมูลประกอบการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการที่ทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย พบว่าปัญหาเกี่ยวกับการชำระเงินที่เกิดขึ้นในการทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว คือ การที่ผู้ประกอบการมีการชำระเงินค่าสินค้าเป็นเงินสด โดยเฉพาะเป็นเงินสดสกุลเงินบาทมากกว่าการชำระผ่านระบบธนาคาร ซึ่งสาเหตุเป็นเพราะว่าเป็นความต้องการของลูกค้า ความสะดวก รวดเร็ว และต้องการหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะ

ปัญหาเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยน สาขานาการพาณิชย์ในจังหวัดชายแดนมีน้อยไม่เพียงพอในการให้บริการ สาขานาการพาณิชย์ที่มีอยู่ไม่มีความรู้ในการทำธุรกรรมการเงินระหว่างประเทศ การให้บริการของธนาคารพาณิชย์ล่าช้า เอกสารมากและต้องขออนุญาตจากสาขาใหญ่โดยเฉพาะการเปิด L/C ฯลฯ จากปัญหาต่างๆ ดังกล่าวทำให้ผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวนิยมชำระค่าสินค้าด้วยเงินสดมากกว่าการชำระผ่านระบบธนาคาร

ปัญหาและอุปสรรคด้านการคมนาคมขนส่งที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

สปป.ลาว มีชายแดนติดกับภาคเหนือตอนบนของไทยใน 3 จังหวัด คือ เชียงราย พะเยา และน่าน ระยะทางถึง 493 กิโลเมตร โดยเป็นภูเขาและป่าไม้ประมาณ 403 กิโลเมตร และเป็นแม่น้ำโขงประมาณ 90 กิโลเมตร เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ทำให้การขนส่งสินค้าระหว่างกันมีความยากลำบาก ประกอบกับในบางพื้นที่เป็นดินเหนียวถนนลูกรังไม่สามารถเดินทางได้ในช่วงฤดูฝน นอกจากนี้ยังพบว่า การขนส่งสินค้าระหว่างไทย – สปป.ลาวตามลำน้ำโขงยังมีลักษณะผูกขาดของผู้ประกอบการ เช่น มีแพขนานยนต์เพียง 1 แพ ไม่มีการแข่งขันทำให้การบริการไม่แน่นอนและต้นทุนในการขนส่งสูง และไม่มีการประกันภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สินทำให้มีความเสี่ยงในการเดินทางเพื่อทำการค้าระหว่างกัน

นอกจากนี้เส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำระหว่างจังหวัดชายแดนของสปป.ลาวกับแขวงอื่นๆ ในภาคเหนือของสปป.ลาวต่อเนื่องไปยังจีนตอนใต้และเวียดนามตอนเหนือ ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร เนื่องจากการคมนาคมทางน้ำตามลำแม่น้ำโขงขึ้นไปทางเหนือเพื่อเดินทางต่อไปทางใต้ของจีนสามารถใช้ได้ไม่เกิน 6 เดือนเท่านั้น ในขณะที่เส้นทางเดินเรือไปแขวงต่างๆ ทางภาคเหนือของสปป.ลาว เช่น ปากแบ่ง หลวงพระบาง ถึงแม้ว่าจะใช้ได้ทั้งปีแต่มีเกาะแก่งมาก ทำให้เกิดอุบัติเหตุอยู่บ่อยครั้ง ในส่วนของการคมนาคมทางบกพบว่า สภาพถนนในหลายเส้นทางยังไม่ได้รับการก่อสร้างและปรับปรุงยังเป็นดินลูกรังไม่สามารถเดินทางได้ในช่วงฤดูฝน แต่มีบางเส้นทางที่อยู่ในช่วงกำลังก่อสร้างและปรับปรุง จึงทำให้การขนส่งสินค้าทางบกระหว่างจังหวัดชายแดนของสปป.ลาว กับแขวงอื่นๆ ในภาคเหนือของสปป.ลาวต่อเนื่องไปจีนตอนใต้และเวียดนามตอนเหนือยังคงมีปัญหาอยู่

ปัญหาและอุปสรรคในการเดินทางเข้า – ออกประเทศ

จากการสำรวจ พบว่าปัญหาเกี่ยวกับการเดินทางเข้า – ออกประเทศระหว่างจังหวัดชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัด ในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย ส่วนใหญ่เป็นปัญหาของค่าธรรมเนียม ระยะเวลาที่อนุญาตให้อยู่ได้ พื้นที่ที่มีการกำหนดให้ประชาชนทั้งสองประเทศที่ถือหนังสือผ่านแดนสามารถเข้าถึงได้ การกำหนดเวลา ค่าธรรมเนียมและระเบียบที่มีการปฏิบัติไม่

สอดคล้องกันและไม่เป็นสากลในแต่ละจุดการค้า และปัญหาเกี่ยวกับจำนวนสถานกงสุลทั้งของ ไทยและของสปป.ลาว เนื่องจากไม่มีในบางพื้นที่ที่ใกล้เคียง นอกจากนี้ยังมีการเรียกร้องให้ ทางการของสปป.ลาวพิจารณาเปิดด่านสากลเพิ่มเติมที่เมืองต้นผึ้ง ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับอำเภอเชียง แสน จังหวัดเชียงราย และเมื่อเงิน ที่อยู่ตรงข้ามอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

ปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

นอกจากปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว จากการศึกษายังพบว่ายังมีปัญหาอื่นๆ ที่เป็น อุปสรรคต่อการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว เช่น ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ที่ไม่เพียงพอในการ ให้บริการ ปัญหาด้านสาธารณสุขโรค ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางด้านการค้าอื่นๆ ได้แก่ ปัญหาทางด้านระบบภาษี ความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ของทั้งสองฝ่าย ปัญหาในการ เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับระเบียบการค้าและการลงทุน ปัญหาความไม่แน่นอนของกฎระเบียบทาง การค้าของทางการสปป.ลาว และปัญหาความล่าช้าของหน่วยงานรัฐของทั้งสองฝ่าย เป็นต้น

ผลการประมาณการมูลค่าการค้านอกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย

ปัญหาการลักลอบทำการค้านอกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวยังคงเป็นปัญหา ที่ละเอียดอ่อน ซึ่งต้องได้รับการพิจารณาแก้ไขร่วมกันระหว่างทางการของทั้งสองประเทศ ดังนั้น การศึกษาในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้านอกระบบจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ อย่างน้อยที่สุด สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบในการพิจารณาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งสองฝ่ายในการกำหนด มาตรการและนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ให้ความสำคัญในการ ประมาณการมูลค่าการค้านอกระบบ ณ จุดการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวใน 3 จังหวัด ภาคเหนือตอนบนของไทย คือ เชียงราย พะเยา และน่าน ในจุดการค้า 6 แห่ง โดยเป็นจุดผ่านแดน ถาวร 3 แห่ง และจุดผ่อนปรน 3 แห่ง ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับประเด็น ดังกล่าวในช่วง เดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) ซึ่งได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการประมาณการมูลค่า การค้านอกระบบโดยแยกพิจารณาเป็นรายด่าน มีรายละเอียด ดังนี้

1). จุดผ่านแดนถาวรเชียงของ – หัวยทราย

ด้านการส่งออก การค้านอกระบบทางด้านการส่งออกยังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิด เป็น 0.40 เท่า ของมูลค่าการส่งออกที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประมาณการมูลค่าการลักลอบการส่งออกระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่า ประมาณ 18.663 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการส่งออกในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีประมาณ

46.410 ล้านบาท โดยประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบส่งออก เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า วัสดุก่อสร้าง น้ำมันเชื้อเพลิง วัตถุดิบและอุปกรณ์ในการทอผ้า เป็นต้น

ด้านการนำเข้า การค้านอกระบบทางด้านการนำเข้ายังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 0.20 เท่า ของมูลค่าการนำเข้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประมาณการมูลค่าการลักลอบการนำเข้าระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 5.816 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีประมาณ 28.928 ล้านบาท โดยประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบนำเข้า เป็น ผ้าทอ ของป่าและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่า ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ และสินค้าเกษตรบางชนิด

2). จุดผ่านแดนถาวรเชียงแสน – ต้นผึ้ง

ด้านการส่งออก การค้านอกระบบทางด้านการส่งออกยังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 0.50 เท่า ของมูลค่าการส่งออกที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประมาณการมูลค่าการลักลอบการส่งออกระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 5.114 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการส่งออกในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีประมาณ 10.212 ล้านบาท โดยประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบส่งออกเป็น สินค้าอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า วัสดุก่อสร้าง ฯลฯ

ด้านการนำเข้า การค้านอกระบบทางด้านการนำเข้ายังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 0.31 เท่า ของมูลค่าการนำเข้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประมาณการมูลค่าการลักลอบการนำเข้าระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 6.648 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีประมาณ 21.680 ล้านบาท โดยประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบนำเข้า เป็นของป่าและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่า ผ้าทอ โค-กระบือมีชีวิต และสินค้าเกษตรบางชนิด เป็นต้น

3). จุดผ่อนปรนบ้านฮวก – บ้านปางมอน

ด้านการส่งออก การค้านอกระบบทางด้านการส่งออกยังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 2.02 เท่า ของมูลค่าการส่งออกที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประมาณการมูลค่าการลักลอบการส่งออกระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 2.105 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการส่งออกในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีประมาณ 1.041 ล้านบาท โดยประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบส่งออก เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า วัสดุก่อสร้าง วัตถุดิบและอุปกรณ์ในการทอผ้า ฯลฯ

ด้านการนำเข้า การคำนวณระบบทางด้านการนำเข้ายังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 2.00 เท่า ของมูลค่าการนำเข้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประเมินการมูลค่าการลักลอบการนำเข้าระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 4.379 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีประมาณ 2.180 ล้านบาท โดยประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบนำเข้า เป็นของป่าและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่า ฝ้ายทอ และสินค้าเกษตรบางชนิด ฯลฯ

4). จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น – เมืองเงิน

ด้านการส่งออก การคำนวณระบบทางด้านการส่งออกยังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 0.50 เท่า ของมูลค่าการส่งออกที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประเมินการมูลค่าการลักลอบการส่งออกระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 0.567 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการส่งออกในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีประมาณ 1.133 ล้านบาท โดยประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบส่งออก เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า วัสดุก่อสร้าง วัสดุดิบและอุปกรณ์ในการทอผ้า ฯลฯ

ด้านการนำเข้า การคำนวณระบบทางด้านการนำเข้ายังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 0.33 เท่า ของมูลค่าการนำเข้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประเมินการมูลค่าการลักลอบการนำเข้าระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 0.308 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีประมาณ 0.940 ล้านบาท โดยประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบนำเข้า เป็นของป่าและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่า ฝ้ายทอ และสินค้าเกษตรบางชนิด

5). จุดผ่อนปรนแม่สะแตง – บ้านป่าหว้าน

ด้านการส่งออก การคำนวณระบบทางด้านการส่งออกยังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 1.00 เท่า ของมูลค่าการส่งออกที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประเมินการมูลค่าการลักลอบการส่งออกระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 0.074 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการส่งออกในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีประมาณ 0.074 ล้านบาท โดยประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบส่งออก เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า วัสดุก่อสร้าง วัสดุดิบและอุปกรณ์ในการทอผ้า เป็นต้น

ด้านการนำเข้า การคำนวณระบบทางด้านการนำเข้ายังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 0.33 เท่า ของมูลค่าการนำเข้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประสิทธิภาพการมูลค่าการลักลอบการนำเข้าระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 0.236 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีประมาณ 0.706 ล้านบาท โดยประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบนำเข้า เป็นของป่าและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่า ผ่าทอ และสินค้าเกษตรบางชนิด เป็นต้น

6). จุดอ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน - บ้านเดสอง

ด้านการส่งออก การคำนวณระบบทางด้านการส่งออกยังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็นประมาณ 1.00 เท่า ของมูลค่าการส่งออกที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประสิทธิภาพการมูลค่าการลักลอบการส่งออกระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 1.274 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการส่งออกในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีประมาณ 1.268 ล้านบาท โดยประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบส่งออก เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า วัสดุก่อสร้าง วัสดุดิบและอุปกรณ์ในการทอผ้า เป็นต้น

ด้านการนำเข้า การคำนวณระบบทางด้านการนำเข้ายังคงมีอยู่ และมีมูลค่าคิดเป็น 1.01 เท่า ของมูลค่าการนำเข้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (มูลค่าในระบบ) โดยพบว่า ประสิทธิภาพการมูลค่าการลักลอบการนำเข้าระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) มีมูลค่าประมาณ 0.611 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าในระบบในช่วงเดือนดังกล่าวมีประมาณ 0.604 ล้านบาท โดยประเภทของสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการลักลอบนำเข้า เป็นผ้าทอ ของป่าและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่า และสินค้าเกษตรบางชนิด เช่น ปอสา หมากต้าว (ลูกขีด) ฯลฯ

ผลกระทบโดยรวมของการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย ที่มีต่อระบบเศรษฐกิจสปป.ลาว

เมื่อมีการนำเอามูลค่าการลักลอบที่เกิดขึ้นตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ มาคิดรวมเข้าในรายได้ประชาชาติของสปป.ลาวภายใต้ข้อสมมุติที่ว่า ถ้าข้อมูลสัดส่วนมูลค่าการลักลอบทำการค้าต่อมูลค่าการค้าที่ไม่ลักลอบที่คำนวณได้จากการศึกษาครั้งนี้ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) ใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย ไม่แตกต่างจากสัดส่วนมูลค่าการลักลอบทำการค้าต่อมูลค่าการค้าที่ไม่ลักลอบในเขตดังกล่าวตลอดปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) โดยมูลค่าการลักลอบการส่งออกและนำเข้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดดังกล่าวตลอดปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) จะมีค่า

ระหว่าง 235.392 – 1188.730 ล้านบาท ในกรณีของการส่งออกจากฝั่งไทยไปสปป.ลาว และมีค่าระหว่าง 95.23 – 952.32 ล้านบาท ในกรณีของการนำเข้าจากสปป.ลาวมาไทย

โดยข้อสรุปสามารถแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่หนึ่ง หากผลของการลักลอบนำเข้า (M) ได้ถูกรวมไว้ในการคำนวณรายได้ประชาชาติของสปป.ลาวแล้ว โดยอยู่ในรูปของการบริโภค (Cd) การลงทุน (Id) และการใช้จ่ายของรัฐบาล (Gd) ภายในประเทศ จะทำให้รายได้ประชาชาติของสปป.ลาวเพิ่มขึ้น โดยจะเพิ่มมาก หรือน้อยขึ้นกับมูลค่าการลักลอบการส่งออก (X) และตัวคุณทวีของการลักลอบการส่งออก ในขณะที่กรณีที่ 2 หากมูลค่าการลักลอบนำเข้า (M) ไม่ได้ถูกรวมไว้ในการคำนวณรายได้ประชาชาติของสปป.ลาว เมื่อมีการนำเอามูลค่าการลักลอบดังกล่าวเข้าในการคำนวณรายได้ประชาชาติของสปป.ลาว จะทำให้รายได้ประชาชาติของสปป.ลาวเพิ่มขึ้นหรือลดลงขึ้นกับผลต่างระหว่างมูลค่าการลักลอบส่งออก และมูลค่าการลักลอบนำเข้า แต่จากการศึกษาพบว่า สปป.ลาวมีการลักลอบนำเข้ามากกว่าการลักลอบส่งออก ทำให้สปป.ลาวขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นเมื่อมีการนำเอามูลค่าการลักลอบดังกล่าวมาพิจารณาด้วย ทำให้รายได้ประชาชาติของสปป.ลาวลดลงในกรณีนี้ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการพิจารณาการเป็นตัวกลางในการทำการค้าของสปป.ลาวแล้ว พบว่า กว่าครึ่งหนึ่งของการลักลอบนำเข้าสินค้าจากไทยของสปป.ลาวในเขตภาคเหนือ จะถูกส่งต่อไปยังจีนตอนใต้และเวียดนามตอนเหนือ ในขณะที่เดียวกันสปป.ลาวก็ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการนำสินค้าจากจีนตอนใต้และเวียดนามตอนเหนือส่งต่อมายังไทยด้วย ทำให้ในกรณีนี้เมื่อมีการรวมเอามูลค่าการลักลอบนำเข้าไว้ในการคำนวณรายได้ประชาชาติของสปป.ลาวแล้ว จะมีส่วนทำให้รายได้ประชาชาติของสปป.ลาวเพิ่มขึ้น

ที่กล่าวมาจะเห็นว่าประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เนื่องจากที่ผ่านมาสปป.ลาวถูกมองว่าเป็นประเทศที่มีรายได้ประชาชาติอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นหากมีการพิจารณารวมเอามูลค่าการลักลอบทำการค้าชายแดนเข้าในการคำนวณรายได้ประชาชาติ อาจทำให้สามารถหาคำตอบเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวได้ในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวในงานศึกษานี้ เป็นการศึกษาที่ค่อนข้างหายากอยู่มาก เนื่องจากใช้ข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวมในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) ในการประเมินมูลค่าการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวในพื้นที่ดังกล่าวของปี พ.ศ.2543(ค.ศ.2000) ประกอบกับในการศึกษานี้ได้กำหนดขอบเขตของสินค้าที่ศึกษาคือ ไม่รวมสินค้าที่ผิดกฎหมายทุกประเภท และไม่ได้พิจารณาถึงรายละเอียดในส่วนของการเป็นตัวกลางในการทำการค้าของสปป.ลาว ทำให้ข้อสรุปที่ได้จึงเป็นการพิจารณาอย่างหายากๆ เท่านั้น ดังนั้นประเด็นนี้จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาหารายละเอียดอย่างยิ่ง เนื่องจากจะทำให้ผู้ศึกษาทราบถึงรายได้ประชาชาติที่แท้จริงของสปป.ลาว

8.2 ข้อเสนอแนะ

8.2.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว

จากการศึกษาสภาพการค้า ปัญหา อุปสรรค และความเห็นต่างๆ เกี่ยวกับการค้าชายแดน ไทย – สปป.ลาว ณ จุดการค้าใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย เชียงราย พะเยา และน่าน เพื่อพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษามีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะบางประการ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาแก้ไข ดังนี้

1. ด้านการค้า

1). รัฐบาลทั้งสองฝ่ายควรพิจารณาทบทวนอัตราภาษีศุลกากรของสินค้าบางประเภทที่ไม่เหมาะสมและสูงเกินไป เพื่อสนับสนุนธุรกิจการค้าระหว่างกัน และเอื้ออำนวยให้ทั้งสองประเทศได้ร่วมกันใช้ประโยชน์จากศักยภาพทางเศรษฐกิจที่มีอยู่แล้วของทั้งสองประเทศได้อย่างเต็มที่ กล่าวคือ ฝ่ายไทยควรพิจารณาทบทวนเกี่ยวกับนโยบายอัตราอากรขาเข้าสินค้าบางประเภท ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของสปป.ลาว ให้มีการปฏิบัติจริงตามนโยบายที่เคยให้ไว้แก่กัน โดยเฉพาะกรณีสินค้าเกษตร 23 รายการ ที่ได้มีการตกลงกันไว้ โดยทางการไทยจะลดอัตราภาษีนำเข้าสินค้าดังกล่าวให้เหลือร้อยละ 0 - 5 ของราคา ทางการไทยควรเร่งให้มีการปฏิบัติให้เป็นเอกภาพในทุกพื้นที่ โดยดูแลให้มติดังกล่าวมีผลในทางปฏิบัติมากขึ้น

สำหรับฝ่ายสปป.ลาว เห็นว่าควรมีมาตรการที่เหมาะสมในการควบคุมสินค้าเกษตรที่อยู่ในกลุ่ม 23 รายการ โดยให้เป็นสินค้าที่มีต้นกำเนิดในสปป.ลาว เพื่อแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการนำสินค้าจากประเทศที่สามมารวมไว้ในมาตรการดังกล่าว ซึ่งอาจสร้างความไม่พอใจแก่ฝ่ายไทยในอนาคต พร้อมทั้งอนุญาตให้สินค้าที่จำเป็นโดยเฉพาะสินค้าอุปโภคบริโภคของไทยสามารถเข้าไปจำหน่ายในเมืองชายแดนติดกับไทยได้ เพื่อให้ประชาชนลาวในบริเวณห่างไกล นครหลวงสามารถซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีคุณภาพในราคาที่เหมาะสมหรือไม่แพงมากนัก

2). หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านภาษีอากรของสปป.ลาว ควรพิจารณาปรับปรุงอัตราราคากลางที่ใช้ในการประเมินภาษีอากรของสินค้าสำหรับผู้นำเข้า ให้มีความสอดคล้องกับความเป็นจริง

3). ทางการสปป.ลาวควรเร่งดำเนินการปรับปรุงระบบการค้า การเก็บภาษีอากรให้เป็นระบบสากลมากขึ้น (Harmonized System)

4). ทางการทั้งสองฝ่ายควรเปิดโอกาสให้นักธุรกิจลาวสามารถสั่งซื้อสินค้าโดยตรงจากโรงงานผู้ผลิตในประเทศไทย โดยจัดให้มีการพบปะกันระหว่างโรงงานผู้ผลิตไทย และนักธุรกิจลาวอย่างต่อเนื่อง

5). รัฐบาลทั้งสองฝ่ายควรพิจารณาให้มีการกระจายอำนาจในการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานในบางขั้นตอนที่เห็นว่าไม่เหมาะสม หรือเป็นอุปสรรคต่อการค้า และส่วนกลางควรมอบอำนาจในการตัดสินใจอนุญาตในบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า – ส่งออกให้เจ้าหน้าที่ในจังหวัดชายแดน เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานให้มีความรวดเร็วและสอดคล้องกับสถานการณ์

6). หน่วยงานภาครัฐของทั้งสองประเทศควรเผยแพร่กฎหมายและกฎระเบียบด้านการค้าระหว่างประเทศ และให้ข้อมูลเกี่ยวกับระเบียบการค้าหรือข้อตกลงระหว่างกันอย่างแพร่หลายและต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามกฎระเบียบต่างๆ ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ โดยเฉพาะฝ่ายสปป.ลาวซึ่งอยู่ในช่วงของการวางพื้นฐานระบบกลไกตลาด จึงอาจยังคงมีการปรับปรุงกฎระเบียบบ่อยครั้ง อันจะทำให้ปัญหาความไม่แน่นอนของกฎระเบียบต่างๆ ยังมีอยู่ ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นประเด็นที่มีการร้องเรียนกันมาก ดังนั้นหากมีการเผยแพร่ระเบียบการค้าต่างๆ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องก็น่าจะทำให้ปัญหาดังกล่าวลดน้อยลง และสร้างความมั่นใจในการทำการค้าระหว่างประเทศและการลงทุนระหว่างกันมากขึ้น

7). ทั้งสองประเทศควรมีสํานักงานตัวแทนการค้าไทย – สปป.ลาว โดยเฉพาะเกี่ยวกับการค้าตามแนวชายแดน ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประกอบการค้า รวมทั้งเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติงานของทั้งสองฝ่ายควรมีความสัมพันธ์และประสานงานกันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจ และแก้ไขปัญหาการค้าและการติดต่อระหว่างกันที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที

8). กรณีอำเภอเชียงแสน – เมืองต้นผึ้ง ทางการลาว ควรพิจารณาเปิดด่านสากลที่เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว ตรงข้ามจุดผ่านแดนถาวรเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เนื่องจากปัจจุบันแม้ว่าจะเปิดให้ทำการค้าได้ทุกวันเหมือนจุดผ่านแดนถาวรแต่ยังไม่เป็นด่านสากล ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติพิธีการทางศุลกากรได้และบุคคลสัญชาติที่สามไม่สามารถผ่านเข้า – ออกได้ ดังนั้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และเพื่อตรวจปล่อยสินค้าในอำเภอเชียงแสนให้มีความสะดวกรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียหากต้องมีการเดินทางไปทำพิธีการทางศุลกากรที่ด่านสากลห้วยทราย โดยในช่วงที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้นี้ อาจมีการส่งเจ้าหน้าที่จากแขวงบ่อแก้วไปประจำที่เมืองต้นผึ้ง เพื่ออำนวยความสะดวกด้านศุลกากร และตรวจคนเข้าเมือง

รวมทั้งกรณีด่านห้วยโก้น – เมืองเงิน ก็มีลักษณะเดียวกัน ถ้ามองในแง่ของการท่องเที่ยวและการค้าแล้ว เห็นว่า ทางการสปป.ลาว ควรพิจารณาเปิดด่านสากลที่เมืองเงิน แขวงไชยะบุรี ตรงข้ามอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน เนื่องจากปัจจุบันการค้าในบริเวณจุดการค้าดังกล่าวมีปริมาณค่อนข้างสูงและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อประชาชน

ที่อยู่ชายแดนของทั้งสองประเทศในแง่ของรายได้จากการท่องเที่ยวของบุคคลที่สามารถผ่าน
เข้า - ออกได้

2. ด้านการเงินและการชำระเงินค่าสินค้า

1). ปัญหาของการชำระเงินที่ผู้ประกอบการไม่นิยมชำระค่าสินค้าโดยผ่านระบบธนาคาร
ทำให้การตรวจสอบเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายเงินระหว่างประเทศทำได้อย่างจำกัด มีผลทำให้ไม่
สามารถตรวจสอบการค่านอกระบบที่เกิดขึ้นตามแนวชายแดนได้ ต่อปัญหานี้ผู้ศึกษามีข้อคิดเห็น
และข้อเสนอแนะบางประการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนี้

- ทางราชการและธนาคารพาณิชย์ของทั้งสองประเทศ ควรยกระดับความรู้ความสามารถ
เกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางการเงินระหว่างประเทศแก่พนักงานและเจ้าหน้าที่ของตนทั้งภาครัฐ
และเอกชน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการชำระเงินด้วยการทำ L/C

- ควรมีการส่งเสริมให้นักธุรกิจทั้งสองฝ่าย ชำระเงินค่าสินค้าด้วยการเปิด L/C ใช้ Draft
และใช้การจ่ายค่าสินค้าด้วยเช็คให้มีการแพร่หลายมากขึ้น

- สำนักงานใหญ่ของธนาคารพาณิชย์ไทย ควรมอบอำนาจให้ธนาคารสาขาของตนที่มี
ลูกค้าทำธุรกิจกับสปป.ลาว มีสิทธิในการออก L/C และDraft ที่เป็นเงินตราต่างประเทศโดยตรง

- ทางราชการของสปป.ลาว ควรพิจารณาอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์อื่นสามารถเปิด L/C
เพื่อรับชำระสินค้าไม้ที่ผู้ประกอบการค้าไม้ของสปป.ลาวขายให้แก่ไทยได้ โดยไม่ต้องผ่านธนาคาร
การค้าต่างประเทศของสปป.ลาว ซึ่งปัจจุบันเป็นธนาคารเพียงแห่งเดียวที่รัฐบาลสปป.ลาวอนุญาต
ให้ทำธุรกรรมทางการเงินระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุนในสปป.ลาว

- ธนาคารพาณิชย์ของสปป.ลาวควรมีการพิจารณาให้สินเชื่อเพื่อการนำเข้า และส่งออก
ให้แก่ลูกค้ามากขึ้น

- ทางราชการทั้งสองฝ่าย ควรส่งเสริมให้นักธุรกิจของสปป.ลาวและนักธุรกิจของไทยมี
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการชำระเงินผ่านระบบธนาคารแต่ละประเภทให้มากขึ้นโดยเฉพาะการ
ใช้เช็ค และธนาคารพาณิชย์ของทั้งสองประเทศควรมีการคัดเลือกลูกค้าที่ใช้เช็คอย่างเข้มงวดด้วย

- หน่วยงานของรัฐและเอกชนของทั้งสองประเทศควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล
ทางการค้า และสภาพการต่างๆ ของผู้ประกอบการระหว่างกันอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความเชื่อมั่น
ในเรื่องการใช้เช็ค และการให้สินเชื่อทางการค้า

- ทางราชการทั้งสองฝ่าย ควรมีการพิจารณาเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมต่างๆ ที่ต้องใช้เมื่อมีการ
ชำระเงินผ่านระบบธนาคาร โดยเฉพาะกรณีการเปิด L/C เนื่องจากมีผลทำให้ต้นทุนในการทำ
การค้าของผู้ประกอบการสูงขึ้น

2). ในส่วนของการชำระเงินโดยการใช้เงินสดนั้น เนื่องจากในบางพื้นที่ธนาคารพาณิชย์มี
น้อยทำให้การชำระเงินด้วยเงินสดยังเป็นวิธีการที่สะดวกและรวดเร็วที่สุด ดังนั้นทางราชการไทยควรมี

การพิจารณาเพิ่มมูลค่าของเงินที่สามารถนำออกประเทศมาชำระค่าสินค้าได้ ซึ่งในปัจจุบันกำหนดไว้ครั้งละไม่เกิน 500,000 บาท ในขณะที่ทางสปป.ลาวไม่มีการกำหนดที่แน่นอน

3). ทางการของทั้งสองประเทศ ควรหาแนวทางแก้ไขให้ผู้ประกอบการไทยยอมรับการชำระเงินด้วยเงินสดสกุลเงินกีบมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีน้อยมากหรือเกือบไม่มีเลย โดยผู้ค้าไทยมีความเชื่อว่าเงินกีบขาดเสถียรภาพ และขาดแหล่งรองรับ ในขณะที่สปป.ลาวสามารถทำการค้าด้วยเงินกีบกับประเทศจีน และเวียดนามได้ ซึ่งหากมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวคงจะมีส่วนทำให้ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทย – สปป.ลาวมีบรรยากาศที่ดีขึ้น

4). ทางการทั้งสองฝ่าย ควรหาแนวทางแก้ไขปัญหาค่าเงินบาทที่เกี่ยวกับหนี้สูญของผู้ประกอบการของทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกจังหวัดที่มีการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว

3. ด้านการคมนาคมขนส่ง

1). ผู้ศึกษาเห็นว่า หากเร่งก่อสร้างปรับปรุงถนนและระบบการสื่อสารภายในประเทศ สปป.ลาว และระหว่างประเทศให้มีความสะดวก ปลอดภัย แต่ละท้องถิ่นสามารถไปมาหาสู่กันได้อย่างสะดวกสบาย โดยเฉพาะเส้นทางตามริมฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งสามารถสร้างประโยชน์ทางการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวแก่ทั้งสองประเทศอย่างมาก

2). ทางการทั้งสองฝ่ายควรพิจารณาปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการปรับปรุงระบบการขนส่งสินค้าระหว่างกัน ดังนี้

- ลดขั้นตอนบางอย่างที่ไม่เหมาะสมในการตรวจสอบสินค้าที่มีการกระทำกันในทุกจุดการค้า ให้มีความรวดเร็วและสอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้น

- พิจารณานุญาตให้รถบรรทุกสินค้าของทั้งสองฝ่ายที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว สามารถนำสินค้าไปส่งถึงโกดังสินค้าของผู้ซื้อได้ โดยไม่ต้องมีการขนถ่ายสินค้าขึ้นลง ณ โกดังที่ทางการกำหนด

- พิจารณากำหนดน้ำหนักบรรทุกสินค้าสูงสุดของรถบรรทุกแต่ละประเภทของทั้งสองประเทศให้สอดคล้องกัน เนื่องจากในปัจจุบันเป็นปัญหามาก เช่น ฝ่ายสปป.ลาวกำหนดน้ำหนักของรถบรรทุกสูงสุดให้อยู่ระหว่าง 14 – 15 ตัน แต่ทางฝ่ายไทยกำหนดว่าต้องไม่เกิน 12.5 ตัน ทำให้การขนส่งสินค้าระหว่างกันมีปัญหา

3). กรณีจังหวัดเชียงรายได้มีชายแดนติดกับสปป.ลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตแดน พบว่าการขนส่งสินค้าทางเรือและแพขนานยนต์ ยังไม่มีการประกันภัยสินค้า นอกจากนี้การโดยสารเรือข้ามฟากไม่มีความสะดวก และปลอดภัยพอ ไม่มีอุปกรณ์ชูชีพประจำเรือ เรือโดยสารมีขนาดเล็กใช้ขนส่งสินค้าพร้อมไปด้วย ซึ่งเป็นอันตรายอย่างมากทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งสองฝ่าย ควรปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว เพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไป

4).ทางการสปป.ลาวควรเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนมากมาย รวมทั้งนักลงทุนจากต่างประเทศ เข้ามาทำธุรกิจแพขนานยนต์เพื่อรับส่งสินค้า ณ จุดการค้าไทย - สปป.ลาว ใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย เนื่องจากมีรถบรรทุกสินค้าและรถส่วนตัวข้ามผ่านมากในแต่ละวัน โดยเฉพาะที่จุดการค้าเชียงของ - ห้วยทราย ซึ่งมีแพขนานยนต์เพียง 1 แพ เพื่อให้เกิดการแข่งขันด้านการบริการและราคา ซึ่งสามารถลดต้นทุนการค้าระหว่างประเทศได้ หรือถ้าหากเป็นไปได้ควรมีการก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย - สปป.ลาว ในจังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบนของไทย

5).ทางการสปป.ลาวควรเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนมากมาย เข้ามาทำธุรกิจการขนส่งสินค้า จากแขวงชายแดนของสปป.ลาวไปสู่ 6 แขวงภาคเหนือของสปป.ลาว และต่อเนื่องไปจีนตอนใต้ และเวียดนามตอนเหนือ เพื่อให้เกิดการแข่งขันทางด้านบริการและราคา และเป็นการลดต้นทุนในการทำการค้าด้วย

4. ด้านการเดินทางเข้า - ออกประเทศ

1). เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่าง ไทย - สปป.ลาว ปัจจุบันมีการขยายตัวและมีแนวโน้มที่ดีขึ้นในอนาคต ดังนั้นควรมีการกำหนดนโยบายหรือมาตรการต่างๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้า - ออกประเทศ เพื่อเป็นการส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างกัน โดยการลดขั้นตอนบางอย่างที่ไม่เหมาะสมทั้งทางด้านเอกสาร และเงื่อนไขอื่นๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางเข้า - ออกของประชาชนทั้งสองประเทศและนักท่องเที่ยว

2). ทางการทั้งสองประเทศ ควรพิจารณาทบทวนเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการเดินทางเข้า - ออกประเทศ ให้มีความเสมอภาพ และเป็นอัตราเดียวกันทั้งสองประเทศ อีกทั้งเป็นอัตราเดียวกันในทุกๆ ด้านตลอดแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว และควรเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพราะจากการสำรวจภาคสนามพบว่าค่าธรรมเนียมที่ด่านเชียงของ - ห้วยทราย ทางฝั่งห้วยทราย มีอัตราที่สูงกว่าด่านอื่นๆ และสูงกว่าที่เก็บในฝั่งเชียงของ คือ ที่อื่น จะเก็บในอัตรา 50 บาทต่อครั้ง แต่ที่ห้วยทรายจะเก็บในอัตรา 90 บาทต่อครั้งตามเอกสารแจ้งการของเจ้าแขวงบ่อแก้ว

3). ทางการทั้งสองฝ่ายควรกำหนดวันเวลาทำงานของเจ้าหน้าที่ด่านตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว ให้สอดคล้องกัน เพื่ออำนวยความสะดวก และลดค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น เช่น ค่าล่วงเวลา ตลอดจนควรมีการพิจารณาทบทวนเกี่ยวกับเงื่อนไขการใช้บัตรผ่านแดนที่กำหนดให้ประชาชนสปป.ลาวเดินทางได้ไม่เกิน 25 กิโลเมตรจากแนวชายแดน และประชาชนไทยเดินทางไม่เกิน 5 กิโลเมตรจากแนวชายแดนให้สอดคล้องกับภาวะในปัจจุบัน พร้อมทั้งควรมีการพิจารณาทบทวนเกี่ยวกับจำนวนวันที่สามารถอยู่ได้ของแต่ละฝ่ายให้เหมาะสมกับสถานะการณด้วย

4). ทางการทั้งสองฝ่าย ควรพิจารณาให้มีสถานกงสุลไทยประจำแขวงบ่อแก้ว ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การค้า และการท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือของสปป.ลาว และมีสถาน

กงสุลสปป.ลาวประจำที่จังหวัดเชียงใหม่หรือน่าน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้า – ออกระหว่างกันของประชาชนทั้งสองประเทศ รวมทั้งนักท่องเที่ยว หรือถ้าหากเป็นไปได้ ในอนาคต เห็นควรให้มีการยกเลิกการขอวีซ่าเข้าประเทศระหว่างกันเช่นเดียวกับกลุ่มประเทศอาเซียน หรือหากขณะนี้ยังไม่พร้อมก็อาจพิจารณาใช้วิธีเปิดกงสุลไทย – สปป.ลาวตั้งที่กล่าวมาแล้ว โดยเฉพาะในจุดที่มีความคึกคักทั้งทางด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวเป็นพิเศษ

5. ด้านปัญหาอื่นๆ

- 1). รัฐบาลทั้งสองฝ่ายควรให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อมของแม่น้ำโขงทั้งสองฝั่ง โดยให้อำนาจแก่จังหวัดและแขวงตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวในการควบคุมการก่อสร้าง รวมถึงการควบคุมการขนส่งวัตถุมีพิษ และการฟื้นฟูรักษาภูมิทัศน์ตามลำแม่น้ำโขง
- 2). ทางกรทั้งสองฝ่ายควรควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด และสร้างความเข้าใจ พร้อมทั้งให้แนวทางนโยบายแก่สื่อมวลชนในการเสนอข่าวที่อาจกระทบต่อความรู้สึก และสัมพันธภาพระหว่างกันของทั้งสองประเทศ
- 3). ทางกรทั้งสองฝ่ายควรมีการควบคุมดูแลบริษัทท่องเที่ยวไทย – สปป.ลาว ให้มีอัตราค่าบริการที่สมเหตุสมผลแก่นักท่องเที่ยว และควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระหว่างกันของทั้งสองประเทศอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
- 4). รัฐบาลทั้งสองฝ่ายควรให้ความสำคัญในการสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ ในจุดการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ตั้งถาวรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถนน ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา ระบบโทรศัพท์ ฯลฯ เนื่องจากในบางพื้นที่ไม่สามารถใช้โทรศัพท์มือถือได้ โดยเฉพาะใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทยที่ผู้ศึกษาได้ศึกษานี้ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการติดต่อสื่อสาร

8.2.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการค้านอกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว

เพื่อแก้ไขปัญหาการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ทั้งทางด้านการส่งออก และนำเข้า ผู้ศึกษามีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะบางประการ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งสองฝ่ายพิจารณาแก้ไข ดังนี้

- 1). ทางกรของทั้งสองประเทศ ควรพิจารณาลดอัตราภาษีนำเข้าสินค้าให้กับผู้นำเข้า – ส่งออกที่อยู่ในรูปของบริษัทนำเข้า - ส่งออก หรือผู้นำเข้า – ส่งออกที่มีการเสียภาษีถูกต้อง โดยเฉพาะสินค้าบางประเภทที่มีการลักลอบมาก เช่น สินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าฟุ่มเฟือย วัสดุก่อสร้าง สัตว์มีชีวิต พืชผลทางด้านเกษตรกรรม และของป่า เพื่อให้ราคาสินค้าที่นำเข้าโดยผู้นำเข้า – ส่งออกดังกล่าวใกล้เคียงกับราคาสินค้าที่ลักลอบ หรือในบางสินค้าหากมีนโยบายลดแล้ว เช่น

สินค้าเกษตร 23 รายการ ของสปป.ลาว ที่รัฐบาลไทยมีนโยบายลดภาษีให้อยู่ในอัตราร้อยละ 0 - 5 ของราคาสินค้า ก็ควรเร่งให้มีผลในทางปฏิบัติในทุกจุดการค้าอย่างเสมอภาคโดยเร็ว

2). ทาง การของสปป.ลาวควรพิจารณาอนุญาตให้ผู้ประกอบการค้ารายย่อยสามารถนำสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในบางรายการเข้าสปป.ลาวได้ ซึ่งประชาชนมีความต้องการสูงแต่บริษัทนำเข้า – ส่งออกไม่สามารถตอบสนองได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง

3). ทาง การของทั้งสองฝ่าย ควรพิจารณากำหนดให้ชัดเจนว่ามีสินค้าประเภทใด จำนวนเท่าใด ที่นักท่องเที่ยว หรือประชาชนทั่วไป สามารถนำติดตัวเพื่อไปใช้สอยในชีวิตประจำวันโดยมีการยกเว้นภาษี

4). ทาง การของแต่ละฝ่ายควรมีการพิจารณาจัดทำทะเบียนผู้ประกอบการค้ารายย่อย เพื่อความสะดวกในการควบคุม ตรวจสอบ และสามารถรวบรวมข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ

5). ทาง การทั้งสองฝ่ายควรมีการพิจารณามาตรการ เพื่อแก้ไขปัญหาการลักลอบที่เกิดขึ้นจากการละเลยของเจ้าหน้าที่ ทั้งที่กระทำโดยไม่ตั้งใจเนื่องจากไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง เพราะเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ หรือเกิดขึ้นจากการที่ตั้งใจเพื่อหาผลประโยชน์จากการกระทำดังกล่าว เพราะจากการสำรวจภาคสนามพบว่า การค้านอกระบบที่เกิดขึ้น ส่วนหนึ่งจะสำเร็จได้เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่เป็นสำคัญ

6). ทาง การทั้งสองฝ่ายควรทบทวนเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมต่างๆ ที่เกิดขึ้น เมื่อมีการนำเข้า – ส่งออกสินค้าถูกต้องตามระบบ เนื่องจากจากการสำรวจภาคสนามพบว่า สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การค้านอกระบบเกิดขึ้น คือ ปัญหาด้านต้นทุนการค้าสูง ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าขนส่ง ค่าธรรมเนียม รวมทั้งค่าล่วงเวลา ซึ่งผู้ประกอบการค้าจะต้องเสียให้กับเจ้าหน้าที่ทางการ ดังนั้นควรมีการปรึกษาหารือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง และหาแนวทางแก้ไขต่อไป

7). ทาง การไทยโดยกรมศุลกากรน่าจะปรับปรุงเอกสาร หรือใช้แบบฟอร์มวิธีการตามด่านศุลกากรชายแดน ให้ง่ายและสะดวกต่อการกรอกข้อความและให้เอกสารที่พึงกรอกเหลือน้อยที่สุด แตกต่างจากการผ่านพิธีการศุลกากรสำหรับการค้ากับต่างประเทศโดยทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่ทำการค้าตามแนวชายแดนเท่าที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มักเป็นผู้ค้ารายย่อย มูลค่าการค้าไม่สูงมากนัก วิธีการชำระเงินก็ได้เป็นไปตามเอกสารการชำระเงินที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป แต่เป็นการชำระด้วยเงินสดสกุลเงินบาทหรือเงินของประเทศเพื่อนบ้านเป็นหลัก หากใช้แบบฟอร์มพิเศษต่างจากแบบฟอร์มทั่วไป อาจชักจูงใจให้ผู้ค้าเหล่านั้นหันมาค้าโดยผ่านพิธีการทางศุลกากรแทนการลักลอบค้าเช่นแต่ก่อน เนื่องจากหมดปัญหาความยุ่งยากของเอกสาร

8). กรณีการนำเข้าโค-กระบือมีชีวิต เท่าที่ผ่านมาจะเป็นการลักลอบนำเข้ามาเกือบทั้งสิ้น เนื่องจากการนำเข้าโดยปกตินอกจากจะต้องชำระอัตราภาษีนำเข้าที่ค่อนข้างสูงแล้ว ยังจะต้อง

ได้รับใบอนุญาตนำเข้าที่ออกโดยหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องด้วย จึงเป็นภาระที่ยุ่งยาก และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดมีการลักลอบนำโค-กระบือเข้ามาประเทศไทย และกระทำกันอย่างเป็นขบวนการ เพราะตลาดมีความต้องการสูงมาก ดังนั้นจึงเห็นควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะได้พิจารณาทบทวนวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุญาตนำเข้าโค-กระบือให้มีความคล่องตัวและยืดหยุ่นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายให้สามารถป้องกันโรคระบาดจากสัตว์ที่จะเกิดขึ้นหากสัตว์ถูกลักลอบนำเข้ามา และไม่มีผลกระทบต่อการค้าชายแดนระหว่างกันของทั้ง 2 ประเทศ

9). ทางกาทั้งสองฝ่ายควรปรึกษาหารือกัน เพื่อยกระดับจุดผ่อนปรนที่มีปริมาณการค้ามากให้เป็นจุดผ่านแดนถาวร และจุดผ่านแดนสากลเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้ศึกษาเชื่อว่าจะสามารถลดปัญหาการลักลอบทำการค้าในด้านดังกล่าวได้ระดับหนึ่ง เนื่องจาก จากการศึกษาการค้านอกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัด ในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย พบว่าจุดผ่อนปรนจะมีการลักลอบทำการค้าชายแดนมากกว่าจุดผ่านแดนถาวร โดยเฉพาะจุดผ่อนปรนบ้านฮวก กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา และจุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน จังหวัดน่าน

กล่าวโดยรวมแล้ว ปัญหาการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว มีอยู่หลายปัญหาทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้าในระบบและการค้านอกระบบ ระบบภาษี การคมนาคมขนส่ง การชำระเงิน และการเดินทางเข้า – ออกประเทศ ซึ่งต่างก็เป็นปัญหาที่ต้องการได้รับการแก้ไขให้เหมาะสมอย่างเร่งด่วน และทันท่วงที เพื่อสร้างบรรยากาศทางการค้าให้เกิดขึ้นตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนทั้งสองประเทศเป็นสำคัญ

8.2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในด้านการศึกษาเพิ่มเติมสำหรับผู้จะทำการศึกษาในอนาคต ดังนี้

1). เนื่องจากการศึกษารั้งนี้ศึกษาเฉพาะจุดการค้า 6 แห่ง ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย คือ เชียงราย พะเยา และน่าน ประกอบด้วยจุดผ่านแดนถาวร 3 แห่ง และจุดผ่อนปรน 3 แห่ง ดังนั้น เพื่อให้การศึกษาสามารถครอบคลุมในทุกพื้นที่ของ 3 จังหวัดที่มีการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวเกิดขึ้น ผู้ศึกษาเห็นว่า ผู้ที่จะทำการศึกษาต่อไปในอนาคตควรเพิ่มจุดที่จะทำการศึกษาให้ครบหมดทุกจุดใน 3 จังหวัดดังกล่าว

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ สว.ด่าน ตม.เชียงของ¹ พบว่าการค้านอกระบบเกิดขึ้นมากตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวนอกจุดการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามแนวชายแดนไทย –

¹ สัมภาษณ์ สว.ด่าน ตม.เชียงของ, 18 มีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001).

สปป.ลาวด้านจังหวัดเชียงราย ที่มีการลักลอบทำการค้ากันอย่างแพร่หลายในหมู่บ้านต่างๆ ตามริมฝั่งโขงตลอดแนวชายแดน 90 กิโลเมตร (แผนที่ที่ 8.1) ดังนั้นเห็นว่าควรมีการศึกษาการค้านอก ระบบที่มีการกระทำกันนอกจุดการค้าตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวดังกล่าวด้วย โดยการลักลอบมีทั้งทางด้านการส่งออก และทางด้านการนำเข้า แต่จุดต่างๆ เหล่านี้เป็นการลักลอบด้านการส่งออกจากไทยเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ด้านการนำเข้า ส่วนใหญ่จะส่งไปผ่านพิธีการทางศุลกากรที่ด่านบ้านมอม เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว ซึ่งอยู่ด้านเหนือสามเหลี่ยมทองคำขึ้นไปเล็กน้อย เพื่อส่งข้ามแม่น้ำโขงไปยังฝั่งพม่าที่บ้านปง แล้วนำสินค้าลำเลียงไปรวมกันที่บ้านป่ากุก เมืองท่าขี้เหล็ก เพื่อลักลอบส่งเข้ามายังประเทศไทยด้านอำเภอแม่สาย การลำเลียงสินค้าด้วยวิธีนี้ทำให้เกิดการลักลอบด้านการนำเข้าเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะสินค้าเกษตร ของป่า โค-กระบือมีชีวิต สินค้าที่ผิดกฎหมาย เช่น วัตถุโบราณที่ห้ามส่งออก และห้ามนำเข้า

ในขณะที่ด้านตรงข้ามแขวงไซยะบุรีปรากฏว่ามีการลักลอบขนสินค้านอกจุดการค้าเกิดขึ้นเช่นกัน โดยเฉพาะการลักลอบนำเข้าไม้แปรรูป วัว ควายมีชีวิต สินค้าเกษตร และวัตถุโบราณ ส่วนการส่งออกจะมีการลักลอบขนรถยนต์ และรถจักรยานยนต์ที่ถูกขโมยมา โดยผ่านช่องทางหลายช่องทางโดยเฉพาะที่เมืองคอบ แขวงไซยะบุรี

ดังนั้นหากมีการศึกษาจุดต่างๆ ดังที่กล่าวมานั้น จะทำให้ทราบถึงการทำธุรกรรมการค้าชายแดน และประมาณการมูลค่าการลักลอบทำการค้าชายแดนระหว่างไทย – สปป.ลาวใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทยได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้หากสามารถเพิ่มจุดการค้าที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เข้าในการศึกษาด้วยจะดีมาก เนื่องจากว่า จากข้อมูลที่ได้ในการลงภาคสนาม พบว่า ณ จุดการค้าดังกล่าว มีการลักลอบขนสินค้าเข้า – ออกจำนวนมาก และถือว่าเป็นจุดที่มีการลักลอบสำคัญจุดหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย โดยเฉพาะ สินค้าวัสดุก่อสร้าง เครื่องใช้ไฟฟ้า รถยนต์ และรถจักรยานยนต์ สินค้าเกษตร และรถยนต์ที่ถูกขโมย

2). เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดอยู่มากดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างได้ทุกหน่วย ดังนั้น ผู้ที่สนใจที่จะศึกษาต่อไปในอนาคต ควรเพิ่มจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งรายใหญ่และรายย่อย เพื่อให้การศึกษาสามารถครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้ทั้งหมด

3). การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจเพื่อส่งแบบสอบถามและเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้แบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) และมีการเดินทางไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม รวบรวมข้อมูลที่ขาด พร้อมทั้งสัมภาษณ์เพิ่มเติมกลุ่มตัวอย่างและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ.2544(ค.ศ.2001) ซึ่งเป็นเพราะมีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ความปลอดภัยในการเดินทางเข้าสู่พื้นที่ กำลังคน และระยะเวลาในการรับทุนของผู้ศึกษาเอง ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลภาคสนามได้ทั้งปี ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจ

เนื่องจากการทำธุรกรรมการค้า การคมนาคมขนส่ง และการลักลอบทำการค้านอกระบบ อาจมีลักษณะที่แตกต่างกันเมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล ดังนั้นหากมีการศึกษาเก็บข้อมูลภาคสนามโดยกระจายเวลาให้ครอบคลุมทุกฤดูกาล ผู้ศึกษาคาดว่าข้อมูลที่ได้จากการศึกษาน่าจะเป็นประโยชน์และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น

4). เนื่องจากประเทศไทย และสปป.ลาวมีชายแดนเชื่อมติดกันเป็นระยะทางถึง 1,730 กิโลเมตร ทำให้มีเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์เอื้ออำนวย ทำให้การลักลอบเกิดขึ้นในทุกจังหวัดที่มีชายแดนติดต่อกัน ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาครอบคลุมพื้นที่ที่มีการทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการศึกษาจุดการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวในทุกจุดทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดแนวชายแดน เพื่อให้สามารถทราบถึงลักษณะของการทำธุรกรรมการค้าชายแดนระหว่างกันของทั้งสองประเทศ ปัญหาที่เกิดขึ้นและเป็นอุปสรรคต่อการค้าชายแดนและที่สำคัญที่สุด คือ สามารถประมาณการมูลค่าการค้านอกระบบที่เกิดขึ้นตลอดแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว เพื่อเป็นข้อมูลที่ละเอียดและสอดคล้องกับความเป็นจริงให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ประกอบในการพิจารณาหาแนวทางแก้ไข เพื่อสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นมากที่สุดแก่ประชาชนทั้งสองประเทศ

5). เมื่อกล่าวถึงการลักลอบ มักจะมีคนเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์หรือสร้างความเสียหายแก่ส่วนรวม เช่นเดียวกับปัญหาการลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดนไทย- สปป.ลาว หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชนที่เสียประโยชน์ ต่างเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการศึกษาของหน่วยงานต่างๆ เกี่ยวกับการค้านอกระบบทั้งฝั่งไทย และฝั่งสปป.ลาวต่างมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้การค้านอกระบบหมดไป คือ ทำให้การค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวเข้าสู่ระบบทั้งหมด ซึ่งผู้ศึกษาเองได้เคยตั้งคำถาม ถามตัวเองว่า จริงๆ แล้วการค้านอกระบบที่เกิดขึ้นสร้างความเสียหายแก่ส่วนรวมจริงหรือไม่ เนื่องจากว่ายังไม่มียานใดที่สามารถพิสูจน์ให้เห็นว่าเมื่อการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว เข้าสู่ระบบทั้งหมดแล้ว จะสร้างประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมมากกว่าการที่มีการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวอยู่ แต่เนื่องจากผู้ศึกษาเองมีข้อจำกัดอยู่มากทำให้ไม่สามารถทำการศึกษาเพื่อหาคำตอบดังกล่าวได้ ดังนั้น หากมีผู้สนใจที่จะศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการค้านอกระบบตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวแล้ว ผู้ศึกษาเชื่อว่าประเด็นคำถามนี้เป็นประเด็นที่น่าสนใจและน่าที่จะหาคำตอบอย่างยิ่ง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบายที่สามารถสร้างประโยชน์แก่ประชาชนโดยรวมของทั้งสองประเทศให้มากที่สุด

6). ประเด็นที่เกี่ยวกับผลกระทบของการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย ที่มีต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของสปป.ลาว โดยเฉพาะผลที่มีต่อรายได้ประชาชาติของสปป.ลาว ถือได้ว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจ และน่าจะมีการศึกษาถึง

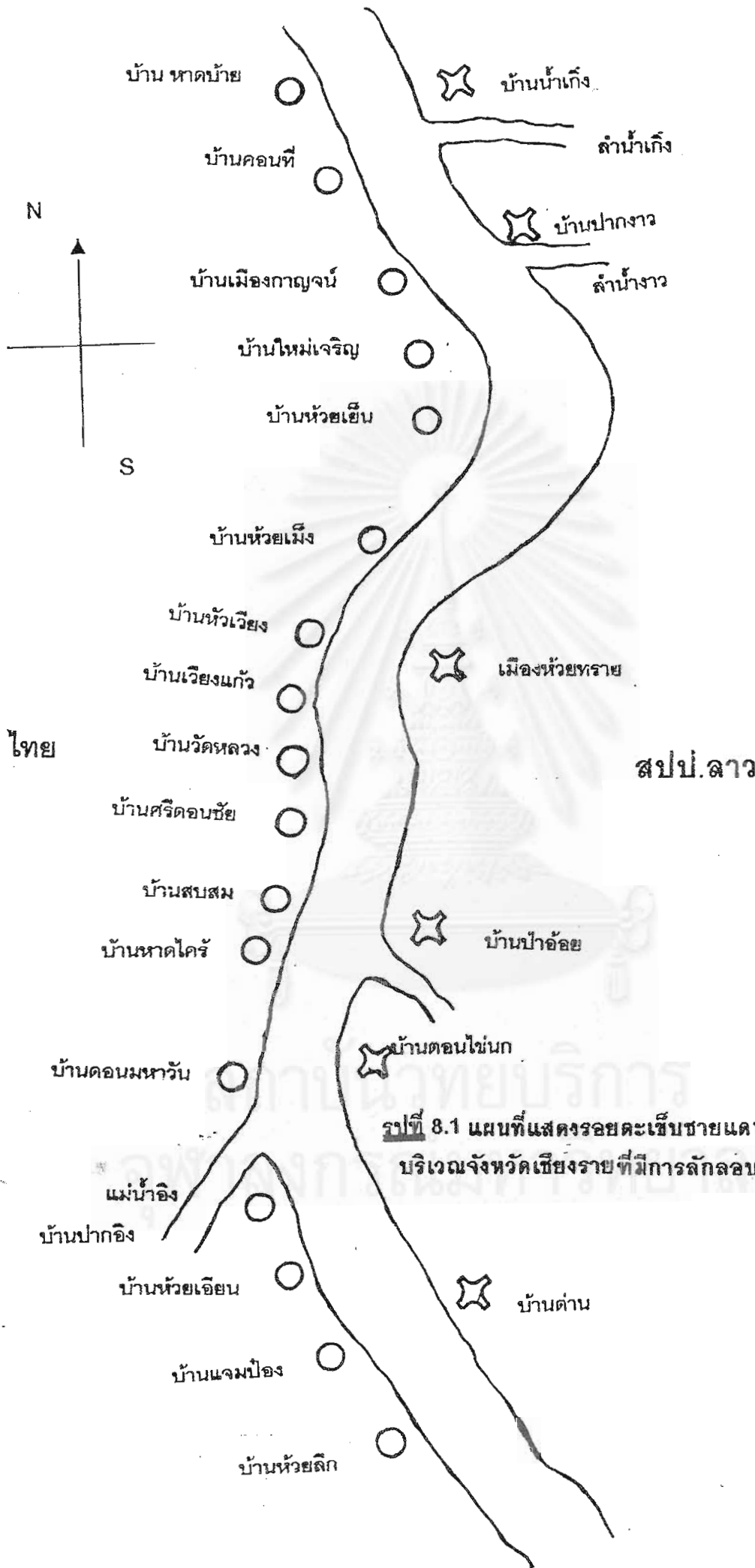
รายละเอียดอย่างยิ่ง แต่เนื่องจากในการการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวในงานศึกษาค้นคว้านี้ เป็นการศึกษาที่ค่อนข้างหายากอยู่มากเพราะมีข้อจำกัด ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นว่า หากผู้ที่สนใจ เกี่ยวกับการค้าอนุกรมตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ก็น่าที่จะศึกษาประเด็นดังกล่าว และสมควรมีการศึกษาต่อเนื่องในจุดการค้าอื่นๆ และการค้าชายแดนด้านอื่นๆ ต่อไปในอนาคต

7). ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเป็นตัวกลางในการทำการค้าของ สปป.ลาวระหว่างไทย – จีนตอนใต้ ไทย - เวียดนามตอนเหนือ และระหว่างไทย – พม่า

8). ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลของการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว และผลของการ ลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ที่มีต่อดุลการชำระเงินของทั้งสองประเทศ

8.2.4 ข้อจำกัดของผลการศึกษา

จากการศึกษาการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว : กรณีศึกษาของ 3 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน (เชียงใหม่ พะเยา และน่าน) พบว่า ผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะทั่วไปของการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาวมูลค่าการค้าวิธีการชำระเงินและสาเหตุที่เลือกวิธีดังกล่าว ปัญหาการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาวในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการค้า ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านการชำระเงิน และการเข้า – ออกประเทศ ประมาณการมูลค่าการค้าอนุกรมตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวในจุดการค้าต่าง ๆ ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย รวมถึงสาเหตุและวิธีการลักลอบที่มีการกระทำกันตามแนวชายแดน การศึกษาดังกล่าว ได้ภาพที่ชัดเจนพอสมควรที่จะทำให้ผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ รายย่อย และผู้ที่สนใจใช้เป็นข้อมูลประกอบในการทำธุรกิจและการศึกษาได้ นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบในการพิจารณาแนวทางในการกำหนดนโยบายของภาครัฐ และหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องของทั้งสองประเทศ เพื่อสร้างบรรยากาศทางการค้าระหว่างกันภายใต้เงื่อนไขของการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการศึกษาค้นคว้านี้มีข้อจำกัดหลายอย่างทั้งทางด้านเวลา งบประมาณ ความยากลำบากในการเก็บข้อมูลและลงพื้นที่ ความปลอดภัยในบางพื้นที่ ฯลฯ ทำให้การศึกษาค้นคว้าครอบคลุมเฉพาะพื้นที่และกลุ่มตัวอย่างตามที่ได้มีการกำหนดไว้ในขอบเขตของการวิจัยเท่านั้น ประกอบกับ งานศึกษานี้จะน่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหนนอกจากขึ้นกับวิธีการศึกษาแล้ว ปัจจัยที่มีความสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ ความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่าง ว่ามีการให้ข้อมูลถูกต้องตามความเป็นจริงมากน้อยแค่ไหน ซึ่งมีผลทำให้ผลของการศึกษานี้อาจคาดเคลื่อนไปบ้าง แต่จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในทุกขั้นตอน ผู้ศึกษาเชื่อว่าโดยภาพรวมแล้ว ผลของการศึกษานี้ น่าจะสะท้อนภาพของการค้า และการค้าอนุกรมที่เกิดขึ้นตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาวใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทยได้ชัดเจนพอสมควร ดังนั้น ผู้สนใจที่จะนำผลการศึกษานี้ไปใช้ประโยชน์ ควรมีการพิจารณาปรับใช้ให้เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ ภายใต้การพิจารณาร่วมกับขอบเขตการศึกษาของงานวิจัยนี้ด้วย

รูปที่ 8.1 แผนที่แสดงรอยตะเข็บชายแดนไทย - สปป.ลาว บริเวณจังหวัดเชียงรายที่มีการลักลอบทำการค้าชายแดน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

การค้าต่างประเทศ, กรม. สรุปภาวะการค้าไทยกับกลุ่มอินโดจีนปี พ.ศ.2535 (ม.ค.-มิ.ย.).

กรุงเทพฯ: กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2536.

ขจัดภัย บุษปะพัฒน์. ไทยกับเพื่อนบ้านในอินโดจีน. กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา, 2530.

คณะกรรมการร่วมธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน

ลาว. ปัญหาการค้าชายแดนไทย - ลาว (ท่าเดื่อ - หนองคาย, สะหวันนะเขต - มุกดาหาร). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2536.

คณะกรรมการร่วมธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน

ลาว. ปัญหาการค้าชายแดนไทย - ลาว (นครพนม - คำม่วน, เชียงราย - บ่อแก้ว).

กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2537.

คณะกรรมการบริหารฐานเศรษฐกิจ. ฐานเศรษฐกิจคู่มือการค้าอินโดจีน. กรุงเทพฯ: ฐานเศรษฐกิจ, 2532.

คณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาการค้าชายแดน. สรุปผลการดำเนินโครงการ “เปิดคลีนีการค้าชายแดนสัญจร” ปีงบประมาณ 2543. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาการค้าชายแดน กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2543.

คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, สำนักงาน. เอกสารคู่มือการลงทุนในลาว จีน เวียดนาม พม่า และกัมพูชา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2538.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติภาคเหนือ, สำนักงาน. รายงานความก้าวหน้าโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (ลาว - กัมพูชา - เวียดนาม - จีน - พม่า - ไทย), ธันวาคม 2537.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สำนักบริการวิชาการ. รายงานความก้าวหน้าเบื้องต้น ลู่ทางการพัฒนาการค้าการลงทุนในกรอบหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ เล่มที่ 4 ลาว. กรุงเทพฯ: สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เสนอกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์), 2536.

จังหวัดน่าน, สำนักงาน. ฝ่ายนโยบายและแผนการ. รายงานการศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการพัฒนาพื้นที่บริเวณจุดผ่านแดนถาวร บ้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน. อุดลำนานา, 2540.

- ทรงฤทธิ์ โพนเงิน. สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจในสาธาณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. เอกสารประกอบการสัมมนาสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจของศูนย์เงินศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ทรงฤทธิ์ โพนเงิน. ลาว. เอเชียรายปี 1999/2542. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ทีมงานหนังสือพิมพ์ผู้จัดการและทีมงานของดร.ชัยอนันต์ สมุทวานิช. คู่มือการลงทุนในอินโดจีน. กรุงเทพฯ: หนังสือในโครงการหนังสือผู้จัดการ, 2532.
- ธัญญาทิพย์ ศรีพนา และคณะ. การค้าไทย – อินโดจีน. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย, ฝ่ายวิชาการ. การค้าชายแดนไทย – พม่า, 2537.
- นโยบายพาณิชย์, กอง. สถิติแสดงสถานะการค้ารายปีระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีน พ.ศ.2462 – 2521. กรุงเทพฯ: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, 2522. เอกสารโรเนียว.
- บงกช หงษ์คำมี. ลาว. เอเชียรายปี 1996/2539. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- บงกช หงษ์คำมี. ลาว. เอเชียรายปี 1997/2540. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- บงกช หงษ์คำมี. ลาว. เอเชียรายปี 1998/2541. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ประดิษฐ์ กระจ่างงาน. แนวทางส่งเสริมการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน. กรุงเทพฯ: กองการสินค้าทั่วไป 2 กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2542.
- พาณิชย์กิจต่างประเทศ, กอง. สู่ทางการทำธุรกิจใน สปป.ลาว. กรุงเทพฯ: กองพาณิชย์กิจต่างประเทศ กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2541.
- พาณิชย์ในต่างประเทศฯ ณ เวียงจันทน์, สำนักงาน. รวมกฎหมายการค้า และการลงทุนใน สาธาณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. สำนักงานพาณิชย์ในต่างประเทศฯ ณ เวียงจันทน์ สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงพาณิชย์, 2542.
- พาณิชย์ในต่างประเทศฯ ณ เวียงจันทน์, สำนักงาน. รวมกฎหมายหลักในการดำเนินธุรกิจกับ สาธาณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. สำนักงานพาณิชย์ในต่างประเทศฯ ณ เวียงจันทน์ สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงพาณิชย์, 2541.
- พาณิชย์จังหวัดเชียงราย, สำนักงาน. สรุปสถานการณ์การค้าชายแดนไทย – ลาว ด้านจังหวัดเชียงราย. เชียงราย: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย, 2541 – 2543.

- พาณิชย์จังหวัดน่าน, สำนักงาน. สรุปสถานการณ์การค้าชายแดนไทย – ลาว ด้านจังหวัดน่าน.
น่าน: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน, 2541 – 2543.
- พาณิชย์จังหวัดพะเยา, สำนักงาน. สรุปสถานการณ์การค้าชายแดนไทย – ลาว ด้านจังหวัดพะเยา.
พะเยา: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพะเยา, 2541 – 2543.
- พาณิชย์จังหวัดเชียงราย, สำนักงาน. ภาวะการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ.2544 จังหวัดเชียงราย. อัดสำเนา, มิถุนายน 2544.
- พาณิชย์จังหวัดน่าน, สำนักงาน. ภาวะการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ในช่วง 5 เดือนแรกของปี พ.ศ.2544 จังหวัดน่าน. อัดสำเนา, พฤษภาคม 2544.
- พาณิชย์จังหวัดพะเยา, สำนักงาน. ภาวะการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ในช่วง 4 เดือนแรกของปี พ.ศ.2544 จังหวัดพะเยา. อัดสำเนา, เมษายน 2544.
- พิพัฒน์ เรือนงาม และคณะ. ประมวลกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ว่าด้วยการค้า และการลงทุนไทย – อินโดจีน. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- พิษณุ สุวรรณระฆัง. สามทศวรรษอาเซียน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. อินโดจีนในศตวรรษที่ 20. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2535.
- มยุรี เหง้าสีวัฒน์. ไทย – ลาว: ความสัมพันธ์ที่ทวนคืน. เอเชียปริทัศน์ ฉบับที่ 12 เล่มที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2534).
- มานะ มาลาเพชร. ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ ไทย – ลาว: การค้า และการลงทุน. เอเชียปริทัศน์ ฉบับที่ 10 เล่มที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2532).
- มานะ มาลาเพชร. ลาว. เอเชียรายปี 1993/2536. อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ และวัชรินทร์ ยงศิริ, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- มานะ มาลาเพชร. ลาว. เอเชียรายปี 1994/2537. อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ และวัชรินทร์ ยงศิริ, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สำนักงานบริการคอมพิวเตอร์ และสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (TDRI). แผนการลงทุนจังหวัดเชียงราย, เมษายน 2537.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สำนักบริการวิชาการ. รายงานผลการวิเคราะห์ศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัดของการลงทุน จังหวัดน่าน. เชียงใหม่: สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537.
- เมลเลอร์ และวิลเลียม. อินโดจีนจากสนามรบสู่สนามการค้า. ผู้จัดการรายเดือน 11: 125 (กุมภาพันธ์ 2537): 134 - 142.

วันเพ็ญ สุรฤกษ์, บรรณารักษ์. ไทย – ลาว การจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำโขง: การพัฒนาเศรษฐกิจกับการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำโขง. รายงานการประชุมสัมมนาทางวิชาการระหว่างประเทศไทย – ลาว ระหว่าง 17 – 22 มีนาคม 2540 ณ เชียงใหม่ – หลวงพระบาง – เวียงจันทน์, กันยายน 2541.

วิชาการ และสถิติ, กอง. รายงานการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่างๆ. กรุงเทพฯ: กรมการสนเทศ กระทรวงเศรษฐกิจ, 2509.

วิทยา สุจริตธนารักษ์ และคณะ. การค้าชายแดน: ศักยภาพกับการกำหนดนโยบาย. รายงานสัมมนา โดยสถาบันเอเชียศึกษาและหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ. 13 พฤศจิกายน 2535 ณ ศูนย์สารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เศรษฐกิจการพาณิชย์, กรม. เศรษฐกิจการค้าของลาวในช่วงภาวะวิกฤต. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, มกราคม 2543.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. การค้าชายแดนไทยครึ่งปีแรก 2542. วิเทศทรรศน์ ฉบับที่ 22 (ตุลาคม – ธันวาคม 2542).

ศูนย์ข้อมูลการค้าชายแดน. กรุงเทพฯ: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์. อ้างถึงใน: <http://www.dft.moc.go.th> 14 พฤษภาคม 2544.

สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ศูนย์พัฒนาภาคเหนือ. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนภาคเหนือ, เมษายน 2541.

สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ศูนย์พัฒนาภาคเหนือ-ศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนไทย – สปป.ลาว, กรกฎาคม 2541.

ส่งเสริมการส่งออก, กรม. คู่มือตลาดสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการส่งออก, 2543.

สกวรัตน์ ศิริมา. ค่านอกระบบตัวแปรข้อพิพาทไทย – พม่า. เศรษฐกิจภูมิภาค กรุงเทพฯธุรกิจ (วันจันทร์ที่ 17 พฤษภาคม 2542).

สิตา สอนศรี. นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

อุดร วงษ์ทับทิม. ชายแดนแม่สาย – ทำซีเหล็ก: มิติมืดของการค้าไร้พรมแดน. ผู้จัดการรายเดือน 12: 132 (กันยายน 2537): 172 - 186.

อิทธิพล ปานงาม และคณะ. รายงานการวิจัยเกี่ยวกับการค้าและการขนส่งในภูมิภาคอินโดจีน. กรุงเทพฯ: สถาบันพาณิชย์นาวิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

ภาษาลาว

คณะกรรมการวางแผนและความร่วมมือ. ข้อมูลสถิติพื้นฐาน ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม แห่งสปป.ลาว. เวียงจันทน์: คณะกรรมการวางแผน และความร่วมมือ สปป.ลาว, 1995.

ทองสา ไชยะวงคำดี และคณะ. ประวัติศาสตร์ลาวเล่ม 3: 1893 ถึงปัจจุบัน. เวียงจันทน์: สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม กระทรวงศึกษาและกีฬา, 1989.

ธนาคารแห่ง สปป.ลาว. วารสาร สถิติเศรษฐกิจ – เงินตรา. เวียงจันทน์: ธนาคารแห่ง สปป.ลาว, 1999.

ศูนย์สถิติแห่งรัฐ. 10 ปีแห่งการก่อสร้างเศรษฐกิจ และสังคมอยู่สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว. เวียงจันทน์: คณะกรรมการแผนการแห่งรัฐ, 1987.

สีสะเหลียว สะแหวงสีกสา และคณะ. ภูมิศาสตร์ลาว. เวียงจันทน์: สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ สังคม กระทรวงศึกษาและกีฬา, 1989.

ภาษาอังกฤษ

Government of the Lao PDR. Government of the Lao PDR Social-Economic Development Strategies, Papered for the 5 th Round Table Meeting Geneva, 21 June 1994.

Internal Revenue Service Estimate. Estimate of Income Unreported on Individual Income Tax Return. Washington DC: Government Printing Office.

J.N.Bhagwati and B.Hansen. Illegal Transactions in International Trade: Theory and Measurement. Economics Faculty Massachusetts Institute of Technology, 1974.

Ljunggren , Borje. Market Economics Under Communist Regimes: Reform in Vietnam Laos and Cambodia, Development discussion paper No. 394. Havard Institute for International Development Havard University, August 1991.

Richard N.Cooper. Tariffs and Smuggling in Indonesia, 1989.

Stuart – Fox. Laos: Politics, Economics and Society. London: Frances Printer (Publisher), 1986.

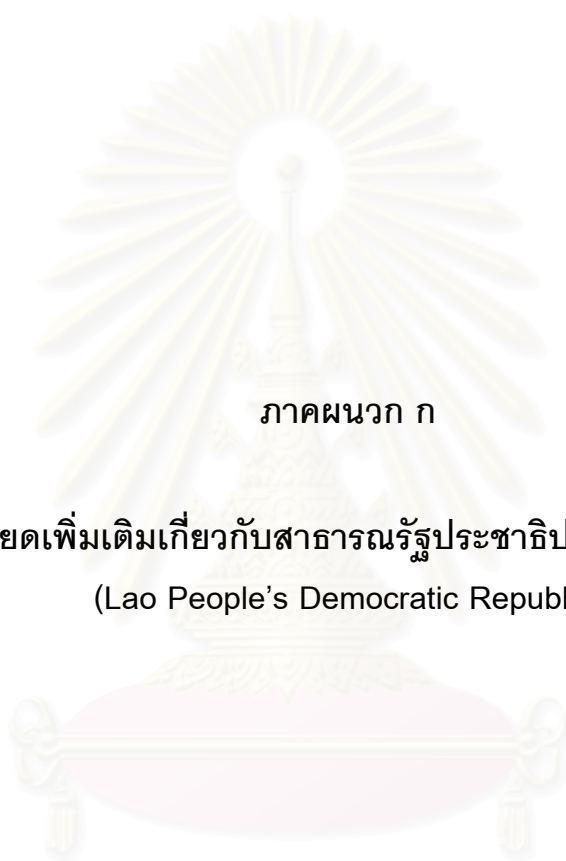
Thomas,JJ. Internal Economic Activity. Harvester, Singapore, New York, London, Toronto, Sydney, Tokyo, 1992.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
(Lao People's Democratic Republic)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ลักษณะทางภูมิศาสตร์ สปป.ลาว

หากมีการแบ่งเขตภูมิศาสตร์ของสปป.ลาว แบ่งตามลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพเศรษฐกิจ และสังคม สามารถแบ่งได้เป็น 5 เขต ดังนี้¹

1). เขตตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ 33,815 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยแขวงหัวพัน และแขวงเชียงขวาง และเขตพิเศษไซสมบูนร์ ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงและเทือกเขาที่สลับซับซ้อน เทือกเขาที่สำคัญได้แก่ ภูเขาเย็บ และภูเขาเย็บ ทอดเป็นแนวยาวจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ โดยมียอดเขาสูงสุดคือ ภูเขาเย็บ สูง 2,820 เมตร ซึ่งเป็นยอดเขาสูงสุดของประเทศ แม่น้ำสำคัญได้แก่ น้ำม่าน น้ำซำ และน้ำเทิน ไหลลงสู่อ่าวตังเกี๋ยในประเทศเวียดนาม

ลักษณะอากาศ ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมทั้ง 2 ฤดู นาน 7 – 8 เดือน ดังนั้นจึงเป็นเขตที่มีฝนตกชุก แต่มีบางพื้นที่อยู่ในเขตเงาฝนมีปริมาณน้ำฝนต่ำกว่า 1,000 มิลลิเมตรต่อปี คือ เขตเมืองแอต เมืองซำใต้ ในแขวงหัวพันและเมืองคำในแขวงเชียงขวาง ฤดูหนาวอากาศหนาวจัดอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคม บางปีลดลงถึง 0 องศาเซลเซียส

ทรัพยากรธรรมชาติ เขตตะวันออกเฉียงเหนือ มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ แต่ยังไม่ได้รับการพัฒนาขุดค้นนำมาใช้ประโยชน์ เนื่องจากอุปสรรคทางด้านเส้นทางคมนาคมขนส่งไม่สะดวก ขาดเทคโนโลยี และทุนในการดำเนินการ แร่ธาตุที่สำคัญได้แก่ ทองแดง เหล็ก ตะกั่ว สังกะสี เงิน แมงกานีส นอกจากนี้ยังมีป่าไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะไม้โลงเลง ซึ่งเป็นไม้ที่มีคุณภาพดี มีราคาแพง และหายาก จะพบอยู่ในภูมิภาคส่วนนี้

เศรษฐกิจพื้นฐาน ประชากรมีอาชีพหลักด้านกสิกรรมและเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่ยังเป็นการผลิตเพื่อยังชีพที่พึ่งพาธรรมชาติ มีการถางป่าทำไร่เลื่อนลอยอย่างกว้างขวางเพื่อปลูกข้าว ข้าวโพด และฝิ่น จนทำให้ภูเขาหลายแห่งกลายเป็นภูเขาหัวโล้น โดยเฉพาะในแขวงเชียงขวาง มีการตัดไม้ทำลายป่ามากกว่าเขตอื่น เนื่องจากเป็นเขตที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่าม้งและขมุ

ศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นเขตที่มีทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุดิบในการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการเกษตร เพราะสามารถปลูกได้ทั้งพืชผัก ผลไม้ เขตอบอุ่น ในบางพื้นที่ เช่น องุ่น ลูกท้อ ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ และพืชผลเขตร้อนซึ่งปลูกได้โดยทั่วไป นอกจากนี้ยังมีอุตสาหกรรมในครัวเรือนเป็นพื้นฐานการผลิตด้านหัตถกรรม ได้แก่ การทอผ้าไหมของชนเผ่าไทแดงในแขวงหัวพัน ซึ่งได้รับการยอมรับในด้านฝีมือที่เป็นเลิศ

¹ สีสะเหลียว สะหวงสีกสา, ภูมิศาสตร์ลาว (เวียงจันทน์: สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม, ค.ศ.1989), หน้า 411.

2). เขตตะวันตกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ 80,425 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยแขวงผังสาลี แขวงหลวงน้ำทา แขวงอุดมไชย แขวงบ่อแก้ว แขวงหลวงพระบาง และแขวงไซยะบุรี ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง มีเทือกเขาสลับซับซ้อน ทอดเป็นแนวยาวจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือไปสู่ทิศตะวันตกเฉียงใต้ แม่น้ำที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำโขง ซึ่งกั้นพรมแดนระหว่างสปป.ลาว – ไทย และ สปป.ลาว – สหภาพพม่า น้ำอู น้ำทา น้ำแบง น้ำคาน และมีที่ราบระหว่างหุบเขาซึ่งเป็นที่ตั้งเมืองสำคัญ ได้แก่ ทุ่งเพียงเมืองสิง ทุ่งเพียงน้ำทา ทุ่งเพียงน้ำอู และทุ่งเพียงหลวงพระบาง

ลักษณะอากาศ เขตตะวันตกเฉียงเหนือ อยู่ในเขตอิทธิพลของลมมรสุมฤดูฝนตกชุก ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ 1,800 มิลลิเมตรต่อปี ฤดูหนาวอากาศหนาวจัด อุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคมบางปีลดลงต่ำกว่า 0 องศาเซลเซียส

ทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา จึงมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีแร่ธาตุที่สำคัญหลายชนิด เช่น ทองคำ เหล็ก ตะกั่ว สังกะสี ยิบซัม ถ่านหิน และพลอยไพลิน (Blue sapphire) ซึ่งพบที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว

เศรษฐกิจพื้นฐาน ได้แก่ การกสิกรรม เลี้ยงสัตว์ และป่าไม้ ประชากรกว่าร้อยละ 90 มีอาชีพทางด้านเกษตรแบบยังชีพ โดยการถางป่าทำไร่เลื่อนลอย ปลูกข้าว ข้าวโพด พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ กาแฟ ส่วนผลผลิตจากปามีจำนวนมากพอที่จะส่งเป็นสินค้าออก เช่น ลูกตำว(ลูกชิด) หมากแห้ง (เร่ว) กายาน ชัน ครั่ง นอกจากนี้ยังมี ฝ้าย งา กระจับปี่ ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ยาสูบ ซึ่งจำหน่ายในตลาดท้องถิ่นและมีการเลี้ยงสัตว์แบบปล่อยตามธรรมชาติ ได้แก่ วัว ควาย หมู แพะ และม้า เนื่องจากเป็นเขตภูดอย การคมนาคมติดต่อไม่สะดวก จึงนิยมเลี้ยงม้าไว้สำหรับเป็นสัตว์พาหนะบรรทุกสัมภาระไปในพื้นที่ทุรกันดาร อย่างไรก็ตามถ้าหากเส้นทางคมนาคมขนส่งทางถนนได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น ภูมิภาคส่วนนี้จะกลายเป็นเขตเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ เนื่องจากเป็นศูนย์กลางของการเชื่อมต่อในเขตสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจระหว่างไทย สปป.ลาว จีน และสหภาพพม่า

3). เขตเวียงจันทน์ ประกอบด้วยแขวงเวียงจันทน์และกำแพงนครเวียงจันทน์ มีพื้นที่ 23,910 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นเขตทุ่งเพียง มีที่ราบกว้างใหญ่ที่เกิดจากการทับถมของดินตะกอนจากแม่น้ำโขงและน้ำจืด จึงเหมาะสำหรับการเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนา

ลักษณะอากาศ อยู่ในเขตมรสุม ฤดูร้อนอยู่ระหว่างเดือนมีนาคม – พฤษภาคม ฤดูฝนระหว่างเดือนพฤษภาคม – ตุลาคม ฤดูหนาวตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์

ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่สำคัญได้แก่ เกลือสินเธาว์ มีบ่อเกลือที่บ้านเกิน แขวงเวียงจันทน์ บ่อบ้านโคกสะอาดและบ่อกาสี เมืองไซธานี เขตกำแพงนครเวียงจันทน์ นอกจากนี้ยังมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ และมีเขื่อนน้ำจืด ซึ่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำได้ 230 เมกกะวัตต์

เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจของแขวงเวียงจันทน์ดีกว่าทุกเขต เพราะถือว่าเป็นลำข้าวของประเทศ เพราะเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของประเทศ นอกจากนี้ยังมีพืชอุตสาหกรรมอีกหลายชนิด เช่น อ้อย ฝ้าย ยาสูบ ถั่วต่างๆ ปลูกม่อน เลี้ยงไหม และผลไม้พื้นบ้าน เป็นเขตที่มีป่าไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจหลายชนิด เช่น ไม้มะค่า ไม้ประดู่ ไม้ยาง และมีผลิตภัณฑ์จากป่า เช่น น้ำมันยาง ชัน เปลือกบง สำหรับใช้ทำรูป เรว หวาย เป็นต้น ส่วนทางด้านอุตสาหกรรม เขตเวียงจันทน์มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ถึงร้อยละ 90 ของอุตสาหกรรมในประเทศ

4). เขตกลาง ประกอบด้วยแขวงบริคำไซ แขวงคำม่วน และแขวงสะหวันนะเขต มีพื้นที่ 54,300 ตารางกิโลเมตร เป็นบริเวณที่มีทุ่งเพียงที่กว้างใหญ่กว่าเขตเวียงจันทน์ถึง 4 เท่า สามารถติดต่อกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยได้สะดวกและมีเส้นทางถนนเชื่อมต่อไปยังเวียดนามได้ นอกจากนี้ แม่น้ำโขงก็ยังสามารถใช้เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำได้ตลอดทั้งปี

ลักษณะอากาศ ได้รับอิทธิพลจากมรสุมทั้ง 2 ฤดู โดยมีฝนตกชุกอยู่ระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม

ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้และแร่ธาตุหลายชนิด เช่น ดีบุก พบที่โพนดิวและบ่อแห่งในแขวงคำม่วน ทองคำพบที่แขวงบอลิคำไซ และแถบเมืองเซโปน ในแขวงสะหวันนะเขต ยิปซั่มในแขวงสะหวันนะเขต อย่างไรก็ตามทรัพยากรต่างๆ ดังกล่าวยังไม่ได้รับการขุดค้นนำมาใช้ในเชิงอุตสาหกรรมมากนัก เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวก ขาดเงินทุน และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ประกอบกับผลจากการทิ้งระเบิดในสมัยสงครามทำให้มีเศษสะเก็ดระเบิดติดอยู่ในเนื้อไม้เป็นอุปสรรคในการนำไม้มาแปรรูป

เศรษฐกิจพื้นฐาน อาชีพพื้นฐานของประชากรได้แก่การกสิกรรมและการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะวัว ควาย และมีเครื่องป่าของดงหลายชนิด เช่น หวาย ชัน น้ำมันยาง เรว ส่งเป็นสินค้าออกมายังประเทศไทย เขตกลางมีความเหมาะสมในการพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าเขตอื่นๆ เนื่องจากมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยหลายประการ เพราะมีศักยภาพสูงในการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ มีพื้นที่ราบกว้างขวาง และมีแรงงานจำนวนมาก เส้นทางติดต่อสะดวกกว่าเขตอื่นๆ เป็นต้น โดยเฉพาะการคมนาคมในแม่น้ำโขงสามารถใช้ได้ตลอดทั้งปี ดังนั้นจึงเหมาะสมที่จะพัฒนาทางด้านกสิกรรมอุตสาหกรรมเหมืองแร่ อุตสาหกรรมแปรรูปทางด้านเกษตร และป่าไม้

5). เขตใต้ ประกอบด้วยแขวงสะละวัน แขวงจำปาสัก แขวงเซกอง และแขวงอัตตะปือ มีพื้นที่ 47,000 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทย กัมพูชา และเวียดนาม ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาและที่ราบสูง ได้แก่ ภูเขาเพียงบอลิเวิน (ภูเขาเพียงหมายถึงที่ราบสูง) ภูเขาเพียงกะแสง

และภูเพียงตะไค้ย มีที่ราบสำคัญ 3 บริเวณ คือ ทุ่งเพียงสาละวัน ทุ่งเพียงจำปาสัก และทุ่งเพียงอัติตะปือ

ลักษณะอากาศ อยู่ในเขตรมสูม มีฤดูฝนยาวนาน 7 – 9 เดือน โดยเฉพาะเขตภูเพียงบอลิเวณ มีปริมาณน้ำฝนตกมากที่สุดเ็นเขตไต้

ทรัพยากรธรรมชาติ มีความสมบรูณ์เช่นเดียวกับเขตอื่น ๆ จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า มีแร่ทองคำตามแม่น้ำเซกอง เซกะหมาน และเซอู แร่เหล็กพบที่เขตเมืองไซเซษฐาในแขวงอัติตะปือทองแดง ตะกั่ว และถ่านหินพบในแขวงสาละวัน แม่น้ำหลายสายเหมาะแก่การสร้างเขื่อนพลังน้ำ เช่น ตาดเซเซต แก่งหินเหล็กไฟ เป็นต้น ทรัพยากรทางด้านป่าไม้มีความอุดมสมบรูณ์ เนื่องจากมีพื้นที่ที่เป็นภูเขา และป่าไม้คิดเป็นร้อยละ 70 ของพื้นที่ทั้งหมด มีสัตว์ป่าที่หายากหลายชนิด เช่น ช้างป่า เก้ง กวาง ละมั่ง เสือ และที่สำคัญ คือ โคไพร เป็นต้น

เศรษฐกิจพื้นฐาน ได้แก่กิจกรรมและเลี้ยงสัตว์ มีการปลูกข้าวในพื้นที่ราบ และปลูกชากาแฟ ในเขตภูเพียง หรือที่ราบสูง ซึ่งเป็นสินค้าออกที่มีความสำคัญ นอกจากนี้ยังมีอุตสาหกรรมการแปรรูปไม้ และอุตสาหกรรมในครัวเรือนประเภททอผ้า จักสาน และการแสวงหาของป่า เป็นต้น

2. การแบ่งเขตการปกครอง

สปป.ลาว แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 แขวง 1 กำแพงนคร และ 1 เขตพิเศษ 129 เมือง และ 11,935 หมู่บ้าน โดยแบ่งออกเป็น 3 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคไต้

ภาคเหนือ มีพื้นที่ 114,240 ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ 2,016,980 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3 ของประชากรทั้งหมด พ.ศ. 2542 (ค.ศ.1999) ประกอบด้วย 8 แขวง คือ แขวงผ้งสาลี แขวงหลวงน้ำทา แขวงบ่อแก้ว แขวงอุดมไชย แขวงหลวงพระบาง แขวงไซยะบุรี แขวงเชียงขวาง แขวงหัวพัน และเขตพิเศษไซสมบรูณ์

ภาคกลาง มีพื้นที่ 78,775 ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ 2,336,020 คน คิดเป็นร้อยละ 43.2 ของประชากรทั้งหมด พ.ศ. 2542 (ค.ศ.1999) ประกอบด้วย 5 แขวง คือ กำแพงนครเวียงจันทน์ แขวงเวียงจันทน์ แขวงบอลิคำไซ แขวงคำม่วน และแขวงสะหวันนะเขต

ภาคไต้ มีพื้นที่ 43,785 ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ 1,054,453 คน คิดเป็นร้อยละ 19.5 ของประชากรทั้งหมด พ.ศ. 2542 (ค.ศ.1999) ประกอบด้วย 4 แขวง คือ แขวงสาละวัน แขวงจำปาสัก แขวงเซกอง และแขวงอัติตะปือ

กล่าวโดยรวมแล้ว สปป.ลาวประกอบด้วย 16 แขวง และ 1 กำแพงนคร โดยแบ่งองค์การจั้ตั้งการปกครอง และการบริหารเป็นหน่วย (แต่ละหน่วยมีประมาณ 10 ครอบครัว) บ้าน ตาแสง

เมือง และแขวง ตามลำดับ มีกำแพงนครเวียงจันทน์ เป็นเมืองหลวง มาตั้งแต่ได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส ในวันที่ 12 ตุลาคม 1945

3. ประชากร (Population)

ชาวลาวประกอบด้วยชนกลุ่มน้อยหลายเชื้อชาติ ประมาณ 68 เผ่า มีถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วประเทศสามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ตามลักษณะภูมิประเทศ คือ

1). ลาวลุ่ม (Lao Loum) เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ มีจำนวนคิดเป็น 2 ใน 3 หรือประมาณร้อยละ 68 ของประชากรทั้งประเทศ อาศัยอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง และแม่น้ำสายต่างๆ รวมทั้งบริเวณที่ราบระหว่างหุบเขา หรือในเขตที่ราบต่ำ ประกอบด้วยชนเผ่าลาว ลื้อ ไทดำ ไทแดง ไทขาว ไทเหนือ พวน ยวน หรือกะหล่อม แสก ยั้ง ดำรงชีพอยู่ด้วยการทำเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ยังทำอาชีพทางหัตถกรรม เช่น ทอผ้าไหม ฝ้าย และทำเครื่องเงิน เป็นต้น

2). ลาวเทิง (Lao Theung) เป็นชนเผ่าดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในสปป.ลาวมาตั้งแต่ก่อนยุคประวัติศาสตร์ อาศัยอยู่ตามไหล่เขา ที่ราบสูงและที่ราบหุบเขาที่มีความสูงในระดับต่ำกว่า 1,000 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลลงมา มีประชากรคิดเป็นร้อยละ 22 ของประชากรทั้งหมด ประกอบด้วยชนเผ่าต่างๆ เช่น ขมุ ละเมต ละเวน กะตู อาฮัก สามต้าว ฯลฯ ในบรรดาชนเผ่าลาวเทิง เผ่าขมุ มีจำนวนประชากรมากที่สุด อาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศ ดำรงชีพอยู่ด้วยการถางป่าทำไร่ เลื่อนลอย ปลูกข้าว ข้าวโพด หาของป่า ล่าสัตว์ และทำนาตามหุบเขา

3). ลาวสูง (Lao Soung) อาศัยอยู่ตามไหล่เขาและบนภูเขาสูง ตั้งแต่ 1,000 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลขึ้นไป มีประชากรคิดเป็นร้อยละ 9 ของประชากรทั้งประเทศ ประกอบด้วย ชนเผ่าม้ง เย้า ลานแต่น ก้อ กุ่ย มูเซอ สีดา ฯลฯ ดำรงชีพอยู่ด้วยการถางป่า ทำไร่เลื่อนลอย ปลูกข้าว ข้าวโพด ฝิ่น และหาเครื่องป่าของดงมาขาย หรือแลกเปลี่ยนสิ่งของกับชาวลาวลุ่ม เป็นชนเผ่าที่ยังคงตั้งถิ่นฐานเลื่อนลอย และมีภาษา วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง รัฐบาลสปป.ลาวให้การส่งเสริมในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นเมืองของประเทศ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ

นอกจากกลุ่มดังกล่าวแล้ว ประชากรลาวยังประกอบด้วยคนต่างด้าวอีกจากร้อยละ 1 ซึ่งโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในสปป.ลาวตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 ประกอบด้วย เวียดนาม จีน อินเดีย และไทย

ภายหลังสงครามปลดปล่อยปี พ.ศ.2518(ค.ศ.1975) รัฐบาลสปป.ลาวมีนโยบายการสร้างชาติใหม่ โดยเน้นความเสมอภาคและความสามัคคีปรองดองภายในชาติ ฯพณฯ โกวฮอน พมวิหาร อดีตผู้นำของสปป.ลาว เห็นว่าการจำแนกประชาชนลาวออกเป็น ลาวลุ่ม ลาวเทิง และลาวสูงนี้ ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงและสถานการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปจึงได้กำหนดให้มีการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ในสปป.ลาว โดยอาศัยพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งจำแนกออกตามลักษณะกลุ่มภาษาของชนเผ่า โดยมุ่งเน้นความเสมอภาคของชนเผ่าภายในประเทศทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม มีนโยบายส่งเสริมให้ชนเผ่าต่างๆ มีส่วนร่วมในการบริหาร และพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเอง รวมทั้งสร้างความสามัคคีของประชาชนทุกเผ่าพันธุ์ในประเทศ ดังนั้นในปัจจุบัน การแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ในสปป.ลาวนิยมแบ่งออกตามลักษณะทางภาษาศาสตร์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม² ได้แก่ กลุ่มภาษาลาว-ไท กลุ่มภาษามอญ-เขมร กลุ่มภาษาม้ง-เย้า กลุ่มภาษาริเบต-พม่า กลุ่มภาษาเวียด-เมือง และ กลุ่มภาษาฮาร หรือฮ่อ

1). กลุ่มภาษาลาว-ไท ประชากรที่พูดภาษาตระกูลไท-ลาว อาศัยอยู่ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ และที่ราบระหว่างหุบเขาที่มีแม่น้ำลำธารไหลผ่าน โดยกระจายกันอยู่ทั่วประเทศ ประกอบด้วย ชนเผ่าลาว ลื้อ ยวน หรือกะหล่อม เงี้ยว ไทเหนือ แสก ย้อ ผู้ไท มีจำนวนประมาณ 2 ใน 3 ของประชากรทั่วประเทศ ภาษาพูดและตัวหนังสือ เป็นภาษาและตัวหนังสือของทางการ

ลาว แบ่งออกเป็นหลายสาขา เช่น พวนอีสาน กะเลิง โย้ ย้อ บ่อ ซึ่งอาศัยอยู่ตามที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง และที่ราบลุ่มแม่น้ำต่างๆ โดยอาศัยอยู่มากในกำแพงนครเวียงจันทน์ แขวงเวียงจันทน์ แขวงสะหวันนะเขต แขวงหลวงพระบาง แขวงจำปาสัก และแขวงอื่นๆ โดยเผ่าลาวจะกระจายกันอยู่ในทุกหัวเมือง เช่น พวนอาศัยอยู่มากในเขตทุ่งราบเชียงขวาง และแขวงหัวพัน กะเลิง และย้ออาศัยอยู่ในแขวงคำม่วน ส่วนพวกบ่อ อาศัยอยู่ในแขวงหลวงพระบาง เป็นต้น

ลื้อ ลื้อในสปป.ลาวมีประมาณ 180,000 คน ตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคเหนือ ได้แก่ แขวงฝาง สาลี อาศัยอยู่ในเขตเมือง อูเหนือ หรือยอดอู เมืองอูใต้ เมืองงายเหนือ เมืองงายใต้ บุนเหนือ บุนใต้ แขวงหลวงน้ำทา อาศัยอยู่มากในเขตเมืองสิง 23 หมู่บ้าน เมืองลอง ส่วนที่เมืองหลวงน้ำทา มี 3 หมู่บ้าน คือ บ้านน้ำทุง บ้านห้วยคิง บ้านบ่อแตน แขวงไซยะบุรี มีหมู่บ้านลื้อในเชียงฮ่อน – หงสา ได้แก่ เมืองเชียงฮ่อน เมืองเงิน เมืองคอบ เมืองหงสา ซึ่งอยู่ติดชายแดนไทยด้านจังหวัดน่าน และพะเยา นอกจากนี้ยังมีลื้อบางส่วนอพยพลงไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านดงเงิน และบ้านแสงเจริญในเขตเมืองเพียง แขวงไซยะบุรี ซึ่งเป็นหมู่บ้านลื้อในสปป.ลาว ที่ตั้งอยู่ได้สุดในสปป.ลาว แขวงอุดมไชยก็มีหมู่บ้านลื้อที่เมืองแบ่ง เช่น ในหมู่บ้านแบ่งหลวง บ้านแบ่งคำ บ้านโพนไซ บ้านนาปลาใต้ เป็นต้น

² คำแดง กมมะดำ และคำแพง ทิพนมนตรี, ท่องเที่ยวบรรดาเผ่าอยู่ลาว, หน้า บทนำ.

ส่วนแขวงบ่อแก้ว มีหมู่บ้านลื้อในเขตเมืองเม็ง เมืองต้นผึ้ง และเมืองห้วยทราย ได้แก่ บ้านปุง บ้านดอนแก้ว บ้านน้ำครก บ้านปากยาวใต้ บ้านน้ำยุง ฯลฯ ส่วนแขวงหลวงพระบาง มีหมู่บ้านลื้อ ตั้งกระจายอยู่ตามลำน้ำอู ได้แก่ บ้านห้วยแพน บ้านห้วยวัง บ้านห้วยไหล บ้านหาดก้อ ฯลฯ นอกจากนี้ ยังมีหมู่บ้านลื้ออยู่รอบๆ เมืองหลวงพระบางอีกหลายหมู่บ้าน เช่น เมืองเชียงเงิน บ้านผานม บ้านพริก บ้านดอนแก้ว และบ้านนาเวียง³ ประชากรชาวลื้อมีการผสมกลมกลืนกับชาวลาวโดยทั่วไปได้เป็นอย่างดี และมีสถานภาพทางสังคมเช่นเดียวกันกับชาวลุ่มโดยทั่วไป

ยวน ยวนหรือกะหล่อม อพยพจากเชียงแสนเข้าไปอาศัยอยู่ในแขวงบ่อแก้ว ได้แก่ บ้านป่าอ้อย บ้านอุดม บ้านน้ำตอย แขวงหลวงน้ำทา ได้แก่ บ้านหลวง บ้านซอน บ้านดอนคูน บ้านเวียงเหนือ บ้านเวียงใต้ บ้านเชียงงาม และบ้านท่าอ้อ แขวงหลวงพระบาง ได้แก่ บ้านปากแหวด เป็นต้น

ไทเหนือ อพยพมาจากเขตเต๋อหงของประเทศจีน และรัฐฉานของสหภาพพม่า เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่แถบเมืองสิงในแขวงหลวงน้ำทา ได้แก่ บ้านน้ำแก้วหลวง บ้านกุ่ม บ้านศรีเฮือง บ้านอ้อ และบ้านป่าต้อย เป็นต้น

แสก มีประชากรไม่มากนัก ส่วนใหญ่อาศัยในแขวงคำม่วน

ข้อ มีประชากรเล็กน้อย อาศัยอยู่ในแขวงผังสาลี แขวงอุดมไชย และแขวงหลวงน้ำทา

ผู้ไท แบ่งออกเป็นหลายแขนง ได้แก่ ไทดำ ไทแดง ไทขาว ไทแอต ไทเมี่ยง ไทแอะ ไทซำ ไทวัง ทั้งนี้เรียกตามภูมิลำเนาเดิม และการตั้งถิ่นฐาน กลุ่มผู้ไทมีประชากรประมาณ 470,000 คน อาศัยอยู่มากในแขวงหัวพัน เชียงขวาง หลวงน้ำทา บ่อแก้ว บอลิคำไซ และสะหวันนะเขต นอกจากนี้ยังกระจายอยู่ในแขวงอื่นๆ ทางภาคเหนือ

2). กลุ่มภาษามอญ-เขมร กลุ่มประชากรที่พูดภาษามอญ-เขมร มีจำนวนมากรองเป็นอันดับสองรองจากกลุ่มภาษาลาว-ไท แบ่งออกเป็นหลายสาขา เผ่าที่อาศัยอยู่ในแขวงภาคเหนือ ได้แก่ ขมุ ละเมต บิด ถิ่น ในภาคกลางมี เผ่าก่วย ปะโกะ ตะโล้ย ไช้ กะตุ ส่วนเผ่าที่อาศัยอยู่ทางภาคใต้ ประกอบด้วย เผ่าละเวน ยาเหิม ละแเว แะ ละวี อาฮัก โอย ส่วย เป็นต้น

ชนเผ่าลาวเทิงในภาคเหนือ ประกอบด้วยเผ่าขมุ ละเมต สามต้าว บิด ถิ่น

ขมุ เรียกตัวเองว่า “กิมหมุหรือกำหมุ” เป็นชนเผ่าดั้งเดิม มีจำนวนประชากรมากที่สุดในบรรดาชนเผ่าลาวเทิง คือ ประมาณ 500,000 คน อาศัยอยู่ในแขวงภาคเหนือ ได้แก่แขวงบ่อแก้ว แขวงหลวงน้ำทา แขวงอุดมไชย และแขวงหลวงพระบาง นอกจากนี้ยังมีขมุบางส่วนอาศัยอยู่ใน

³ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ท่องเที่ยว แขวงหลวงพระบาง เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2001.

เขตตะวันออกเฉียงเหนือของพม่า และในภาคเหนือของไทย ในเขตจังหวัดน่าน เชียงราย และ ลำปาง เป็นต้น

ละเมด เป็นกลุ่มที่มีประเพณีและความเชื่อคล้ายกับชนเผ่าขมุ ส่วนภาษาพูดแตกต่างกับชนเผ่าขมุบ้าง แต่สามารถฟังเข้าใจกัน ชนเผ่าละเมดอาศัยอยู่ในภาคเหนือของสปป.ลาว ในแขวงบ่อแก้ว เช่น บ้านจอมออย บ้านหนองคำ บ้านดอนแก้ว บ้านปางปอด ฯลฯ

สามต้าว เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ทูมก หรือ ไทคอย เป็นชนเผ่าเทิงตระกูลภาษามอญ-เขมร กลุ่มเดียวในภาคเหนือของสปป.ลาวที่นับถือศาสนาพุทธ มีศิลปกรรมขบแบบลื้อ ปัจจุบันชนเผ่าสามต้าวกระจายกันตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตภาคเหนือของสปป.ลาวในแขวงหลวงน้ำทา ได้แก่ เมืองสิง สมหลวย โบกบ่อ เมืองน้ำทา ฯลฯ และในแขวงบ่อแก้ว เช่น ในตัวเมืองห้วยทราย

บิด เป็นลาวบิด มีภาษาพูด พิธีกรรม และความเชื่อคล้ายกับชนเผ่าขมุ มีประชากรเพียงเล็กน้อยที่อาศัยในแขวงหลวงน้ำทา

ถิ่น อาศัยอยู่ในแขวงไซยะบุรี เขตติดต่อจังหวัดน่าน บางส่วนอาศัยอยู่ในเขตชายแดนจังหวัดน่าน

ชนเผ่าลาวเทิงในภาคกลาง ประกอบด้วยเผ่ากะตาง ไช้ ปะโกะ และ

กะตาง เป็นเผ่าที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร ที่มีจำนวนมากที่สุดในเขตภาคกลาง มีประชากรประมาณ 80,000 คน อาศัยอยู่ในแขวงสะหวันนะเขต เป็นกลุ่มที่นับถือพุทธศาสนา

ไช้ ตั้งถิ่นฐานอยู่ในแขวงคำม่วน แขวงสะหวันนะเขต แขวงสาละวัน อาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มกับหมู่บ้านลาว และผู้ไท

ปะโกะ อาศัยอยู่ในแขวงสะหวันนะเขตติดต่อกับชายแดนเวียดนาม

ตะไฉ้ย เป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ในสปป.ลาวมานานปี วัฒนธรรมและประเพณีคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมทุ่งไหหิน ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองตะไฉ้ย และเมืองเลางาม ในแขวงสาละวัน และมีบางส่วนอาศัยในแขวงสะหวันนะเขต

ชนเผ่าลาวเทิงในภาคใต้ ประกอบด้วยเผ่าละเวน ยาเหิม ละแ่ว กะเลียง กะตุ

ละเวน ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในแขวงจำปาสัก และแขวงสาละวัน

ยาเหิม อาศัยอยู่ในแขวงจำปาสัก และแขวงสาละวัน มีวัฒนธรรมประเพณีคล้ายคลึงกับเผ่าละเวน

กะเลียง อาศัยอยู่ในแขวงเซกอง บริเวณชายแดนติดต่อกับเวียดนาม

กะตุ อาศัยอยู่ในแขวงสาละวัน บางส่วนอยู่ในเขตเมืองกวางนามของเวียดนาม

3). กลุ่มภาษาม้ง-เย้า กลุ่มตระกูลภาษาม้ง-เย้า อาศัยอยู่บนภูเขาสูงในเขตภาคเหนือของ สปป.ลาว มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในจีน ได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในสปป.ลาวเมื่อประมาณ 150 – 200 ปีมาแล้ว ประกอบด้วยชนเผ่าม้ง เย้า ลานแต่น

4). กลุ่มภาษาทิเบต-พม่า กลุ่มตระกูลภาษาทิเบต-พม่า อพยพมาจากภาค ตะวันออกเฉียงเหนือของพม่าเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณตะวันตกเฉียงเหนือของสปป.ลาว ประกอบด้วยชนเผ่าก้อ กูย มูเซอ ผู้น้อย ปะนะ สีดา

5). กลุ่มภาษาเวียด-เมือง มีประชากรเพียงเล็กน้อย อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนสปป.ลาว – เวียดนาม ประกอบด้วย เผ่าต๋ม ตริ สลาง อยู่ในแขวงคำม่วน เผ่าเมืองอยู่ในแขวงหัวพัน

6). กลุ่มภาษาทาร์ หรือฮ่อ ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในแขวงทางภาคเหนือ ได้แก่ แขวงผังสาลี แขวงหัวพัน แขวงหลวงน้ำทา เผ่าฮ่อดำรงชีวิตอยู่ด้วยการทำนาและค้าขาย ปัจจุบันเป็นบุคคล สัญชาติลาว เพราะได้อพยพมาจากมณฑลยูนนานเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากกว่า 100 ปีมาแล้ว

4. ภาษา (Language)

ประชาชนลาวทั้งประเทศพูด และเขียนภาษาเดียวกัน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของประเทศ โดยมีภาษาลาวเป็นภาษาประจำชาติ ซึ่งภาษาลาวสมัยใหม่อาจมีสำเนียงการพูดที่แตกต่างกันออกไป ในแต่ละพื้นที่

อักษรภาษาลาวมี 27 ตัว และมีสระ 28 รูป สามารถผสมผสานเป็นคำจำนวนมาก มีรูปแบบที่เรียบง่าย ง่ายต่อการศึกษา พิมพ์ และสามารถใช้ได้กับคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน

การเรียนภาษาลาว และวรรณคดีลาว มีรากฐานมาจากภาษาบาลีและสันสกฤต เช่นเดียวกับภาษาส่วนใหญ่ในภูมิภาคเอเชียใต้

นอกจากนี้ยังใช้ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศสและไทย เป็นภาษาที่ใช้ในการติดต่อธุรกิจ

ประชาชนลาวนับถือศาสนาพุทธประมาณร้อยละ 90 ส่วนที่เหลือร้อยละ 10 นับถือศาสนา อื่นๆเช่น คริสต์และอิสลาม เป็นต้น

5. องค์การทางการเมืองและการบริหารประเทศ (Political and Administrative Organization)

ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบเก่าเข้าสู่ระบอบสังคมนิยม เมื่อครั้งวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2518(ค.ศ.1975) พรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองการปกครอง แทนกลุ่มอำนาจเก่าที่ลี้ภัยการเมืองไปอยู่ต่างประเทศ การดำเนินงานอยู่ภายใต้การชี้นำ

ของคณะกรรมการศูนย์กลางพรรค ซึ่งจะกำหนดนโยบายและดำเนินงานกิจการของรัฐด้านต่างๆ ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การโฆษณาฝึกอบรม และการจัดตั้งมวลชนในระดับต่างๆ

โครงสร้างอำนาจการปกครองของรัฐแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ อำนาจการปกครอง ศูนย์กลางและอำนาจการปกครองท้องถิ่น อำนาจการปกครองศูนย์กลาง ประกอบด้วยสภาแห่งชาติ สภารัฐมนตรี และศาลประชาชนสูงสุด ซึ่งมีลักษณะการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ ส่วนอำนาจการปกครองท้องถิ่นประกอบด้วยแขวง เมือง และหมู่บ้าน ซึ่งอยู่ภายใต้การชี้นำของพรรค และรัฐ

สภาแห่งชาติ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2518(ค.ศ.1975) สมาชิกสภาแห่งชาติ มาจากการเลือกตั้งของประชาชนจากแขวงต่างๆ ทั่วประเทศ มีหน้าที่นิติบัญญัติและควบคุมการบริหารงานของรัฐบาล รวมทั้งศึกษาคั่นคว้าและจัดทำแผนการเศรษฐกิจ อนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เสนอความเห็นต่อรัฐบาลเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ภายในประเทศ สภาแห่งชาติมีองค์การบริหารภายในประกอบด้วย คณะประจำสภาหรือคณะกรรมการรับผิดชอบงานฝ่ายต่างๆ เช่น คณะกรรมาธิการรัฐบัญญัติ คณะกรรมาธิการแผนการและงบประมาณ คณะกรรมาธิการรัฐธรรมนูญ โดยให้คณะกรรมการแต่ละฝ่ายประสานการดำเนินงานร่วมกับสภารัฐมนตรี สมาชิกสภาแห่งชาติส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีบทบาทดีเด่นในการปฏิวัติมาก่อน

สภารัฐมนตรี เป็นองค์กรฝ่ายบริหาร มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารกิจการงานของรัฐทั้งปวง โดยรับผิดชอบต่อสภาแห่งชาติ และต่อคณะกรรมการศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติ ซึ่งเป็นพรรคการเมืองพรรคเดียวของสปป.ลาว โดยมีคณะตรวจตราพรรค - รัฐ เป็นหน่วยงานติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาล สภารัฐมนตรีประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่รับผิดชอบงานด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ การศึกษา ได้แก่ กระทรวงป้องกันประเทศ กระทรวงภายใน กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการค้า กระทรวงคมนาคมขนส่งไปรษณีย์และก่อสร้าง กระทรวงอุตสาหกรรมและหัตถกรรม กระทรวงกลาโหมและป่าไม้ กระทรวงยุติธรรม นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการเทียบเท่ากระทรวงเป็นกรรมการ ได้แก่ คณะกรรมการสวัสดิการสังคมและนักรบเก่า คณะกรรมการข่าวสาร หนังสือพิมพ์และโทรภาพแห่งรัฐ คณะกรรมการแผนการแห่งรัฐ คณะกรรมการบรรดาเผ่า ธนาคารแห่งรัฐ และห้องว่าการสภารัฐมนตรี⁴

ศาลประชาชนสูงสุด จัดตั้งขึ้นโดยสภาแห่งชาติทำหน้าที่เป็นศาลสูงสุดแห่งรัฐในการพิจารณาพิพากษาคดีต่างๆ ตามแนวทางของสังคมนิยม เพื่อลงโทษบุคคลที่กระทำการต่อต้านอำนาจรัฐและผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย ประธานศาลประชาชนสูงสุดมาจากการเลือกตั้งของสภาแห่งชาติ

⁴ สีสะเหลียว สะหวงสีกสา, ภูมิศาสตร์ลาว, หน้า 194 - 195.

ศาลประชาชนสูงสุดมีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานยุติธรรมประจำแขวง เรียกว่า ศาลประชาชนแขวง เพื่อพิจารณาคดีที่เกิดขึ้นในแต่ละแขวง

จากผลการดำเนินงานทางการเมืองที่ผ่านมาปรากฏว่า การตัดสินใจและการจัดระบบต่างๆ เป็นไปอย่างล่าช้า เพราะจะต้องนำเรื่องราวต่างๆ เข้าสู่ที่ประชุมใหญ่พรรคเพื่อนำมาพิจารณาตัดสินใจปัญหาาร่วมกัน ในการประชุมใหญ่ สมัยที่ 5 ของพรรคระหว่างวันที่ 27 - 29 มีนาคม พ.ศ.2534(ค.ศ.1991) ได้มีมติให้ปรับปรุงโครงสร้างอำนาจทางการเมืองภายในพรรคครั้งสำคัญ กล่าวคือ ยุบเลิกตำแหน่งเลขาธิการพรรค แล้วจัดตั้งตำแหน่งประธานพรรคขึ้นแทนเพื่อให้มีอำนาจในการควบคุมดูแล สั่งการ และบริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายของพรรคที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ปรากฏว่าผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานพรรคคนแรก คือ ฯพณฯ ไกสอน พมวิหาน อดีตเลขาธิการพรรคทำให้การสืบต่ออำนาจทางการเมืองเป็นไปอย่างราบรื่น ต่อมาสภาแห่งชาติได้มีการอนุมัติให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฉบับแรก เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ.2534(ค.ศ.1991) ลงนามโดย ฯพณฯ หนุฮัก พุนสะหวัน ประธานสภาแห่งชาติ รัฐธรรมนูญมีผลใช้เป็นกฎหมายสูงสุดโดยสมบูรณ์ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม ปีเดียวกัน

รัฐธรรมนูญกำหนดให้สปป.ลาว เป็นรัฐประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์อำนาจ โดยมีพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเป็นแกนนำ มีองค์การจัดตั้งทางการเมืองประกอบด้วย แนวลาวสร้างชาติ สหพันธ์กรรมบาล คณะชาวนุ่มประชาชนปฏิวัติลาว สหพันธ์แม่หญิง และองค์การจัดตั้งทางสังคม เป็นกลไกทำหน้าที่ปลุกระดมแนวคิดและขึ้นำการปฏิบัติภารกิจในการปกป้องรักษา และสร้างสรรค์ประเทศชาติให้แก่สมาชิกพรรคและประชาชน⁵

รัฐธรรมนูญกำหนดให้สภาแห่งชาติมาจากการเลือกตั้งของประชาชน อยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี จำนวนสมาชิกสภาแห่งชาติถือเกณฑ์ประชากรห้าหมื่นคนต่อผู้แทน 1 คน ในกรณีแขวงใดมีจำนวนประชากรไม่ถึงหนึ่งแสนคน ให้มีสมาชิกสภาแห่งชาติ 2 คน การเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญจัดทำขึ้น เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ.2536(ค.ศ.1993) มีจำนวนสมาชิกสภาแห่งชาติทั่วประเทศ 85 คน

สภาแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งสปป.ลาว มีอำนาจหน้าที่นิติบัญญัติ ได้แก่ การพิจารณา และให้ความเห็นชอบในร่างงบประมาณบริหารประเทศประจำปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจ - สังคม จัดตั้งหรือยุบเลิกกระทรวง แขวง กำแพงนคร มีอำนาจในการปลดประธานประเทศ รองประธานประเทศตามการเสนอของคณะประจำสภาแห่งชาติ เลือกตั้งหรือปลดประธานศาลประชาชนสูงสุด รวมทั้งพิจารณารับรองการแต่งตั้งหรือปลดบุคคลในคณะรัฐบาลตาม

⁵ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ค.ศ.1991. มาตรา 5.

การเสนอของประธานประเทศ แต่ไม่มีสิทธิอภิปรายทั่วไปหรือลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี สมาชิกสภาแห่งชาติอาจถูกประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งปลดออก ถ้าหากเห็นว่าประพฤติตัวไม่เหมาะสมกับศักดิ์ศรี จินชาติความไว้วางใจจากประชาชน

เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา สภาแห่งชาติได้ทำหน้าที่สำคัญในการผ่านร่างกฎหมาย ซึ่งจะนำประเทศไปสู่การปฏิรูปทางโครงสร้างเศรษฐกิจให้เป็นระบบตลาดมากขึ้น กฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศ กฎหมายองค์ประกอบงบประมาณ กฎหมายเกี่ยวกับภาษี กฎหมายการดำเนินธุรกิจ กฎหมายแรงงาน กฎหมายส่งเสริมการลงทุนภายในประเทศ กฎหมายการล้มละลายของกิจการ กฎหมายเกี่ยวกับทางบัญชี และอื่นๆ นอกจากนี้สภาแห่งชาติยังได้กำหนดอำนาจหน้าที่ และโครงสร้างของรัฐ สิทธิมนุษยชนเบื้องต้นของพลเมือง และกรอบร่างกฎหมายพื้นฐานอันเป็นหลักฐานในการเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบตลาด ประธานประเทศเป็นผู้นำของประเทศ และหน่วยงานหลักของรัฐบาล คือ สำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งนำโดยนายกรัฐมนตรี คณะรัฐบาลประกอบด้วยรัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยรวม 13 กระทรวง รวมทั้งผู้ว่าราชการแห่งชาติ และประธานคณะกรรมการแผนการแห่งรัฐ

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของสปป.ลาว ยังมีสาระสำคัญ คือ ปฏิเสธการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Power) แต่ให้ยึดถือแนวทางของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเป็นพื้นฐาน โดยแบ่งอำนาจการปกครองออกเป็น 3 ฝ่าย คือ

1). ฝ่ายนิติบัญญัติ จะมีสภาแห่งชาติ (National Assembly) ทำหน้าที่เป็นองค์กรด้านนิติบัญญัติเพียงองค์กรเดียว และอำนาจหน้าที่สำคัญในการตรวจตราการทำงานขององค์กรฝ่ายตุลาการ และฝ่ายบริหาร

2). ฝ่ายตุลาการ กำหนดให้มีศาลประชาชน ประกอบด้วย ศาลประชาชนสูงสุด ศาลประชาชนท้องถิ่น และศาลทหาร และองค์กรอัยการประชาชนในระดับต่างๆ ทำหน้าที่ในการกล่าวฟ้องทั้งคดีแพ่ง และคดีอาญา

3). ฝ่ายบริหาร สปป.ลาวได้ปรับองค์กรในฝ่ายบริหารให้สามารถสนองตอบนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจด้วยการแยกด้านการวางแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ซึ่งเคยอยู่ในความรับผิดชอบของ “คณะกรรมการแผนการและความร่วมมือ” (The Committee for planning and cooperation – CPC) ไปจัดตั้งเป็นองค์กรใหม่ คือ “คณะกรรมการแผนการแห่งรัฐ” (State Planning Committee : SPC) พร้อมกับโอนงานด้านความร่วมมือด้านการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งเคยอยู่ในการดูแลของ CPC ไปอยู่ภายใต้สำนักงานนายกรัฐมนตรี โดยใช้ชื่อว่า “คณะกรรมการคุ้มครองการลงทุนจากต่างประเทศ” (Foreign Investment Management Committee : FIMC) นอกจากนี้ยังได้จัดตั้ง “สถาบันค้นคว้ายุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ

แห่งชาติ” ขึ้นทำหน้าที่ศึกษาวิจัย และค้นคว้าหากลไกหรือแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

รัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจแก่ประธานประเทศอย่างกว้างขวางในฐานะเป็นประมุขแห่งรัฐ ได้แก่อำนาจในการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแต่งตั้ง หรือปลดนายกรัฐมนตรี แต่งตั้งหรือปลด นายทหารชั้นนายพลของกองทัพตามคำเสนอของนายกรัฐมนตรี แต่งตั้งโยกย้ายหรือปลดเจ้าแขวง เจ้ากำแพงนครตามคำเสนอของนายกรัฐมนตรี ให้สัตยาบันสนธิสัญญากับต่างประเทศ⁶ ส่วน นายกรัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งรองนายกรัฐมนตรี รองประธานคณะกรรมการเทียบเท่ากระทรวง รองเจ้าแขวง รองเจ้ากำแพงนครและเจ้าเมือง⁷

โครงสร้างระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นเริ่มจาก ระดับแขวง ลงสู่ระดับเขต และระดับ หมู่บ้าน ในระดับแขวงมีผู้ว่าการแขวง (เจ้าแขวง) เป็นผู้ปกครอง ปัจจุบัน สปป.ลาว มีทั้งหมด 16 แขวง 1 นคร 1 เขตพิเศษ และ 129 เมือง⁸ แขวงต่างๆ มีดังนี้ กำแพงนครหลวงเวียงจันทน์ แขวง เวียงจันทน์ แขวงหลวงพระบาง แขวงไชยบุรี แขวงหัวพัน แขวงอุดมไชย แขวงบ่อแก้ว แขวงฝ่ง สาลี แขวงหลวงน้ำทา แขวงเชียงขวาง แขวงบอลิคำไซ แขวงคำม่วน แขวงสะหวันนะเขต แขวง สาละวัน แขวงเซกอง แขวงอัตตะปือ แขวงจำปาสัก เขตพิเศษไซสมบูนอร์ม การบริหารงาน กองและ แผนการต่างๆ มีลักษณะโครงสร้าง และรูปแบบเช่นเดียวกันกับการปกครองในส่วนกลาง ยกเว้นใน ด้านการป้องกันประเทศ การต่างประเทศ และตำรวจ

มาตรา 68 (Decree 68) ได้กำหนดแนวทางพื้นฐานของการเงินการคลัง งบประมาณของประเทศ ได้ผ่านสภาฯ เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2534(ค.ศ.1991) ได้เปลี่ยนรูปแบบการจัดการแบบ ฐานกว้าง (Horizontal management) มาเป็นระบบลำดับชั้น (Vertical Management) รูปแบบ การจัดเก็บภาษี และการจัดสรรงบประมาณ ภายใต้ความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี⁹

พรรคประชาชนปฏิวัติลาว (The Lao people's Revolutionary party – LPRP) เป็นพรรค การเมืองเพียงพรรคเดียว มีบทบาทสำคัญทางการเมือง อยู่ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการ กลาง ซึ่งนำโดยกรมการบริหารพรรคระดับสูง โครงสร้างของพรรคกระจายลงสู่ในระดับหมู่บ้าน และเขตต่างๆ คล้ายคลึงกับโครงสร้างการบริหารงานของรัฐบาล ภายใต้กรอบของแผนการปฏิรูป

⁶ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ค.ศ.1991.มาตรา 53.

⁷ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ค.ศ.1991.มาตรา 60.

⁸ ศูนย์สถิติแห่งชาติ สปป.ลาว (The National Statistic Center), ค.ศ.1995.

⁹ กองพาณิชย์กิจต่างประเทศ, สู่ทางการทำธุรกิจใน สปป.ลาว (กรุงเทพฯ: กลุ่มพัฒนาการค้า 3 กองพาณิชย์กิจต่างประเทศ กรมการค้าต่างประเทศ, มีนาคม พ.ศ.2541),หน้า 5.

การบริหารประเทศ NEM (New Economic Mechanism) รวมทั้งการสนับสนุนจากพรรคฯ ในการปรับโครงสร้างระบบราชการ ให้สอดคล้องตามความต้องการในการปฏิบัติตามแผน NEM กำหนดไว้

6. โครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมทางบก

1). ถนน

ถนนถือว่าเป็นเส้นทางการคมนาคมที่สำคัญที่สุดของสปป.ลาว เนื่องจากสปป.ลาวไม่มีเส้นทางออกสู่ทะเลโดยตรง การส่งออก และนำเข้าสินค้าจึงจำเป็นต้องอาศัยประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงเป็นทางผ่านไปยังประเทศอื่นๆ ประมาณร้อยละ 85 - 90 ของประชากรจะใช้ถนนเป็นเส้นทางในการสัญจร

นอกจากนี้ ถนนต่างๆ ยังมีความสำคัญสำหรับสปป.ลาวในการติดต่อกับชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านไม่ว่าจะเป็นไทย เวียดนาม จีน ฯลฯ โดยถนนสายสำคัญของสปป.ลาวมีหลายเส้นทาง แต่เส้นทางที่ถือว่ามีค่ามากที่สุดในการเชื่อมต่อระหว่างแขวงต่างๆ ในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่

- เส้นทางหมายเลข 9 เป็นเส้นทางที่เชื่อมจากสะพานนะเขตต์ตขวางประเทศไปยังชายแดนเวียดนาม (ยาว 246 กิโลเมตร) ไปสิ้นสุดที่ท่าเรือดานังของเวียดนาม และยังเชื่อมต่อกับเส้นทางหมายเลข 13 ซึ่งถือได้ว่าเป็นเส้นทางที่มีความสำคัญมากที่สุดของ สปป.ลาวอีกด้วย รัฐบาลถือว่าเส้นทางหมายเลข 9 นี้ เป็นเส้นทางออกสู่ทะเลที่สำคัญ โดยรัฐบาลสปป.ลาวได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลญี่ปุ่นในการก่อสร้างเส้นทางสายนี้

- เส้นทางหมายเลข 10 เป็นเส้นทางเชื่อมต่อระหว่าง ปากเซ แขวงจำปาสัก ไปยังช่องเม็ก (อำเภอพิบูลมังสาหาร) จังหวัดอุบลราชธานี

- เส้นทางหมายเลข 13 เป็นเส้นทางจากแขวงอุดมไชย หลวงพระบางผ่านเวียงจันทน์ สะพานนะเขต ถึงชายแดนกัมพูชา (ยาวรวม 1,245 กิโลเมตร) สามารถตัดผ่านกัมพูชาไปจดท่าเรือในนครโฮจิมินต์ของเวียดนาม เป็นเส้นทางเชื่อมต่อทางตอนใต้และเหนือของสปป.ลาว โดยเลาะเลียบตามแม่น้ำโขงตั้งแต่ชายแดนกัมพูชาถึงเวียงจันทน์แล้วจึงตัดผ่านตอนกลางของประเทศไปสุดทางที่แขวงอุดมไชย เป็นเส้นทางในระบบทางหลวงสายเอเชียซึ่งผ่านโฮจิมินห์ในเวียดนามดังกล่าวมาแล้ว โดยการพัฒนาเส้นทางหมายเลข 13 นี้ ได้รับทุนสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB)

สปป.ลาว มีแผนที่จะพัฒนาเส้นทางคมนาคมหลายสาย โดยที่รัฐบาลได้มีการประกาศพัฒนาถนนสายหลักๆ นอกเหนือจากถนนสายสำคัญๆ ที่กล่าวมาแล้ว ได้แก่

- เส้นทางหมายเลข 3 จากห้วยทราย – หลวงน้ำทา – ท่าอุตรมไชย และสามารถไปถึงชายแดนประเทศจีน เส้นทางนี้สามารถไปยังแหล่งถ่านหินของสปป.ลาวได้
- เส้นทางหมายเลข 7 จากหลวงพระบาง – เชียงของ – วินห์ (เวียดนาม) ซึ่งเป็นเมืองชายทะเลและมีท่าเรือที่ทาง สปป.ลาว ได้เช่าจากเวียดนาม

ทางรัฐบาลสปป.ลาวยังได้มีการกำหนด จุดเชื่อมโยงประเทศต่างๆ ไว้ โดยเฉพาะแผนพัฒนาเศรษฐกิจของสปป.ลาว ฉบับที่ 3 – 4 มีการกำหนดการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงเชื่อมกับประเทศไทยไว้หลายแห่ง คือ

- แห่งที่ 1 กำหนดไว้ที่อำเภอทานาแล้ง จังหวัดหนองคาย – ท่าเดื่อ นครเวียงจันทน์ ซึ่งสะพานนี้เป็นความร่วมมือของ 3 ประเทศ คือ สปป.ลาว ไทยและออสเตรเลีย โดยปัจจุบันได้เสร็จและมีการเปิดใช้งานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537(ค.ศ.1994) และถือว่าเป็นเส้นทางที่มีความสำคัญมากต่อประชาชนลาว – ไทย ในการติดต่อค้าขายระหว่างกัน

- แห่งที่ 2 กำหนดไว้ที่บริเวณจังหวัดมุกดาหารของไทยเชื่อมกับทางสปป.ลาวตอนใต้ สะพานแห่งนี้ได้ทำการศึกษาโดยรัฐบาลญี่ปุ่น

- แห่งที่ 3 กำหนดไว้ที่บริเวณ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ของฝั่งไทย เชื่อมกับบริเวณบ้านห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ของสปป.ลาว คาดว่า การลงทุนสร้างสะพานแห่งนี้จะเป็นความร่วมมือระหว่างไทย และญี่ปุ่น เพราะปัจจุบันญี่ปุ่นได้มีบทบาทเข้าไปลงทุนในสปป.ลาวมากขึ้น

2). ทางรถไฟ

นับเป็นการคมนาคมทางบกอีกชนิดหนึ่ง เพราะค่าใช้จ่ายในการเดินทางและขนส่งถูกกว่าทางรถยนต์ ซึ่งจะทำให้ราคาสินค้าต่างๆ มีต้นทุนค่าขนส่งถูกลง ทางรัฐบาลสปป.ลาวก็ได้ตระหนักดีถึงความสำคัญของทางรถไฟ และมีความคิดที่จะสร้างเส้นทางรถไฟเชื่อมระหว่างจังหวัดหนองคาย – เวียงจันทน์ ซึ่งปัจจุบันนี้เส้นทางรถไฟในฝั่งไทยเสร็จเรียบร้อยแล้ว ยังคงเหลือเฉพาะเส้นทางรถไฟในฝั่งสปป.ลาวที่ยังไม่เสร็จ เนื่องจากปัญหาทางด้านงบประมาณที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่ถึงอย่างไรก็ตามในอนาคตเมื่อเส้นทางรถไฟสายนี้เสร็จเรียบร้อยแล้ว จะเป็นประโยชน์ต่อไทย สปป.ลาวและประเทศในแถบอินโดจีน ทั้งในด้านการค้าและการท่องเที่ยว

การคมนาคมทางน้ำ

แม่น้ำโขงที่เป็นแม่น้ำนานาชาติเปรียบเสมือนเส้นเลือดของสปป.ลาว เพราะได้ไหลผ่านประเทศลาวเป็นระยะทางยาวถึง 1,970 กิโลเมตร และสามารถใช้เดินเรือได้ถึง 875 กิโลเมตร ดังนั้น สปป.ลาวจึงสามารถใช้แม่น้ำโขงเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่ง แม้ว่าสภาพของแม่น้ำโขงจะมีเกาะแก่งใต้น้ำ ซึ่งจะทำให้การเดินเรือต้องสะดุด ทำให้ผู้ที่ทำหน้าที่ขนส่งจะต้องรู้จักสภาพของแม่น้ำโขงเป็นอย่างดี โดยสปป.ลาวใช้เส้นทางเดินเรือในแม่น้ำโขงดังนี้

- จากห้วยทรายถึงหลวงพระบาง การเดินเรือสามารถทำได้ตลอดทั้งปี เรือสามารถมีระวางบรรทุกได้ 70 ตันในฤดูฝนและ 30 ตันในฤดูแล้ง

- จากหลวงพระบางถึงเวียงจันทน์ เดินเรือได้ระหว่างเดือนกรกฎาคม – กุมภาพันธ์ (ซึ่งเป็นช่วงหน้าฝน) มีระวางบรรทุกได้ 80 ตันในช่วงต้นฤดูฝน และ 30 ตัน ในช่วงปลายฤดูฝน

- จากเวียงจันทน์ถึงสะหวันนะเขต ซึ่งสามารถระวางบรรทุกได้ 70 – 140 ตัน

นอกจากแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักที่สำคัญต่อประชาชนลาวแล้ว การคมนาคมขนส่งในประเทศยังอาศัยการคมนาคมขนส่งทางน้ำผ่านสาขาต่างๆ ของแม่น้ำโขงอีกด้วย เช่น น้ำคู น้ำคาน น้ำเซียง น้ำมิม น้ำกระดิง เซบั้งเหียน เซบั้งไฟ เป็นต้น โดยเราสามารถดูรายละเอียดของการคมนาคมขนส่งในแม่น้ำโขงได้จากตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ก1 แสดงการคมนาคมขนส่งในแม่น้ำโขงของสปป.ลาว

เส้นทางเดินเรือ	ระยะทาง (กิโลเมตร)	ระวางบรรทุกของเรือ (ตัน)	
		ฤดูฝน	ฤดูแล้ง
เชียงกก - ห้วยทราย	370	50	30
ห้วยทราย - หลวงพระบาง	180	70	30
หลวงพระบาง - เวียงจันทน์	426	80 (ต้นฤดูฝน)	30 (ปลายฤดูฝน)
เวียงจันทน์ - คำม่วน	386	300	50
คำม่วน - สะหวันนะเขต	91	300	60
สะหวันนะเขต - ปากเซ	256	50	-
ปากเซ - ดอนโขง	156	100	30

ที่มา : สีสะเหลียว สะหวงสีกสา, ภูมิศาสตร์, หน้า 357.

การคมนาคมทางอากาศ

เส้นทางอากาศนี้ สามารถทำให้การเดินทางมีความรวดเร็ว แม้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากก็ตาม ปัจจุบันสปป.ลาวมีสนามบินจำนวนทั้งสิ้น 39 แห่ง ซึ่งรวมทั้งสนามบินขนาดเล็กด้วย อย่างไรก็ตามในจำนวนนี้มีสนามบินนานาชาติเพียงแห่งเดียว คือ สนามบินนานาชาติ (วัดไต) ที่นครหลวงเวียงจันทน์ ส่วนสนามบินภายในประเทศแห่งอื่นๆ อยู่ที่หลวงพระบาง เชียงขวาง สะหวันนะเขต จำปาสัก และอุดมไชย เป็นต้น

สายการบินภายในประเทศใช้เครื่องบินขนาดเล็ก ใช้เครื่อง ATR 42 และ Y7 ขนาด 50 ที่นั่งบินในเส้นทางเวียงจันทน์ – หลวงพระบาง และเวียงจันทน์ – หลวงน้ำทา ส่วนเส้นทางอื่นๆ ใช้เครื่อง Y12 ขนาด 17 ที่นั่ง ส่วนสายการบินระหว่างประเทศมีเที่ยวบินที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ ไทย (กรุงเทพฯ) เวียดนาม (โฮจิมินห์ซิตี้) และกัมพูชา (พนมเปญ) โดยใช้เครื่องบินโบอิง 737 นอกจากนี้ยังมีเที่ยวบินเวียงจันทน์ – เชียงใหม่ หลวงพระบาง – เชียงใหม่ โดยใช้เครื่องบิน ATR 42 ขนาด 50 ที่นั่ง นอกจากนี้ยังมีเส้นทางอื่นๆ ด้วย เช่น เวียงจันทน์ – कुนหมิง เวียงจันทน์ – ย่างกุ้ง และเวียงจันทน์ – สิงคโปร์ เป็นต้น

7. ทรัพยากรธรรมชาติ ที่สำคัญประกอบด้วย

1). ป่าไม้

แม้ว่าสปป.ลาว จะมีการทำไร่เลื่อนลอยและได้รับผลกระทบจากภาวะสงครามในช่วงเวลาที่ผ่านมา ได้ส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ของสปป.ลาวลดลงมาก แต่ปัจจุบันสปป.ลาวยังมีป่าไม้อีกประมาณร้อยละ 47 ของพื้นที่ทั้งหมด ไม้ที่สำคัญประกอบด้วย ไม้สัก ไม้แดง ไม้มะค่า ไม้โง้งแดง ไม้มะยมหิน ไม้มะฮอกกานี และไม้เนื้อแข็งอื่นๆ เนื่องจากป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของประเทศ ดังนั้นรัฐบาลสปป.ลาวจึงได้ออกคำสั่งรัฐมนตรีเมื่อเดือน เมษายน พ.ศ.2531 (ค.ศ.1988) ให้ยุติการส่งออกไม้ก่อน วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2532 (ค.ศ.1989) ซึ่งเป็นกฎหมายห้ามส่งออกไม้ท่อน ปุ่มไม้ หวายเส้น และไม้ไผ่ ทุกชนิด เว้นแต่จะส่งออกในรูปของผลิตภัณฑ์ไม้ เช่น ไม้แปรรูป เฟอร์นิเจอร์ ไม้อัด ไม้วีเนียร์ ไม้ปาร์เก้ ไม้ที่ได้จากการตัดถนนและสร้างเขื่อน โดยขออนุญาตต่อกระทรวงการค้า กระทรวงกลาโหม ชลประทานและป่าไม้ ต่อมาในวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ.2534 (ค.ศ.1991) รัฐบาลได้มีมติให้ยุติการทำไม้ทั่วประเทศ โดยยกเลิกโรงเลื่อยและบรรดาธุรกิจทำไม้ที่จัดตั้งขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามมติสภารัฐมนตรี ได้ประกาศจัดแบ่งพื้นที่ป่าออกเป็น 4 เขต คือ ป่าอนุรักษ์ ป่าสงวน ป่าเสื่อมโทรม และป่าธุรกิจ มอบให้กระทรวงกลาโหมและป่าไม้ กระทรวงการค้าและกระทรวงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ออกระเบียบกระทำไม้ใหม่ให้มีความรัดกุม เพื่อเป็นการอนุรักษ์และคุ้มครองป่าไม้

2). แร่ธาตุ

สปป.ลาว มีแร่ธาตุหลายชนิดที่สามารถพัฒนาการผลิตเชิงอุตสาหกรรม โดยแร่ธาตุสำคัญที่พบมากในสปป.ลาว ได้แก่ แร่ทองคำ ทองแดง สังกะสี ตะกั่ว เหล็ก ดีบุก ถ่านหิน ลิกไนต์ ยิปซัม หินเกลือ อัญมณี หินอ่อน และน้ำมัน(ในภาคกลางและภาคใต้) โดยสปป.ลาว มีปริมาณสำรองถ่านหินแอนทราไซต์ และบิทูมินัส 45 ล้านตัน ถ่านหินลิกไนต์มีมากกว่า 1,000 ล้านตัน แร่เหล็ก 100 ล้านตัน โปแตส 50 ล้านตัน ยิปซัม 18 ล้านตัน และเกลือหิน 850 ล้านตัน

ในปัจจุบันทรัพยากรแร่ธาตุเหล่านี้ส่วนใหญ่ยังมีการนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ไม่มากนัก เนื่องจากขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ประกอบกับมีอุปสรรคด้านการขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานรองรับ การดำเนินการส่วนใหญ่พัฒนาต่อเนื่องจากสมัยอาณานิคม และสมัยระบบเก่า เช่น ดีบุก มีการขุดค้นที่บ่อแห้ง และโพนตัวในแขวงคำม่วน ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ ปี พ.ศ.2466(ค.ศ.1923) ในสมัยอาณานิคมฝรั่งเศส ต่อมาภายหลังการปลดปล่อยในปี พ.ศ.2518(ค.ศ.1975) ได้รับความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียต และเวียดนามในการพัฒนาด้านเทคนิคและส่งผู้เชี่ยวชาญมาช่วยเหลือ แต่ปัจจุบันสปป.ลาวยังถือว่าขาดแคลนทางด้านเงินทุนและบุคลากรทางด้านนี้อยู่มากเมื่อผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้นเดินทางกลับประเทศตามระยะเวลาที่กำหนด ดังนั้นทรัพยากรธรรมชาติของสปป.ลาวจึงยังไม่มีมีการขุดค้นและใช้ในเชิงพาณิชย์มากนัก

นอกจากทรัพยากรที่กล่าวมาแล้วนั้น สปป.ลาวยังเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชทางด้านเกษตรอีกมาก เช่น กาแฟ ข้าว ข้าวโพด ใบบายสูบ ฝ้าย อ้อย ชา ถั่วต่างๆ และยังมีแหล่งน้ำและปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยในการก่อสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า

8. การลงทุน กฎหมาย และระเบียบเกี่ยวกับการลงทุนจากต่างประเทศ (Foreign Investment) ในสปป.ลาว

8.1 ภาพรวม

ภายหลังการใช้นโยบายกลไกเศรษฐกิจแผนใหม่ในปี พ.ศ.2529(ค.ศ.1986) รัฐบาลมีนโยบายเปิดกว้างสำหรับการลงทุนจากต่างประเทศโดยได้ประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการลงทุนของต่างประเทศอย่างเป็นทางการในเดือน กรกฎาคม 1989 และประกาศจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบ เรียกว่า คณะกรรมการแผนการและการร่วมมือ หรือ FIMC (The Foreign Investment Management Committee) เพื่อดำเนินการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนจากต่างประเทศ

ผู้ลงทุนในสปป.ลาว แบ่งการลงทุนออกเป็น 3 ประเภท คือ ธุรกิจตามสัญญา วิสาหกิจผสมและวิสาหกิจที่เป็นของผู้ลงทุนต่างประเทศฝ่ายเดียว รัฐบาลอนุญาตให้ลงทุนด้านกิจกรรม

ปศุสัตว์ อุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในประเทศ อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการส่งออก และทดแทนการนำเข้า ก่อสร้างถนน บริการและการท่องเที่ยว ยกเว้นกิจการที่กระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติ หรือ เป็นภัยต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ต่อสุขภาพ วัฒนธรรม หรือผิดกฎหมาย จากนโยบายดังกล่าว ทำให้การลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 – 2537(ค.ศ.1988 – 1994) มีการลงทุนจากต่างประเทศถึง 514 โครงการ มีมูลค่าการลงทุน 589 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยมีประเภทของการลงทุนมากที่สุดคือ อุตสาหกรรมบริการ ได้แก่ การค้า การโรงแรม การท่องเที่ยว บริษัทที่ปรึกษา รองลงมา คือ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม โดยมีประเทศต่างๆ เข้ามาลงทุนในสปป.ลาว มากกว่า 30 ประเทศ ประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่มาลงทุนในสปป.ลาว ได้แก่ ไทย ญี่ปุ่น เวียดนาม สิงคโปร์ จีน ไต้หวัน ฝรั่งเศส ฮังการี สาธารณรัฐเกาหลี โดยมีประเทศไทยอยู่ในอันดับแรก เนื่องจากมีพรมแดนติดต่อกัน และมีวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน

ต่อมาเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) ได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนของต่างประเทศในสปป.ลาว และได้ผ่านความเห็นชอบจากสภาแห่งชาติสปป.ลาว โดยได้ออกเป็นพระราชกฤษฎีกา เมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) (Presidential No.23) และมีผลบังคับใช้ถัดจากวันประกาศใช้ 60 วัน คือ ตั้งแต่ วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) เป็นต้นมา ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ในปัจจุบัน

ภาวะการลงทุนโดยรวมของ สปป.ลาว

การลงทุนในสปป.ลาว ที่ได้รับการอนุมัติ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2531(ค.ศ.1988) ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ.2543 (ค.ศ.2000) มีจำนวน 802 โครงการ มูลค่ารวม 7,066,000,111 เหรียญสหรัฐฯ¹⁰

ประเทศไทยเข้าไปลงทุนในสปป.ลาวมากเป็นอันดับหนึ่ง โดยมีมูลค่าการลงทุนทั้งสิ้น 2,932,870,048 เหรียญสหรัฐฯ หรือคิดเป็นร้อยละ 50.72 ของมูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศทั้งหมดในสปป.ลาว รองลงมาได้แก่ สหรัฐอเมริกา โดยมีมูลค่าการลงทุนทั้งสิ้น 1,490,767,402 เหรียญสหรัฐฯ หรือคิดเป็นร้อยละ 25.78 เกาหลีได้เข้าไปลงทุนในสปป.ลาวเป็นอันดับที่ 3 โดยมีมูลค่าการลงทุนทั้งสิ้น 634,040,507 เหรียญสหรัฐฯ หรือคิดเป็นร้อยละ 10.97 ส่วนประเทศอื่นๆ ที่เข้ามาลงทุนในสปป.ลาวได้แก่ มาเลเซีย จีน สหราชอาณาจักร ไต้หวัน ฯลฯ ซึ่งมีสัดส่วนในการลงทุนรวมกันประมาณร้อยละ 12.532 ของมูลค่าการลงทุนทั้งหมด

¹⁰ กลุ่มการค้าชายแดน สำนักพัฒนานโยบาย มาตรการและระบบสารสนเทศ กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์.

**ตารางที่ ก2 แสดงการลงทุนของต่างประเทศในสปป.ลาว (จำแนกรายประเทศ)
ตั้งแต่ปี พ.ศ.2531(ค.ศ.1988) ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.2543(ค.ศ.2000)**

ประเทศ	จำนวนโครงการ	สัดส่วน (%)	มูลค่า (ล้านUS\$)	สัดส่วนมูลค่า (%)
ไทย	260	32.4	2,932	50.7
สหรัฐอเมริกา	47	5.9	1,490	25.7
เกาหลีใต้	35	4.4	634	10.9
มาเลเซีย	21	2.6	87	5
จีน	73	9.1	87	1.5
สหราชอาณาจักร	19	2.4	69	1.2
ไต้หวัน	36	4.5	67	1.1
ออสเตรเลีย	40	5.0	41	0.7
ฝรั่งเศส	92	11.5	38	0.6
อื่นๆ	179	22.3	337	2.6
รวม	802	100.0	5,782	100.0

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์ต่างประเทศ ณ.กรุงเวียงจันทน์ ประเทศ สปป.ลาว

ประเภทธุรกิจ ประเภทอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าการลงทุนในสปป.ลาวมากที่สุด พบว่าเป็นการลงทุนในอุตสาหกรรมโรงงานไฟฟ้า โดยมีมูลค่าการลงทุนทั้งสิ้น 4,500,820,000 เหรียญสหรัฐ หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 63.69 รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมโทรคมนาคมและขนส่ง โดยมีมูลค่าการลงทุนทั้งสิ้น 637,655,997 เหรียญสหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 9.024 นอกจากนั้นเป็นการลงทุนในธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมและหัตถกรรม อุตสาหกรรมไม้ และอุตสาหกรรมเหมืองแร่และน้ำมัน มีมูลค่าการลงทุนรองลงมาตามลำดับ คือ ร้อยละ 8.514, 7.363, 2.358 และร้อยละ 1.974 ของมูลค่าการลงทุนทั้งหมดในทุกอุตสาหกรรม

ตารางที่ ก3 แสดงการลงทุนของต่างประเทศในสปป.ลาว
(จำแนกรายประเภทอุตสาหกรรม)
ตั้งแต่ปี พ.ศ.2531(ค.ศ.1988) ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.2543(ค.ศ.2000)

ประเภทโครงการ	จำนวนโครงการ	มูลค่าการลงทุน (ล้านUS\$) ***	สัดส่วน(%)
พลังงานไฟฟ้า	7	4,500	63.7
โทรคมนาคม ขนส่ง	16	637	9.0
ธุรกิจการโรงแรมและการท่องเที่ยว	36	601	8.5
อุตสาหกรรมและหัตถกรรม	146	520	7.4
อุตสาหกรรมไม้	37	166	2.4
เหมืองแร่และน้ำมัน	33	139	2.0
ธุรกิจการเกษตร	89	135	1.9
การธนาคารและการประกัน	12	83	1.2
สิ่งทอและเสื้อผ้า	79	73	1.0
อื่นๆ	347	212	2.9
รวม	802	7,066	100.0

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์ต่างประเทศ ณ.กรุงเวียงจันทน์ ประเทศ สปป.ลาว

หมายเหตุ : *** หมายถึง มูลค่าการลงทุนในแต่ละประเภทอุตสาหกรรมเป็นมูลค่าที่รวมมูลค่าการลงทุนของสปป.ลาวเข้าไปด้วย

8.2 กฎหมาย และระเบียบเกี่ยวกับการลงทุนต่างประเทศของสปป.ลาว

ในปี พ.ศ.2537(ค.ศ.1994) สมัชชาแห่งชาติของสปป.ลาว (National Assembly) ได้ปรับปรุงกฎหมายส่งเสริมการลงทุนต่างชาติ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการลงทุนจากต่างประเทศ กฎหมายภาษีอากร กฎหมายที่ดิน เป็นต้น เพื่อให้เป็นสากลและเอื้ออำนวยให้นักลงทุนต่างชาติมั่นใจที่จะเข้ามาลงทุนในประเทศมากขึ้น

ประเภทของการลงทุน นักลงทุนต่างประเทศสามารถลงทุนในสปป.ลาวโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ วิสาหกิจผสม หรือการร่วมลงทุนกับนักลงทุนลาว และการลงทุนของผู้ลงทุนต่างประเทศฝ่ายเดียวโดยนักลงทุนต่างชาติเป็นเจ้าของทั้งหมด ดังนี้

ก). วิสาหกิจผสม หรือการร่วมลงทุนกับนักลงทุนลาว เป็นการลงทุน โดยที่การจัดตั้งและการจดทะเบียนจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับของสปป.ลาว โดยเป็นกิจการที่มีเจ้าของร่วมและดำเนินการร่วมระหว่างนักลงทุนต่างชาติกับนักลงทุนลาว โดยผู้ลงทุนต่างชาติจะร่วมลงทุนกับรัฐบาลหรือเอกชนก็ได้

การจัดระเบียบองค์การ การบริหารงานและการประกอบกิจกรรมของบริษัทร่วมลงทุนนี้ จะต้องกำกับให้อยู่ภายใต้สัญญาความร่วมมือกันระหว่างนักลงทุนในประเทศกับนักลงทุนต่างชาติ ตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของสปป.ลาว นักลงทุนต่างชาติซึ่งเข้ามาร่วมลงทุนจะต้องมีส่วนการลงทุนอย่างน้อย 30% ของการลงทุนทั้งหมดของกิจการนั้น หรือไม่ต่ำกว่าร้อยละ 30 ของทุนจดทะเบียน โดยสัดส่วนการลงทุนนี้จะคำนวณในรูปเงินตราของสปป.ลาวโดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนตามประกาศธนาคารแห่งสปป.ลาว ณ วันที่มีการชำระเงิน

ข). การลงทุนโดยต่างชาติเป็นเจ้าของทั้งหมด เป็นการลงทุนจากต่างประเทศซึ่งการจดทะเบียนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับของสปป.ลาว โดยนักลงทุนต่างชาติ 1 คน หรือมากกว่านั้น โดยไม่ต้องมีนักลงทุนลาวเป็นหุ้นส่วน กิจการที่จัดตั้งขึ้นในสปป.ลาว นี้อาจเป็นบริษัทใหม่ หรือสาขา หรือเป็นสำนักงานตัวแทนของบริษัทต่างชาติก็ได้

บริษัทต่างชาติ ซึ่งอยู่ในรูปสาขา หรือสำนักงานตัวแทนในสปป.ลาว จะต้องมียกข้อบังคับของบริษัทที่สอดคล้องกับกฎหมายและกฎระเบียบของสปป.ลาว และจะต้องขึ้นกับความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารการลงทุนจากต่างประเทศของสปป.ลาว และการรวมเข้าเป็นบริษัทและการจดทะเบียนของบริษัทต่างชาติจะต้องสอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการดำเนินธุรกิจของลาว

หน่วยงานส่งเสริมการลงทุน รัฐบาลได้จัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบด้านการลงทุนต่างประเทศ คือ คณะกรรมการคุ้มครองการลงทุนต่างประเทศ (คสท.) หรือ FIMC (The Foreign Investment Management Committee) มีหน้าที่ดังนี้¹¹

1. อนุมัติการลงทุนและแก้ไขปัญหาการลงทุนของต่างประเทศ
2. เผยแพร่กฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน
3. แนะนำ และส่งเสริมการลงทุน
4. แนะนำและช่วยเหลือในด้านการหาผู้ร่วมลงทุนในสปป.ลาว
5. ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการที่ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการตามกฎหมาย

¹¹ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, คู่มือการลงทุนในลาว (เวียงจันทน์: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, ค.ศ.1999), หน้า 29 – 30.

การขออนุญาตลงทุนของต่างประเทศในสปป.ลาว ใช้ระบบ “ผ่านประตูเดียว” (One – Stop service) หมายถึง เสนอเรื่องที่คณะกรรมการคุ้มครองการลงทุนของต่างประเทศ (FIMC) โดยตรง หลังจากนั้น FIMC จะทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความเห็นชอบแล้วแจ้งผลให้ทราบภายใน 60 วัน¹² เมื่อได้รับอนุญาตแล้วผู้ลงทุนต่างประเทศจะต้องดำเนินการขอจดทะเบียนวิสาหกิจภายใน 90 วัน หรือจะเสนอผ่านทางแขวง ซึ่งเจ้าแขวงจะพิจารณาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อเห็นชอบก็ส่งเรื่องไปให้ FIMC พิจารณาดำเนินการต่อไป

สิทธิของผู้ลงทุน รัฐบาลสปป.ลาวจะให้การคุ้มครองนักลงทุนต่างชาติ และทรัพย์สินของนักลงทุนตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของสปป.ลาว โดยผู้ลงทุนต่างชาติจะได้รับสิทธิการเช่าที่ดินโดยไม่จำกัดระยะเวลา และโอนกรรมสิทธิ์การให้เช่าได้ นอกจากนี้ นักลงทุนต่างชาติยังมีกรรมสิทธิ์ในสิ่งหาริมทรัพย์ที่เกิดขึ้นจากการลงทุน โดยจะไม่ถูกยึดหรือโอนเป็นของรัฐ แต่จะต้องให้บุริมสิทธิในการจ้างแรงงานแก่พลเมืองลาวเป็นอันดับแรก หากมีความจำเป็นที่จะต้องจ้างผู้เชี่ยวชาญ หรือแรงงานเฉพาะสาขาที่เป็นคนต่างประเทศก็สามารถทำได้ แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากองค์การกรมบาล ซึ่งเป็นองค์การแรงงานของรัฐ ในขณะที่เดียวกันผู้ลงทุนจะต้องพัฒนาฝีมือแรงงานคนลาวให้มีความชำนาญด้วยการฝึกอบรมในประเทศ หรือต่างประเทศ¹³ นอกจากนี้ รัฐบาลสปป.ลาวยังจะอำนวยความสะดวกในเรื่องการเดินทางเข้า-ออก สปป.ลาว แก่ นักลงทุนต่างชาติ บุคลากร และสมาชิกภายในครอบครัวของนักลงทุน โดยบุคคลเหล่านี้จะต้องเคารพ และปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบของสปป.ลาว ขณะพำนักอยู่ในสปป.ลาว

กล่าวโดยรวมแล้ว นักลงทุนต่างชาติมีอิสระในการดำเนินกิจการของตนแต่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและระเบียบข้อบังคับของสปป.ลาว รัฐบาลจะไม่เข้าไปแทรกแซงการบริหารธุรกิจของบริษัทต่างชาติ

รายได้และภาษีอากร

นักลงทุนต่างชาติและบุคลากรต่างชาติซึ่งทำงานในสปป.ลาว จะต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้แก่รัฐบาล โดยจ่ายในอัตรา 10% ของรายได้ที่ได้รับ

ในการบริหารงานของบริษัทต่างชาตินั้น นักลงทุนจะต้องใช้ประโยชน์จากการทำบัญชีเงินตามระบบของสปป.ลาว บัญชีของบริษัทจะต้องได้รับการตรวจสอบเป็นระยะๆ โดยรัฐบาลสปป.ลาว เพื่อให้สอดคล้องกับกฎระเบียบการทำบัญชี และกฎหมายของสปป.ลาว

¹² กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนของต่างประเทศ สปป.ลาว มาตรา 26.

¹³ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 11.

เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมาย และกฎระเบียบข้อบังคับในการควบคุมการบริหารอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและวัตถุดิบค่า นักลงทุนต่างชาติอาจส่งรายได้ และทรัพย์สินที่ได้รับจากการลงทุนกลับประเทศของตน หรือส่งไปยังประเทศที่สาม โดยส่งผ่านธนาคารพาณิชย์ของ สปป.ลาว หรือธนาคารต่างชาติ โดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนตามประกาศของธนาคารแห่งชาติ สปป.ลาว ณ วันที่มีการส่งออก ทั้งนี้ นักลงทุนต่างชาติจะต้องเปิดบัญชีเงินฝากทั้งในสกุลเงิน สปป.ลาว และสกุลเงินต่างประเทศกับธนาคารพาณิชย์ของ สปป.ลาว หรือธนาคารพาณิชย์ต่างชาติที่ตั้งอยู่ใน สปป.ลาว

นอกจากนี้รัฐบาล สปป.ลาว ยังได้มีการกำหนดมาตรการอื่นๆ เพื่อจูงใจนักลงทุนต่างชาติ อีกหลายมาตรการ ดังนี้

- การให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษี เช่น ลดหย่อนอัตราภาษี ยกเว้นภาษี ยกเว้นภาษีในช่วงเวลาที่กำหนด ภาษีกำไรเก็บในอัตรา 20 % และภาษีนำเข้า 1% เป็นต้น
- ไม่เก็บภาษีนำเข้าสำหรับวัตถุดิบที่นำมาใช้สำหรับสินค้าส่งออก
- ไม่เก็บภาษีสินค้าส่งออก หรือที่ส่งออกต่อ (Re – Export)
- สำหรับโครงการที่มีขนาดใหญ่ หรือเป็นโครงการที่มีความสำคัญ อาจได้รับการยกเว้นภาษี หรือลดอัตราภาษีภายใต้การเจรจาและระบุไว้ในสัญญา

ดังนั้นโดยสรุปแล้ว ผู้ลงทุนที่มีรายได้สุทธิ สามารถส่งเงินกลับคืนประเทศของตน หรือประเทศที่สามได้ ผ่านธนาคารโดยคิดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศตามที่ธนาคารกลางแห่งรัฐกำหนดในแต่ละระยะ ผู้ลงทุนต่างชาติจะต้องเสียอากรกำไรร้อยละ 20 ของกำไรสุทธิ และค่าธรรมเนียมอื่นๆ เพิ่มเติมอีกตามระเบียบกฎหมาย เช่น ภาษีเงินได้ของพนักงานร้อยละ 10 ของรายได้ต่อปี ภาษีอุปกรณ์การผลิต อะไหล่ และอุปกรณ์ที่นำเข้าเพื่อการลงทุนในโครงการร้อยละ 1 ของมูลค่าการนำเข้า ส่วนวัตถุดิบ ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่นำเข้าเพื่อการปรุงแต่ง หรือผลิตเป็นสินค้าส่งออก จะได้รับการยกเว้นภาษีนำเข้า - ขาออก สำหรับการลงทุนขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อาจกำหนดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือเขตปลอดภาษี จะได้รับการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีการนำเข้าอุปกรณ์การผลิต อะไหล่ที่นำเข้าเพื่อการผลิต รวมทั้งอากรกำไร เป็นกรณีพิเศษจากรัฐบาล ซึ่งอาจทำเป็นข้อตกลงเฉพาะต่างหากเป็นรายการ¹⁴ ส่วนผู้ลงทุนต่างประเทศที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนแต่เดิม หากต้องการขอรับสิทธิคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนของต่างประเทศฉบับปัจจุบัน ก็ให้ยื่นคำร้องต่อ FIMC ภายใน 120 วัน นับแต่กฎหมายนี้ใช้บังคับ

¹⁴ เรื่องเดียวกัน ,มาตรา 18.

จากมาตรการต่างๆ ดังกล่าว ได้ทำให้ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา มีการไหลเข้าของเงินทุนจากนักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในสปป.ลาวเป็นจำนวนมาก แม้ว่าจะได้รับผลกระทบจากการเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้ประเทศต่างๆ ขาดสภาพคล่อง แต่ก็พบว่ามูลค่าการลงทุนในสปป.ลาวก็มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นแม้จะไม่มากเท่าเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนจากนักลงทุนไทย โดยในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ.2531(ค.ศ.1988) – เดือนมีนาคม พ.ศ.2543 (ค.ศ.2000) ประเทศไทยเป็นประเทศที่เข้ามาลงทุนในสปป.ลาว มากที่สุด รวมมูลค่าทั้งสิ้นประมาณ 2,932 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ขั้นตอนของการขออนุมัติการลงทุนจากต่างประเทศ

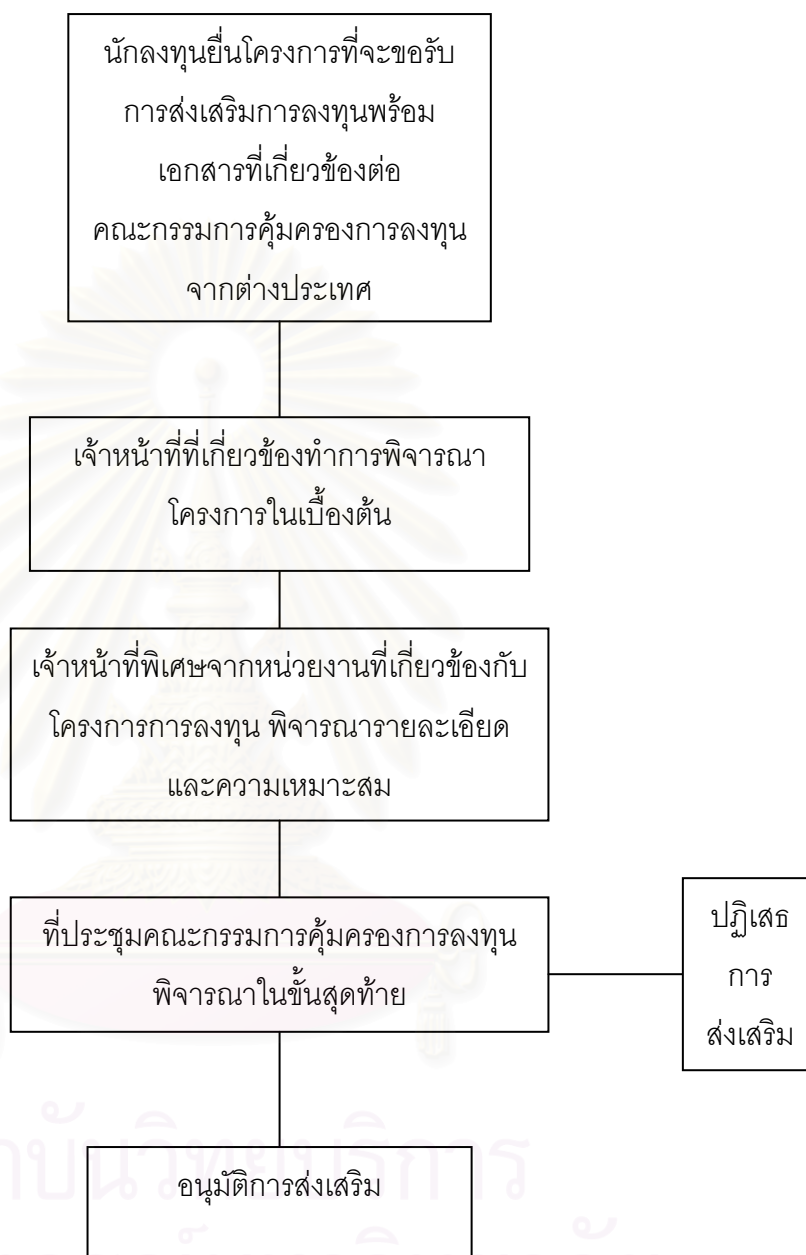
การขออนุมัติลงทุนของต่างประเทศ สามารถทำได้โดยยื่นเรื่องโดยตรงที่ FIMC หรือ แขวงดังที่กล่าวมาแล้ว พร้อมทั้งจัดทำเอกสารประกอบหนังสือขออนุมัติการลงทุน ดังนี้

1. ใบเสนอจัดตั้งหรือขออนุญาตร่วมมือทางธุรกิจ
2. ร่างสัญญา กรณียุติวิสาหกิจผสม
3. ร่างกฎระเบียบวิสาหกิจ
4. โครงการ หรือรายงานบทวิพากษ์เศรษฐกิจ – เทคนิค
5. เอกสารประกอบอื่นๆ ที่จำเป็น

ผู้อนุมัติโครงการ

- โครงการที่เสนอขออนุมัติที่มีเงินลงทุนต่ำกว่า 1 ล้านดอลลาร์ ผู้อนุมัติได้แก่ รองประธาน FIMC ซึ่งจะมีการประชุมเพื่อพิจารณากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกสัปดาห์
- โครงการที่มีเงินลงทุน 1 – 5 ล้านดอลลาร์ จะมีการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาเดือนละครั้ง ในกรณีเร่งด่วนอาจจะประชุมกันทุก 15 วัน โดยมีรองนายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจเป็นผู้อนุมัติ
- โครงการที่มีเงินลงทุนเกินกว่า 5 ล้านดอลลาร์ ขึ้นไป และต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน กรรมการประกอบด้วย รัฐมนตรีกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมแล้ว นายกรัฐมนตรีเป็นผู้อนุมัติ

**แผนภาพที่ ก1 แผนภาพแสดงขั้นตอนการพิจารณาอนุมัติโครงการการลงทุน
ต่างประเทศในสปป.ลาว**

กฎหมายแรงงาน กฎหมายแรงงานของสปป.ลาว กำหนดให้การจ้างแรงงานต้องทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร เว้นแต่การจ้างรายวันหรือการจ้างที่มีปริมาณงานเพียงเล็กน้อย อาจตกลงจ้างด้วยวาจาได้ การจ้างแรงงานจะต้องให้บุริมสิทธิแก่คนลาวก่อน แต่ถ้าหากมีความจำเป็นทางด้านเทคนิคหรือช่างฝีมือ ก็สามารถนำแรงงานต่างชาติเข้าไปทำงานได้ตามความเหมาะสม มีกำหนดระยะเวลาของการจ้าง ในขณะที่เดียวกันจะต้องวางแผนการถ่ายทอดเทคนิคต่างๆ ให้แก่

แรงงานลาว เพื่อให้ทำงานทดแทนเมื่อครบกำหนดสัญญาจ้าง ส่วนค่าจ้างจ่ายเป็นเงินกิบหรือเงินตราต่างประเทศก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่การตกลงกันระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง

การทดสอบความสามารถลูกจ้าง นายจ้างมีสิทธิสั่งให้ลูกจ้างทดลองทำงานมีกำหนดไม่เกิน 30 วัน สำหรับแรงงานไร้ฝีมือ และไม่เกิน 90 วัน สำหรับแรงงานที่มีฝีมือ ในระหว่างทดลองงานจะต้องจ่ายเงินเดือน หรือค่าจ้างไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 90 ของงานที่ทำ¹⁵ ห้ามใช้แรงงานด้วยการบังคับ เว้นแต่มีเหตุฉุกเฉิน หรือในยามสงคราม รัฐบาลมีอำนาจสั่งการให้แรงงานปฏิบัติตามความเหมาะสม ส่วนการใช้แรงงานหญิงและเด็กอายุ 15 – 18 ปี ห้ามทำงานหนักและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ตามที่มีการกำหนดไว้ในระเบียบการเฉพาะ ห้ามนายจ้างรับเอาเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เข้าทำงานทุกประเภท¹⁶

การเลิกสัญญาจ้าง ในกรณีสัญญาจ้างที่ไม่มีกำหนดเวลา คู่สัญญาสามารถบอกเลิกได้ โดยบอกกล่าวล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 45 วัน สำหรับแรงงานวิชาชีพเฉพาะ หรือแรงงานมีฝีมือ และไม่น้อยกว่า 15 วัน สำหรับแรงงานไร้ฝีมือหรือกรรมกร ถ้าหากนายจ้างมีความจำเป็นจะต้องปลดลูกจ้างออกจะต้องแจ้งล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 15 วัน พร้อมแจ้งเหตุผลของการปลดออกไปยังคณะกรรมการคุ้มครองแรงงาน ในกรณีเช่นนี้นายจ้างจะต้องจ่ายเงินอุดหนุนตามระยะเวลาของการทำงาน¹⁷ แต่ถ้าเป็นการปลดออกเพราะลูกจ้างกระทำผิดต่อหน้าที่หรือกระทำผิดกฎหมาย เช่น ทุจริตต่อหน้าที่การงาน ละเมิดกฎระเบียบการทำงานบ่อยครั้ง ละทิ้งหน้าที่การงานติดต่อกันเกิน 4 วัน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ถูกศาลพิพากษาจำคุก นายจ้างสามารถปลดออกได้โดยไม่ต้องจ่ายเงินอุดหนุนทดแทน

เวลาทำงานและเวลาพักผ่อน งานธรรมดาทั่วไปให้ลูกจ้างทำงานไม่เกินวันละ 8 ชั่วโมง สัปดาห์ละไม่เกิน 6 วัน หรือไม่เกิน 48 ชั่วโมง ส่วนงานหนัก หรืองานที่เสี่ยงอันตรายให้ทำงานวันละไม่เกิน 6 ชั่วโมง สัปดาห์ละไม่เกิน 36 ชั่วโมง โดยมีวันหยุดสัปดาห์ละ 1 วัน และวันหยุดทางราชการตามที่รัฐบาลกำหนด

การทำงานล่วงเวลา (เฮ็ดเวียกเพิ่มโงง) ถ้ามีความจำเป็นจะต้องให้ลูกจ้างทำงานล่วงเวลา นายจ้างจะต้องหารือกับกรรมการหรือผู้แทนของลูกจ้าง แล้วแจ้งให้ทราบล่วงหน้าโดยให้ทำงานไม่เกินวันละ 3 ชั่วโมง เดือนละไม่เกิน 30 ชั่วโมง ถ้าให้ทำงานล่วงเวลาเกินกำหนดในแต่ละเดือน ต้องขออนุมัติจากองค์การคุ้มครองแรงงาน โดยมีใบรับรองเห็นชอบจากกรรมการหรือผู้แทนลูกจ้าง

¹⁵ กฎหมายแรงงาน สปป.ลาว, มาตรา 14.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 33 – 38.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 16.

การลาป่วย และลาพักผ่อนประจำปี ลูกจ้างมีสิทธิลาป่วยได้ไม่เกินปีละ 30 วัน โดยได้รับเงินเดือนตามปกติจากนายจ้าง หากเกิน 30 วัน จะได้รับเงินตามปกติจากกองทุนอุดหนุนตามระบบประกันสังคม แต่ไม่เกิน 180 วัน ถ้าเกิน 180 วัน จะได้รับเงินเดือนร้อยละ 50 แต่ไม่เกิน 18 เดือน¹⁸

เงินเดือน หรือค่าจ้างแรงงาน การกำหนดเงินเดือน หรือค่าจ้าง นายจ้างมีสิทธิกำหนดได้ตามเงื่อนไขการดำรงชีวิตของลูกจ้าง โดยให้สอดคล้องกับค่าครองชีพในแต่ละระยะและตามความรู้ความสามารถของแรงงาน ให้ยึดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่รัฐบาลได้กำหนดไว้เป็นบรรทัดฐาน โดยรัฐบาลได้กำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของแรงงานตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

ข้อพิพาทแรงงาน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1). ข้อขัดแย้งด้านระเบียบกฎหมาย ลูกจ้าง หรือกรรมบาล หรือผู้แทนของลูกจ้างมีสิทธิร้องขอให้นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานระเบียบในการจ้างแรงงาน หรือสัญญาจ้างแรงงาน ซึ่งนายจ้างจะต้องพิจารณาแก้ไขโดยเร็ว ถ้าตกลงกันไม่ได้หรือตกลงกันแล้วแต่นายจ้างไม่ปฏิบัติตาม ลูกจ้างมีสิทธิให้องค์การคุ้มครองแรงงานพิจารณาไกล่เกลี่ย หากไม่สามารถแก้ไขได้ให้ส่งข้อพิพาทไปให้ศาลประชาชนตัดสินต่อไป

2). ข้อขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ให้มีคณะกรรมการแก้ไขข้อขัดแย้ง ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนขององค์การคุ้มครองแรงงาน กรรมบาล นายจ้าง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ร่วมกันพิจารณาแก้ไข หากไม่สามารถตกลงกันได้ให้เสนอต่อศาลประชาชนตัดสิน ในระหว่างศาลพิจารณาห้ามนัดหยุดงาน หรือหยุดจ้างงาน หากฝ่าฝืนจะได้รับโทษตามกฎหมาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁸ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, "คู่มือการลงทุนในลาว", หน้า 28.

ภาคผนวก ข

สถิติการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบน
เชียงราย พะเยา และน่าน (แยกเป็นรายจังหวัด)
ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 – 2544(ค.ศ.1997 – 2001)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
ตารางที่ ข1 มูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ด้านจังหวัดเชียงราย แยกเป็นสินค้านำเข้าและส่งออก
ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2540 - 2544(ค.ศ.1997 - 2001)

(หน่วย: ล้านบาท)

เดือน	มูลค่าการนำเข้า					มูลค่าการส่งออก					มูลค่าการค้ารวม					ดุลการค้า				
	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544
ม.ค.	11.320000	4.520000	19.370000	43.140000	57.700000	19.590000	32.730000	52.840000	39.560000	49.560000	30.910000	37.250000	72.210000	82.700000	107.260000	8.270000	28.210000	33.470000	- 3.580000	- 8.140000
ก.พ.	14.350000	6.740000	45.600000	43.180000	102.420000	17.170000	26.450000	37.040000	44.620000	41.510000	31.520000	33.190000	82.640000	87.800000	143.930000	2.820000	19.710000	- 8.560000	1.440000	- 60.910000
มี.ค.	7.120000	12.090000	46.580000	49.270000	50.610000	18.610000	22.140000	41.070000	43.340000	56.620000	25.730000	34.230000	87.650000	92.610000	107.230000	11.490000	10.050000	- 5.510000	- 5.930000	6.010000
เม.ย.	11.990000	3.790000	43.290000	39.760000	55.548000	10.480000	29.320000	28.650000	44.920000	58.930000	22.470000	33.110000	71.940000	84.680000	114.478000	- 1.510000	25.530000	- 14.640000	5.160000	3.382000
พ.ค.	15.910000	9.990000	44.330000	44.550000	53.980000	15.740000	18.910000	38.760000	36.340000	87.910000	31.650000	28.900000	83.090000	80.890000	141.890000	- 0.170000	8.920000	- 5.570000	- 8.210000	33.930000
มิ.ย.	14.120000	12.710000	44.360000	39.010000	34.210000	23.350000	53.960000	30.520000	46.220000	67.610000	37.470000	66.670000	74.880000	85.230000	101.820000	9.230000	41.250000	- 13.840000	7.210000	33.400000
ก.ค.	21.110000	10.150000	23.610000	29.360000		9.440000	25.620000	28.710000	43.810000		30.550000	35.770000	52.320000	73.170000	-	- 11.670000	15.470000	5.100000	14.450000	-
ส.ค.	8.560000	12.980000	19.570000	33.400000		15.470000	16.190000	28.900000	43.290000		24.030000	29.170000	48.470000	76.690000	-	6.910000	3.210000	9.330000	9.890000	-
ก.ย.	8.780000	4.220000	23.010000	24.330000		13.170000	42.640000	18.240000	39.510000		21.950000	46.860000	41.250000	63.840000	-	4.390000	38.420000	- 4.770000	15.180000	-
ต.ค.	23.660000	12.780000	18.650000	37.580000		16.530000	27.110000	35.630000	59.040000		40.190000	39.890000	54.280000	96.620000	-	- 7.130000	14.330000	16.980000	21.460000	-
พ.ย.	5.950000	13.610000	40.470000	27.050000		17.030000	55.770000	59.220000	61.110000		22.980000	69.380000	99.690000	88.160000	-	11.080000	42.160000	18.750000	34.060000	-
ธ.ค.	28.060000	18.080000	40.340000	47.710000		22.050000	97.980000	37.490000	58.550000		50.110000	116.060000	77.830000	106.260000	-	- 6.010000	79.900000	- 2.850000	10.840000	-
รวม	170.930000	121.660000	409.180000	458.340000	354.468000	198.630000	448.820000	437.070000	560.310000	362.140000	369.560000	570.480000	846.250000	1,018.650000	716.608000	27.700000	327.160000	27.890000	101.970000	7.672000

ที่มา: ด้านศุลกากรเชียงใหม่ และเชียงใหม่

รวบรวมโดย: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย

**ตารางที่ ข2 มูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ด้านจังหวัดพะเยา แยกเป็นสินค้านำเข้าและส่งออก
บริเวณจุดผ่อนปรนบ้านฮวก - บ้านปางมอน กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2540 - 2544(ค.ศ.1997 - 2001)**

(หน่วย: บาท)

เดือน	มูลค่าการนำเข้า					มูลค่าการส่งออก					มูลค่าการค้ารวม					ดุลการค้า				
	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544
ม.ค.	361,700	93,800	153,000	87,500	495,300	238,800	268,900	292,420	103,000	809,900	600,500	362,700	445,420	190,500	1,305,200	- 122,900	175,100	139,420	15,500	314,600
ก.พ.	629,900	138,300	127,500	73,900	1,421,750	349,300	192,900	163,000	88,500	517,656	979,200	331,200	290,500	162,400	1,939,406	- 280,600	54,600	35,500	14,600	- 904,094
มี.ค.	209,100	168,000	57,500	85,000	2,179,985	432,200	350,500	84,500	95,000	1,041,337	641,300	518,500	142,000	180,000	3,221,322	223,100	182,500	27,000	10,000	#####
เม.ย.	198,100	306,000	67,000	691,000	1,544,580	347,000	649,500	136,800	247,395	1,067,710	545,100	955,500	203,800	938,395	2,612,290	148,900	343,500	69,800	- 443,605	- 476,870
พ.ค.	242,300	208,470	85,000	434,000		314,000	570,090	106,100	322,121		556,300	778,560	191,100	756,121	-	71,700	361,620	21,100	- 111,879	-
มิ.ย.	141,750	258,000	51,000	304,800		161,000	467,500	97,000	383,500		302,750	725,500	148,000	688,300	-	19,250	209,500	46,000	78,700	-
ก.ค.	102,300	142,500	114,000	140,100		251,800	133,500	207,500	307,213		354,100	276,000	321,500	447,313	-	149,500	- 9,000	93,500	167,113	-
ส.ค.	110,700	37,500	89,000	151,500		147,200	82,500	139,500	325,320		257,900	120,000	228,500	476,820	-	36,500	45,000	50,500	173,820	-
ก.ย.	303,100	168,000	61,500	270,650		152,700	148,500	25,500	825,800		455,800	316,500	87,000	1,096,450	-	- 150,400	- 19,500	- 36,000	555,150	-
ต.ค.	194,300	51,900	70,500	125,100		262,000	47,800	27,500	466,038		456,300	99,700	98,000	591,138	-	67,700	- 4,100	- 43,000	340,938	-
พ.ย.	180,700	71,100	82,500	261,750		329,000	126,800	31,500	538,100		509,700	197,900	114,000	799,850	-	148,300	55,700	- 51,000	276,350	-
ธ.ค.	226,500	112,800	76,450	399,650		246,000	123,300	95,000	553,600		472,500	236,100	171,450	953,250	-	19,500	10,500	18,550	153,950	-
รวม	2,900,450	1,756,370	1,034,950	3,024,950	5,641,615	3,231,000	3,161,790	1,406,320	4,255,587	3,436,603	6,131,450	4,918,160	2,441,270	7,280,537	9,078,218	330,550	1,405,420	371,370	#####	#####

ที่มา: ฝ่ายกิจการพิเศษ ที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอภูซาง และ ศป.กอ.รมน. จังหวัดพะเยา

รวบรวมโดย: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพะเยา

ตารางที่ ข3 มูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ด้านจังหวัดน่าน แยกเป็นสินค้านำเข้าและส่งออก
ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2540 - 2544(ค.ศ.1997 - 2001)

(หน่วย: ล้านบาท)

เดือน	มูลค่าการนำเข้า					มูลค่าการส่งออก					มูลค่าการค้ารวม					ดุลการค้า				
	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544
ม.ค.	0.735000	0.214000	0.308468	1.661916	2.512990	6.512000	0.328000	0.584225	0.382500	2.285324	7.247000	0.542000	0.892693	2.044416	4.798314	5.777000	0.114000	0.275757	- 1.279416	- 0.227666
ก.พ.	0.690000	0.267000	0.346655	1.171650	0.806867	12.092000	1.334000	1.195645	1.367554	1.207910	#####	1.601000	1.542300	2.539204	2.014777	#####	1.067000	0.848990	0.195904	0.401043
มี.ค.	0.194000	0.379000	0.698952	1.148120	2.250201	1.388000	0.607000	1.187965	6.100776	2.475158	1.582000	0.986000	1.886917	7.248896	4.725359	1.194000	0.228000	0.489013	4.952656	0.224957
เม.ย.	0.395000	0.204000	0.269990	1.638369	0.974955	1.783000	0.330000	1.069104	1.028242	1.808811	2.178000	0.534000	1.339094	2.666611	2.783766	1.388000	0.126000	0.799114	- 0.610127	0.833856
พ.ค.	0.199000	0.154000	0.289446	0.805564	0.576218	0.454000	0.976000	1.480641	3.584410	1.138701	0.653000	1.130000	1.770087	4.389974	1.714919	0.255000	0.822000	1.191195	2.778846	0.562483
มิ.ย.	0.133000	0.225000	0.515349	0.408652		1.710000	0.317000	1.358708	2.178244		1.843000	0.542000	1.874057	2.586896	-	1.577000	0.092000	0.843359	1.769592	-
ก.ค.	0.268000	0.065000	0.700750	3.516352		0.489000	0.116000	0.742703	0.636192		0.757000	0.181000	1.443453	4.152544	-	0.221000	0.051000	0.041953	- 2.880160	-
ส.ค.	0.151000	0.331000	3.141261	0.649190		0.089000	0.281000	0.672060	1.317080		0.240000	0.612000	3.813321	1.966270	-	- 0.062000	- 0.050000	- 2.469201	0.667890	-
ก.ย.	0.122000	0.324000	0.740952	0.917477		3.312000	0.400000	0.650310	0.970833		3.434000	0.724000	1.391262	1.888310	-	3.190000	0.076000	- 0.090642	0.053356	-
ต.ค.	0.094000	0.398000	0.682850	0.647128		0.164000	0.345000	0.369082	2.612842		0.258000	0.743000	1.051932	3.259970	-	0.070000	- 0.053000	- 0.313768	1.965714	-
พ.ย.	0.121000	0.335000	1.446376	0.686151		0.325000	0.849000	1.918042	1.291445		0.446000	1.184000	3.364418	1.977596	-	0.204000	0.514000	0.471666	0.605294	-
ธ.ค.	0.235000	0.372000	1.676452	1.545453		0.929000	1.210000	0.572841	2.443994		1.164000	1.582000	2.249293	3.989447	-	0.694000	0.838000	- 1.103611	0.898541	-
รวม	3.337000	3.268000	10.817501	14.796022	7.121231	29.247000	7.093000	11.801326	23.914112	8.915904	#####	10.361000	#####	38.710134	16.037135	#####	3.825000	0.983825	9.118090	1.794673

ที่มา: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ข4 มูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ด้านจังหวัดน่าน แยกเป็นสินค้านำเข้าและส่งออก
บริเวณจุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น - เมืองเงิน จังหวัดน่าน ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2540 - 2544(ค.ศ.1997 - 2001)

(หน่วย: ล้านบาท)

เดือน	มูลค่าการนำเข้า					มูลค่าการส่งออก					มูลค่าการค้ารวม					ดุลการค้า				
	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544
ม.ค.	0.347000	0.031000	0.137158	1.227900	1.639636	6.300000	0.065000	0.158650	0.260000	1.395450	6.647000	0.096000	0.295808	1.487900	3.035086	5.953000	0.034000	0.021492	- 0.967900	- 0.244186
ก.พ.	0.376000	0.088000	0.164745	0.920150	0.378876	#####	0.845000	0.820945	0.915454	0.413000	12.162000	0.933000	0.985690	1.835604	0.791876	#####	0.757000	0.656200	- 0.004696	0.034124
มี.ค.	0.033000	0.222000	0.369140	0.865211	0.940142	1.039000	0.225000	0.691590	5.353306	1.132852	1.072000	0.447000	1.060730	6.218517	2.072994	1.006000	0.003000	0.322450	4.488095	0.192710
เม.ย.	0.304000	0.070000	0.183210	1.352579	0.642605	1.455000	0.055000	0.762454	0.654500	0.825040	1.759000	0.125000	0.945664	2.007079	1.467645	1.151000	- 0.015000	0.579244	- 0.698079	0.182435
พ.ค.	0.022000	0.089000	0.193946	0.646650	0.364510	0.307000	0.809000	1.179881	3.347900	0.270480	0.329000	0.898000	1.373827	3.994550	0.634990	0.285000	0.720000	0.985935	2.701250	- 0.094030
มิ.ย.	0.103000	0.142000	0.284287	0.234685		1.423000	0.160000	0.821500	1.315723		1.526000	0.302000	1.105787	1.550408	-	1.320000	0.018000	0.537213	1.081038	-
ก.ค.	0.194000	0.011000	0.618450	3.400850		0.292000	0.045000	0.563943	0.055700		0.486000	0.056000	1.182393	3.456550	-	0.098000	0.034000	- 0.054507	- 3.345150	-
ส.ค.	0.101000	0.249000	2.951580	0.376099		0.016000	0.091000	0.291775	1.038523		0.117000	0.340000	3.243355	1.414622	-	- 0.085000	- 0.158000	- 2.659805	0.662424	-
ก.ย.	0.032000	0.216000	0.638052	0.357800		0.204000	0.139000	0.422150	0.114400		0.236000	0.355000	1.060202	0.472200	-	0.172000	- 0.077000	- 0.215902	- 0.243400	-
ต.ค.	0.030000	0.282000	0.524350	0.255150		0.021000	-	0.173322	0.937550		0.051000	0.282000	0.697672	1.192700	-	- 0.009000	- 0.282000	- 0.351028	0.682400	-
พ.ย.	0.001000	0.141000	1.222680	0.457700		0.139000	0.336000	1.540670	0.157200		0.140000	0.477000	2.763350	0.614900	-	0.138000	0.195000	0.317990	- 0.300500	-
ธ.ค.	-	0.094000	1.338610	0.851860		0.765000	0.728000	0.067256	1.444325		0.765000	0.822000	1.405866	2.296185	-	0.765000	0.634000	- 1.271354	0.592465	-
รวม	1.543000	1.635000	8.626208	10.946634	3.965769	#####	3.498000	7.494136	15.594581	4.036822	25.290000	5.133000	#####	#####	8.002591	#####	1.863000	- 1.132072	4.647947	0.071053

ที่มา: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ข5 มูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ด้านจังหวัดน่าน แยกเป็นสินค้านำเข้าและส่งออก
บริเวณจุดผ่อนปรนแม่สะเตง - บ้านป่าหว้าน จังหวัดน่าน ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2540 - 2544(ค.ศ.1997 - 2001)

(หน่วย: ล้านบาท)

เดือน	มูลค่าการนำเข้า					มูลค่าการส่งออก					มูลค่าการค้ารวม					ดุลการค้า				
	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544
ม.ค.	0.102000	0.097000	0.114500	0.290000	0.196720	0.115000	0.096000	0.257890	0.071500	-	0.217000	0.193000	0.372390	0.361500	0.196720	0.013000	-0.001000	0.143390	-0.218500	-0.196720
ก.พ.	0.100000	0.082000	0.071500	0.210350	0.031000	0.107000	0.072000	0.252600	0.321440	-	0.207000	0.154000	0.324100	0.531790	0.031000	0.007000	-0.010000	0.181100	0.111090	-0.031000
มี.ค.	0.138000	0.091000	0.125000	0.170900	0.706310	0.194000	0.134000	0.141680	0.220000	0.074000	0.332000	0.225000	0.266680	0.390900	0.780310	0.056000	0.043000	0.016680	0.049100	-0.632310
เม.ย.	0.064000	0.087000	0.034000	0.180000	0.061000	0.081000	0.122000	0.156200	0.102000	0.030000	0.145000	0.209000	0.190200	0.282000	0.091000	0.017000	0.035000	0.122200	-0.078000	-0.031000
พ.ค.	0.164000	0.041000	0.067000	0.101650	0.120730	0.017000	0.084000	0.165000	0.080000	-	0.181000	0.125000	0.232000	0.181650	0.120730	-0.147000	0.043000	0.098000	-0.021650	-0.120730
มิ.ย.	0.023000	0.054000	0.212220	0.048000		0.235000	0.059000	0.416000	0.108000		0.258000	0.113000	0.628220	0.156000	-	0.212000	0.005000	0.203780	0.060000	-
ก.ค.	0.069000	0.045000	0.053800	0.035000		0.125000	0.059000	0.043000	-		0.194000	0.104000	0.096800	0.035000	-	0.056000	0.014000	-0.010800	-0.035000	-
ส.ค.	0.045000	0.069000	0.077600	0.037000		0.020000	0.114000	0.040000	0.001800		0.065000	0.183000	0.117600	0.038800	-	-0.025000	0.045000	-0.037600	-0.035200	-
ก.ย.	0.079000	0.067000	0.061700	0.078850		0.053000	0.103000	0.070500	-		0.132000	0.170000	0.132200	0.078850	-	-0.026000	0.036000	0.008800	-0.078850	-
ต.ค.	0.033000	0.096000	0.110000	0.054000		0.068000	0.189000	0.060000	0.045000		0.101000	0.285000	0.170000	0.099000	-	0.035000	0.093000	-0.050000	-0.009000	-
พ.ย.	0.003000	0.137000	0.065000	0.028440		0.093000	0.346000	0.073000	0.065000		0.096000	0.483000	0.138000	0.093440	-	0.090000	0.209000	0.008000	0.036560	-
ธ.ค.	0.163000	0.237000	0.173700	0.184370		0.071000	0.298000	0.065500	-		0.234000	0.535000	0.239200	0.184370	-	-0.092000	0.061000	-0.108200	-0.184370	-
รวม	0.983000	1.103000	1.166020	1.418560	1.115760	1.179000	1.676000	1.741370	1.014740	0.104000	2.162000	2.779000	2.907390	2.433300	1.219760	0.196000	0.573000	0.575350	-0.403820	-1.011760

ที่มา: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**ตารางที่ ข6 มูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ด้านจังหวัดน่าน แยกเป็นสินค้านำเข้าและส่งออก
บริเวณจุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน - บ้านเตสอง จังหวัดน่าน ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2540 - 2544(ค.ศ.1997 - 2001)**

(หน่วย: ล้านบาท)

เดือน	มูลค่าการนำเข้า					มูลค่าการส่งออก					มูลค่าการค้ารวม					ดุลการค้า				
	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544	2540	2541	2542	2543	2544
ม.ค.	0.286000	0.086000	0.056810	0.144016	0.676634	0.097000	0.168000	0.167595	0.051000	0.889874	0.383000	0.254000	0.224405	0.195016	1.566508	-0.189000	0.082000	0.110785	-0.093016	0.213240
ก.พ.	0.214000	0.097000	0.110410	0.041150	0.396991	0.199000	0.415000	0.122100	0.130660	0.794910	0.413000	0.512000	0.232510	0.171810	1.191901	-0.015000	0.318000	0.011690	0.089510	0.397919
มี.ค.	0.023000	0.066000	0.204812	0.112009	0.603749	0.155000	0.248000	0.354695	0.527470	1.268306	0.178000	0.314000	0.559507	0.639479	1.872055	0.132000	0.182000	0.149883	0.415461	0.664557
เม.ย.	0.027000	0.046000	0.052780	0.105790	0.271350	0.247000	0.156000	0.150450	0.271742	0.953771	0.274000	0.202000	0.203230	0.377532	1.225121	0.220000	0.110000	0.097670	0.165952	0.682421
พ.ค.	0.013000	0.023000	0.028500	0.057264	0.090978	0.130000	0.083000	0.135760	0.156510	0.868221	0.143000	0.106000	0.164260	0.213774	0.959199	0.117000	0.060000	0.107260	0.099246	0.777243
มิ.ย.	0.007000	0.029000	0.018900	0.125967		0.052000	0.098000	0.121208	0.754521		0.059000	0.127000	0.140108	0.880488	-	0.045000	0.069000	0.102308	0.628554	-
ก.ค.	0.005000	0.008000	0.028500	0.080502		0.072000	0.011000	0.135760	0.580492		0.077000	0.019000	0.164260	0.660994	-	0.067000	0.003000	0.107260	0.499990	-
ส.ค.	0.005000	0.012000	0.112081	0.236091		0.053000	0.076000	0.340285	0.276757		0.058000	0.088000	0.452366	0.512848	-	0.048000	0.064000	0.228204	0.040666	-
ก.ย.	0.011000	0.041000	0.041200	0.480827		0.055000	0.157000	0.157660	0.856433		0.066000	0.198000	0.198860	1.337260	-	0.044000	0.116000	0.116460	0.375606	-
ต.ค.	0.031000	0.021000	0.048500	0.337978		0.075000	0.156000	0.135760	1.630292		0.106000	0.177000	0.184260	1.968270	-	0.044000	0.135000	0.087260	1.292314	-
พ.ย.	0.117000	0.057000	0.158696	0.200011		0.093000	0.167000	0.304372	1.069245		0.210000	0.224000	0.463068	1.269256	-	-0.024000	0.110000	0.145676	0.869234	-
ธ.ค.	0.072000	0.041000	0.164142	0.509223		0.093000	0.184000	0.439815	0.999669		0.165000	0.225000	0.603957	1.508892	-	0.021000	0.143000	0.275673	0.490446	-
รวม	0.811000	0.527000	1.025331	2.430828	2.039702	1.321000	1.919000	2.565460	7.304791	4.775082	2.132000	2.446000	3.590791	9.735619	6.814784	0.510000	1.392000	1.540129	4.873963	2.735380

ที่มา: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

มูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ของกลุ่มตัวอย่าง (Sample)
ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบน เชียงราย พะเยา และน่าน
(แยกเป็นรายด่าน)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

ตารางที่ ค1 แสดงมูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ของกลุ่มตัวอย่าง ณ จุดผ่านแดนถาวรเชียงทอง - ห้วยทราย (จังหวัดเชียงราย - แขวงบ่อแก้ว)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าการค้าแยกตามสัดส่วนการเลี้ยงภาษี									
	Export (X)					Import (M)				
	100%	60%	40%	20%	0%	100%	60%	40%	20%	0%
สินค้าอุปโภคบริโภค	1,385,600	3,369,000	2,469,900	2,095,700	3,719,096					
วัสดุก่อสร้าง	417,900	170,800	40,000	175,000	5,600,000					
เครื่องใช้ไฟฟ้า	382,500	22,500	18,500	-	16,500					
เครื่องจักรและอุปกรณ์	266,500	-	-	-	16,000					
ยานพาหนะและอะไหล่	315,000	3,100,000	560,000	-	1,488,000					
น้ำมันเชื้อเพลิง	102,500	21,600	5,100	718,000	4,400,000					
อุปกรณ์และวัสดุดิบในการทอผ้า	196,000	-	-	-	-					
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้						123,850	-	-	-	4,016,500
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป						1,218,100	-	-	-	-
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า						89,700	-	-	-	5,000
สินค้าเกษตรกรรม						688,600	150,150	41,180	108,400	29,200
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิตร						140,500	-	-	75,000	98,000
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ ถ่านหินลิกไนท์						252,400	-	-	36,000	8,840,000
รวม	3,066,000	6,683,900	3,093,500	2,988,700	15,239,596	2,513,150	150,150	41,180	219,400	12,988,700

จุดผ่านแดนถาวรเชียงของ - หัวทราย (จังหวัดเชียงราย - แขวงบ่อแก้ว)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าการเลี้ยงภาษี (มูลค่าการลักลอบ)									
	Export (X)					Import (M)				
	100%	60%	40%	20%	0%	100%	60%	40%	20%	0%
สินค้าอุปโภคบริโภค	1,385,600	2,021,400	987,960	419,140	-					
วัสดุก่อสร้าง	417,900	102,480	16,000	35,000	-					
เครื่องใช้ไฟฟ้า	382,500	13,500	7,400	-	-					
เครื่องจักรและอุปกรณ์	266,500	-	-	-	-					
ยานพาหนะและอะไหล่	315,000	1,860,000	224,000	-	-					
น้ำมันเชื้อเพลิง	102,500	12,960	2,040	143,600	-					
อุปกรณ์และวัตถุดิบในการทอผ้า	196,000	-	-	-	-					
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้						123,850	-	-	-	-
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป						1,218,100	-	-	-	-
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า						89,700	-	-	-	-
สินค้าเกษตรกรรม						688,600	90,090	16,472	21,680	-
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิตร						140,500	-	-	15,000	-
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ ถ่านหินลิกไนท์						252,400	-	-	7,200	-
รวม	3,066,000	4,010,340	1,237,400	597,740	-	2,513,150	90,090	16,472	43,880	-

จุดผ่านแดนถาวรเชียงของ - ห้วยทราย (จังหวัดเชียงราย - แขวงบ่อแก้ว)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าไม่เสียภาษี (มูลค่าไม่หักลบ)									
	Export (X)					Import (M)				
	100%	60%	40%	20%	0%	100%	60%	40%	20%	0%
สินค้าอุปโภคบริโภค	-	1,347,600	1,481,940	1,676,560	3,719,096					
วัสดุก่อสร้าง	-	68,320	24,000	140,000	5,600,000					
เครื่องใช้ไฟฟ้า	-	9,000	11,100	-	16,500					
เครื่องจักรและอุปกรณ์	-	-	-	-	16,000					
ยานพาหนะและอะไหล่	-	1,240,000	336,000	-	1,488,000					
น้ำมันเชื้อเพลิง	-	8,640	3,060	574,400	4,400,000					
อุปกรณ์และวัสดุตีบในการทอผ้า	-	-	-	-	-					
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้						-	-	-	-	4,016,500
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป						-	-	-	-	-
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า						-	-	-	-	5,000
สินค้าเกษตรกรรม						-	60,060	24,708	86,720	29,200
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิตร						-	-	-	60,000	98,000
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ ถ่านหินลิกไนท์						-	-	-	28,800	8,840,000
รวม	-	2,673,560	1,856,100	2,390,960	15,239,596	-	60,060	24,708	175,520	12,988,700

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดผ่านแดนถาวรเชียงของ - ห้วยทราย (จังหวัดเชียงราย - แขวงบ่อแก้ว)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าลักลอบทั้งหมด		มูลค่าไม่ลักลอบทั้งหมด	
	Export (X)	Import (M)	Export (X)	Import (M)
สินค้าอุปโภคบริโภค	4,814,100		8,225,196	
วัสดุก่อสร้าง	571,380		5,832,320	
เครื่องใช้ไฟฟ้า	403,400		36,600	
เครื่องจักรและอุปกรณ์	266,500		16,000	
ยานพาหนะและอะไหล่	2,399,000		3,064,000	
น้ำมันเชื้อเพลิง	261,100		4,986,100	
อุปกรณ์และวัสดุตีบในการทอผ้า	196,000		-	
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้		123,850		4,016,500
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป		1,218,100		-
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า		89,700		5,000
สินค้าเกษตรกรรม		816,842		200,688
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิต		155,500		158,000
ยานพาหนะ โลหะและอะไหล่ ต่ำนหินลิกไนท์		259,600		8,868,800
รวม	8,911,480	2,663,592	22,160,216	13,248,988

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ค2 แสดงมูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ของกลุ่มตัวอย่าง ณ จุดผ่านแดนถาวรเชียงแสน - ดับฝั่ง (จังหวัดเชียงราย - แขวงบ่อแก้ว)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าการค้าแยกตามสัดส่วนการเลี้ยงภาษี									
	Export (X)					Import (M)				
	100%	60%	40%	20%	0%	100%	60%	40%	20%	0%
สินค้าอุปโภคบริโภค	467,620	421,400	124,400	76,600	100,000					
วัสดุก่อสร้าง	275,000	611,000	1,105,000	968,500	680,900					
เครื่องใช้ไฟฟ้า	157,500	-	-	-	-					
เครื่องจักรและอุปกรณ์	69,800	-	-	-	33,000					
ยานพาหนะและอะไหล่	58,450	30,000	145,000	100,000	538,000					
น้ำมันเชื้อเพลิง	39,250	14,400	-	225,000	1,435,000					
อุปกรณ์และวัตถุดิบในการทอผ้า	36,000	-	-	-	-					
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้						11,935	-	-	-	-
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป						241,500	-	-	-	-
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า						125,500	-	-	-	32,000
สินค้าเกษตรกรรม						152,700	-	20,000	341,600	187,440
โค-กระบือ และสัตว์มีชีวิตร						85,000	1,795,000	923,000	4,164,000	4,785,000
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ						61,500	-	-	-	-
รวม	1,103,620	1,076,800	1,374,400	1,370,100	2,786,900	678,135	1,795,000	943,000	4,505,600	5,004,440

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดผ่านแดนถาวรเชียงแสน - ดับฝั่ง (จังหวัดเชียงราย - แขวงบ่อแก้ว)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าการเลี้ยงภาษี (มูลค่าการลักลอบ)									
	Export (X)					Import (M)				
	100%	60%	40%	20%	0%	100%	60%	40%	20%	0%
สินค้าอุปโภคบริโภค	467,620	252,840	49,760	15,320	-					
วัสดุก่อสร้าง	275,000	366,600	442,000	193,700	-					
เครื่องใช้ไฟฟ้า	157,500	-	-	-	-					
เครื่องจักรและอุปกรณ์	69,800	-	-	-	-					
ยานพาหนะและอะไหล่	58,450	18,000	58,000	20,000	-					
น้ำมันเชื้อเพลิง	39,250	8,640	-	45,000	-					
อุปกรณ์และวัตถุดิบในการทอผ้า	36,000	-	-	-	-					
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้						11,935	-	-	-	-
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป						241,500	-	-	-	-
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า						125,500	-	-	-	-
สินค้าเกษตรกรรม						152,700	-	8,000	68,320	-
โค-กระบือ และสัตว์มีชีวิต						85,000	1,077,000	369,200	832,800	-
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ						61,500	-	-	-	-
รวม	1,103,620	646,080	549,760	274,020	-	678,135	1,077,000	377,200	901,120	-

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดผ่านแดนถาวรเชียงแสน - ดันตึง (จังหวัดเชียงราย - แขวงบ่อแก้ว)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าไม่เสียภาษี (มูลค่าไม่ลักลอบ)									
	Export (X)					Import (M)				
	100%	60%	40%	20%	0%	100%	60%	40%	20%	0%
สินค้าอุปโภคบริโภค	-	168,560	74,640	61,280	100,000					
วัสดุก่อสร้าง	-	244,400	663,000	774,800	680,900					
เครื่องใช้ไฟฟ้า	-	-	-	-	-					
เครื่องจักรและอุปกรณ์	-	-	-	-	33,000					
ยานพาหนะและอะไหล่	-	12,000	87,000	80,000	538,000					
น้ำมันเชื้อเพลิง	-	5,760	-	180,000	1,435,000					
อุปกรณ์และวัสดุตีบในการทอผ้า	-	-	-	-	-					
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้						-	-	-	-	-
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป						-	-	-	-	-
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า						-	-	-	-	32,000
สินค้าเกษตรกรรม						-	-	12,000	273,280	187,440
โค-กระบือ และสัตว์มีชีวิตร						-	718,000	553,800	3,331,200	4,785,000
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ						-	-	-	-	-
รวม	-	430,720	824,640	1,096,080	2,786,900	-	718,000	565,800	3,604,480	5,004,440

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดผ่านแดนถาวรเชียงแสน - ดับฝั่ง (จังหวัดเชียงราย - แขวงบ่อแก้ว)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าลักลอบทั้งหมด		มูลค่าไม่ลักลอบทั้งหมด	
	Export (X)	Import (M)	Export (X)	Import (M)
สินค้าอุปโภคบริโภค	785,540		404,480	
วัสดุก่อสร้าง	1,277,300		2,363,100	
เครื่องใช้ไฟฟ้า	157,500		-	
เครื่องจักรและอุปกรณ์	69,800		33,000	
ยานพาหนะและอะไหล่	154,450		717,000	
น้ำมันเชื้อเพลิง	92,890		1,620,760	
อุปกรณ์และวัสดุตีบในการทอผ้า	36,000		-	
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้		11,935		-
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป		241,500		-
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า		125,500		32,000
สินค้าเกษตรกรรม		229,020		472,720
โค-กระบือ และสัตว์มีชีวิตร		2,364,000		9,388,000
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ		61,500		-
รวม	2,573,480	3,033,455	5,138,340	9,892,720

ตารางที่ ค3 แสดงมูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ของกลุ่มตัวอย่าง ณ จุดผ่อนปรนบ้านซวก - บ้านปางมอน (จังหวัดพะเยา - แขวงไชยบุรี)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าการค้าแยกตามสัดส่วนการเปลี่ยนแปลง									
	Export (X)					Import (M)				
	100%	60%	40%	20%	0%	100%	60%	40%	20%	0%
สินค้าอุปโภคบริโภค	368,340	-	60,000	150,000	87,400					
วัสดุก่อสร้าง	15,000	164,000	-	-	6,000					
เครื่องใช้ไฟฟ้า	24,000	75,000	12,000	-	-					
เครื่องจักรและอุปกรณ์	-	-	-	-	-					
ยานพาหนะและอะไหล่	-	-	-	-	-					
น้ำมันเชื้อเพลิง	-	-	-	-	-					
อุปกรณ์และวัตถุดิบในการทอผ้า	102,500	-	-	-	-					
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้						-	-	-	-	-
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป						819,000	1,150,000	180,000	180,000	40,000
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า						508,000	60,000	-	-	-
สินค้าเกษตรกรรม						27,400	40,000	-	42,000	280,000
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิตร						-	-	-	-	-
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ						-	-	-	-	-
รวม	509,840	239,000	72,000	150,000	93,400	1,354,400	1,250,000	180,000	222,000	320,000

จุดผ่อนปรนบ้านสวน - บ้านปางมอน (จังหวัดพะเยา - แขวงไชยบุรี)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าการเลี้ยงภาษี (มูลค่าการลักลอบ)									
	Export (X)					Import (M)				
	100%	60%	40%	20%	0%	100%	60%	40%	20%	0%
สินค้าอุปโภคบริโภค	368,340	-	24,000	30,000	-					
วัสดุก่อสร้าง	15,000	98,400	-	-	-					
เครื่องใช้ไฟฟ้า	24,000	45,000	4,800	-	-					
เครื่องจักรและอุปกรณ์	-	-	-	-	-					
ยานพาหนะและอะไหล่	-	-	-	-	-					
น้ำมันเชื้อเพลิง	-	-	-	-	-					
อุปกรณ์และวัสดุดิบในการทอผ้า	102,500	-	-	-	-					
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้						-	-	-	-	-
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป						819,000	690,000	72,000	36,000	-
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า						508,000	36,000	-	-	-
สินค้าเกษตรกรรม						27,400	24,000	-	8,400	-
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิตร						-	-	-	-	-
ยานพาหนะ โลหะและอะไหล่						-	-	-	-	-
รวม	509,840	143,400	28,800	30,000	-	1,354,400	750,000	72,000	44,400	-

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดผ่อนปรนบ้านซวก - บ้านปางมอน (จังหวัดพะเยา - แขวงไชยบุรี)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าลักลอบทั้งหมด		มูลค่าไม่ลักลอบทั้งหมด	
	Export (X)	Import (M)	Export (X)	Import (M)
สินค้าอุปโภคบริโภค	422,340		243,400	
วัสดุก่อสร้าง	113,400		71,600	
เครื่องใช้ไฟฟ้า	73,800		37,200	
เครื่องจักรและอุปกรณ์	-		-	
ยานพาหนะและอะไหล่	-		-	
น้ำมันเชื้อเพลิง	-		-	
อุปกรณ์และวัตถุดิบในการทอผ้า	102,500		-	
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้		-		-
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป		1,817,000		752,000
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า		544,000		24,000
สินค้าเกษตรกรรม		59,800		329,600
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิตร		-		-
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ		-		-
รวม	712,040	2,220,800	352,200	1,105,600

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ค4 แสดงมูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ของกลุ่มตัวอย่าง ณ จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น - เมืองเสิน (จังหวัดน่าน - แขวงไชยบุรี)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าการค้าแยกตามสัดส่วนการเปลี่ยนแปลง									
	Export (X)					Import (M)				
	100%	60%	40%	20%	0%	100%	60%	40%	20%	0%
สินค้าอุปโภคบริโภค	157,400	-	-	-	-					
วัสดุก่อสร้าง	-	35,000	10,000	-	15,500					
เครื่องใช้ไฟฟ้า	43,500	-	-	-	-					
เครื่องจักรและอุปกรณ์	-	-	-	-	-					
ยานพาหนะและอะไหล่	3,000	-	18,750	45,000	530,000					
น้ำมันเชื้อเพลิง	15,852	-	-	-	-					
อุปกรณ์และวัสดุดิบในการทอผ้า	45,500	-	-	-	-					
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้						-	-	-	-	500
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป						82,000	20,000	3,000	-	10,000
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า						7,500	-	-	-	-
สินค้าเกษตรกรรม						40,300	-	-	19,200	90,330
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิตร						-	-	-	-	72,500
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ						-	-	-	-	250,000
รวม	265,252	35,000	28,750	45,000	545,500	129,800	20,000	3,000	19,200	423,330

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น - เมืองเงิน (จังหวัดน่าน - แขวงไชยบุรี)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าการเปลี่ยนแปลง (มูลค่าการลักลอบ)									
	Export (X)					Import (M)				
	100%	60%	40%	20%	0%	100%	60%	40%	20%	0%
สินค้าอุปโภคบริโภค	157,400	-	-	-	-					
วัสดุก่อสร้าง	-	21,000	4,000	-	-					
เครื่องใช้ไฟฟ้า	43,500	-	-	-	-					
เครื่องจักรและอุปกรณ์	-	-	-	-	-					
ยานพาหนะและอะไหล่	3,000	-	7,500	9,000	-					
น้ำมันเชื้อเพลิง	15,852	-	-	-	-					
อุปกรณ์และวัสดุดิบในการทอผ้า	45,500	-	-	-	-					
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้						-	-	-	-	-
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป						82,000	12,000	1,200	-	-
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า						7,500	-	-	-	-
สินค้าเกษตรกรรม						40,300	-	-	3,840	-
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิตร						-	-	-	-	-
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ						-	-	-	-	-
รวม	265,252	21,000	11,500	9,000	-	129,800	12,000	1,200	3,840	-

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น - เมืองเสิน (จังหวัดน่าน - แขวงไชยบุรี)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าไม่เสียภาษี (มูลค่าไม่ลักลอบ)									
	Export (X)					Import (M)				
	100%	60%	40%	20%	0%	100%	60%	40%	20%	0%
สินค้าอุปโภคบริโภค	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
วัสดุก่อสร้าง	-	14,000	6,000	-	15,500	-	-	-	-	-
เครื่องใช้ไฟฟ้า	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
เครื่องจักรและอุปกรณ์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ยานพาหนะและอะไหล่	-	-	11,250	36,000	530,000	-	-	-	-	-
น้ำมันเชื้อเพลิง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
อุปกรณ์และวัสดุดิบในการทอผ้า	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้	-	-	-	-	-	-	-	-	-	500
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป	-	-	-	-	-	-	8,000	1,800	-	10,000
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
สินค้าเกษตรกรรม	-	-	-	-	-	-	-	-	15,360	90,330
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิตร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	72,500
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	250,000
รวม	-	14,000	17,250	36,000	545,500	-	8,000	1,800	15,360	423,330

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดผ่านแดนถาวรทวายโก้น - เมืองเจิน (จังหวัดน่าน - แขวงไชยบุรี)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าลักลอบทั้งหมด		มูลค่าไม่ลักลอบทั้งหมด	
	Export (X)	Import (M)	Export (X)	Import (M)
สินค้าอุปโภคบริโภค	157,400		-	
วัสดุก่อสร้าง	25,000		35,500	
เครื่องใช้ไฟฟ้า	43,500		-	
เครื่องจักรและอุปกรณ์	-		-	
ยานพาหนะและอะไหล่	19,500		577,250	
น้ำมันเชื้อเพลิง	15,852		-	
อุปกรณ์และวัตถุดิบในการทอผ้า	45,500		-	
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้				500
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป		95,200		19,800
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า		7,500		-
สินค้าเกษตรกรรม		44,140		105,690
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิตร		-		72,500
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ		-		250,000
รวม	306,752	146,840	612,750	448,490

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ค5 แสดงมูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ของกลุ่มตัวอย่าง ณ จุดผ่อนปรนแม่สะแดง - บ้านป่าหว้าง (จังหวัดน่าน - แขวงไชยบุรี)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าการค้าแยกตามสัดส่วนการเสียภาษี									
	Export (X)					Import (M)				
	100%	60%	40%	20%	0%	100%	60%	40%	20%	0%
สินค้าอุปโภคบริโภค	24,710	-	-	-	-					
วัสดุก่อสร้าง	-	-	-	-	3,500					
เครื่องใช้ไฟฟ้า	-	-	-	-	-					
เครื่องจักรและอุปกรณ์	-	-	-	-	-					
ยานพาหนะและอะไหล่	-	-	-	-	30,000					
น้ำมันเชื้อเพลิง	-	-	-	-	-					
อุปกรณ์และวัสดุดิบในการทอผ้า	9,000	-	-	-	-					
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้						-	-	-	-	3,650
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป						65,500	-	-	30,000	259,000
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า						30,000	-	-	-	-
สินค้าเกษตรกรรม						11,000	-	-	-	49,500
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิตร						-	-	-	-	-
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ						-	-	-	-	-
รวม	33,710	-	-	-	33,500	106,500	-	-	30,000	312,150

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดผ่อนปรนแม่สะแดง - บ้านป่าห้วย (จังหวัดน่าน - แขวงไชยบุรี)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าการเลี้ยงภาษี (มูลค่าการลักลอบ)									
	Export (X)					Import (M)				
	100%	60%	40%	20%	0%	100%	60%	40%	20%	0%
สินค้าอุปโภคบริโภค	24,710	-	-	-	-					
วัสดุก่อสร้าง	-	-	-	-	-					
เครื่องใช้ไฟฟ้า	-	-	-	-	-					
เครื่องจักรและอุปกรณ์	-	-	-	-	-					
ยานพาหนะและอะไหล่	-	-	-	-	-					
น้ำมันเชื้อเพลิง	-	-	-	-	-					
อุปกรณ์และวัสดุดิบในการทอผ้า	9,000	-	-	-	-					
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้						-	-	-	-	-
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป						65,500	-	-	6,000	-
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า						30,000	-	-	-	-
สินค้าเกษตรกรรม						11,000	-	-	-	-
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิตร						-	-	-	-	-
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ						-	-	-	-	-
รวม	33,710	-	-	-	-	106,500	-	-	6,000	-

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดผ่อนปรนแม่สะแดง - บ้านป่าหว้าง (จังหวัดน่าน - แขวงไชยบุรี)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าไม่เลี้ยงภาษี (มูลค่าไม่ลักลอบ)									
	Export (X)					Import (M)				
	100%	60%	40%	20%	0%	100%	60%	40%	20%	0%
สินค้าอุปโภคบริโภค	-	-	-	-	-					
วัสดุก่อสร้าง	-	-	-	-	3,500					
เครื่องใช้ไฟฟ้า	-	-	-	-	-					
เครื่องจักรและอุปกรณ์	-	-	-	-	-					
ยานพาหนะและอะไหล่	-	-	-	-	30,000					
น้ำมันเชื้อเพลิง	-	-	-	-	-					
วัสดุดิบและอุปกรณ์ในการทอผ้า	-	-	-	-	-					
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้						-	-	-	-	3,650
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป						-	-	-	24,000	259,000
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า						-	-	-	-	-
สินค้าเกษตรกรรม						-	-	-	-	49,500
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิต						-	-	-	-	-
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ						-	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	33,500	-	-	-	24,000	312,150

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดผ่อนปรนแม่สะแดง - บ้านป่าหว้าง (จังหวัดน่าน - แขวงไชยบุรี)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าลักลอบทั้งหมด		มูลค่าไม่ลักลอบทั้งหมด	
	Export (X)	Import (M)	Export (X)	Import (M)
สินค้าอุปโภคบริโภค	24,710		-	
วัสดุก่อสร้าง	-		3,500	
เครื่องใช้ไฟฟ้า	-		-	
เครื่องจักรและอุปกรณ์	-		-	
ยานพาหนะและอะไหล่	-		30,000	
น้ำมันเชื้อเพลิง	-		-	
วัสดุดิบและอุปกรณ์ในการทอผ้า	9,000		-	
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้				3,650
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป		71,500		283,000
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า		30,000		-
สินค้าเกษตรกรรม		11,000		49,500
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิตร		-		-
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ		-		-
รวม	33,710	112,500	33,500	336,150

ตารางที่ ค6 แสดงมูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ของกลุ่มตัวอย่าง ณ จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน - บ้านเดสลง (จังหวัดบ่าน - แขวงไชยบุรี)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าการค้าแยกตามสัดส่วนการเลี้ยงภาษี									
	Export (X)					Import (M)				
	100%	60%	40%	20%	0%	100%	60%	40%	20%	0%
สินค้าอุปโภคบริโภค	285,450	5,000	175,000	-	279,500					
วัสดุก่อสร้าง	-	-	-	-	95,450					
เครื่องใช้ไฟฟ้า	64,500	-	-	-	-					
เครื่องจักรและอุปกรณ์	25,000	-	-	-	-					
ยานพาหนะและอะไหล่	-	-	-	-	6,000					
น้ำมันเชื้อเพลิง	2,500	-	-	-	85,000					
อุปกรณ์และวัตถุดิบในการทอผ้า	125,000	-	-	-	-					
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้						-	5,000	-	-	25,000
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป						165,000	10,000	125,000	112,500	-
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า						45,000	-	10,000	-	-
สินค้าเกษตรกรรม						7,000	5,000	-	-	97,000
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิต						-	-	-	-	950
ยานพาหนะ โลหะและอลูมิเนียม						-	-	-	-	-
รวม	502,450	5,000	175,000	-	465,950	217,000	20,000	135,000	112,500	122,950

จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน - บ้านเดสสอง (จังหวัดน่าน - แขวงไชยบุรี)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าการเลี้ยงภาษี (มูลค่าการลักลอบ)									
	Export (X)					Import (M)				
	100%	60%	40%	20%	0%	100%	60%	40%	20%	0%
สินค้าอุปโภคบริโภค	285,450	3,000	70,000	-	-					
วัสดุก่อสร้าง	-	-	-	-	-					
เครื่องใช้ไฟฟ้า	64,500	-	-	-	-					
เครื่องจักรและอุปกรณ์	25,000	-	-	-	-					
ยานพาหนะและอะไหล่	-	-	-	-	-					
น้ำมันเชื้อเพลิง	2,500	-	-	-	-					
อุปกรณ์และวัสดุดิบในการทอผ้า	125,000	-	-	-	-					
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้						-	3,000	-	-	-
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป						165,000	6,000	50,000	22,500	-
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า						45,000	-	4,000	-	-
สินค้าเกษตรกรรม						7,000	3,000	-	-	-
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิตร						-	-	-	-	-
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ						-	-	-	-	-
รวม	502,450	3,000	70,000	-	-	217,000	12,000	54,000	22,500	-

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน - บ้านเตตลง (จังหวัดน่าน - แขวงไชยบุรี)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าไม่เลี้ยงภาษี (มูลค่าไม่ลักลอบ)									
	Export (X)					Import (M)				
	100%	60%	40%	20%	0%	100%	60%	40%	20%	0%
สินค้าอุปโภคบริโภค	-	2,000	105,000	-	279,500					
วัสดุก่อสร้าง	-	-	-	-	95,450					
เครื่องใช้ไฟฟ้า	-	-	-	-	-					
เครื่องจักรและอุปกรณ์	-	-	-	-	-					
ยานพาหนะและอะไหล่	-	-	-	-	6,000					
น้ำมันเชื้อเพลิง	-	-	-	-	85,000					
อุปกรณ์และวัสดุตีบในการทอผ้า	-	-	-	-	-					
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้						-	2,000	-	-	25,000
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป						-	4,000	75,000	90,000	-
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า						-	-	6,000	-	-
สินค้าเกษตรกรรม						-	2,000	-	-	97,000
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิตร						-	-	-	-	950
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ						-	-	-	-	-
รวม		2,000	105,000	-	465,950	-	8,000	81,000	90,000	122,950

จุดผ่อนปรนชายแดน

จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน - บ้านเดสอง (จังหวัดน่าน - แขวงไชยบุรี)

(หน่วย: บาท)

กลุ่มสินค้า	มูลค่าลักลอบทั้งหมด		มูลค่าไม่ลักลอบทั้งหมด	
	Export (X)	Import (M)	Export (X)	Import (M)
สินค้าอุปโภคบริโภค	358,450		386,500	
วัสดุก่อสร้าง	-		95,450	
เครื่องใช้ไฟฟ้า	64,500		-	
เครื่องจักรและอุปกรณ์	25,000		-	
ยานพาหนะและอะไหล่	-		6,000	
น้ำมันเชื้อเพลิง	2,500		85,000	
อุปกรณ์และวัสดุดิบในการทอผ้า	125,000		-	
ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้		3,000		27,000
ผ้าทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป		243,500		169,000
ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า		49,000		6,000
สินค้าเกษตรกรรม		10,000		99,000
โค-กระบือและสัตว์มีชีวิตร		-		950
ยานพาหนะ โลหะและอโลหะ		-		-
รวม	575,450	305,500	572,950	301,950

ภาคผนวก ง

แบบสอบถามผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว
ของ 3 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบน (เชียงใหม่ พะเยา และน่าน)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถาม

เรื่อง : การศึกษาการค้าชายแดนไทย – ลาว: กรณีศึกษาของ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน
(เชียงใหม่ พะเยา และน่าน)

โปรดทำเครื่องหมาย 4 ในช่อง [ ] หน้าคำตอบ

--	--	--

ด้าน.....อำเภอ.....จังหวัด.....	สำหรับเจ้าหน้าที่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ	☐ 1. ชาย	☐ 2. หญิง	
2. อายุ (นับถึง 31 ธันวาคม 2544 เศษที่มากกว่า 6 เดือน ให้นับเป็น 1 ปี)	☐ 1. ต่ำกว่า 25 ปี	☐ 2. 25 – 35 ปี	☐ 3. 36 – 45 ปี
	☐ 4. 46 – 55 ปี	☐ 5. 56 – 65 ปี	☐ 6. สูงกว่า 65 ปี
3. สัญชาติ	☐ 1. ไทย	☐ 2. ลาว	
4. ระดับการศึกษา	☐ 1. ประถมศึกษาปีที่ 6 / ต่ำกว่า	☐ 2. มัธยมศึกษาตอนต้น	
	☐ 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ	☐ 4. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรืออาชีวปริญญา	
	☐ 5. ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	☐ 6. ปริญญาโทขึ้นไป	
	☐ 7. ไม่ได้รับการศึกษา	☐ 8. อื่นๆ (โปรดระบุ).....	
5. ระดับการค้า	☐ 1. การค้ารายใหญ่ (นิติบุคคล)	☐ 2. การค้ารายย่อย (ไม่ได้เป็นนิติบุคคล)	
6. ประเภทการค้า	☐ 1. ส่งออก	☐ 2. นำเข้า	☐ 3. ทั้งส่งออกและนำเข้า
7. ประเภทสินค้าที่ทำการค้า (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	☐ 1. ยานพาหนะอุปกรณ์ และอะไหล่	โปรดระบุ.....	ปริมาณ..... มูลค่า.....
	☐ 2. น้ำมันเชื้อเพลิง	โปรดระบุ.....	ปริมาณ..... มูลค่า.....
	☐ 3. เครื่องใช้ไฟฟ้า	โปรดระบุ.....	ปริมาณ..... มูลค่า.....
	☐ 4. สินค้าอุปโภคบริโภค	โปรดระบุ.....	ปริมาณ..... มูลค่า.....
	☐ 5. เครื่องจักรที่ใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์	โปรดระบุ.....	ปริมาณ..... มูลค่า.....
	☐ 6. วัสดุก่อสร้าง	โปรดระบุ.....	ปริมาณ..... มูลค่า.....
	☐ 7. สิ่งทอ	โปรดระบุ.....	ปริมาณ..... มูลค่า.....
	☐ 8. ไม้และไม้แปรรูป	โปรดระบุ.....	ปริมาณ..... มูลค่า.....
	☐ 9. สินค้าประมงและปศุสัตว์	โปรดระบุ.....	ปริมาณ..... มูลค่า.....
	☐ 10. สินค้าเกษตรกรรม	โปรดระบุ.....	ปริมาณ..... มูลค่า.....
	☐ 11. เครื่องจักรที่ไม่ใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์	โปรดระบุ.....	ปริมาณ..... มูลค่า.....
	☐ 12. หนังสือและผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง	โปรดระบุ.....	ปริมาณ..... มูลค่า.....
	☐ 13. อื่นๆ	โปรดระบุ.....	ปริมาณ..... มูลค่า.....

8. วงเงินเฉลี่ยต่อการค้าแต่ละครั้ง (บาท).....บาท	
9. จำนวนครั้งของการทำการค้าในแต่ละเดือน.....ครั้ง	

ส่วนที่ 2 ปัญหา และอุปสรรคในการทำการค้าชายแดนไทย – ลาว

2.1 ภาษีอากร			
1. ปัจจุบันสินค้าที่ทำการค้าอยู่ ท่านเสียภาษี หรือไม่			
☐ 1. เสีย (กรุณาตอบข้อ 2 ถัดไป)	☐ 2. ไม่เสีย		
เพราะเหตุใด.....			
2. ปัจจุบันท่านเสียภาษีเต็มอัตราทั้งจำนวน หรือไม่			
☐ 1. เสียเต็มจำนวน	☐ 2. เสียบางส่วน		
ประมาณร้อยละ.....ของมูลค่าการค้าทั้งหมด			
3. ท่านมีความเห็นต่ออัตราภาษีดังกล่าวว่ามีเหมาะสม หรือไม่			
☐ 1. เหมาะสม	☐ 2. ไม่เหมาะสม		
เพราะเหตุใด.....			
4. ขั้นตอนในการเสียภาษีขาเข้า หรือขาออกมีความยุ่งยาก ซับซ้อนหรือไม่			
☐ 1. ภาษีขาเข้า			
☐ 1.1 ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน			
☐ 1.2 ยุ่งยาก ซับซ้อน เนื่องจาก.....			
☐ 2. ภาษีขาออก			
☐ 2.1 ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน			
☐ 2.2 ยุ่งยาก ซับซ้อน เนื่องจาก.....			
5. ในการดำเนินการเรื่องภาษีอากรท่านต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง			
☐ 1. ไม่เสีย			
☐ 2. เสีย			
☐ 2.1 ค่าธรรมเนียม	☐ ถูกไป	☐ เหมาะสม	☐ แพงไป
☐ 2.2 ค่าปรับ	☐ ถูกไป	☐ เหมาะสม	☐ แพงไป
☐ 2.3 ค่าใช้บริการนอกเวลาราชการ	☐ ถูกไป	☐ เหมาะสม	☐ แพงไป
6. ในการขอรับบริการ ท่านต้องเขียน/กรอก คำร้อง/แบบฟอร์มหรือไม่			
☐ 1. ไม่ต้องเขียน/กรอก			
☐ 2. ต้องเขียน/กรอก ถ้าต้องเขียน/กรอก คำร้อง/แบบฟอร์มขอรับบริการ ท่านจะ			
☐ 2.1 เขียน/กรอกด้วยตัวเอง	☐ 2.2 วานให้คนอื่นเขียน/กรอกให้		
☐ 2.3 เจ้าหน้าที่เขียน/กรอกให้	☐ 2.4 จ้างคนอื่นเขียน/กรอกให้		
ถ้าท่านเขียน/กรอกคำร้อง/แบบฟอร์มที่ขอรับบริการ ด้วยตนเองการเขียน/กรอกยาก หรือไม่			
☐ 1. ไม่ยาก			
☐ 2. ยาก เนื่องจาก			
☐ 2.1 ภาษาเป็นทางการเข้าใจยาก	☐ 2.2 ข้อมูลที่ต้องเขียนย้อนหลังมาก จำไม่ได้		
☐ 2.3 จำนวนข้อมากเกินไป	☐ 2.4 อื่นๆ โปรดระบุ		

7. ท่านใช้เวลาในการขอรับบริการ	☐
☐ 1. น้อยกว่า 10 นาที	☐ 2. 10 – 30 นาที
☐ 4. 45 – 60 นาที	☐ 3. 30 – 45 นาที
☐ 5. มากกว่า 1 ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 2 ชั่วโมง	☐ 6. (ระบุ).....
8. ท่านคิดว่าในการทำการค้าชายแดนไทย – ลาว มีปัญหา/อุปสรรคอื่น ๆ อีก หรือไม่ เกี่ยวกับภาษีอากร (โปรดระบุ)	☐
.....	
.....	
.....	
.....	

2.2 การเดินทางเข้า – ออกประเทศ		
1. ท่านต้องใช้เอกสารใดเพื่อขออนุญาตผ่านแดน	☐	
☐ 1. บัตรผ่านแดนชั่วคราว (Border Pass)	☐ 2. บัตรผ่านแดนถาวร (Passport)	☐ 3. บัตรที่ออกให้ชั่วคราว เพื่อใช้แทนบัตรผ่านแดน
2. ในการขอรับบริการ ท่านต้องเขียน/กรอก คำร้อง/แบบฟอร์มหรือไม่	☐	
☐ 1. ไม่ต้องเขียน/กรอก	☐	
☐ 2. ต้องเขียน/กรอก ถ้าต้องเขียน/กรอก คำร้อง/แบบฟอร์มขอรับบริการ ท่านจะ	☐	
☐ 2.1 เขียน/กรอกด้วยตัวเอง	☐ 2.2 วานให้คนอื่นเขียน/กรอกให้	
☐ 2.3 เจ้าหน้าที่เขียน/กรอกให้	☐ 2.4 จ้างคนอื่นเขียน/กรอกให้	
ถ้าท่านเขียน/กรอกคำร้อง/แบบฟอร์มที่ขอรับบริการ ด้วยตนเองการเขียน/กรอกยาก หรือไม่	☐	
☐ 1. ไม่ยาก	☐	
☐ 2. ยาก เนื่องจาก	☐	
☐ 2.1 ภาษาเป็นทางการเข้าใจยาก	☐ 2.2 ข้อมูลที่ต้องเขียนย้อนหลังมาก จำไม่ได้	
☐ 2.3 จำนวนข้อมากเกินไป	☐ 2.4 อื่นๆ โปรดระบุ.....	
3. ท่านมีความเห็นต่อขั้นตอนในการขออนุญาตผ่านแดนอย่างไร	☐	
☐ 1. จากไทยไปลาว	☐	
☐ 1.1 ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน	☐	
☐ 1.2 ยุ่งยาก ซับซ้อน เนื่องจาก.....	☐	
☐ 2. จากลาวไปไทย	☐	
☐ 1.1 ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน	☐	
☐ 1.2 ยุ่งยาก ซับซ้อน เนื่องจาก.....	☐	
4. จำนวนวันที่กำหนดการเข้า - ออกของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ท่านคิดว่ามีความเหมาะสม หรือไม่	☐	
☐ 1. จากไทยไปลาว	☐	
☐ 1. เหมาะสม	☐ 2. ไม่เหมาะสม ควรจะ	
	☐ 2.1 ลด เหลือ.....	
	☐ 2.2 เพิ่ม ให้เป็น.....	
☐ 2. จากลาวไปไทย	☐	
☐ 1. เหมาะสม	☐ 2. ไม่เหมาะสม ควรจะ	
	☐ 2.1 ลด เหลือ.....	
	☐ 2.2 เพิ่ม ให้เป็น.....	

5. การตรวจค้นบุคคลผู้ข้ามแดนมาติดต่อมีความเข้มงวด หรือไม่ [ ] 1. ไม่เข้มงวด [ ] 2. เข้มงวด [ ] 3. เข้มงวดมาก			
6. ในการเดินทางเข้า – ออกประเทศท่านต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) [ ] 1. ค่าธรรมเนียมเหยียบแผ่นดิน [ ] 2. ค่าล่วงหน้า [ ] 3. ค่าเรือ ค่ารถขนส่ง ฯลฯ [ ] 4. ค่าธรรมเนียมค้างคืน [ ] 5. อื่นๆ (โปรดระบุ)			
7. ท่านใช้เวลาในการดำเนินการเรื่องการเดินทางเข้า – ออก ประเทศ [ ] 1. น้อยกว่า 10 นาที [ ] 2. 10 – 30 นาที [ ] 3. 30 – 45 นาที [ ] 4. 45 – 60 นาที [ ] 5. มากกว่า 1 ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 2 ชั่วโมง [ ] 6. (ระบุ).....			
8. ท่านคิดว่ามีปัญหา และอุปสรรคอื่นๆ อีกหรือไม่ เกี่ยวกับการเดินทางเข้า – ออกประเทศ (โปรดเสนอแนะ)			

2.3 การคมนาคมขนส่ง			
1. ท่านใช้พาหนะใดในการขนส่งสินค้าเข้า - ออกประเทศ [ ] 1. รถยนต์ [ ] 2. เรือ [ ] 3. แพขนานยนต์ [ ] 4. อื่นๆ (โปรดระบุ)..... เพราะเหตุใดท่านจึงเลือกวิธีการดังกล่าว.....			
2. ท่านคิดว่าวิธีใดเป็นวิธีที่สามารถนำสินค้าข้ามผ่านแดนได้สะดวกที่สุด [ ] 1. รถยนต์ [ ] 2. เรือ [ ] 3. แพขนานยนต์ [ ] 4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....			
3. การขนส่งสินค้าผ่านแดน (ชายแดนไทย – ลาว) มีการประกันภัย หรือไม่ [ ] 1. มี [ ] 2. ไม่มี			
4. ท่านใช้การขนส่งประเภทใดในการกระจายสินค้าไปสู่พื้นที่แขวงต่างๆ ของสปป.ลาว [ ] 1. การคมนาคมทางบก [ ] 2. การคมนาคมทางน้ำ [ ] 3. การคมนาคมทางอากาศ เพราะเหตุใดท่านจึงเลือกวิธีการดังกล่าว.....			
5. การขนส่งสินค้าเพื่อกระจายสู่พื้นที่แขวงต่างๆ ของสปป.ลาว มีการประกันภัย หรือไม่ [ ] 1. มี [ ] 2. ไม่มี			
6. ท่านคิดว่ามีปัญหา และอุปสรรคอื่นๆ อีกหรือไม่ เกี่ยวกับการคมนาคมขนส่งสินค้าเพื่อนำเข้า – ส่งออกตามแนวชายแดนไทย - ลาว (โปรดเสนอแนะ)			

.....

2.4 การชำระเงิน		
1. ท่านใช้เงินสดใดเป็นหลักในการดำเนินการทางการค้า	☐	
[ ] 1. บาท	[ ] 2. กีบ	[ ] 3. ดอลลาร์สหรัฐ
2. ท่านใช้เงินสดที่ระบุไว้ในข้อ 1 ในการทำการค้าชายแดนไทย – ลาว เพราะเหตุใด	☐	
.....		
.....		
.....		
3. ท่านใช้วิธีการชำระเงินประเภทใด ในการทำการค้าชายแดนไทย – ลาว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ถ้าตอบว่าชำระด้วยเงินสด กรุณาตอบข้อ 4 ต่อไป (ยกเว้นข้อ 5) แต่ถ้าตอบว่าชำระด้วยวิธีอื่น กรุณาตอบข้อ 5		
[ ] 1. ชำระด้วยเงินสด	กรณีมีมูลค่าการค้า.....	[ ] 2. เปิด L/C
[ ] 3. ดราฟต์	กรณีมีมูลค่าการค้า.....	[ ] 4. เช็ค
[ ] 5. โอนเงินเข้าบัญชี	กรณีมีมูลค่าการค้า.....	[ ] 6. อื่นๆ .....
		กรณีมีมูลค่าการค้า.....
4. เพราะเหตุใด ท่านจึงใช้วิธีการชำระเงินด้วยเงินสด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
[ ] 1. สะดวกรวดเร็ว	[ ] 2. เป็นความต้องการของลูกค้า	
[ ] 3. ปลอดภัยใช้เป็นหลักฐานได้	[ ] 4. สาขานาการพาณิชย์มีน้อย	
[ ] 5. ความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยน	[ ] 6. ความเสี่ยงด้านหลักฐานปลอม	
[ ] 7. เสียเวลาในการเรียกเก็บเงิน	[ ] 8. เป็นกฎระเบียบของทางการลาว	
[ ] 9. อื่นๆ (โปรดระบุ)		
5. เพราะเหตุใดท่านจึงใช้วิธีการชำระเงินโดยผ่านระบบธนาคาร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
[ ] 1. สะดวกรวดเร็ว	[ ] 2. เป็นความต้องการของลูกค้า	
[ ] 3. ปลอดภัยใช้เป็นหลักฐานได้	[ ] 4. สาขานาการพาณิชย์มีน้อย	
[ ] 5. ความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยน	[ ] 6. ความเสี่ยงด้านหลักฐานปลอม	
[ ] 7. เสียเวลาในการเรียกเก็บเงิน	[ ] 8. เป็นกฎระเบียบของทางการลาว	
[ ] 9. อื่นๆ (โปรดระบุ)		
6. จำนวนหน่วยงานที่ให้บริการในการชำระเงินเพียงพอต่อความต้องการ หรือไม่		
[ ] 1. ฝั่งไทย		
[ ] 1. เพียงพอ	[ ] 2. ไม่เพียงพอ	
[ ] 2. ฝั่งลาว		
[ ] 1. เพียงพอ	[ ] 2. ไม่เพียงพอ	
7. เท่าที่ผ่านมามีปัญหาในการชำระเงินเกี่ยวกับการค้าชายแดนไทย – ลาวบ้าง หรือไม่ (โปรดเสนอแนะ)	☐	
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

ขอขอบคุณทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ	นางสาวทานตะวัน มโนรมย์
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ.2517(ค.ศ.1974) ที่กำแพงนครเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
การศึกษา	<p>ปี พ.ศ.2525 - 2530 ศึกษาระดับประถมศึกษาที่กำแพงนครเวียงจันทน์</p> <p>ปี พ.ศ.2530 - 2533 ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มัธยมวัดจัน กำแพงนครเวียงจันทน์</p> <p>ปี พ.ศ.2533 - 2536 ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่อุดมเวียงจันทน์ กำแพงนครเวียงจันทน์</p> <p>ปี พ.ศ.2536 - 2538 เตรียมความพร้อมที่มหาวิทยาลัยดงโดก (ที่กำแพงนครเวียงจันทน์) และที่สาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์</p> <p>ปี พ.ศ.2538 - 2542 ได้ทุนการศึกษาจากกรมวิเทศสหการให้ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีที่คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จบการศึกษาสาขาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ (เกียรตินิยมอันดับ 1) คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p> <p>ปี พ.ศ.2542 จนถึงปัจจุบัน ได้ทุนการศึกษาจากกรมวิเทศสหการให้ศึกษาต่อในระดับปริญญาโทที่คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ</p>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย